

รายงาน

การบุกค้น — ขุดแต่งและออกแบบเพื่อการบูรณะ
โบราณสถานตำแหน่งกัมเขียงคน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เสนอ

โครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

โดย

ทางหุ้นส่วนจำกัดสุรศักดิ์ก่อสร้าง
ปีงบประมาณ 2542

รายงาน
การขุดค้น-ขุดแต่งและออกแบบเพื่อการบูรณะ
โบราณสถานตำหนักมเหยงคณ์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เสนอ
โครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

โดย
ห้างหุ้นส่วนจำกัดสุรศักดิ์ก่อสร้าง
ปีงบประมาณ 2542

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

นายสด	แดงเอียด	ผู้อำนวยการสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3	
		พระนครศรีอยุธยา	ประธานกรรมการ
นายเอนก	สีหามาตย์	ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	
			กรรมการ
นายณัฐพล	ม่วงศรีเขียว	เจ้าหน้าที่บริหารงาน 7	กรรมการ
นางสาวภักดิ์	อยู่คงดี	นักโบราณคดี 7ว	กรรมการ
นายเมธา	วิจักขณะ	นักโบราณคดี 7	กรรมการ
นางสาวทัศนลักษณ์	สุทธาศวิน	นายช่างศิลปกรรม6	กรรมการ
นายเทอดศักดิ์	เย็นจู่ระ	นายช่างโยธา3	กรรมการ

ผู้ควบคุมงาน

นายเมธา วิจักขณะ นักโบราณคดี 7

คำนำ

โครงการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานในเขตอยุธยาเป็นการขุดค้น-ขุดแต่งและออกแบบเพื่อการบูรณะโบราณสถาน วัดมเหยงคณ์ วัดช้าง วัดสีกาสมุด และตำหนักมเหยงคณ์ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ซึ่งกรมศิลปากรได้ว่าจ้าง ห้างหุ้นส่วนจำกัดสุรศักดิ์ก่อสร้าง ดำเนินการตามสัญญาเลขที่ 11/2542 ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2542

ตามสัญญาดังกล่าวห้างหุ้นส่วนจำกัดสุรศักดิ์ก่อสร้าง ได้ดำเนินงานตั้งแต่วันที่ 1กรกฎาคม 2542 และงานได้สิ้นสุดลงเมื่อ วันที่ 20กุมภาพันธ์ 2543

โบราณสถาน ตำหนักมเหยงคณ์ได้ดำเนินงาน ขุดค้น-ขุดแต่งและออกแบบเพื่อการบูรณะโดยมีคณะทำงานของทางห้างหุ้นส่วนจำกัดสุรศักดิ์ก่อสร้างซึ่งประกอบด้วย

1. นายวิสวะ	พัฒนรังสรรค์	นักโบราณคดี
2. นายดิษพงษ์	เนตรล้อมวงศ์	นักประวัติศาสตร์ศิลปะ
3. นายบุรินทร์	สิงห์โตอาจ	นักประวัติศาสตร์ศิลปะ
4. นายณฤพล	หวังธงชัยเจริญ	ผู้ช่วยนักโบราณคดี
5. นายทศพล	สุกฤตศาตนนท์	นักมานุษยวิทยา
6. นายมณฑนะ	ธงศิลา	สถาปนิก
7. นายเฉลิมชัย	ตะก้อง	นักวิชาการช่างศิลป์
8. นายพนพล	จัตุชัย	ช่างสำรวจ
9. นายธีรกุล	สิงห์แสนยาพงษ์	ช่างเขียนแบบ
10. นายวันศักดิ์	ศรีแก้ว	ช่างศิลปกรรม

ทางคณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานการขุดค้น-ขุดแต่งและออกแบบเพื่อการบูรณะโบราณสถานตำหนักมเหยงคณ์จังหวัด พระนครศรีอยุธยา จะอำนวยประโยชน์ต่อการศึกษาทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ของประเทศไทย รวมทั้งใช้เป็นแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานวัดช้างเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป

ห้างหุ้นส่วนจำกัดสุรศักดิ์ก่อสร้าง

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
สารบัญภาพถ่าย	
สารบัญภาพลายเส้น	
บทนำ ความเป็นมาของของโครงการ	1
บทที่ 1 การดำเนินงานชุดแต่งโบราณสถานและการชุดค้นทางโบราณคดี	10
1.1 ที่ตั้งและประวัติ	10
1.2 ประวัติการทำงานที่ผ่านมา	10
1.3 สภาพปัจจุบันโบราณสถาน	10
1.4 การวางแผนขุดค้นชุดแต่งทางโบราณคดี	11
1.5 เทคนิคการชุดแต่งโบราณสถาน	12
1.6 เทคนิคการชุดค้นทางโบราณคดี	12
1.7 การเก็บหลักฐานและบันทึกข้อมูลของการชุดค้น	12
1.8 การเก็บหลักฐานและบันทึกข้อมูลของการชุดแต่ง	14
บทที่ 2 โบราณสถานภายหลังการชุดแต่ง	15
2.1 สภาพโดยทั่วไปและลักษณะแผนผัง	15
2.2 ลักษณะโบราณสถานภายหลังการชุดแต่ง	15
2.2.1 คำหนักมเหยงคณ์ (โบราณสถานหมายเลข 1)	15
2.2.2 อาคาร(โบราณสถานหมายเลข 2)	16
2.2.3 อาคาร (โบราณสถานหมายเลข 3)	16
2.2.4 อาคาร(โบราณสถานหมายเลข 4)	17
2.2.5 อาคาร(โบราณสถานหมายเลข 5)	17
2.3เทคนิคการก่อสร้าง	17
2.3.1 คำหนักมเหยงคณ์ (โบราณสถานหมายเลข 1)	17
2.3.2ซากฐานอาคารด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ(โบราณสถานหมายเลข 2)	18
2.3.3ซากฐานอาคารด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้(โบราณสถานหมายเลข 3)	18
2.3.4โบราณสถานหมายเลข 4,5	18

บทที่ 3 โบราณวัตถุที่พบจากการขุดแต่ง	19
1. โบราณวัตถุที่เป็นส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม	19
2. โบราณวัตถุที่เป็นรูปเคารพทางศาสนา	24
3. โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาในประเทศ	27
4. โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาดังประเทศ	31
5. สรุปการศึกษาวิเคราะห์และกำหนดอายุโบราณวัตถุ	35
บทที่ 4 การขุดค้นทางโบราณคดี	61
4.1 หลุมขุดค้น TP.I	61
4.1.1 ชั้นดินธรรมชาติ	61
4.1.2 โบราณวัตถุที่พบ	63
4.1.3 ชั้นดินทางวัฒนธรรม	64
4.1.4 บทวิเคราะห์แปลความ	65
4.2 หลุมขุดค้น TP.II	65
4.2.1 ชั้นดินธรรมชาติ	65
4.2.2 โบราณวัตถุที่พบ	67
4.2.3 ชั้นดินทางวัฒนธรรม	67
4.2.4 บทวิเคราะห์แปลความ	68
4.3 หลุมขุดค้น TP.III	68
4.3.1 ชั้นดินธรรมชาติ	68
4.3.2 โบราณวัตถุที่พบ	70
4.3.3 ชั้นดินทางวัฒนธรรม	70
4.3.4 บทวิเคราะห์แปลความ	70
4.4 บทสรุปเปรียบเทียบหลุมขุดค้นตำแหน่งแห่งหนึ่ง	70
4.5 การขุดตรวจเพื่อหาลำดับอายุสมัย	71
บทที่ 5 การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ	84
5.1 ด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี	84
5.2 รูปทรงสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรม	90
บทที่ 6 สรุป	93

	หน้า
บรรณานุกรม	101
รูปประกอบ	103
ภาพถ่ายเส้น	142
แผนผัง	176
แผนผังชั้นดิน	192
ภาคผนวก	196

สารบัญรูปประกอบ

รูปที่	ชื่อรูป	ฟิล์มที่	หน้า
รูปที่ 1	พื้นที่โดยรอบค้ำหนักมเหยงคณ์ก่อนการขุดแต่ง	(1/2)	104
รูปที่ 2	เนินดินด้านทิศตะวันตกก่อนการขุดแต่ง	(1/1)	104
รูปที่ 3	เนินดินด้านทิศใต้ก่อนการขุดแต่ง	(1/3)	105
รูปที่ 4	สภาพก่อนการขุดแต่งภายในอาคารค้ำหนักมเหยงคณ์	(1/10)	105
รูปที่ 5	ขุดฐานบัวอาคารค้ำหนักมเหยงคณ์	(1/12)	106
รูปที่ 6	เสภายในอาคารก่อนการขุดแต่ง	(1/8)	106
รูปที่ 7	ช่องทางเข้าภายในนอกด้านทิศใต้	(4/34)	107
รูปที่ 8	ช่องเก็บคานไม้ของหน้าต่างชั้นสอง	(3/28)	107
รูปที่ 9	ช่องเก็บคานไม้หรือรอดผนังภายในด้านทิศใต้	(4/33)	108
รูปที่ 10	ผนังภายนอกด้านทิศใต้	(6/16)	108
รูปที่ 11	ผนังภายในด้านทิศตะวันตก	(1/9)	109
รูปที่ 12	หลุมตรวจสอบเนินดินด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ	(1/15)	109
รูปที่ 13	หลุมตรวจสอบเนินดินด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้	(1/14)	110
รูปที่ 14	โบราณสถานหมายเลข 2	(3/8)	110
รูปที่ 15	โบราณสถานหมายเลข 3	(4/36)	111
รูปที่ 16	โบราณสถานหมายเลข 4	(3/26)	111
รูปที่ 17	โบราณสถานหมายเลข 5	(3/9)	112
รูปที่ 18	อาคารค้ำหนักมเหยงคณ์	(5/23)	112
รูปที่ 19	ช่องทางเข้าภายในค้ำหนักมเหยงคณ์ด้านทิศใต้	(3/32)	113
รูปที่ 20	ช่องหน้าต่างชั้นสอง	(3/31)	113
รูปที่ 21	ช่องเก็บคานผนังหลังหน้าต่าง	(4/30)	114
รูปที่ 22	ปูนปั้นประดับบัวหาง	(4/32)	114
รูปที่ 23	เค้าเก็บคานรองรับพื้นกระดาน ผนังภายในด้านทิศตะวันตก	(4/31)	115
รูปที่ 24	ช่องเก็บคานล่างของช่องประตู ชั้นสองด้านทิศตะวันตก	(4/28)	115
รูปที่ 25	ร่องรอยกรอบประตูผนังด้านทิศตะวันตก	(6/5)	116
รูปที่ 26	ผนังภายนอกด้านทิศตะวันตก	(4/27)	116
รูปที่ 27	เสภายในอาคารหลังการขุดแต่ง	(4/29)	117
รูปที่ 28	เค้าเก็บของไม้คานและร่องวางไม้กระดาน	(6/14)	117
รูปที่ 29	แนวเสาโบราณสถานหมายเลข 2	(3/7)	118

รูปที่	ชื่อรูป	ฟิล์มที่	หน้า
รูปที่ 30	เส้นเชื่อมค่อระหว่างเสาภายในโบราณสถานหมายเลข 2	(3/2)	118
รูปที่ 31	กรอบฐานสี่เหลี่ยมค้ำยันทิศตะวันตกของโบราณสถานหมายเลข 2	(6/1)	119
รูปที่ 32	ชุดฐานบัวโบราณสถานหมายเลข 3	(3/10)	119
รูปที่ 33	กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนม แบบที่ 1	(11/1)	120
รูปที่ 34	กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนม แบบที่ 2	(11/2)	120
รูปที่ 35	กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พฤกษา แบบที่ 1	(11/3)	121
รูปที่ 36	กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พฤกษา แบบที่ 2	(11/4)	121
รูปที่ 37	กระเบื้องกาบกล้วยตัวเมีย	(11/6)	122
รูปที่ 38	กระเบื้องกาบกล้วยตัวผู้	(11/5)	122
รูปที่ 39	กระเบื้องแผ่นเรียบ	(11/9)	123
รูปที่ 40	ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมปูนปั้น(ลูกแก้วอกไก่)	(11/11)	123
รูปที่ 41	ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา N1E2	(11/14)	124
รูปที่ 42	ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา N1E2	(11/15)	124
รูปที่ 43	ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา S2E1	(11/21)	125
รูปที่ 44	ชิ้นส่วนแกนดินของพระพุทธรูปนูนเงิน	(11/12)	125
รูปที่ 45	ชิ้นส่วนแกนดินของพระพุทธรูปนูนเงิน	(11/13)	126
รูปที่ 46	เศียรพระพุทธรูปสำริด N2E5	(11/27)	126
รูปที่ 47	เศียรพระพุทธรูปสำริด (พระชัยวัฒน์) N1W2	(11/18)	127
รูปที่ 48	เศียรพระพุทธรูปสำริด S2W3	(11/25)	127
รูปที่ 49	ชิ้นส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด N2W5	(11/22)	128
รูปที่ 50	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด ประทับยืน N2E5	(11/23)	129
รูปที่ 51	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด (พระชัยวัฒน์) S2E1	(11/24)	129
รูปที่ 52	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปเนื้อหิน S2E1	(11/17)	130
รูปที่ 53	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปเนื้อหินทราย N1E2	(11/16)	130
รูปที่ 54	ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผา เนื้อดินธรรมดา แหล่งเตาพื้นเมือง	(12/37)	130
รูปที่ 55	ชิ้นส่วนไหล่และลำตัวภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา แหล่งเตาพื้นเมือง	(11/32)	131
รูปที่ 56	ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผา เนื้อดินธรรมดา แหล่งเตาพื้นเมือง	(11/35)	131
รูปที่ 57	ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาพื้นเมือง	(12/6)	132
รูปที่ 58	ชิ้นส่วนลำตัวภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาแม่น้ำน้อย	(12/16)	132
รูปที่ 59	ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาแม่น้ำน้อย	(11/35)	133

รูปที่	ชื่อรูป	ฟิล์มที่	หน้า
รูปที่ 60	ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาบ้านบางปูน	(12/4)	133
รูปที่ 61	ชิ้นส่วนลำตัวภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาลำพูน	(12/8)	134
รูปที่ 62	ชิ้นส่วนก้นภาชนะเครื่องด้วยจีนสมัยราชวงศ์หยวน (เครื่องลายคราม)	(12/9)	134
รูปที่ 63	ชิ้นส่วนปากภาชนะเครื่องด้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง (เครื่องลายคราม)	(12/13)	135
รูปที่ 64	ชิ้นส่วนลำตัวและก้นภาชนะเครื่องด้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง (เครื่องลายคราม)	(12/14)	135
รูปที่ 65	สภาพพื้นที่ก่อนการขุดค้นหลุมขุดค้น TP1	(7/1)	136
รูปที่ 66	Profile TP1	(7/15)	136
รูปที่ 67	ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผา เนื้อแกร่ง แหล่งเตาพื้นเมือง หลุมขุดค้น TP1	(12/24)	137
รูปที่ 68	สภาพพื้นที่ก่อนการขุดค้นหลุมขุดค้น TP2	(8/1)	137
รูปที่ 69	Profile TP2	(8/15)	138
รูปที่ 70	กระปุก แหล่งเตา สุโขทัย - ศรี สัชนาลัย หลุมขุดค้น TP2	(12/40)	138
รูปที่ 71	กระปุก หรือ ขวด แหล่งเตา สุโขทัย - ศรี สัชนาลัย หลุมขุดค้น TP2	(11/29)	139
รูปที่ 72	ภาชนะเครื่องด้วยเคลือบเขียวชาเลนคอลล แหล่งเตา สุโขทัย - ศรี สัชนาลัยหลุมขุดค้นTP2	(12/39)	139
รูปที่ 73	สภาพพื้นที่ก่อนการขุดค้นหลุมขุดค้น TP3	(6/4)	140
รูปที่ 74	Profile TP3	(10/11)	140
รูปที่ 75	อิฐก่อเป็นแท่งสี่เหลี่ยมภายในกลวง	(9/27)	141

สารบัญภาพลายเส้น

		หน้า
ภาพลายเส้นที่ 1	กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนม แบบที่ 1	143
ภาพลายเส้นที่ 2	กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนม แบบที่ 2	144
ภาพลายเส้นที่ 3	กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พฤกษา แบบที่ 1	145
ภาพลายเส้นที่ 4 a	กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พฤกษา แบบที่ 2	146
ภาพลายเส้นที่ 4 b	กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พฤกษา แบบที่ 3	147
ภาพลายเส้นที่ 5	กระเบื้องกาบกล้วยตัวเมียบ	148
ภาพลายเส้นที่ 6	กระเบื้องกาบกล้วยตัวผู้	149
ภาพลายเส้นที่ 7	กระเบื้องแผ่นเรียบ	150
ภาพลายเส้นที่ 8	ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมปูนปั้น (ลูกแก้วอกไก่)	151
ภาพลายเส้นที่ 9	ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา N1E2	152
ภาพลายเส้นที่ 10	ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา N1E2	152
ภาพลายเส้นที่ 11	ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา S2E1	153
ภาพลายเส้นที่ 12	ชิ้นส่วนแกนดินของพระพุทธรูปปูนเงิน	153
ภาพลายเส้นที่ 13	ชิ้นส่วนแกนดินของพระพุทธรูปปูนเงิน	154
ภาพลายเส้นที่ 14	เศียรพระพุทธรูปสำริด N2E5	155
ภาพลายเส้นที่ 15	เศียรพระพุทธรูปสำริด (พระชัยวัฒน์) N1W2	156
ภาพลายเส้นที่ 16	เศียรพระพุทธรูปสำริด S2W3	156
ภาพลายเส้นที่ 17	ชิ้นส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด N2W5	157
ภาพลายเส้นที่ 18	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด ประทับยืน N2E5	158
ภาพลายเส้นที่ 19	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด (พระชัยวัฒน์) S2E1	159
ภาพลายเส้นที่ 20	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด (พระชัยวัฒน์) S2E1	159
ภาพลายเส้นที่ 21	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปเนื้อหิน S2E1	160
ภาพลายเส้นที่ 22	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปเนื้อหินทราย N1E2	161
ภาพลายเส้นที่ 23	ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผา เนื้อดินธรรมดา แหล่งเตาพื้นเมือง	162
ภาพลายเส้นที่ 24	ชิ้นส่วนลำตัวและไหล่ภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา แหล่งเตาพื้นเมือง	163
ภาพลายเส้นที่ 25	ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผา เนื้อดินธรรมดา แหล่งเตาพื้นเมือง	164
ภาพลายเส้นที่ 26	ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาพื้นเมือง	165

		หน้า
ภาพถ่ายเส้นที่ 27	ชิ้นส่วนลำตัวภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาแม่น้ำน้อย	166
ภาพถ่ายเส้นที่ 28	ชิ้นส่วนฝาภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาแม่น้ำน้อย	167
ภาพถ่ายเส้นที่ 29	ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาบ้านบางปูน	168
ภาพถ่ายเส้นที่ 30	ชิ้นส่วนลำตัวภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาลำพูน	169
ภาพถ่ายเส้นที่ 31	ชิ้นส่วนก้นภาชนะเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หยวน (เครื่องลายคราม)	170
ภาพถ่ายเส้นที่ 32	ชิ้นส่วนปากภาชนะเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง (เครื่องลายคราม)	171
ภาพถ่ายเส้นที่ 33	ชิ้นส่วนลำตัวและก้นภาชนะเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง (เครื่องลายคราม)	172
ภาพถ่ายเส้นที่ 34	ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผา เนื้อแกร่ง แหล่งเตาพื้นเมือง หมุมขุดค้น TP1	173
ภาพถ่ายเส้นที่ 35	กระปุก แหล่งเตา อุโขทัย - ศรีธัญญาลัย หมุมขุดค้น TP2	173
ภาพถ่ายเส้นที่ 36	กระปุก หรือ ขวด แหล่งเตา อุโขทัย - ศรีธัญญาลัย หมุมขุดค้น TP2	174
ภาพถ่ายเส้นที่ 37	ภาชนะเครื่องถ้วยเคลือบเขียวชาเลนคอลล แหล่งเตา อุโขทัย - ศรีธัญญาลัย หมุมขุดค้น TP2	175

สารบัญแผนผัง

	หน้า
แผนผังที่ 1	ผังบริเวณก่อนการขุดแต่ง 177
แผนผังที่ 2	ผังกริดหลุมขุดแต่ง 178
แผนผังที่ 3	ผังบริเวณหลังการขุดแต่ง 179
แผนผังที่ 4	ผังพื้นอาคารค้ำหนักมเหยงคณ์ หลังการขุดแต่ง 180
แผนผังที่ 5	รูปตั้งค้ำหนักมเหยงคณ์ด้านทิศเหนือและด้านทิศตะวันออก หลังการขุดแต่ง 181
แผนผังที่ 6	รูปตั้งค้ำหนักมเหยงคณ์ด้านทิศใต้และด้านทิศตะวันตก หลังการขุดแต่ง 182
แผนผังที่ 7	รูปผังพื้นและรูปตั้งพลับพลาจตุรมุขหมายเลข 2 หลังการขุดแต่ง 183
แผนผังที่ 8	รูปผังพื้นและรูปตั้งอาคาร หมายเลข 3 หลังการขุดแต่ง 184
แผนผังที่ 9	รูปผังพื้นและรูปตั้งอาคาร หมายเลข 4 หลังการขุดแต่ง 185
แผนผังที่ 10	รูปผังพื้นและรูปตั้งอาคาร หมายเลข 5 หลังการขุดแต่ง 186

แบบสันนิษฐาน

แผนผังที่ 1	รูปผังพื้นชั้นบนอาคารค้ำหนักมเหยงคณ์ หมายเลข 1 แบบสันนิษฐาน 187
แผนผังที่ 2	รูปผังพื้นชั้นล่างอาคารค้ำหนักมเหยงคณ์ หมายเลข 1 แบบสันนิษฐาน 188
แผนผังที่ 3	รูปตั้งสกัดและรูปตัดตามขวางอาคารค้ำหนักมเหยงคณ์ หมายเลข 1 แบบสันนิษฐาน 189
แผนผังที่ 4	รูปตั้งตามยาวอาคารค้ำหนักมเหยงคณ์ หมายเลข 1 แบบสันนิษฐาน 190
แผนผังที่ 5	รูปผังพื้น,รูปตั้ง,รูปตัดพลับพลาจตุรมุข หมายเลข 2 แบบสันนิษฐาน 191

สารบัญแผนผังชั้นดิน

		หน้า
แผนผังชั้นดินที่ 1	แผนผังชั้นดินหลุมชุดก้น TP. I	193
แผนผังชั้นดินที่ 2	แผนผังชั้นดินหลุมชุดก้น TP. II	194
แผนผังชั้นดินที่ 3	แผนผังชั้นดินหลุมชุดก้น TP. III	195

บทนำ

ความเป็นมาของโครงการ

ปัจจุบันนี้ กรุงเทพมหานคร ราชธานีของประเทศไทย นับได้ว่าเป็นศูนย์กลางที่มีความสำคัญในด้านต่าง ๆ เช่น การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรมของทั้งประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โดยมีรากฐานและพัฒนาการสืบเนื่องมาจากราชธานีเดิมคือ “กรุงศรีอยุธยา” ซึ่งเสื่อมลงด้วยเหตุทางการเมือง

สงคราม และเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (ศรีศักร วัลลิโภดม : 2542 ; 3)

กรุงศรีอยุธยา ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน ดำรงฐานะเป็นราชธานีของอาณาจักรสยาม เป็นเวลาทั้งสิ้น 417 ปี (พ.ศ. 1893 - 2310) ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน้อย แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสัก ซึ่งแม่น้ำแต่ละสายจะมาบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาตรงบริเวณที่ตั้งพระนครก่อนไหลลงใต้สู่อ่าวไทย จึงเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญในการติดต่อค้าขายทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ (ศรีศักร วัลลิโภดม : 2542 ; 23) เนื่องจากภูมิประเทศที่เป็นชัยภูมิอันเหมาะสมนี้เอง ทำให้กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางและมีพัฒนาการทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม อย่างต่อเนื่อง จนนับได้ว่าเป็นมหานครอันยิ่งใหญ่ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอดีต ซึ่งเป็นหลักฐานที่สามารถยืนยันได้ถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยาได้เป็นอย่างดีก็คือ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และเอกสารทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ที่สามารถพบได้ทั่วไปเกี่ยวกับกรุงศรีอยุธยาในปัจจุบัน

ภายหลังการเปลี่ยนราชธานีจากกรุงศรีอยุธยามาเป็นกรุงธนบุรีและกรุงเทพมหานคร ตามลำดับ อันเนื่องมาจากเหตุผลของการศึกสงคราม และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อกรุงศรีอยุธยาพ่ายแพ้สงครามต่อพม่าในปี พ.ศ. 2310 เป็นต้นมา กรุงศรีอยุธยาถูกทิ้งร้างไปเพราะสภาพความเสื่อมโทรมของบ้านเมืองจากการสงครามดังกล่าว จนกระทั่งถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดให้ พระยาโบราณราชธานินทร์ สมุหเทศาภิบาล ผู้สำเร็จราชการมณฑลกรุงเก่า ดำเนินการสำรวจขุดแต่งและปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ภายในพระราชวังโบราณ รวมทั้งสงวนที่ดินเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ไว้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ห้ามบุคคลถือสิทธิ์ครอบครอง เมื่อ พ.ศ. 2451 นับได้ว่าเป็นการอนุรักษ์เกาะเมืองอยุธยาเป็นครั้งแรกและต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีลำดับการอนุรักษ์ดังนี้

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง พ.ศ. 2475 หลวงประดิษฐมนูธรรม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้สนับสนุนให้มีการตราพระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ดิน ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และที่ดินร้างภายในกำแพงเมืองให้กระทรวงการคลัง

พ.ศ. 2478 กรมศิลปากรในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานที่สำคัญในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเป็นโบราณสถานของชาติจำนวน 69 แห่ง

พ.ศ. 2481 กรมสิทธิที่ดินเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เป็นของกระทรวงการคลังตามพระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการปรับปรุงเมืองร้างให้เป็นศูนย์กลางการค้าและการปกครอง

พ.ศ. 2499 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้ดำเนินการขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาหลายแห่ง เช่น วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็นต้น แต่จากความไม่สงบภายในประเทศ ทำให้การดำเนินการต้องหยุดชะงักลงในปีถัดมา คือ พ.ศ. 2500 พร้อมกับคำสั่งยุบกระทรวงวัฒนธรรม

พ.ศ. 2510 สำนักผังเมืองในสังกัดกระทรวงมหาดไทย เสนอให้กรมศิลปากรร่วมกับสำนักผังเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและเทศบาลเมืองอยุธยา ดำเนินการพัฒนาเกาะเมืองตามโครงการสำรวจขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียงต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งได้รับการอนุมัติโครงการ

พ.ศ. 2511 กรมศิลปากรอนุมัติงบประมาณจำนวน 1,000,000 บาท เพื่อดำเนินโครงการพัฒนาเกาะเมือง และดำเนินการขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานที่สำคัญด้วย

พ.ศ. 2519 กรมศิลปากรประกาศเขตพื้นที่ภายในเกาะเมือง จำนวน 1,810 ไร่ เป็นเขตโบราณสถาน โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2519

พ.ศ. 2525 ปรับปรุงเป็นโครงการอุทยานประวัติศาสตร์

พ.ศ. 2532 เริ่มโครงการจัดทำแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนามรดกประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียง (ศิลปากร, กรม : 2537; 8)

ในที่สุดแล้วด้วย การตระหนักถึงความสำคัญและความยิ่งใหญ่ในอดีตของกรุงศรีอยุธยา องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) มีมติ ณ กรุงคาร์เธจ ประเทศตูนิเซีย ให้ขึ้นทะเบียนนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ไว้ในบัญชีมรดกโลก เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 (ศิลปากร, กรม 2539; 35)

การขึ้นบัญชีมรดกโลกของนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงคุณค่าอันสูงส่ง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ประวัติศาสตร์ และ ศิลปวัฒนธรรม อันเป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศไทยในปัจจุบัน กรมศิลปากรภายใต้การดำเนินการของสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา จึงได้ดำเนินการขุดแต่งบูรณะและปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์โบราณสถานในเกาะเมืองและนอกเกาะเมือง โดยคำนึงถึงหลักพื้นฐานในการปฏิบัติงานตาม มาตรฐานของการสงวนรักษามรดกทางสถาปัตยกรรมของสภาระหว่าง

ประเทศว่าด้วยอนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี (INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENT AND SITES) ซึ่งมีดังนี้

- การป้องกันการเสื่อมสภาพ (PROTECTION)
- การสงวนรักษาสภาพ (PRESERVATION)
- การอนุรักษ์ (CONSERVATION)
- การเสริมความมั่นคงแข็งแรง (CONSOLIDATION)
- การบูรณปฏิสังขรณ์ (RESTORATION)
- การฟื้นฟูสภาพตามเค้าโครงการทางสถาปัตยกรรม (RECONSTRUCTION)
- การรื้อแล้วประกอบคืนสภาพเดิม (ANASTYLOSIS)

พื้นฐานทางประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา

การศึกษางานทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมจำเป็นต้องเข้าใจ โครงสร้างทางประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้น ๆ เป็นพื้นฐาน ซึ่งจะมีส่วนหลักกันต่อกระบวนการแปรรูปทรงทางสถาปัตยกรรมและการสร้างศาสนสถานในสมัยอยุธยา

ศิลปกรรมอยุธยามีได้สร้างขึ้นพร้อมกับการสถาปนาอาณาจักร แต่ได้เกิดจากการเพาะบ่มจากอารยธรรมเดิมของชุมชนที่อาศัยอยู่ในแถบภาคกลางของสยามประเทศ ความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ด้านต่าง ๆ ของชุมชน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทั้งทางกายภาพ คติความเชื่อ และรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ความเข้าใจในประวัติศาสตร์จึงมีส่วนสำคัญใช้อธิบายความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นงานสถาปัตยกรรมและทางโบราณคดี ดังนี้

ข้อสมมติฐาน

จากการศึกษาโบราณสถาน-โบราณวัตถุ ในเขตเกาะเมืองและนอกเกาะเมือง ซึ่งให้เห็นว่าบริเวณนี้เคยมีชุมชนตั้งถิ่นฐานก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา (จุฬิศพงศ จุฬารัตน์:2535; 51-53) พระยาโบราณราชธานินทร์ อาจจะเป็นปราชญ์ท่านแรกที่กล่าวว่าน่าจะมีเมืองเก่าที่ดั้งมาก่อนอยุธยา และอยู่ทางปากตะวันออกของตัวเกาะอยุธยาในปัจจุบัน สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงกล่าวถึงเมืองโบราณแห่งนี้ในบทบรรยายพิเศษ

สรุปความเป็นมาของเมืองโบราณก่อนการสร้างกรุงศรีอยุธยาสอดคล้องกับข้อสันนิษฐานของพระยาโบราณราชธานินทร์ ทรงเรียกว่า เมืองอโยธยา โดยทรงสันนิษฐานว่าเป็นเมืองที่เขมรสร้างขึ้น

การสร้างชุมชนในแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาน่าจะพัฒนามาจาก ชุมชนที่เป็นศูนย์กลางระดับต่าง ๆ ในระบบการติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขาย ที่มีมาตั้งแต่ก่อนสมัยประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตามการขุดค้นทางโบราณคดีในพื้นที่แถบนี้ พบหลักฐานเก่าที่สุดอยู่ในช่วงระหว่าง พุทธศตวรรษที่ 11-16 หรือช่วงสมัยทวารวดี (กรมศิลปากร :2531;87) ซึ่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงถึงกระบวนการที่ผลักดันให้ชุมชนที่กระจายกันอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ รวมตัวเข้ามาอยู่ในกรอบของสังคม วัฒนธรรมที่ได้คลี่คลายมาเป็น สังคม-วัฒนธรรม แบบไทยปัจจุบัน

ศรีศักร วัลลิโภคม อาจารย์ประจำคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เสนอบทความเมื่อปี พ.ศ. 2509 (ศรีศักร วัลลิโภคม : 2509; 67) อธิบายความสำคัญของเมืองอโยธยาในฐานะศูนย์กลางสำคัญแทนที่ลพบุรีมาแล้ว ก่อนสถาปนากรุงศรีอยุธยา คือราวพุทธศตวรรษที่ 19 ทั้งนี้โดยเหตุผลของความเจริญเติบโตทางการค้าขายบริเวณเขตภาคกลางตอนล่าง ที่สืบเนื่องไปถึงสมัยอยุธยาตอนต้น

ในข้อเขียนของประยูร อุลุชาฎะ หรือ น. ณ. ปากน้ำ นักวิชาการทางประวัติศาสตร์ศิลป์ ได้เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนโบราณในบริเวณลุ่มน้ำป่าสัก เรียกว่า อโยธยา เช่นเดียวกัน (น. ณ. ปากน้ำ : 2528 ; 52) โดยอ้างถึงพงสาวดารเหนือแสดงภาพความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ระหว่างชุมชนต่าง ๆ ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ข้อเขียนยังเชื่อมโยงตำนาน พงสาวดารเข้ากับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมอีกด้วย

ธิดา สารยา ได้เสนอบทความและประวัติศาสตร์นิพนธ์ เรื่องความสัมพันธ์ของรัฐในระบบเมืองลูกหลวง หรือเมืองคู่ของละโว้และอโยธยาว่า เมืองทั้งสองอยู่ในอาณาบริเวณลุ่มน้ำป่าสัก-ลพบุรี มาจนตลอดลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง และยังกล่าวอโยธยาดั้งอยู่ด้านตะวันออกของเกาะเมืองในปัจจุบัน(ธิดา สารยา :2526 ; 19)

อย่างไรก็ดีคำว่า อโยธยา หรือ ศรีอโยธยา มีหลักฐานร่วมสมัยทั้งของไทย จดหมายเหตุ รวมทั้งแผนที่โบราณของยุโรปสมัยก่อนเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งแรก เรียกชื่อเมืองหลวงของสยามว่า Odia หรือ อโยธยา

จากหลักฐานที่กล่าวมาข้างต้นอาจแสดงให้เห็นข้อมูลใหม่ (พ.ศ. 2535) เกี่ยวกับคำว่า อโยธยา ยังคงใช้สืบมาอย่างน้อยก่อนเสียกรุงครั้งแรก ซึ่งในการขุดแต่งทางโบราณคดีทางพื้นที่ด้านตะวันออกของเกาะเมืองในครั้งนี้ จึงจำเป็นต้องยกบทความและแนวคิดของนักวิชาการกลุ่มที่มีความเชื่อ เกี่ยวกับอาณาจักรอโยธยาที่ตั้งอยู่แถบบริเวณนี้ เพื่ออ้างอิงถึงแนวความคิดหลากหลายของนักวิชาการทั้งบุคคลที่เชื่อและไม่เชื่อเกี่ยวกับความคิดดังกล่าวไว้

ดังนั้นเพื่อป้องกันปัญหาอันอาจทำให้เกิดการขัดแย้งเกี่ยวกับแนวความคิดดังกล่าว จึงเป็นเพียงการตั้งข้อสมมติฐานเกี่ยวกับอโยธยาไว้นอกประเด็นของการขุดแต่งในครั้งนี้ แต่ถ้าผลของการขุดแต่งมีหลักฐานที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของหลักฐานทางด้านโบราณคดีและสถาปัตยกรรมของอาณาจักรอโยธยาได้ จึงจะดำเนินการสรุปและนำเสนอต่อไป

ในการขุดแต่งเพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมในครั้งนี้ ได้ดำเนินการจัดแบ่งช่วงสมัยทางประวัติศาสตร์ไว้ 3 สมัยดังนี้

สมัยที่ 1 (อยุธยาตอนต้น)

เริ่มจากการสถาปนากรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ.1893 ในรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) จนถึงรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถปี พ.ศ.2031 รวม 137 ปี เป็นช่วงการเริ่มสร้างอาณาจักรภายใต้การปกครองของ 3 ราชวงศ์ คือ ราชวงศ์ฝ่ายเหนือ (เชียงราย) , สุพรรณ

ภูมิ และราชวงศ์สุโขทัย กรุงศรีอยุธยาได้ขยายขอบเขตทางการเมืองจากศูนย์กลางนครของรัฐภาคกลางแผ่อำนาจไปยังเขมรในช่วงแรก และหัวเมืองเหนืออันมีสุโขทัยเป็นศูนย์กลางในช่วงปลายสมัยที่ 1

ในทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมสมัยนี้ นิยมสร้างตามแบบศิลปะลพบุรีและอุททองยิ่งกว่าสมัยสุโขทัย เจดีย์อันเป็นประธานของวัดมักสร้างเป็นปราสาทและมาลคบทบาทลงในตอนต้นของสมัยที่ 2

สมัยที่ 2 (อยุธยาตอนกลาง)

เริ่มจากปี พ.ศ. 2034 ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 จนถึงรัชกาลพระเจ้าทรงธรรม ในปี พ.ศ. 2171 รวม 137 ปี จากการประดิษฐานพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทหรือลังกาวงศ์ในกรุงศรีอยุธยา ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในวงการศาสนาครั้งสำคัญ การติดต่อกับต่างชาติขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะกับชาติตะวันตก เกิดสงครามกับพม่าในสมัยพระชัยราชาธิราชและดำเนินต่อมาจนเสียกรุงครั้งแรก สมัยนี้มีการสร้างเจดีย์ทรงระฆังเป็นประธานของวัดอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะในเขตเกาะเมือง

สมัยที่ 3 (อยุธยาตอนปลาย)

เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2173 ในรัชกาลพระเจ้าปราสาททองถึงเสียกรุงครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ. 2310 เป็นสมัยของการผลิตเปลี่ยนอำนาจจากกลุ่มกษัตริย์ไปสู่อำนาจของกลุ่มขุนนางของราชวงศ์ปราสาททองและราชวงศ์บ้านพลูหลวงในตอนปลายของราชอาณาจักร เกิดความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทั้งทางการเมือง และสังคม-วัฒนธรรม ได้แก่การสถาปนาลัทธิเทวราชแบบอิทธิพลเขมรขึ้นใหม่ มีการติดต่อกับชาวตะวันตกในสมัยพระนารายณ์มหาราช และกระแสนต่อต้านชาวตะวันตกในตอนปลายรัชกาล ความเปลี่ยนแปลงได้ส่งผลไปถึงพัฒนาการของศาสนสถาน ทำให้สิ่งก่อสร้างมีความหลากหลายมากขึ้น

ในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ปี พ.ศ. 2275 ถึงเสียกรุงครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ. 2310 รวม 35 ปี เป็นช่วงที่อยุธยาเจริญสูงสุดในทางศาสนา มีการบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถานเป็นอย่างมาก

3. วัตถุประสงค์ของโครงการ

สภาพปัจจุบันของบริเวณพื้นที่ด้านทิศตะวันออกของเกาะเมืองดังกล่าวมาข้างต้น นั้น นับเป็นพื้นที่กันชน (BUFFER AREA) ตามโครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ที่มีลักษณะการผสมผสานทางกายภาพระหว่างเมืองในอดีตกับปัจจุบัน มีโบราณสถานกระจายตัวอยู่ทั่วบริเวณ โบราณสถานที่กระจายตัวอยู่นอกเกาะเมืองเหล่านี้ นับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีส่วนช่วยให้ นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แต่โบราณสถานที่กระจายตัวอยู่นั้นแต่ละแห่งอยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมมีปัญหาการบุกรุกเขตโบราณสถานค่อนข้างมาก

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวของพื้นที่อยู่อาศัยเข้าไปภายในโบราณสถานและเนื่องจากข้อ
สันนิษฐานเรื่อง “เมืองโยธยา” ดังกล่าวก็ยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้อย่างชัดเจน

ดังนั้นกรมศิลปากร โดยสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3

พระนครศรีอยุธยา ภายใต้การสนับสนุนจากโครงการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อแก้ไขปัญหาผู้ด้อย
โอกาส จากสภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น รวมถึงการเสริมสร้างการทำงานและเสริม
ความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจ ในด้าน การเกษตร อุตสาหกรรม การบริการ (การท่องเที่ยว) และ
โครงการลงทุนเพื่อสังคม จึงดำเนินการขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานในบริเวณพื้นที่กันชนด้าน
ทิศตะวันออกของเกาะเมือง เพื่ออนุรักษ์และปรับปรุงโบราณสถานให้มั่นคงแข็งแรง และปรับปรุง
สภาพแวดล้อมโดยรอบโบราณสถาน เพื่อเสริมคุณค่าของโบราณสถานให้มีความร่มรื่นสวยงาม
พร้อมกับรื้อฟื้นระบบคูคลอง ให้มีบรรยากาศกลมกลืนกับโบราณสถานเหมือนในครั้งอดีต ซึ่งการ
ขุดแต่งโบราณสถานเป็นการได้ข้อมูลทางวิชาการที่สามารถนำมาใช้อธิบายเรื่องราวและจำกัด
ความของโบราณสถานในแต่ละแห่งที่ดำเนินการขุดแต่งให้กระจ่างชัดยิ่งขึ้นอันเป็นประโยชน์ใน
การศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดีต่อไปในภายภาคหน้า

โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการดังนี้

3.1 เพื่อขยายพื้นที่เขตกันชนตะวันออกเป็น การสร้างองค์ประกอบของนครประวัติ
ศาสตร์พระนครศรีอยุธยาให้สมบูรณ์ขึ้น โดยมีตัวโบราณสถานเป็นตัวอธิบายลักษณะการกระจายตัว
ของ ชุมชน รอบพระนคร สามารถสะท้อนความรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยาในอดีต

3.2 เพื่ออนุรักษ์และปรับปรุงโบราณสถานให้มั่นคงแข็งแรง

3.3 เพื่อศึกษาถึงร่องรอยและหลักฐานของชุมชนที่อาศัยในบริเวณ โบราณสถานแห่งนี้

3.4 เพื่อศึกษาชั้นดินที่สามารถแสดงถึงกิจกรรมในสมัยที่ก่อสร้างโบราณสถาน

3.5 เพื่อศึกษาวิเคราะห์โบราณวัตถุที่ได้จากการขุดค้น - ขุดแต่ง เพื่อนำไปศึกษาเปรียบ
เทียบกับ โบราณวัตถุที่พบจากแหล่ง โบราณคดีอื่น ๆ อันอาจจะนำมาซึ่งข้อมูลใหม่ที่ชัดเจนมากขึ้น

3.6 เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทางวิชาการที่สามารถนำมาใช้อธิบายเรื่องราวของเมืองโยธยา
ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาให้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น

3.7 เพื่อสงวนรักษาไว้ให้เป็นสถานที่และแนวทางในการศึกษาด้านศิลปะและ
สถาปัตยกรรมของการก่อสร้างโบราณสถานสมัยอยุธยา รวมถึงการใช้วัสดุตลอดถึงวิธีการทางช่าง
ด้านต่าง ๆ ให้เป็นที่ปรากฏอย่างชัดเจน

3.8 เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานในเขตพื้นที่เป็นการป้องกันมิให้ชุมชนบุกรุก
เขตโบราณสถาน หรือขยายตัวเข้ามาประชิดโบราณสถานมากเกินไป

3.9 เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมโบราณสถานเป็นการสะท้อนให้เห็นสภาพวิธีการ
ดำเนินชีวิตของชุมชน ที่มีการรวมตัวกันอยู่ตามแนวแม่น้ำลำคลองที่เปรียบเสมือนเส้นเลือดที่หล่อ
เลี้ยงชุมชนอยุธยาให้เจริญเติบโตขึ้น

4. เป้าหมายของโครงการชุดแต่งทางโบราณคดีสำนักมหายงคณ์

- 4.1 ชุดค้นทางโบราณคดี ขนาด 3x3 เมตร จำนวน 3 หลุม
- 4.2 ชุดแต่ง โบราณสถานและพื้นที่โดยรอบตามผังรูปแบบพื้นที่ 7,500 ตารางเมตร
- 4.2 ดำรงรักษาสภาพโบราณสถานก่อนและหลังการชุดแต่งพื้นที่ 7,500 ตารางเมตร
- 4.3 ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานที่พบทั้งหมด
- 4.4 ทำรายงานชุดค้นชุดแต่งทางโบราณคดี

5. วิธีการดำเนินงาน

ใช้วิธีจ้างเหมาประกวดราคาโดยผู้รับเหมาต้องปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานชุดค้นชุดแต่งทางโบราณคดีและการทำผังรูปแบบของสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา ในความดูแลของสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 การทำแผนผังโบราณสถาน

5.1.1 ทำผังโบราณสถานสภาพก่อนการชุดแต่ง ซึ่งประกอบด้วยผังบริเวณ ผังโบราณสถานทุกองค์ ซึ่งแสดงผังด้านราบและรูปตั้งทั้ง 4 ด้าน โดยทำตามสภาพ และสัดส่วนจริง

5.1.2 ทำผังโบราณสถานสภาพหลังการชุดแต่ง ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดเช่นเดียวกับผังโบราณสถานสภาพก่อนการชุดแต่ง

5.1.3 การเขียนแบบโบราณสถานทุกชนิด เขียนลงบนฟิล์มเขียนแบบ ขนาด A1 ทั้งสภาพหลังการชุดแต่ง แบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมและแบบเพื่อการบูรณะ

5.1.4 กำหนดมาตราส่วนให้เหมาะสมกับกระดาษ แต่มาตราส่วนไม่เล็กกว่า 1:75

5.2 การชุดค้นและการชุดแต่งทางโบราณคดี

5.2.1 การชุดค้นและชุดแต่งทางโบราณคดี ต้องปฏิบัติตามเทคนิควิชาการโบราณคดี

5.2.2 เก็บโบราณวัตถุที่พบในชั้นดินอย่างละเอียด ซึ่งบางกรณีจะต้องร่อนดินเพื่อเก็บโบราณวัตถุขนาดเล็กด้วย

5.2.3 การชุดค้นให้ชุดตามระดับชั้นดินสมบัติลึกครั้งละไม่เกิน 20 เซนติเมตร และ/หรือชุดค้นตามระดับชั้นดินธรรมชาติแล้วแต่กรณี

5.2.4 ระหว่างปฏิบัติงานจดบันทึกอย่างละเอียด รวมถึงการถ่ายภาพทำแผนผัง

5.2.5 โบราณวัตถุและชิ้นส่วนโบราณสถานที่พบ จากการปฏิบัติงานทางโบราณคดีได้ทำความสะอาดและเก็บรักษาอย่างเหมาะสมเพื่อวิเคราะห์แล้ว ทำทะเบียนโบราณวัตถุที่พบมอบให้กรมศิลปากร

5.2.6 ศึกษาวิเคราะห์โบราณสถาน และ โบราณวัตถุที่พบจากการปฏิบัติงานทั้งหมด

5.2.7 ศึกษาวิเคราะห์ชั้นดินทางโบราณคดีและเก็บตัวอย่างดินเพื่อการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ถ้าจำเป็น

5.2.8 ทำผังชั้นดินทางโบราณคดีทั้ง 4 ด้านลงในกระดาษฟิล์มเขียนแบบขนาด A3

6. ระยะเวลาการปฏิบัติงาน

ตามสัญญากำหนด คือวันที่ 26 มิถุนายน 2542 ถึง 25 มกราคม 2543 (รวมทั้งสิ้น 210 วัน)

7. งบประมาณ

ตามสัญญาชุดแต่งออกแบบบูรณะ โบราณสถาน (สัญญาเลขที่ 11/2542) วัดมเหยงคณ์ วัดสีกาสมุค วัดช้าง และตำหนักมเหยงคณ์ เป็นเงินทั้งสิ้น 6,990,000 บาท (หกล้านเก้าแสนเก้าหมื่นบาทถ้วน)

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 สร้างทัศนคติและความเข้าใจที่ถูกต้องในการอนุรักษ์และส่งเสริมโบราณวัตถุสถานให้กับประชาชนโดยทั่วไป

8.2 ทำให้การศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ของบริเวณ โบราณสถานวัดสมณโกฏฐารามและวัดใกล้เคียงมีข้อมูลเพิ่มมากขึ้นอันจะนำมาซึ่งข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิชาการทางประวัติศาสตร์โบราณคดีต่อไปในภายภาคหน้า หรือเพื่อนำมาใช้อธิบายเรื่องราวของเมืองอยุธยา ได้กระจ่างมากขึ้นกว่าเดิม

8.3 ศึกษารูปแบบอายุสมัยของการก่อสร้าง, การสร้างซ้อนทับสมัย และลักษณะทางด้านสถาปัตยกรรม ของโบราณสถานในแต่ละสมัยได้อย่างใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

8.4 ทำให้โบราณสถานมีความมั่นคงแข็งแรง

8.5 เป็นการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโบราณสถานให้ดูสวยงามต่อผู้พบเห็นและเป็นการกำหนดขอบเขตโบราณสถานให้ชัดเจนมากขึ้น รวมทั้งป้องกันการบุกรุกทำลายโบราณสถาน

8.6 ช่วยทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจที่จะให้ความรู้และความสวยงามกับนักท่องเที่ยวทั่วไป

8.7 สนับสนุนนโยบายรัฐบาลที่ช่วยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในประเทศ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

8.8 พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

8.9 ส่งเสริมเมืองพระนครศรีอยุธยาให้ดำรงความเป็น “แหล่งมรดกโลก” ให้ดำรงอยู่สืบ

ไป

¹ ศรีศักร วัลลิโภดม, กรุงศรีอยุธยาของเรา. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, พฤษภาคม 2542). หน้า 3

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 23¹ กรมศิลปากร, โครงการปรับปรุงแผนแม่บท โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. (กรุงเทพฯ : เอ็น เอส บี ปรีนติ้งกรุ๊ป, ตุลาคม 2537), หน้า 38.

3 ² กรมศิลปากร, นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สามพัน, ธันวาคม 2539), หน้า 35

บทที่ 1

การดำเนินงานขุดแต่งโบราณสถาน และการขุดค้นทางโบราณคดี

1.1 ที่ตั้ง

ตำหนักมเหยงคณ์ ตั้งอยู่เขตตำบลกะมัง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริเวณภายนอกเกาะเมืองด้านทิศตะวันออกของสถานีรถไฟพระนครศรีอยุธยา ประมาณ 3 กิโลเมตรการเดินทางโดยรถยนต์จากถนนสายเอเชียแยกเข้าอยุธยา จะมีเจดีย์วัดสามปลื้ม อยู่กลางถนนโรจนะ จากนั้นเลี้ยวขวาประมาณ 1.5 กิโลเมตร จะเห็นทางแยกเข้าสู่วัดมเหยงคณ์อยู่ด้านขวามือ

ตำแหน่งพิกัดทางภูมิศาสตร์ ประมาณเส้นรุ้งที่ 14 องศา 21 ลิปดา 28 ฟลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 100 องศา 35 ลิปดา 52 ฟลิปดาตะวันออก (แผนที่ทหารมาตราส่วน 1: 50,000 ลำดับชุด L 7019 S ระวัง 5137 IV)

-อาณาเขตของ ตำหนักมเหยงคณ์

ทิศเหนือ ติดกับวัดมเหยงคณ์

ทิศตะวันออก ติดกับสระน้ำของสำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์

ทิศใต้ ติดกับวัดช้าง

ทิศตะวันตก ติดกับแนวคลองมเหยงคณ์

1.2 ประวัติการทำงานที่ผ่านมา

ตำหนักมเหยงคณ์ ตั้งอยู่บนเกาะมีคูน้ำล้อมรอบ เป็นอาคาร 2 ชั้น สร้างด้วยอิฐสร้างในสมัย พระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ โปรดเกล้าให้ปฏิสังขรณ์วัดมเหยงคณ์ ในระหว่าง พ.ศ. 2252 - 2256 ตำหนักมเหยงคณ์ ยังไม่เคยมีการบูรณะ แต่ ได้ทำการขุดค้นเพื่อตรวจสอบการตั้งชุมชนเพื่อยุ่อาศัยเมื่อ พ.ศ. 2541 โดยห.จ.ก.โบราณรักษ์ บริเวณทิศใต้ของตำหนักมเหยงคณ์ ติดคลองด้านทิศใต้ ขนาด 2x2 ม. ห่างจากผนังด้านทิศตะวันตกมาทางทิศตะวันตก 20 ม. จากนั้นวัดลงมาทางทิศใต้ 24 เมตรเมื่อปี พ.ศ. 2541

1.3. สภาพปัจจุบันของโบราณสถาน (ผังที่ 1)

พื้นที่บริเวณตำหนักมเหยงคณ์ มีห้วยคาขึ้นปกคลุมโดยรอบพื้นที่รวม 7500 ตารางเมตร (รูปที่ 1) สภาพโดยรอบเป็นพื้นที่โล่ง และมีเนินดินด้านทิศตะวันตก และทิศใต้ ของตำหนักมเหยงคณ์ (รูปที่ 2,3)

1.3.1 ตำหนักมเหยงคณ์

สภาพโดยรอบตำหนักมเหยงคณ์ มีห้วยคาขึ้นปกคลุม และภายในตัวอาคารมีห้วยคาขึ้นปกคลุมค่อนข้างรก (รูปที่ 4)

ตำหนักมเหยงคณ์ มีลักษณะเป็นอาคาร 2 ชั้น ลักษณะฐานเป็นฐานสี่เหลี่ยม(หน้ากระดานล่าง)หนึ่งชั้น และฐานบัวคว่ำ ผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า (รูปที่ 5, ผังที่ 1) ภายในอาคารมีเสา 2 แถว แถวละ 6 ต้น เสาเป็นเสาก่ออิฐสี่เหลี่ยมขนาด 95x110 cm. อิฐมีขนาด 30x15x5 cm. ระยะห่างระหว่างคันทัน 210 cm. ระยะห่างระหว่างแถว 250 cm. (รูปที่ 6, ผังที่ 1) ผนังของอาคารด้านทิศเหนือและตะวันออก พังทลายลงมาหมด ส่วนผนังด้านทิศใต้และทิศตะวันตกเหลือเพียงบางส่วน

ตัวอาคารมีช่องทางเข้าทิศใต้ 3 ช่อง ทิศตะวันออก 3 ช่อง ช่องทางเข้าแต่ละช่องกว้าง 80 cm ช่องทางเข้าเป็นรูปโค้งแหลม (รูปที่ 7, ผังที่ 1) -

ผนังภายในด้านทิศใต้ ยังมีร่องรอยของหน้าต่างชั้น 2 ให้เห็นอยู่เป็นหน้าต่างทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าเหนือช่องหน้าต่างมีช่องใส่คานไม้ (รูปที่ 8) หน้าต่างชั้นบนมีขนาดกว้าง 110 cm. (รูปที่ 9) ที่ผนังพบรอยของรูเคียวคานไม้ ขนาด 20x40 cm. (รูปที่ 9) ผนังฉาบปูน

ผนังภายนอกด้านทิศใต้ เหนือช่องทางเข้าชั้นล่างมีลายบัวปูนปั้นประดับผนังและมีเสาติดผนัง (รูปที่ 10) ผนังภายในด้านทิศตะวันตก ผนังชั้นล่างไม่มีช่องทางเข้า และระหว่างชั้น 1 และชั้นที่ 2 มีรอยของ ร่องเคียวไม้กระดาน และด้านล่างมีรอยเคียวคานไม้คาน และช่องเคียวคานไม้คานนี้จะทะลุถึงด้านข้างของผนัง ร่องไม้กระดานมีขนาดกว้าง 12 cm. และเคียวคานไม้คานมีขนาด 17x35 cm. (รูปที่ 11) ผนังภายในฉาบปูนเฉพาะชั้นสองผนังด้านนอกด้านทิศตะวันตกเป็นผนังก่ออิฐฉาบปูน มีเสาติดผนัง 2 เสา

1.3.2 เนินดินด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

ลักษณะเป็นเนินดินมีหญ้าปกคลุม มีการขุด TRENCH ตรวจสอบ โดยสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยาพบฐานโบราณสถานเป็นฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส 1 ชั้น (รูปที่ 12)

1.3.3 เนินดินด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้

ลักษณะเป็นเนินดินสูงมีหญ้าปกคลุม มีร่องรอยการขุด TRENCH ตรวจสอบ โดยสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยาพบฐานบัวลูกแก้วอกไก่ของโบราณสถาน (รูปที่ 13)

1.3.4 เนินดินด้านทิศใต้

เป็นเนินดินสูงมีต้นไม้ค่อนข้างใหญ่ขึ้นปกคลุม ยังไม่มีการขุดตรวจสอบ (รูปที่ 3)

1.3.5 เนินดินด้านทิศตะวันตก

เป็นเนินดินเหมือนสีกา ค่อนข้างสูง มีต้นไม้ขึ้นปกคลุม ยังไม่มีการขุดตรวจสอบ (รูปที่ 2)

1.4 การวางผังหลุมขุดแต่งทางโบราณคดี

การวางผังหลุมขุดแต่งใช้ระบบตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส (GRID SYSTEM) ขนาด 5x5 m. ครอบคลุมพื้นที่ดำเนินการทั้งหมด ในการกำหนดจุดตายตัว (O.FIXED POINT) ตรงผนังภายนอกด้านทิศใต้ห่างจากมุมฐานหน้ากระดานด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ 1.50 เมตร และกำหนด Datum Line ให้ต่ำกว่า จุด Fix Point 1.50 เมตรจากจุดกำหนดตายตัววางเส้นแกน (BASE LINE) ในแนวทิศเหนือ ใต้ และแนวตะวันออก-ตะวันตก โดยเส้นแกนจะตัดกันตรงจุด O.FIXED POINT พอดี สามารถแบ่งพื้นที่โบราณสถานด้านทิศเหนือออกเป็น 4 ZONE ดังนี้ (ผังที่ 2)

ZONE 1 ครอบคลุมพื้นที่ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ การเรียกชื่อหลุมขุดแต่งคือ

N1E1, N1E2, ..., N2E1, ... ตามลำดับ

ZONE 2 ครอบคลุมพื้นที่ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ การเรียกชื่อหลุมขุดแต่งคือ S1E1, S1E2, ..., S2E1, ...

ตามลำดับ

ZONE 3 ครอบคลุมพื้นที่ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ การเรียกชื่อหลุมขุดแต่งคือ S1W1,S1W2,...S2W1,...ตามลำดับ

ZONE 4 ครอบคลุมพื้นที่ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ การเรียกชื่อหลุมขุดแต่งคือ N1W1,N1W2,...N2W1,...ตามลำดับ

1.5. เทคนิคการขุดแต่งโบราณสถาน

การขุดแต่งโบราณสถานค้ำหนักมเหยงคณ์ ใช้เทคนิคการขุดแต่ง โดยการขุดลอกชั้นดินทับถมด้วยเครื่องมือประเภท จอบ, เสียมและเครื่อง โดยขึ้นอยู่กับ ลักษณะของงาน,สภาพโบราณสถาน และดุลยพินิจของนักโบราณคดี โดยแบ่งเทคนิคการขุดแต่งดังนี้

1.5.1 บันทึกสภาพพื้นที่ ที่จะขุดแต่งทั้งหมด ก่อนการดำเนินการด้วยภาพถ่าย ทั้งฟิล์มสีและฟิล์มสไลด์

1.5.2 การขุดแต่งรอบอาคารค้ำหนักมเหยงคณ์ ใช้วิธีขุดหลุมตรวจสอบฐานรากของค้ำหนักมเหยงคณ์ตามผังหลุมขุดแต่ง เพื่อการขุดลอกชั้นดินทับถมให้ถึงชั้นพื้นดินเดิมโดยยึดแนวปูนฉาบชั้นสุดท้าย ต่ำกว่า Datum Line 30 เซนติเมตร

1.5.3 การขุดแต่งภายในค้ำหนักมเหยงคณ์ ใช้วิธีขุดหลุมตรวจสอบโดยขุดชิดโคนเสาภายในอาคาร โดยยึดแนวปูนฉาบชั้นสุดท้าย เพื่อค่าปรับระดับ

1.5.4 ขุดตรวจสอบหาแนวโบราณสถานบริเวณเนินดิน ที่ยังไม่ได้ขุดตรวจสอบ

1.5.4 เมื่อขุดแต่งแล้วเสร็จในแต่ละหลุมขุดแต่ง หรือบริเวณขุดแต่งแต่ละแห่งได้ทำความสะอาดโดยเก็บกวาดทุกครั้ง

1.6. เทคนิคการขุดค้นทางโบราณคดี

การขุดค้นทางโบราณคดีค้ำหนักมเหยงคณ์ กำหนดขนาดของหลุมขุดค้น 3x3 m. จำนวน 3 หลุม ใช้ผังหลุมขุดค้นระบบสี่เหลี่ยมจัตุรัส (GRID SYSTEM) โดยกำหนดพื้นที่ขุดค้นตามผังบริเวณในการขุดแต่ง (แผนผังบริเวณที่ 2)

หลุมขุดค้นที่ 1 (TP1) อยู่ภายในพื้นที่โบราณสถาน ตำแหน่งหลุม S2E1 ชิดผนังค้ำหนักมเหยงคณ์ ด้านทิศใต้

หลุมขุดค้นที่ 2 (TPII) อยู่ภายนอกพื้นที่โบราณสถาน ตำแหน่งหลุม S7W9 บริเวณริมคลองทิศใต้

หลุมขุดค้นที่ 3 (TPIII) อยู่ภายนอกพื้นที่โบราณสถาน ตำแหน่งหลุม N4E15 บริเวณริมน้ำด้านทิศตะวันออก

วิธีการขุดค้นจะทำการขุดตามระดับสมมติ ระดับสมมติ ระดับละ 20 cm. โดยกำหนดหมุดระดับมาตรฐานไว้ที่มุมหลุมขุดค้น เพื่อใช้ควบคุมการขุดให้ได้ความลึกสม่ำเสมอโดยตลอด และใช้บันทึกระดับของโบราณวัตถุและร่องรอยกิจกรรมต่าง ๆ ที่พบในระหว่างการขุดค้นเพื่อให้สามารถกำหนดชั้นวัฒนธรรมได้ถูกต้องและยังใช้ควบคุมการทำผังชั้นดินด้วย

1.7. วิธีการเก็บและบันทึกข้อมูลของการขุดค้น

- 1.7.1 โบราณวัตถุที่ได้จากการขุดตรวจและขุดค้นทุกอย่าง จะต้องนำมาลงบัญชีตามระดับชั้นดิน แล้วบรรจุลงพร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดลงในแบบบันทึก
- 1.7.2 บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะดินทุกชั้นในหลุมขุดตรวจและขุดค้นนั้น เช่น สีของดิน องค์ประกอบของดินที่ผิดปกติ ได้แก่ ถ่าน หรือร่องรอยของดินที่ถูกเผาไหม้ เป็นต้น เพื่อเป็น ประโยชน์ในการจัดทำชั้นดิน (PROFILE) และศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชั้นดิน กับโบราณวัตถุที่ขุดพบ
- 1.7.3 เกี่ยวกับเศษภาชนะดินเผาที่ได้จากการขุดตรวจ และขุดค้นตามชั้นดินต่าง ๆ จะนำมาล้างทำความสะอาด ผึ่งแดดให้แห้ง แยกประเภทชนิดที่เคลือบและไม่เคลือบ นำไปชั่งน้ำหนัก แล้วแยกเป็นส่วนต่าง ๆ ของภาชนะ คือ ปาก , ไหล่ , ลำตัว , (มีลวดลายและไม่มีลวดลาย) , ก้นหรือฐาน , ฝา และส่วนอื่น ๆ แล้วคัดเลือกตัวอย่างของส่วนต่าง ๆ เหล่านั้นเพื่อ บันทึกภาพถ่ายหรือวาดภาพลายเส้น (DRAWING)
- จากนั้นศึกษาถึงความหนาแน่นของเศษภาชนะดินเผา (และ โบราณวัตถุอื่น ๆ) ที่พบในหลุมขุดค้นตามชั้นดินต่าง ๆ ที่ได้บันทึกลงตารางไว้แล้ว นำมาศึกษาถึงความสัมพันธ์ของชั้นดินกับการอยู่อาศัยของคนในอดีต (จากหลุมขุดค้น)ตลอดจนวัฒนธรรมของคน ณ บริเวณนั้น ๆ (ทั้งหลุมตรวจและหลุมขุดค้น)
- 1.7.4 การกำหนดอายุของข้อมูล
- ข้อมูลที่ได้จากการขุดตรวจและขุดค้น จะนำมาศึกษาเปรียบเทียบ (RELATIVE CHRONOLOGY) กับโบราณวัตถุที่กำหนดอายุหรือแหล่งเตาที่แน่นอนแล้ว กับแหล่งโบราณคดีอื่น ๆ หรือศึกษาเปรียบเทียบและหาความสัมพันธ์จากโบราณวัตถุระหว่างหลุมขุดตรวจ ขุดค้นทั้ง 3 หลุม ในกรณีที่ไม่มีทราบแหล่งผลิต หรืออายุสมัยของโบราณวัตถุที่แน่นอนจากแหล่งอื่น
- 1.7.5 เครื่องมือในการบันทึกข้อมูล
1. ทะเบียนโบราณวัตถุ (REGISTER OF BAG CONTENTS) เป็นแบบบันทึกรายละเอียดของโบราณวัตถุที่พบจากการขุดค้นประกอบด้วย ชื่อแหล่งโบราณคดี (SITE) ลำดับถุงที่เก็บ (BAG NO.) ตำแหน่งและวันเดือนปี (SQUARE , LEVEL , DATE) และรายละเอียดของโบราณวัตถุที่เก็บบรรจุในถุง (DESCRIPTION AND COMMENTS)
2. แบบบันทึกประจำวัน (FIELD RECORD) เป็นแบบบันทึกข้อมูลการขุดค้นตามระดับชั้นดินสมมติแต่ละวันที่ดำเนินงาน ประกอบด้วย ชื่อแหล่งโบราณคดี (SITE) พื้นที่ขุดค้น (AREA) หลุมขุดค้น (PIT) ระดับชั้นดินสมมติ (LEVEL) หรือชั้นดินธรรมชาติ (LAYER) วันเดือนปี (DATE) แผนผัง (PLAN) เป็นตารางกลางของแบบบันทึกตามมาตราส่วนต่าง ๆ ที่กำหนดตามความเหมาะสมในแต่ละแหล่งโบราณคดีละเอียดของดิน (SOIL DESCRIPTION) และบันทึกข้อมูลโดยละเอียด (FULL DESCRIPTION AND COMMENTS) การเขียนถุงโบราณวัตถุมีรายละเอียดดังนี้คือ

AY ` 99

คำหนักมเหยคณ

GRID WIE2

0 - 20 CM.DT

FINDS

1 สิงหาคม 2542

นอกจากนี้ยังมีแบบบันทึกโบราณวัตถุพิเศษ (SPECIAL FIND LIST) สำหรับโบราณวัตถุบางชิ้นที่มีสภาพสมบูรณ์ เช่น ภาชนะดินเผาสภาพสมบูรณ์เต็มใบ พระพุทธรูป เป็นต้น ในแบบบันทึกจะกำหนดหมายเลขโบราณวัตถุขึ้นพิเศษแยกโบราณวัตถุทั่วไป กำหนดสัญลักษณ์ไว้ที่ดูว่า S.F.#... ในแบบบันทึกจะเขียนรายละเอียดต่าง ๆ ของโบราณวัตถุ เช่น ลักษณะของโบราณวัตถุ ชนิดวัสดุ ขนาด เป็นต้น

1.8. การเก็บหลักฐานและบันทึกข้อมูลของการขุดแต่ง

1.8.1 ทำการถากถางวัชพืช และต้นไม้ขนาดเล็ก เว้นแต่ต้นไม้ขนาดใหญ่

1.8.2 ถ่ายภาพบันทึกสภาพปัจจุบันของโบราณสถาน และสภาพบริเวณพื้นที่ดำเนินการทั้งหมดด้วยภาพสี- สไลด์สี อย่างละ 10 ม้วน

1.8.3 ทำการสำรวจวงผังครอบคลุมพื้นที่ดำเนินการทั้งหมด พร้อมกำหนดชื่อหลุมขุดแต่ง และชื่อโบราณสถาน

1.8.4 เขียนแบบบันทึกสภาพปัจจุบันรูปตั้ง และ PLAN ของโบราณสถานแต่ละแห่ง พร้อมผังบริเวณทั้งหมด ลงบน DRAFTING FILM กำหนดมาตราส่วน 1:50

1.8.5 ขณะขุดแต่งทำความสะอาด จะจัดเก็บโบราณวัตถุตาม GRID ใส่ถุงพลาสติก

1.8.6 เขียนแบบหลังการขุดแต่ง ลงบน DRAFTING FILM

1.8.7 ถ่ายภาพบันทึกสภาพหลังการขุดแต่ง

1.8.8 ถ่ายภาพโบราณวัตถุ พร้อมวิเคราะห์ และเขียนภาพลายเส้นของโบราณวัตถุขึ้นสำคัญทั้งหมด

1.8.9 จัดบันทึกประจำวัน และถ่ายภาพบันทึกการทำงานทุกขั้นตอนของการขุดค้น ขุดแต่ง

1.8.10 จัดทำรายงานเบื้องต้นเกี่ยวกับโบราณสถานคำหนักมเหยคณ

บทที่ 2

โบราณสถานภายหลังการขุดแต่ง

2.1. สภาพโดยทั่วไปและลักษณะแผนผัง (ผังที่ 3)

ตำหนักมเหยงคณ์ เป็นอาคาร 2 ชั้น ตั้งอยู่บนฐานบัวคว่ำ มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ยังไม่พบทางขึ้นชั้นที่ 2 อาคารด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือห่างจากตำหนักมเหยงคณ์ 4 เมตร เป็นอาคารผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส พบร่องรอยเสารองรับเครื่องบน (รูปที่ 14) พื้นที่โดยรอบตำหนักมเหยงคณ์ ไม่พบแนวกำแพงทั้ง 4 ด้าน

ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอาคารตำหนักมเหยงคณ์ 1 เมตร พบโบราณสถานหมายเลข 3 ที่ไม่มีร่องรอยของเสา ผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ตั้งอยู่บนฐานบัว ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นพลับพลา (?) (รูปที่ 15)

บริเวณพื้นที่ด้านทิศใต้ของตำหนักมเหยงคณ์ 12 เมตร คัดคล่องโบราณมีโบราณสถานหมายเลข 4 ผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ซึ่งไม่สามารถระบุอย่างชัดเจนได้ว่าเป็นพลับพลาหรือป้อม (?) (รูปที่ 16)

บริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือของตำหนักมเหยงคณ์ 10 เมตร พบแนวอิฐเรียงตัวขนานส่วนท้ายเชื่อมต่อกันลักษณะคล้ายรูปตัว U ไม่สามารถสันนิษฐานได้ว่าเป็นอะไร (รูปที่ 17)

2.2 ลักษณะโบราณสถานภายหลังการขุดแต่ง

2.2.1 ตำหนักมเหยงคณ์ (หมายเลข 1) (ผังที่ 3)

ตั้งอยู่ติดคล่องโบราณด้านทิศเหนือ เป็นอาคาร 2 ชั้นก่ออิฐถือปูน มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดกว้าง 10.50 เมตร ยาว 24.80 เมตร อาคารมีลักษณะแอ่นเล็กน้อย ตั้งอยู่บนฐานบัวคว่ำ (รูปที่ 18)

ตัวอาคารมีช่องทางเข้าด้านทิศเหนือและทิศใต้ ด้านละ 3 ช่องเป็นทรงโค้งแหลม ซึ่งน่าจะรับอิทธิพลยุโรป ช่องทางเข้ามีขนาดกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร สูงประมาณ 1.58 เมตร ระยะจากพื้นถึงช่วงก่อนเริ่มโค้งสูงประมาณ 1.15 เมตร อยู่สูงจากพื้นเดิมภายในประมาณ 30 เซนติเมตร (รูปที่ 19)

ลักษณะทางโครงสร้าง พื้นอาคารชั้นล่างตั้งเสา 2 แถว แถวละ 6 ต้น เป็นเสาสี่เหลี่ยมมีขนาดกว้างประมาณ 95 เซนติเมตร ยาวประมาณ 95 เซนติเมตร รองรับคานไม้ (รูปที่ 27) (ผังที่ 4) ระยะห่างเสาประมาณ 2.00 เมตร ระยะห่างระหว่างแถวประมาณ 2.50 เมตร และยังมีการก่อเสาอิฐเป็นค่อม่อเสริมระหว่างเสาแต่ละคู่ มี 2 แถว แถวละ 5 ต้น เป็นเสารูปสี่เหลี่ยมขนาดประมาณ 61x61 เซนติเมตร ห่างจากเสาค่อม่อใหญ่ประมาณ 90 เซนติเมตร

ผนังอาคารที่พบเหลืออยู่เพียง 2 ด้าน เป็นผนังก่ออิฐถือปูน ด้านทิศใต้และทิศตะวันตก

สภาพของผนังภายในอาคารด้านทิศใต้หลังการขุดแต่ง มีช่องหน้าต่าง ซึ่งสันนิษฐานว่า น่าจะเป็นหน้าต่างรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดกว้าง 1.15 เมตร ยาว 1.63 เมตร ผนังที่เหลืออยู่สูงจากขอบล่างของหน้าต่าง 1.91 เมตร (รูปที่ 20) ด้านข้างของหน้าต่างมีรอยเว้าสำหรับเสียบคานผนังหลังหน้าต่าง (รูปที่ 21) พื้นที่ระหว่างประตูทางเข้าชั้นล่างและชั้นบน มีรูเสียบคานไม้ ขนาดกว้าง 20 เซนติเมตร ยาว 38 เซนติเมตร ทั้ง 2 ข้าง

ผนังภายในทิศใต้ที่เหลืออยู่ ด้านตะวันออกของช่องทางเข้ากว้าง 2.38 เมตร ด้านตะวันตกช่องทางเข้ากว้าง 2.16 เมตร

สภาพของผนังภายนอกอาคารด้านทิศใต้หลังการขุดแต่ง เป็นผนังก่ออิฐถือปูน มีเสาประดับผนัง ระหว่างประตูทางเข้า และหน้าต่างชั้น 2 ทั้ง 2 ด้าน เสาประดับอาคารกว้าง 52 เซนติเมตร (รูปที่ 10) (ผังที่ 6.) เหนือซุ้มโค้งแหลมของประตูทางเข้าชั้นล่าง มีชั้นบัวหงายป็นเป็นลายรูปปั้นประดับ สูงจากฐานบัวคว่ำ 96 เซนติเมตร ปูนปั้นรูปบัวหงายมีขนาดกว้างกลีบละ 13 เซนติเมตร รูปบัวหงายสูงประมาณ 38 เซนติเมตร (รูปที่ 22)

ผนังภายในด้านทิศตะวันตก มีแนวร่องวางพื้นกระดานชั้นที่ 2 ของอาคาร ใต้ร่องวางพื้นกระดานมีรอย เค้าเสียบคานรองรับพื้นกระดาน 2 ช่อง ขนาดประมาณ 18x30 เซนติเมตร ผนังก่ออิฐถือปูน (รูปที่ 23) (ผังที่ 6.) ด้านข้างของผนังมีร่องเสาสำหรับเสียบคานไม้รองรับประตู (?) (รูปที่ 24) ผนังด้านข้างตั้งแบนสุดจนถึง ระดับช่องวางพื้นกระดานมีรอยกรอบประตู (?) (รูปที่ 25) ซึ่งคาดว่าจะเป็นประตูทั้ง 2 ด้าน

ผนังภายนอกด้านทิศตะวันตก ผนังตั้งอยู่บนฐานบัวคว่ำ (รูปที่ 26) (ผังที่ 6.) ผนังมีการประดับด้วยเสา คัดผนัง 2 เสา ผนังสูงจากซุ้มบัวหงายซึ่งทำเป็นลวดลายปูนปั้น 1.97 เมตร ระยะห่างระหว่างขอบบัวคว่ำและ ขอบบัวหงาย 98 เซนติเมตร (รูปที่ 26)

ด้านริมผนังด้านทิศตะวันออก และทิศตะวันตกห่างจากผนังประมาณ 1.30 เมตร (รูปที่ 27) และห่าง จากผนังด้านทิศเหนือและทิศใต้ประมาณ 2.00 เมตร (รูปที่ 27) ส่วนชั้นบนน่าจะเป็นการปูพื้นด้วยไม้ แต่ ปัจจุบันไม่เหลืออยู่ เหลือเพียงหลักฐานเค้าเสียบของไม้คานและร่องวางไม้กระดาน (รูปที่ 28) ส่วนหลังคา ก็พังทลายลงหมด เช่นกัน ทางขึ้นสู่ชั้นที่ 2 ของอาคารไม่พบ

2.2.2 โบราณสถานหมายเลข 2 (รูปที่ 14) (ผังที่ 7)

ฐานลักษณะเป็นฐานเขียงสี่เหลี่ยมขนาด 9x11 เมตร อยู่ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอาคารตำหนักม เหยงคณ์ 10 เมตร ส่วนฐานด้านทิศเหนือทรุดเอียงในลักษณะสอบเข้า ลักษณะของเสาเป็นเสาอิฐกลม พบ รอยเสามีทั้งหมด 11 เสา เป็นเสาในประธาน 4 เสา และเสามุขอีกด้านละ 2 เสา เสาอิฐกลมมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 50 เซนติเมตร (รูปที่ 29) ตรงช่วงเสากลางโบราณสถาน มีเอ็นเชื่อมต่อกัน ระหว่างเสาใน ประธาน (รูปที่ 30)

ชุดปลายฐานกรอบสี่เหลี่ยมด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ มีแนวอิฐวางเรียงตัวกันยื่นออกมาทางทิศตะวัน ตก ขนาดประมาณ กว้าง 1 เมตร ยาว 1.5 เมตร (รูปที่ 31) ส่วนของหลังคาและเสาล้อมพังทลายลงมาหมด

2.2.3 โบราณสถานหมายเลข 3 (รูปที่ 15) (ผังที่ 8)

เป็นโบราณสถานมีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนาด 7.5x7.5 เมตร อยู่ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของตำหนักม เหยงคณ์ 1 เมตร ตัวอาคารตั้งอยู่บนชุดฐานบัวลูกแก้วอกไก่ (รูปที่ 32) พบร่องรอยอิฐฉาบปูนบนพื้นอาคาร ไม่พบร่องรอยเสา

2.2.4 โบราณสถานหมายเลข 4 (รูปที่ 16) (ฝั่งที่ 9)

โบราณสถานนี้อยู่บริเวณทิศใต้ ติดคลองโบราณด้านทิศใต้มีลักษณะเป็นฐานสี่เหลี่ยมขนาด 6x5 เมตร สภาพฐานเหลือเพียงอิฐ 2 ชั้น และเว้าเข้าทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ภายในอาคารมีลักษณะเป็นอิฐเรียงตัวเชื่อมต่อกันลักษณะคล้ายรูปตัว U ไม่พบร่องรอยเสา

2.2.5 โบราณสถานหมายเลข 5 (รูปที่ 17) (ฝั่งที่ 10)

อยู่บริเวณด้านทิศตะวันตกของตำแหน่งมเหยงคณ์ พบเพียงอิฐเรียงตัวขนานกันส่วนปลายเชื่อมต่อลักษณะคล้ายรูปตัว U

2.3 เทคนิคการก่อสร้าง

2.3.1 ตำแหน่งมเหยงคณ์

เทคนิคการก่อสร้างของอาคาร 2 ชั้น คือ ใช้ระบบเสา คาน และตง รับน้ำหนักโครงสร้างหลังคา และเนื่องจากตัวอาคารค่อนข้างกว้าง จึงต้องมีการใช้เสาสี่เหลี่ยม 2 แถว ช่วยแบ่งรับน้ำหนักของเครื่องบน หลังคาเครื่อง ไม่อีกด้วย และมีเสาสี่เหลี่ยมขนาดเล็ก 2 แถว อยู่ระหว่างเสาใหญ่แต่ละคั่น ช่วยรับน้ำหนักของพื้นไม้ชั้น 2 โดยรับคานไว้ (รูปที่ 27)

เครื่องบนที่เป็นไม้จะพังทลายลงมามาก ส่วนกระเบื้องมุงหลังคาพบว่าการมุงด้วยกระเบื้องลอน (กาบกล้วย) และปิดทับชายคาด้วยกระเบื้องเชิงชายลายดอกบัวและลายเทพพนม (ดูรายละเอียดจากตารางการศึกษากระเบื้องเชิงชาย)

เทคนิคการเจาะช่องทางเข้า ชั้นล่างเป็นยอดโค้งแหลม โดยก่ออิฐให้โค้งและฉาบปูนทับ ส่วนการเจาะหน้าต่างบน ใช้ไม้วางพาดเป็นทับหลังเหนือกรอบ (ช่อง) หน้าต่าง, ประตู แต่ไม่สามารถสันนิษฐานได้ว่า ก่ออิฐเป็นรูปโค้ง จนกระทั่งบรรจบกันตรงกึ่งกลางเป็นรูปยอดโค้งแหลม (รูปที่ 20)

เนื่องจากอาคารหลังนี้เป็นอาคาร 2 ชั้น หรือแบบอาคารที่ได้รับอิทธิพลแบบตะวันตกในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ดังนั้นเทคนิคการก่อสร้างอาคารบางประการ จึงมีความแตกต่างกันออกไปจากอาคารชั้นเดียว อาคารหลังนี้มีการใช้ระบบของเสา คาน และตง ในการรับน้ำหนักของโครงสร้างหลังคาและพื้น

ลักษณะของการก่ออิฐของตัวอาคาร เป็นแบบเรียงอิฐแบบสลับยาว ภายในแถวเดียวเรียงซ้อนทับกันขึ้นไป ขนาดของอิฐที่ใช้ ขนาดค่อนข้างมาตรฐาน คือ 35x18x5 เซนติเมตร สอปูนหน้าประมาณ 1-1.5 เซนติเมตร และมีความหนาของปูนฉาบประมาณ 1-1.5 เซนติเมตร ผนังอาคารฉาบปูนเฉพาะผนังภายในชั้นบน และผนังภายนอกทั้งหมด เสาภายในอาคารเป็นเสาสี่เหลี่ยม เรียงอิฐแบบอิฐสลับยาวซ้อนกันขึ้นไป สอปูนแต่ไม่ฉาบปูน ขนาดของอิฐที่ใช้ประมาณ 35x18x5 เซนติเมตร

พื้นชั้น สองสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นพื้นไม้ เนื่องจากที่ผนังทิศตะวันตก พบร่องรอยของช่องซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นช่องสำหรับวางแผ่นไม้กระดานและใช้ระบบคานในการรองรับ พื้นไม้กระดาน โดยมีเสาอิฐสี่เหลี่ยมขนาด 61 x61 เซนติเมตรช่วยรับน้ำหนักของคาน

การทำชั้นบัวคว่ำบัวหงาย หรือบัวลูกแก้วอกไก่ของฐานอาคาร จะมีการขัดผิวอิฐ (FINISHING) ให้เรียบโดยใช้เครื่องมือพิเศษบางอย่าง (?) ในการขัดก่อนการฉาบปูน

ทางขึ้นสู่ชั้นที่สอง ไม่พบร่องรอย แต่สันนิษฐานว่าน่าจะมีบันไดทางขึ้น หรือมุขเป็นเครื่องไม้ เนื่องจากที่ผนังด้านทิศตะวันตก มีร่องรอยของขอบประตูและช่องเสียบคานประตูด้านข้างของผนังชั้น 2 จากการเปรียบเทียบกับคำนักกำหนดเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและคำนักคำหยาด จังหวัด อ่างทอง จะมีมุขทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ฉะนั้นทางด้านทิศตะวันออกก็น่าที่จะมีประตูทางเข้าชั้นชั้นที่ สอง

2.3.2 ซากฐานอาคารด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ (โบราณสถานหมายเลข2) (รูปที่ 14) (ผังที่7)

ฐานของอาคารก่อเรียงอิฐแบบเรียงอิฐชั้นสลับยาวซ้อนกันขึ้นไป ขนาด 30x16x8 เซนติเมตร ไม่ฉาบปูนในส่วนฐาน โครงสร้างของอาคารเป็นอาคารโล่ง ไม่ก่อผนังเพราะจากโครงสร้างจะใช้เสากลมฉาบปูนรองรับส่วนของหลังคาเครื่องไม้จากตำแหน่งของเสา (รูปที่ 29)

2.3.3 ซากฐานอาคารด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ (โบราณสถานหมายเลข3)(รูปที่ 15) (ผังที่8)

ฐานของอาคารก่อเรียงอิฐแบบเรียงอิฐชั้นสลับยาวซ้อนกันขึ้นไป ถึงปูน และฉาบปูน อิฐที่ใช้มีขนาด 30x16x8 เซนติเมตร ชั้นต่อไปคือชั้นของชุดฐานบัว ลูกแก้วอกไก่ ซึ่งเทคนิคการทำบัวลูกแก้วน่าจะใช้วิธีเดียวกับ การทำบัวของคำหนักมเหยงคณ์ ไม่พบร่องรอยเสา น่าจะเป็นอาคารที่มีเสาและหลังคาเป็นเครื่องไม้ ไม่ก่อผนัง

2.3.4 โบราณสถานหมายเลข4,5 (รูปที่ 16,17) (ผังที่๙,๑๐)

เป็นอาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้า ฐานเรียงอิฐแบบชั้นสลับยาวซ้อนกันขึ้นไป ฐานเป็นฐานสอดินไม่ฉาบปูน เอ็นของแท่นภายในอาคารก่ออิฐแบบชั้น 1 ชั้น ยาว 1 ชั้น โครงสร้างน่าจะเป็นเสาไม้รองรับหลังคาเครื่องไม้ เพราะไม่พบร่องรอยของเสา

บทที่ 3

โบราณวัตถุที่พบจากการขุดแต่ง

จากการขุดแต่งโบราณสถานคำหนักมเหยงคณ์ พบโบราณวัตถุหลายประเภทกระจายตัวอยู่ทั่วไปตามตัวอาคารโบราณสถาน และบริเวณพื้นที่โดยรอบของโบราณสถาน ซึ่งสามารถทำการศึกษาวิเคราะห์โบราณวัตถุทั้งหมด รวมทั้งจำแนกประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. โบราณวัตถุประเภทส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม

1.1 ส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมประเภทดินเผา

1.2 ส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมประเภทปูนปั้น

1.3 ส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมประเภทโลหะ

2. โบราณวัตถุประเภทรูปเคารพทางศาสนา

2.1 พระพุทธรูปและชิ้นส่วนต่างๆ ของพระพุทธรูปที่ทำจากดิน

2.2 พระพุทธรูปและชิ้นส่วนต่างๆ ของพระพุทธรูปที่ทำจากสำริด

2.3 พระพุทธรูปและชิ้นส่วนต่างๆ ของพระพุทธรูปที่ทำจากหิน

3 โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาในประเทศ

3.1 ภาชนะดินเผาแหล่งเตาพื้นเมือง

- ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดา (EARTHEN WARE)

- ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินแกร่ง (STONE WARE)

3.2 ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อย

3.3 ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านบางปูน

3.4 ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาลำพูน

3.5 ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาสุโขทัย - ศรีสัชนาลัย

4. โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาจากต่างประเทศ

4.1 เครื่องถ้วยจีน

- สมัยราชวงศ์หยวน

- สมัยราชวงศ์หมิง

- สมัยราชวงศ์ชิง

5. สรุปการศึกษาวิเคราะห์ และการกำหนดอายุของโบราณวัตถุทั้งหมดที่พบจากการขุดแต่งโบราณสถานคำหนักมเหยงคณ์

1. โบราณวัตถุประเภทส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม

1.1 ส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมประเภทดินเผา

1.1.1 กระเบื้องเชิงชาย

กระเบื้องชิงชาย เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “กระเบื้องหน้าอุด” เนื่องจากการมุงหลังคาโบราณสถานในสมัยอยุธยานิยมมุงด้วยกระเบื้องลอน เมื่อมุงมาสิ้นสุดตรงชิงชายจะมองเห็นรูโหว่เป็นแนวไปตลอด (ประยูร อุสุชาวุฒ , 2530 : 78) จึงต้องมีกระเบื้องชิงชายปิดเชิงกระเบื้องลอนเหล่านั้น ซึ่งกระเบื้องชิงชายนี้จะเรียกเฉพาะกระเบื้องที่ทำทรงสามเหลี่ยมหรือทรงอื่นซึ่งมีลวดลายประดับไว้ด้วยเท่านั้น ส่วนกระเบื้องมุงหลังคาปกติแม้ว่าที่ริมขอบของสุดของหลังคาแต่ละดับก็จะไม่นับว่าเป็นกระเบื้องชิงชาย (ประทีป เพ็งตะโก, 2540 : 21)

จากการขุดแต่งโบราณสถานกำหนดมเหยงคณ์พบกระเบื้องชิงชายมีลักษณะลวดลายแตกต่างกัน 2 รูปแบบ คือ ลายเทพพนมและลายพันธุ์พฤกษา (ลายดอกบัว) โดยสามารถจำแนกตามลักษณะพิเศษที่แตกต่างกันไปได้ดังนี้ (ดูรายละเอียดจาก ตารางการศึกษากะเบื้องชิงชาย)

- กระเบื้องชิงชายลวดลายเทพพนม

กระเบื้องชิงชายลวดลายเทพพนมเริ่มทำขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้นและนิยมสืบเนื่องกันมาจนถึงอยุธยาตอนปลาย โดยมีลักษณะที่สำคัญ คือ “เทพพนม” อยู่เหนือดอกบัวในลักษณะผุด หรือ ถือก้านนิคจากดอกบัว ซึ่งกระเบื้องชิงชายลายเทพพนม ที่พบจากการขุดแต่งโบราณสถานพระตำหนักมเหยงคณ์สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 แบบ ตามลักษณะของลวดลายและรายละเอียดของลวดลายต่าง ๆ ดังนี้

ก) กระเบื้องชิงชายลายเทพพนม แบบที่ 1

มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ ส่วนฐานกว้าง 14.3 ซม. ความสูงประมาณ 20 ซม. ความหนาประมาณ 1.5 ซม. มีน้ำหนักโดยเฉลี่ยของแต่ละชิ้นหนักประมาณ 1000 กรัม ลักษณะรูปทรงและลวดลาย ทำเป็นกระเบื้องทรงสามเหลี่ยมขนาดใหญ่ มีเส้นนูนขนาดเล็ก 2-3 เส้น เป็นกรอบของลาย มีแถวเม็ดประจำอยู่ระหว่างเส้นนูนที่ทำเป็นกรอบของลาย องค์เทพพนมผุดออกมาจากดอกบัว มีดอกบัวบานแตกออกมาจากเกสรบัวได้ท้องของเทพพนม โดยกลีบดอกบัวมีลักษณะยาวเรียว มงกุฎเป็นแบบเรียบง่าย มีคุ่มสามเหลี่ยมเล็ก 2-3 คุ่ม เหนือกรอบกระเบื้อง

จากการขุดแต่งโบราณสถานกำหนดมเหยงคณ์ พบกระเบื้องชิงชายลายเทพพนมแบบที่ 1 นี้ที่บริเวณ GRID WIE1,NIE4,NIW1,NIW2,N2W2,SIE4,S4W9 โดยพบจากการขุดแต่งบริเวณภายในตัวกำหนดมเหยงคณ์และพื้นที่โดยรอบตัวกำหนดมเหยงคณ์ กระเบื้องชิงชายลายเทพพนมแบบที่ 1 นี้ ยังพบที่ วัดโพธิ์ วัดนางคำ บ้านโปรตุเกส วัดบันไดนาถ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบ้านวิชาเยนทร์ จังหวัดลพบุรี ซึ่งจากการเปรียบเทียบกับกระเบื้องชิงชายลายเทพพนมแบบที่ 1 ที่พบจากโบราณสถานแหล่งอื่นๆ สามารถกำหนดอายุสมัยได้ว่าจะเริ่มทำกันมาแล้วอย่างน้อยตั้งแต่ พุทธศตวรรษที่ 20 และทำสืบเนื่องในพุทธศตวรรษที่ 21 (รูปที่ 33 ภาพลายเส้นที่ 1)

ข) กระเบื้องชิงชายลายเทพพนมแบบที่ 2

มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ ส่วนฐานกว้างประมาณ 14.3 ซม. ความสูงประมาณ 20 ซม. ความหนาประมาณ 1.5 ซม. มีน้ำหนักโดยเฉลี่ยของแต่ละชิ้นหนักประมาณ 1470 กรัม ลักษณะรูปทรงและลวดลาย ทำเป็นกระเบื้องทรงสามเหลี่ยมใหญ่ มีเส้นนูนขนาดเล็ก 2-3 เส้น เป็นกรอบของลาย มีดอกบัว

บานแตกออกมาจากเกสรบัวได้ท้องของเทพพนมโดยกลีบบัวมีลักษณะเป็นก้านยาว ลักษณะคล้ายใบไม้ มีหยักที่ขอบคล้ายพันธุ์พุทธรักษา (ลักษณะเหมือนลายกนก) มงกุฎตกแต่งด้วย กระเจี๊ยบจอนหนู และกนกทอล ซึ่งเป็นรูปกนกสะบัดพลิ้วและส่วนกระบังหน้าทำทรงสามเหลี่ยมเล็ก ๆ

กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนมแบบที่ 2 พบบริเวณ GRID N1E1,N1E4,N1W1,N1W2,N2E1,N2W2,S1E4,S2W1 โดยพบจากการขุดแต่งบริเวณภายในค้ำหนักมเหยงคณ์และพื้นที่โดยรอบ ตัวพระค้ำหนักมเหยงคณ์เสียเป็นส่วนใหญ่ กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนมแบบนี้เคยพบที่ วัดธรรมมิกราช วัดมหาสมัน วัดนางคำ วัดโคกม่วงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา บ้านวิชาเยนทร์ จังหวัดลพบุรี ลักษณะรูปทรงเป็นการย้อนกลับไปทำกระเบื้องขนาดใหญ่ตามแบบกระเบื้องสมัยกระเบื้องสมัยอยุธยาตอนต้น สามารถกำหนดอายุได้ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22 (รูปที่ 34 ภาพลายเส้นที่ 2)

กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พุทธรักษา (ลายดอกบัว) เริ่มทำขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น และนิยมสืบเนื่องมาจนถึงสมัยอยุธยาตอนปลาย โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ ดอกบัวที่ทำก้านรองรับปรากฏอยู่ในช่วงสั้น เปลี่ยนแปลงมาเป็นไม่มีก้านรองรับ หลังจากนั้นจึงคลี่คลายปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วโดยมีลักษณะของพันธุ์พุทธรักษา และกนกเข้ามาประกอบ และในระยะสุดท้ายมีลายประเภทใบไม้เข้ามาแทนที่จนเกือบไม่เหลือร่องรอยเค้าโครงเดิม (ประทีป เพ็งตะโก , 2540 : 59) จากการขุดแต่งโบราณสถานค้ำหนักมเหยงคณ์ พบกระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พุทธรักษาซึ่งจัดอยู่ในระยะหลัง คือ ลักษณะลายมีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นพันธุ์พุทธรักษา และกนก อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ากระเบื้องเชิงชายที่พบจะมีลวดลายโดยรวมเป็นแบบเดียวกัน แต่ก็ปรากฏรายละเอียดที่แตกต่างกันไปบ้าง โดยสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

ก) กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พุทธรักษา (ดอกบัว) แบบที่ 1

มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ ส่วนฐานกว้างประมาณ 13 ซม. ความสูงประมาณ 19 ซม. ความหนาประมาณ 15 ซม. มีน้ำหนักโดยเฉลี่ยแต่ละชิ้นหนักประมาณ 1000 กรัม ลักษณะรูปทรงและลวดลายเป็นกระเบื้องทรงสามเหลี่ยมมีเส้นนูนขนาดเล็ก 2-3 เส้น เป็นกรอบล้อมลวดลายไว้ มีแถวเม็ดประคำอยู่ระหว่างเส้นนูนที่ทำเป็นกรอบ ลักษณะลวดลายภายในเป็นลวดลายกนก

กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พุทธรักษาแบบที่ 1 นี้พบโดยทั่วไปภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวคือ เคยพบที่ วัดธรรมมิกราช วัดโพธิ์ วัดพลับพลาไชย วัดโคกศรีรัง วัดสุวรรณเจดีย์ วัดสุวรรณवास วัดมหาสมัน วัดตั้งจันทน์ วัดวิหารทอง วัดมณฑาป วัดพระยาแมน วัดอุโบสถ วัดมเหยงคณ์ วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดชุมพล และยังพบในจังหวัดลพบุรีที่ วัดคลองปูล บ้านวิชาเยนทร์ นอกจากนี้ยังพบใน จ. พิจิตร ที่ วัดโพธิ์ประทับช้าง ดังนั้นจึงเห็นว่า เป็นกระเบื้องเชิงชายในสมัยอยุธยาตอนปลายราวพุทธศตวรรษที่ 22 ซึ่งจากการขุดแต่งโบราณสถานค้ำหนักมเหยงคณ์ พบกระเบื้องพันธุ์พุทธรักษาแบบที่ 1 บริเวณ GRID N1E4,N1W2,N2W2,S1E4,S2W1 (รูปที่ 35 ภาพลายเส้นที่ 3)

ข) กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พุดกษา (ดอกบัว) แบบที่ 2

มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ ส่วนฐานกว้างประมาณ 13.5 ซม. มีขนาดความสูงประมาณ 19.5 ซม. ความหนาประมาณ 1.5 ซม. มีน้ำหนักโดยเฉลี่ยของแต่ละชิ้นหนักประมาณ 770 กรัม ลักษณะรูปทรงและลวดลาย เป็นกระเบื้องทรงสามเหลี่ยมมีเส้นขนาดเล็ก 2-3 เส้น เป็นกรอบรอบล้อมลวดลายไว้ และลักษณะของลวดลายภายในเป็นลายกนก

จากการขุดแต่งโบราณสถานพระตำหนักมเหยงคณ์ พบกระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พุดกษาแบบที่ 2 จำนวนมาก ในบริเวณ GRID N1E1, N1E4, N1W1, N1W2, N2E1, N2W2, S1E4, S2W1 ซึ่งพบจากการขุดแต่งบริเวณพื้นที่ภายในตำหนักมเหยงคณ์เสียเป็นส่วนใหญ่ซึ่งกระเบื้องเชิงชายลายนี้เคยพบที่ วัดสุวรรณาวาส วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดโคกพระยา วัดสุวรรณเจดีย์ วัดอุโบสถ และตำหนักสวนกระต่าย กำหนดอายุได้ประมาณราวพุทธศตวรรษที่ 22-23 (รูปที่ 36 ภาพลายเส้นที่ 4a)

ค) กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พุดกษา (ลายดอกบัว) แบบที่ 3 (ภาพลายเส้นที่ 4b)

มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ ส่วนฐานกว้างประมาณ 13 ซม. ความสูงประมาณ 14 ซม. ความหนาประมาณ 1.5 ซม. มีน้ำหนักโดยเฉลี่ยของแต่ละชิ้นหนักประมาณ 280 กรัม ลักษณะรูปทรงและลวดลาย เป็นกระเบื้องทรงสามเหลี่ยม มีรอยหักบริเวณขอบทั้ง 2 ด้าน มีเส้นขนาดเล็ก 2-3 เส้น เป็นกรอบล้อมลวดลายไว้เหมือน แบบที่ 1 และแบบที่ 2 ลวดลายภายในเป็นลายใบไม้พันธุ์พุดกษาแบบประดิษฐ์จนแทบไม่เห็นเค้าของดอกบัว

กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พุดกษาแบบที่ 3 นี้เคยพบที่ วัดพลับพลาไชย วัดสุวรรณาวาส พระที่นั่งบรมยงค์รัตนาสน์ ซึ่งจากการขุดแต่งโบราณสถานพระตำหนักมเหยงคณ์นี้ พบกระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พุดกษาแบบที่ 3 บริเวณ GRID S2W1, S4W9, เพียง 2 ชิ้นเท่านั้น ซึ่งสามารถกำหนดอายุได้ราวพุทธศตวรรษที่ 23 ในสมัยอยุธยาตอนปลาย

1.1.2 กระเบื้องมุงหลังคาดินเผาชนิดต่าง ๆ

จากการขุดแต่งโบราณสถานตำหนักมเหยงคณ์ พบกระเบื้องมุงหลังคาดินเผา ซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือ

- กระเบื้องลอน (กาบกล้วย)

กระเบื้องลอนมีที่เรียกเป็นอย่างอื่นว่า “กระเบื้องกาบกล้วย” และ “กระเบื้องลูกฟูก” ซึ่งหมายถึงกระเบื้อง “กาบ” หรือ “กระบู่” ซึ่งมีบางแห่งเขียนว่า “กบู่” หรือ “ลาบู่” มาจากลักษณะการมุงหลังคาบ้านด้วยไม้ไผ่ผ่าสอง เอาควาอันหงายขึ้น¹

กระเบื้องลอนที่พบจากการขุดแต่งประกอบด้วยกระเบื้อง 2 ชนิด คือ กระเบื้องตัวเมีย และกระเบื้องตัวผู้ ซึ่งต่างก็มีขอสำหรับเกี่ยวกับกระแนงไม้ ซึ่งกระเบื้องทั้ง 2 ชนิดที่พบจะมีลักษณะดังนี้ คือ

ก. กระเบื้องกาบกล้วยตัวเมีย (รูปที่ 37 ภาพลายเส้นที่ 5) มีลักษณะแบนกว้าง ยกขอบสองข้างทำขอสำหรับเกี่ยวกระแนงไม้ไว้ได้แผ่นกระเบื้องคอนบนซึ่งปกติมีลักษณะเป็นปุ่มสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ

กระเบื้องตัวเมียที่พบจะมีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ คือ มีขนาดความยาว 24 ซม. กว้าง 22 ซม. หนา 0.8 ซม. แต่ละแผ่นมีน้ำหนักแผ่นละ 780 กรัม

ข. กระเบื้องกวางกล้วยตัวผู้(รูปที่ 38 ภาพลายเส้นที่ 6) มีลักษณะเป็นท่อนทรงกระบอกกลางหรือกวางกล้วย มีข้อสำหรับเกี่ยวกับระแนงไม้ ซึ่งปกติทำเป็นทรงกรวยยาวคล้ายวงช้าง กระเบื้องตัวผู้ที่พบจะมีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณมีขนาดความยาว 12 ซม. กว้าง 9 ซม. หนา 0.8 ซม. แต่ละแผ่นมีน้ำหนักโดยเฉลี่ยประมาณแผ่นละ 780 กรัม

ค. กระเบื้องแผ่นเรียบ(รูปที่ 39 ภาพลายเส้นที่ 7) รูปทรงคล้ายสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีเดือยสำหรับยึดเกาะไม้ กระเบื้องตัวผู้ที่พบจะมีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ มีขนาดความยาว 26 ซม. กว้าง 11 ซม. ความหนา 1.2 ซม. แต่ละแผ่นมีน้ำหนักโดยเฉลี่ยแผ่นละ 700 กรัม

1.1.3 เครื่องประดับสถาปัตยกรรมจำลอง

สันนิษฐานว่าเป็นลวดลายที่ใช้ประดับสถาปัตยกรรม ลักษณะเป็นฐานรูปบัวคว่ำซ้อนกัน 3 ชั้น มีเดือยไว้ ยึดกับตัวสถาปัตยกรรม พบจำนวน 1 ชิ้น ขนาดโดยประมาณ ความกว้างประมาณ 4.3 ซม. ความยาว 3.8 ซม. ความหนา 3.2 ซม. น้ำหนักโดยประมาณ 50 กรัม

1.2 ส่วนประกอบสถาปัตยกรรมประเภทปูนปั้น

จากการขุดแต่งโบราณสถานตำแหน่งมเหยงคณ์ ได้พบลวดลายปูนปั้นประดับสถาปัตยกรรมจำนวน 4 ชิ้น พบบริเวณด้านทิศใต้ของตำแหน่งมเหยงคณ์ ปูนปั้นที่พบเป็นปูนปั้นประดับส่วนฐาน ลักษณะเป็นฐานบัวคว่ำบัวหงาย บนฐานเขียง และบนฐานบัวคว่ำบัวหงายมีฐานเขียงซ้อนกัน 2 ชั้น ไม่มีลวดลาย ขนาดโดยเฉลี่ย ความกว้างประมาณ 13 ซม. ความยาวประมาณ 16 ซม. ความหนาประมาณ 7 ซม. น้ำหนักโดยรวม 1180 กรัม(รูปที่ 40 ภาพลายเส้นที่ 8)

1.3 ส่วนประกอบสถาปัตยกรรมประเภทโลหะ

1.3.1 ชิ้นส่วนหัวเสา (?) สันนิษฐานว่าเป็นส่วนฐานของส่วนประกอบสถาปัตยกรรมบริเวณหัวเสา ลักษณะรูปทรงเป็นทรงกลม ทำเป็นบัวหงายขนาดใหญ่ มีเส้นแบ่งกลีบบัวตรงกลาง ขนาดโดยประมาณ ความกว้างประมาณ 7 ซม. ความยาวประมาณ 5.6 ซม. ความหนาประมาณ 3.2 ซม. น้ำหนักประมาณ 50 กรัม พบบริเวณกริด SIE1

1.3.2 โลหะเชื่อมเครื่องไม้

โลหะเชื่อมเครื่องไม้ พบทั่วไปภายในบริเวณคู่อาคารโบราณสถานพระตำหนักมเหยงคณ์ พบจำนวนทั้งสิ้น 11 ชิ้น ลักษณะเป็นรูปตัว U ปลายทั้ง 2 ข้างพับงอเป็นมุมฉาก ปลายแหลม พบหลายขนาดต่างกันไป ขนาดโดยเฉลี่ย ความกว้างประมาณ 4 ซม. ความยาวประมาณ 12 ซม. ความหนาประมาณ 1.2 ซม. น้ำหนักโดยเฉลี่ยของแต่ละชิ้นประมาณ 340 กรัม

โลหะเชื่อมเครื่องไม้ลักษณะนี้ ใช้สำหรับยึดเครื่องไม้บนหลังคาของอาคารโบราณสถานพระตำหนักมเหยงคณ์ ซึ่งจากการขุดแต่งโบราณสถานดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ตะปูลักษณะนี้อาจเรียกว่า “ตะปูปลิงปูหลัง” หรือ “ตะปูตะหลัง” ซึ่งมีขายกันแถบป่าไผ่ป่าหมึกในเกาะเมือง ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ กล่าวว่า ตะปูตะปลิงนี้ทำขึ้นแถบบ้านป่าไผ่ลงในแขวงทุ่งแก้ว ผังตะวันออกของคลองสระบัว ด้านเหนือของเกาะเมืองอยุธยา (กรมศิลปากร, 2537)

2. โบราณวัตถุประเภทรูปเคารพทางศาสนา

จากการขุดแต่งโบราณสถานคำหนักมเหยงคณ์ พบโบราณวัตถุประเภทรูปเคารพทางศาสนา และชิ้นส่วนต่าง ๆ ของรูปเคารพ และรูปเคารพที่พบจากการขุดแต่งจะเป็นรูปเคารพประเภทพระพุทธรูปในศาสนาพุทธ พระพุทธรูปที่พบเหล่านี้มักทำมาจากวัสดุหลายชนิดด้วยกัน และเท่าที่พบอยู่บริเวณตัวอาคารของคำหนักมเหยงคณ์ ดังนั้นคณะผู้ศึกษาจึงทำการศึกษาและวิเคราะห์รวมทั้งจัดแยกประเภทของพระพุทธรูปที่พบ โดยจัดแยกตามวัสดุที่ใช้ทำได้ดังนี้ คือ

2.1 พระพุทธรูปและชิ้นส่วนต่าง ๆ ของพระพุทธรูปที่ทำจากดินเผา

พระพุทธรูปและชิ้นส่วนต่าง ๆ ของพระพุทธรูปที่ทำจากดินเผาที่พบจากการขุดแต่งคำหนักมเหยงคณ์ พบว่ามีรูปแบบการทำ 3 รูปแบบด้วยกันคือ

2.2.1 พระพิมพ์ดินเผา และชิ้นส่วนของพระพิมพ์ดินเผา

2.2.2 ชิ้นส่วนฐานของพระพุทธรูปดินเผา

2.2.3 ชิ้นส่วนของพระพุทธรูปปูน

2.2.1 พระพิมพ์ดินเผาและชิ้นส่วนของพระพิมพ์ดินเผา (ดูรายละเอียดจากตารางการศึกษาพระพุทธรูป)

พระพิมพ์ดินเผาที่พบจากการขุดแต่งคำหนักมเหยงคณ์ส่วนมากมีสภาพชำรุด พระพิมพ์เหล่านี้พบจากการขุดแต่งบริเวณกริด N2E2 และ S2E1 เป็นพระพิมพ์ที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ส่วนมากเป็นพระพิมพ์แบบทรงเครื่อง ประทับอยู่ภายในซุ้มเรือนแก้ว และนิยมทำเป็นรูปพระพุทธรูปปางต่าง ๆ เช่น ประทับนั่ง, ยืน, เดิน, นอน เป็นต้น แต่พระพิมพ์ที่พบที่คำหนักมเหยงคณ์มีลักษณะดังนี้ คือ

- ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา (รูปที่ 41 ภาพลายเส้นที่ 9)

พบบริเวณกริด N1E2 มีสภาพชำรุด เป็นภาพพระพุทธรูปประทับยืนแสดงปางประทานพร ประทับยืนอยู่ภายในซุ้มเรือนแก้ว มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ กว้าง 4.5 ซม. ยาว 5.4 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 30 กรัม

- ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา (รูปที่ 42 ภาพลายเส้นที่ 10)

พบบริเวณกริด N1E2 มีสภาพชำรุดเป็นภาพพระพุทธรูปสามองค์ประทับนั่งแสดงปางมารวิชัย ทรงประทับนั่งอยู่ภายในซุ้มเรือนแก้ว มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ มีความกว้าง 6.5 ซม. มีความยาว 5.7 ซม. มีน้ำหนักโดยเฉลี่ยประมาณ 110 กรัม

- ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา (รูปที่ 43 ภาพลายเส้นที่ 11)

พบบริเวณกริด S2E1 มีสภาพชำรุด พบเพียงชิ้นส่วนส่วนบนของพระพิมพ์ บริเวณด้านหน้าทำลวดลายเป็นซุ้มเรือนแก้ว ด้านหลังไม่ทำลวดลายผิวเรียบแบน มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ มีความกว้าง 4.5 ซม. มีความยาว 5.4 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 30 กรัม

2.2.2 ชิ้นส่วนฐานของพระพุทธรูปดินเผา (ดูรายละเอียด จากตารางการศึกษาพระพุทธรูป)

ชิ้นส่วนฐานของพระพุทธรูปดินเผาที่พบจากการขุดแต่งคำหนักมเหยงคณ์ ส่วนมากเป็นส่วนต่าง ๆ ของฐานพระพุทธรูป บางชิ้นมีร่องรอยของการลงรักปิดทอง ชิ้นส่วนเหล่านี้พบอยู่ตามบริเวณตัวอาคาร คำหนักมเหยงคณ์ บางชิ้นส่วนที่พบเป็นชิ้นส่วนของฐานประเภฐานสิงห์ ขาสิงห์ ชิ้นส่วนของชายผ้า ทิพย์บางชิ้นมีการตกแต่งลวดลายที่แตกต่างกันออกไป เช่น ลายกระจังตาอ้อย ลายกนก เป็นต้น ชิ้นส่วนฐานของพระพุทธรูปเหล่านี้พบบริเวณกริด N1E2,N2E1,S1E1,S1W2,S4W8,S9W8

2.2.3 ชิ้นส่วนของพระพุทธรูปปูนเงิน (ดูรายละเอียด จากตารางการศึกษาพระพุทธรูป)

ชิ้นส่วนของพระพุทธรูปปูนเงินที่พบจากการขุดแต่งคำหนักมเหยงคณ์ บริเวณกริด N2E1 มีจำนวนทั้งหมด 2 ชิ้น เป็นชิ้นส่วนแกนในของพระพุทธรูปปูนเงิน พบเฉพาะส่วนที่เป็นแกนดินด้านใน ส่วนแผ่นเงินที่ใช้ปูนนั้นหลุดหายไป ชิ้นส่วนแกนในที่พบนี้นั้นเป็นเนื้อผง ส่วนมากของที่พบจะมีสภาพชำรุด คงเหลือเฉพาะส่วนฐาน บริเวณส่วนฐานจะทำฐานสูงตกแต่งลวดลาย ส่วนบนที่รองรับองค์พระตกแต่งลวดลายบัวคว่ำบัวหงาย ชิ้นส่วนของพระพุทธรูปปูนเงินที่พบเหล่านี้ มีลักษณะเป็นแบบเดียวกับพระพุทธรูปเงินที่เคยพบที่ วัดกุฎีดาว เป็นต้น ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปูนเงินที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ราวพุทธศตวรรษที่ 22-23 ชิ้นส่วนของพระพุทธรูปปูนเงินที่พบทั้ง 2 ชิ้นนี้ จะมีรูปร่างลักษณะและขนาดโดยเฉลี่ยดังนี้ คือ

- ชิ้นส่วนของพระพุทธรูปปูนเงิน พบบริเวณกริด N2E1 (รูปที่ 44 ภาพลายเส้นที่ 12) มีขนาดประมาณ มีขนาดความยาว 9 ซม. ส่วนฐานกว้าง 8 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 210 กรัม

- ชิ้นส่วนของพระพุทธรูปปูนเงิน พบบริเวณกริด N2E1 (รูปที่ 45 ภาพลายเส้นที่ 13) มีขนาดประมาณ มีขนาดความยาว 16.4 ซม. ส่วนฐานกว้าง 9.8 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 670 กรัม

2.2 พระพุทธรูปและชิ้นส่วนต่าง ๆ ของพระพุทธรูปที่ทำจากโลหะ

พระพุทธรูปและชิ้นส่วนของพระพุทธรูปที่ทำจากโลหะที่พบจากการขุดแต่งคำหนักมเหยงคณ์ เป็นพระพุทธรูปที่ทำมาจากสำริด ส่วนมากที่พบมีสภาพชำรุดและพบตามพื้นที่การขุดแต่งของตัวอาคาร โบราณสถานคำหนักมเหยงคณ์พบบริเวณ N1W2 N2E5 S2E1 S2W3 พระพุทธรูปสำริดที่พบเหล่านี้ เป็นชิ้นส่วนของพระสำริดแต่มีสภาพที่ชำรุดเหลือเฉพาะส่วนฐาน หรือ บางชิ้น พบเพียงพระวรกาย และส่วนเศียรพระ พระพุทธรูปสำริดที่พบเหล่านี้ สันนิษฐานเบื้องต้นว่า สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ราวพุทธศตวรรษที่ 22-23 และบางองค์มีพุทธลักษณะ เช่นเดียวกับพระพุทธรูปที่เคยพบจาก วัดกุฎีดาว วัดมเหยงคณ์ วัดสมณโกฏี เป็นต้น (ดูรายละเอียด จากตารางการศึกษาพระพุทธรูป)

พระพุทธรูปและชิ้นส่วนของพระพุทธรูปสำริดที่พบจากการขุดแต่งคำหนักมเหยงคณ์ มีพุทธลักษณะสภาพ และขนาดดังนี้ คือ

- ศีรษะพระพุทธรูปสำริด (รูปที่ 46 ภาพลายเส้นที่ 14)

พบบริเวณกริด N2E5 มีสภาพชำรุดเหลือเฉพาะพระเศียร พระกรรมด้านขวาหักหาย ทรงสวมมงกุฎ ทรงสูงปลายแหลม สวมพระกุดชฎ มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ มีความกว้าง 5.7 ซม. ความยาว 11.2 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 338 กรัม

- ศีรษะพระพุทธรูปสำริด (รูปที่ 47 ภาพลายเส้นที่ 15)

พบบริเวณกริด NIW2 มีสภาพชำรุดเหลือเฉพาะพระเศียร มีพุทธลักษณะเป็นเศียรของพระชัยวัฒน์ ซึ่งนิยมทำกันแพร่หลายในสมัยอยุธยา มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ มีความกว้าง 3 ซม. ความยาว 5.4 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 70 กรัม

- ศีรษะพระพุทธรูปสำริด (รูปที่ 48 ภาพลายเส้นที่ 16)

พบบริเวณกริด S2W3 มีสภาพชำรุดเหลือเฉพาะพระเศียร ทรงสวมชฎามงกุฎ แต่ส่วนยอดของชฎามงกุฎหักหาย ทรงสวมกุดชฎทั้งสองข้าง มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ มีความกว้าง 8.2 ซม. มีความยาว 8.7 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 480 กรัม

- ชิ้นส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (รูปที่ 49 ภาพลายเส้นที่ 17)

พบบริเวณกริด N2W5 มีสภาพชำรุด เหลือเฉพาะพระวรกายส่วนบนพระกรรมด้านขวาและพระเศียรหักหาย ครองจีวรห่มเฉียง มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ มีความกว้าง 10 ซม. ความยาว 10.3 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 270 กรัม

- ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด (รูปที่ 50 ภาพลายเส้นที่ 18)

พบบริเวณกริด N2E5 มีสภาพชำรุด พระบาทเบื้องขวาหักหาย และพระเศียรหักหาย ทรงประทับยืน แสดงปางห้ามญาติ ครองจีวรห่มคลุม มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ มีความกว้าง 14.7 ซม. ความยาว 26.5 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 1330 กรัม

- ชิ้นส่วนฐานของพระพุทธรูปสำริด (รูปที่ 51 ภาพลายเส้นที่ 19)

พบในบริเวณกริด S2E1 เป็นชิ้นส่วนบริเวณฐานของพระพุทธรูปสำริด พระชัยวัฒน์เหลือเพียงเฉพาะบริเวณส่วนฐานขององค์พระถึงบริเวณพระวรกายของพระพุทธรูปประทับนั่ง แสดงปางสมาธิ มีขนาดฐานกว้าง 7 ซม. สูง 6.7 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 240 กรัม

- ชิ้นส่วนฐานของพระพุทธรูปสำริด

พบบริเวณกริด S2E1 มีสภาพชำรุด บางชิ้นเหลือเฉพาะส่วนฐาน เป็นพระพุทธรูปประทับนั่ง บางชิ้นจะเห็นว่าทรงแสงบางสมาธิ ชิ้นส่วนฐานพระพุทธรูปที่พบเหล่านี้เป็นชิ้นส่วนของพระชัยวัฒน์ มีขนาดโดยเฉลี่ยประมาณ ส่วนฐานกว้าง 7 ซม. ความยาว 6.7 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 240 กรัม

- พระพุทธรูปและชิ้นส่วนต่าง ๆ ของพระพุทธรูปที่ทำจากหินชนิดต่าง ๆ (รูปที่ 52 ภาพลายเส้นที่ 21)

พระพุทธรูปที่ทำจากหินที่พบจากการขุดแต่งค้ำหนักมเหยงคณ์ พบเพียง 2 ชิ้น พบบริเวณกริด S2E1 และ N1E2 และมีสภาพชำรุด พบภายในพื้นที่การขุดแต่งของตัวอาคารโบราณสถานค้ำหนักมเหยงคณ์ พระพุทธรูปหินที่พบในบริเวณกริด S2E1 มีสภาพชำรุดมากเหลือเฉพาะพระวรกายส่วนบน พระเศียรพระกรเบื้องซ้ายและขวา รวมทั้งส่วนฐานหักหาย ครองจีวรห่มเฉียง มีขนาดประมาณ มีความยาว 5.5 ซม. ความกว้าง 6.5 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 120 กรัม สันนิษฐานเบื้องต้นว่าสร้างเป็นพระพุทธรูปบูชา สร้างในสมัยอยุธยา ราวพุทธศตวรรษที่ 22-23 (ดูรายละเอียด จากตารางการศึกษาพระพุทธรูป)

- ชิ้นส่วนเศียรพระพุทธรูปหินทราย (รูปที่ 53 ภาพลายเส้นที่ 22)

พบบริเวณกริด N1E2 มีสภาพชำรุด เป็นชิ้นส่วนเศียรพระพุทธรูปหินทราย บริเวณส่วนเม็ดพระศกพบภายในพื้นที่ของตัวอาคารโบราณสถานพุทธรูปหินที่พบมีสภาพชำรุดมาก เหลือบริเวณพระศกของพระพุทธรูปส่วนที่เหลือหักหาย ขนาดประมาณมีความยาว 9 ซม. ความกว้าง 14.3 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 120 กรัม สันนิษฐานว่าเป็นชิ้นส่วนพระพุทธรูปบูชา สร้างหรือนำเข้ามาประดับในสมัยที่สร้างหรือบูรณะค้ำหนักมเหยงคณ์ในราวพุทธศตวรรษที่ 22 - 23

3. โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาในประเทศ

จากการศึกษาทางโบราณคดีในบริเวณเกาะเมืองอยุธยา โดยเฉพาะเขตชุมชน พระราชวัง และแหล่งหรือย่านตลาดการค้า ได้พบเครื่องปั้นดินเผาลากหลายชนิดทั้งของที่ผลิตภายในและต่างประเทศทั้งในแม่น้ำและบนบก จึงกล่าวได้ว่า เครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้เป็นหลักฐานสำคัญที่จะยืนยันเรื่องราวและข้อมูลทางการค้า ทำให้สามารถมองภาพในการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าและวิถีชีวิตภายในกรุงศรีอยุธยา เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยมีเครื่องปั้นดินเผาเป็นองค์ประกอบอันสำคัญอย่างหนึ่งในหลาย ๆ สิ่งที่สำคัญ

3.1 ภาชนะดินเผาแหล่งเตาพื้นเมือง

- ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดา (EARTHEN WARE)

จากการขุดแต่งโบราณสถานค้ำหนักมเหยงคณ์ พบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดาเป็นจำนวนมาก ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบเหล่านี้ ส่วนมากจะเป็นชิ้นส่วนปาก (รูปที่ 54 ภาพลายเส้นที่ 23) ลำตัวและไหล่ (รูปที่ 55 ภาพลายเส้นที่ 24) ฝา (รูปที่ 56 ภาพลายเส้นที่ 25) ซึ่งชิ้นส่วนของภาชนะที่พบเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นชิ้นส่วนของภาชนะประเภท หม้อก้นกลม ชาม หรือ ถ้วย อ่าง ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบมีเทคนิควิธีการทำ เช่น ขึ้นรูปด้วยมือ และแป้นหมุน ตกแต่งลวดลายด้วยวิธี ขูดขีดลาย กดประทับ และการตีลาย ลวดลายที่ปรากฏให้เห็น เช่น ลายเส้นขนาน ลายฟันปลา เป็นต้น ดูรายละเอียด จากตารางการศึกษาภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา EARTHEN WARE)

ภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดาที่พบเหล่านี้สามารถพบได้โดยทั่วไปตามแหล่งโบราณคดีต่างๆ ทั่วประเทศ เพราะเป็นของที่สามารถผลิตขึ้นใช้ได้เองในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้นภาชนะดินเผาที่พบจากการขุดแต่งที่ค้ำหนักมเหยงคณ์สามารถกำหนดอายุสมัยได้ ว่ามีอายุอยู่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 22-23 เนื่องจากพบร่วมกับ ภาชนะดินเผาที่ผลิตจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อย แหล่งเตาบ้านบางปูน แหล่งเตาสุโขทัย และแหล่ง

เตาศรีสุชนาลัย และเครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง และชิง ดังนั้นภาชนะดินเผาที่ผลิตจากแหล่งเตาพื้นเมือง จึงน่าจะมีอายุร่วมสมัยเดียวกันภาชนะดินเผาที่พบดังกล่าว

- ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินแกร่ง (STONE WARE)

จากการขุดแต่งโบราณสถานตำแหน่งมเหยงคณ์พบภาชนะดินเผาเนื้อแกร่งจำนวนหนึ่งซึ่งส่วนมากจะมีสภาพชำรุด พบตามพื้นที่ขุดแต่งโดยรอบตัวอาคารโบราณสถาน และของที่พบจะเป็นชิ้นส่วนของภาชนะประเภท อ่าง ขวด หรือ กระปุกเป็นต้น (รูปที่ 57 ภาพลายเส้นที่ 26) (ดูรายละเอียดจากตารางการศึกษาภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง (STONE WARE) ภาชนะดินเผาที่พบเหล่านี้สันนิษฐานเบื้องต้นว่าน่าจะผลิตมาจากแหล่งเตาพื้นเมืองซึ่งคือเตาอยุธยา เนื่องจากภาชนะที่พบเหล่านี้ไม่มีลักษณะที่เป็นรูปแบบเฉพาะว่าผลิตมาจากแหล่งเตาอื่นใด และภาชนะดินเผาเหล่านี้ ยังพบร่วมกับภาชนะดินเผาที่ผลิตมาจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อย แหล่งเตาเหล่านี้ คือ มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 22-23

3.2 ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อย

จากการขุดแต่งโบราณสถานพระตำหนักมเหยงคณ์ พบเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อยประเภทเนื้อดินแกร่ง (STONE WARE) อยู่ในสภาพชำรุด แตกหัก จำนวนหนึ่ง ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อแกร่งนั้น เป็นภาชนะที่เผาในระหว่างอุณหภูมิ 1150-1300 องศาเซลเซียส เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อยที่พบจากการขุดแต่งครั้งนี้เป็นเศษภาชนะดินเผาส่วน ใหญ่ ภาชนะ ลำตัวของภาชนะ (รูปที่ 58 ภาพลายเส้นที่ 27) ก้นภาชนะ ,พวยกา, ฝาจุก (รูปที่ 59 ภาพลายเส้นที่ 28) ฐานภาชนะ ของภาชนะประเภท ไห ถ้วยหรือชาม มีทั้งแบบที่ตกแต่งลวดลายด้วยการขีดและแบบที่ไม่มีการตกแต่งลวดลาย สีเนื้อดินมักเป็นสีส้ม(2.5yr 6/8 light red) และสีน้ำตาล(10yr 4/4 dark yellowish brown)บ้างเล็กน้อย ขึ้นรูปด้วยแป้น นอกจากนี้ยังพบคณโฑ หรือ ขวด อยู่ในสภาพชำรุด ขึ้นรูปด้วยแป้น สีส้มนวล(5yr 7/8reddish yellow) ไม่มีการตกแต่งลวดลาย และเศษของภาชนะประเภทโอ่ง (?) ขึ้นรูปด้วยแป้น มีการตกแต่งลวดลาย ด้วยการขีด นอกจากนี้ยังพบเศษภาชนะดินเผาบริเวณส่วนลำตัวของภาชนะมีการตกแต่งด้วยการเคลือบสีน้ำตาล (10yr 4/4 dark yellowish brown) สันนิษฐานว่าเป็นเศษชิ้นส่วนของภาชนะประเภทไห ซึ่งนิยมเคลือบตั้งแต่ส่วนคอ ดานนอกลงมาเกือบถึงก้น ประมาณ 3/4 ของความสูง ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นแบบหนึ่งของภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อย

ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อย ที่นิยมผลิตโดยมากจะเป็นภาชนะดินเผาประเภทไห แจกัน ขวด ครก ท่อน้ำ และเครื่องประดับสถาปัตยกรรม ทั้งชนิดเคลือบสีน้ำตาล(10yr 4/4 dark yellowish brown) และชนิดไม่เคลือบ ลักษณะเด่นของเครื่องปั้นดินเผากลุ่มนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปทรงของไห มักนิยมทำปากขอบหนารอบคอ และส่วนใหญ่นิยมตกแต่งด้วยลายเส้นวงกลมตั้งแต่ 3 เส้นขึ้นไป และปั้นหูดเป็นรูปบัวหงายๆ ส่วนตรงปลายบีบอัดให้แน่นกับลำตัว

เนื้อดินสีน้ำตาลอมดำ ค่อนข้างหยาบ มีแร่เหล็กปนอยู่มาก บางชิ้นมีลักษณะคล้ายเครื่องถ้วยสุโขทัย อย่างหนา (กฤษณา พินศรี และ ปวีรรดา ธรรมปริชากร, 2539 : 74) เครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อยโดยเฉพาะประเภทไหที่กล่าวส่วนใหญ่ใช้บรรจุน้ำผึ้ง น้ำมัน ไข่ หรืออาหาร เพื่อนำไปจำหน่าย หรือใช้บรรจุเสบียงในระหว่างการเดินทาง ซึ่งบริเวณแม่น้ำน้อยถือได้ว่าอยู่ในเส้นทางการค้าขายหลักที่จะต้องผ่านในสมัยนั้น

ตามหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์อาณาจักรอยุธยา มีความเกี่ยวข้องกับสุโขทัยอย่างแนบแน่น โดยที่สุโขทัยมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวง ในสมัยอาณาจักรอยุธยาเป็นราชธานีของไทย ซึ่งการพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในสมัยอยุธยาตอนต้น ระหว่าง พ.ศ. 1914-1921 สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพระงั่ว) ยกทัพไปตีหัวเมืองเหนือ ซึ่งเคยอยู่ในอำนาจการปกครองของสุโขทัย จึงกวาดต้อนผู้คนลงมาด้วย (ศิลปากร, กรม, แหล่งแม่น้ำน้อย 2 . กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร, 2533) ซึ่งในกลุ่มนี้คงจะมีช่างเตาเผาอยู่ด้วยกัน และในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) ซึ่งเคยปกครองหัวเมืองฝ่ายเหนือมาก่อน ทำให้เกิดการแพร่กระจายทางด้านศิลปวัฒนธรรมเข้ามาในอยุธยา (กรมศิลปากร, 2533 : 74) เช่น การสร้างเจดีย์ช้างล้อม ที่วัดมเหยงคณ์ ซึ่งเหมือนกับที่พบในสุโขทัย ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร จึงทำให้สันนิษฐานว่า เทคโนโลยีเตาเผาได้นำมาจากกลุ่มเมืองดังกล่าว จึงทำให้เกิดอุตสาหกรรมเตาเผาขึ้น ณ เขตของเมืองแพะ (จ.สิงห์บุรีในปัจจุบัน) บริเวณแม่น้ำน้อย ซึ่งการกวาดต้อนช่างเตาเผาลงมาเมื่อชนะสงครามและการตั้งอุตสาหกรรมเตาเผาขึ้น อาจมองได้เป็น 2 ประเด็นก็คือ ไม่ต้องการให้เกิดความยุ่งยากในหัวเมืองฝ่ายเหนือ และอยุธยาเป็นศูนย์กลางการค้าเครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญ จึงนับได้ว่าเป็นประโยชน์อันมหาศาลที่อยุธยาได้รับ

ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อยนี้ นอกจากจะพบจากการขุดแต่งโบราณสถานพระตำหนักมเหยงคณ์แล้ว ยังพบในโบราณสถานบริเวณใกล้เคียงอีกด้วย เช่น วัดช้าง วัดมเหยงคณ์ วัดลีกาสมุค เป็นต้น และยังพบภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาอื่น ๆ ปะปนอยู่กับภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อยด้วย เช่น ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านบางปูน ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาสุโขทัย แหล่งเตาศรีสัชนาลัย และเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิงและชิงด้วย ซึ่งจากการศึกษาเปรียบเทียบสามารถกำหนดอายุได้ประมาณพุทธศตวรรษที่ 20-22

3.3 ภาชนะดินเผาแหล่งเตาบ้านบางปูน

ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านบางปูนที่พบจากการขุดแต่งโบราณสถานตำหนักมเหยงคณ์นั้น เป็นภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง (STONE WARE) เเผาในอุณหภูมิสูงประมาณ 1200-1300 องศาเซลเซียส เนื้อค่อนข้างละเอียด เวลาเคาะมีเสียง (METALIC SOUND) จากขุดแต่งพบภาชนะชนิดนี้จำนวนมาก เป็นเศษภาชนะประเภทอ่าง ครก ไห พบทั้งส่วน ปาก (รูปที่ 60 ภาพลายเส้น 29) ไหล่ ลำตัว ขึ้นรูปด้วยแป้นทั้งหมด

แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผานี้ตั้งอยู่ที่ บ้านบางปูน ตำบลพิหารแดง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี บริเวณริมฝั่งแม่น้ำสุพรรณบุรีหรือท่าจีน ภาชนะที่ผลิตจากแหล่งเตานี้ส่วนใหญ่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในท้องถิ่น

แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ตั้งอยู่ที่ บ้านบางปูน ตำบลพิหารแดง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี บริเวณริมฝั่งแม่น้ำสุพรรณบุรีหรือท่าจีน ภาชนะที่ผลิตจากแหล่งเตานี้ส่วนใหญ่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในท้องถิ่น มิได้เป็นสินค้าออก และผลิตเพียงประเภทไม่เคลือบเท่านั้น มีทั้งชนิดเนื้อดินแกร่งและชนิดเนื้อดินธรรมดา นิยมผลิตภาชนะประเภท ชาม ครก อ่าง ไห หม้อก้นกลมและครก มักตกแต่งด้วยวิธีขีดขีด หรือกดประทับเป็นชุด ๆ บริเวณคอและไหล่ มักกดประทับลายรูปบุคคลขี่ม้า จากการทำสงคราม ลายใบโพธิ์ ลายดอกไม้วายใบเสมา ลายเทพพนม ลายช้าง ลายเรขาคณิต และลายหงส์คาบกิ่งพันธุ์พุทธรักษา เป็นต้น ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านบางปูนนี้สามารถพบได้ทั่วไปในเขตภาคกลางของประเทศไทย เช่นที่ แม่น้ำแม่กลอง และตามลำน้ำเก่าในจังหวัดสุพรรณบุรี นอกจากนี้ยังพบตามปากเรืออับปางในเขตภาคใต้ของไทยโดยกำหนดอายุได้ประมาณพุทธศตวรรษที่ 18-19

3.4 ภาชนะดินเผาแหล่งเตาลำพูน (รูปที่ 61 ภาพลายเส้นที่ 30)

จากการขุดแต่งโบราณสถานตำแหน่งเขยงคณพบชิ้นส่วนภาชนะของเตาลำพูนเพียง 2 ชิ้น ในบริเวณกริด S3W8 และ ชิ้นส่วนที่พบ ตกแต่งด้วยการขีดขีดเป็นลายดอกไม้วายใบไม้ แล้วฝังหรือเคลือบด้วยน้ำดินสีขาวเป็นภาชนะเนื้อแกร่ง สีส้มแบบเผาไฟ (5yr 6/8 reddish yellow) ไม่เคลือบตกแต่งด้วยการเขียนลายสีดำหรือสีขาวหรือการขีดขีดแล้วฝังลายด้วยน้ำดินสีขาวหรือสีออกนวลเครื่องปั้นดินเผาลำพูน เชื่อกันว่ามีแหล่งผลิตอยู่ในเขตจังหวัด ลำพูนจัดอยู่ในกลุ่มเครื่องถ้วยลานนา ในช่วงระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19 – 22 สันนิษฐานถึงอายุได้ในราว พุทธศตวรรษที่ 18 - 19

3.5 ภาชนะดินเผาแหล่งเตาเมืองเก่าสุโขทัย - ศรีสัชนาลัย

ทางภาคเหนือของประเทศไทยจัดได้ว่าเป็นที่ตั้งของแหล่งเตาเผาเป็นจำนวนมาก เนื่องจากในสมัยที่สุโขทัยเป็นราชธานีอุตสาหกรรมภาชนะดินเผาได้รับความนิยมนเป็นอย่างมาก มีการนำช่างจากประเทศจีนเข้ามาเป็นผู้ผลิตภาชนะดินเผาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำภาชนะดินเผาอยู่เนื่อง ๆ ทำให้ความก้าวหน้าในการผลิตเครื่องถ้วยชามของสุโขทัย เป็นที่ยอมรับของราชสำนักใหญ่ในสมัยนั้น แหล่งเตาเผาเมืองเก่าสุโขทัย ตั้งอยู่ในพื้นที่เมืองเก่า อ.เมือง จ.สุโขทัยในปัจจุบัน ใกล้บริเวณลำน้ำโจน ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองโบราณสุโขทัยมาทางทิศเหนือประมาณ 1.2 กิโลเมตร เป็นกลุ่มใหญ่นอกจากนี้ยังพบกลุ่มเตาอีกกลุ่มในบริเวณข้างกำแพงเมืองด้านทิศเหนือ ภาชนะดินเผาแหล่งเมืองเก่าสุโขทัยที่พบจากการขุดแต่งโบราณสถานพระตำหนักมเหยงคณ์เป็นแบบชนิดเนื้อกระเบื้อง (CERAMIC) ประเภท PORCELAIN ซึ่งเผาที่อุณหภูมิ 1300-1450 องศาเซลเซียส เครื่องถ้วยประเภทนี้จะมีส่วนผสมของดินเหนียวสีขาว หรือที่นิยมเรียกกันว่า “ดินกาลิน” (KAOLIN) มีคุณภาพดีเพราะมีส่วนผสมของธาตุเหล็กน้อย และไม่ถูกซึมน้ำ โปร่งแสงเนื้อป้าง สามารถมองเห็นแสงสว่างผ่านทะลุได้ (กฤษฎา พิณศรี และปรีวรรต ธรรมาปริชากร , 2539 : 23)

ภาชนะดินเผาแหล่งเตาเมืองเก่าสุโขทัยพบจำนวน 1 ชิ้น จากการขุดแต่งบริเวณโบราณสถานพระตำหนักมเหยงคณ์ ซึ่งภาชนะดินเผาที่พบเป็นชิ้นส่วน ก้นภาชนะประเภทถ้วยหรือ ชาม หนาประมาณ 0.4 ซม. หนัก 10 กรัม มีการลงเคลือบสีดำ ไม่มีลวดลาย กำหนดอายุได้ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22

แหล่งเตาศรีสังขาน้ำหรือเมืองสวรรค์โลก เป็นกลุ่มเตาผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่เรียงรายอยู่บริเวณลำน้ำยม โดยกระจายห่างออกไปเป็นระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร จากบริเวณบ้านป่ายางจนถึงบ้านหนองอ้อ อำเภอสรีสังขาน้ำ จ.สุโขทัย สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ เตาบ้านป่ายาง กับ เตาบ้านเกาะน้อย และบริเวณใกล้เคียงโดยที่กลุ่มเตาบ้านเกาะยางมีพัฒนาการมาจากเตาบ้านป่ายาง เป็นที่ยอมรับกันว่าแหล่งเตาศรีสังขาน้ำมีมาตั้งแต่สมัยก่อนราชวงศ์พระร่วงแห่งอาณาจักรสุโขทัยและสืบเนื่องเรื่อยมาจนถึงสมัยอยุธยา

เครื่องปั้นดินเผา จากแหล่งเตาเมืองศรีสังขาน้ำ ประกอบได้ด้วยภาชนะหลากหลายประเภท เช่น ถ้วย ชาม คณท์ คณโทหรือชวด จาน กระปุก รวมถึงเครื่องตกแต่งสถาปัตยกรรม เช่น ตุ๊กตาก็มีการผลิตด้วย เครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งเตาศรีสังขาน้ำที่พบจากแหล่งการขุดแต่งนี้ เป็นเศษส่วนภาชนะดินเผาประเภทเครื่องถ้วย เช่น จาน ชาม กระปุก คณโท ซึ่งอยู่ในสภาพชำรุด พบทั้งส่วน ปาก ใหล่ ลำตัว ก้น ซึ่งสามารถจำแนกตามลวดลายการตกแต่งได้ดังนี้

- เครื่องเคลือบแบบเซลาดอน (CELADON WARES)(^{5y 6/3 pale olive})ผลิตขึ้นมาจากแหล่งเตาเมืองศรีสังขาน้ำ (บ้านเกาะน้อย , บ้านป่ายาง) ตกแต่งด้วยการเซาะหรือขูดขีดลำตัวเป็นร่อง บริเวณขอบปาก ทำเป็นรูปปีกกาคล้ายเทคนิคการตกแต่งที่พบในเครื่องเคลือบเขียว จากแหล่งเตา หลงเจียน มณฑล เหอเจียง ของจีนในสมัยราชวงศ์หยวนหรือหมิง กำหนดอายุได้ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22(ศิลปากร, กรมโบราณคดีวิเคราะห์ 2 : เครื่องถ้วยบุรีรัมย์และเครื่องถ้วยสุโขทัย. กรุงเทพฯ : กองโบราณคดี กรมศิลปากร, 2539.)

- เครื่องเคลือบแบบเขียนลายสีดำหรือสีน้ำตาลใต้เคลือบ (BLACK BROWN PAINTING UNDERGLAZE)

เป็นกลุ่มภาชนะเครื่องถ้วยที่ตกแต่งพื้นผิวภาชนะ ด้วยการเขียนลายสีดำ หรือสีน้ำตาลใต้เคลือบ การตกแต่งลวดลายมักคล้ายกับ เครื่องถ้วยเวียดนาม ลายที่พบมากที่สุดในการขุดแต่งพระตำหนักมเหยงคณ์ คือ ลายพันธุ์พฤกษา กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ 20-21

นอกจากนี้ยังพบเครื่องเคลือบแบบเขียวเซลาดอน และเขียนลายสีดำและสีน้ำตาลแล้ว ยังพบเครื่องเคลือบแบบเคลือบขาว ที่มีอิทธิพลของเครื่องถ้วยจีนอีกด้วย แต่ของศรีสังขาน้ำมักไม่นิยมเคลือบบริเวณก้นภาชนะ กำหนดอายุได้ราวพุทธศตวรรษที่ 20-21

4. โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาจากต่างประเทศ

4.1 เครื่องถ้วยจีน

4.1.1 เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หยวน

สมัยราชวงศ์หยวนของจีนนั้น การค้าขายของจีนได้ขยายตัวออกอย่างกว้างขวาง โดยได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากราชสำนัก ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ลายเขียนครามใต้เคลือบได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง ซึ่งเราสามารถพบได้ตามแหล่งโบราณคดีตามภาคเหนือและภาคกลางของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นจำนวนมาก จากการขุดแต่งโบราณสถานพระตำหนักมเหยงคณ์

เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หยวนที่พบจากการขุดแต่งโบราณสถานพระตำหนักมเหยงคณ์ มีการตกแต่งลวดลายด้วยการเขียนครามได้เคลือบ เศษเครื่องถ้วยจีนที่พบเป็นส่วนของก้นภาชนะจำนวน 2 ชิ้น ที่บริเวณ GRID SIW3 และ S4W8 (รูปที่62ภาพลายเส้นที่ 31) การตกแต่งลวดลายด้วยการเขียนครามได้เคลือบนี้มีแหล่งผลิตที่ เต่า จิ่งเต๋อเจิน (กฤษฎา พินศิริ และคณะ . 2539 : 95) ลักษณะโดยทั่วไปเนื้อดินสีขาวแกร่ง ฐานไม่เคลือบ รูปทรงที่พบเป็น จาน ชาม กระปุก และไหทรงกวน ลายเปิดกอบัว ลายปลาท่ามกลางพันธุ์ไม้ เป็นต้น กำหนดอายุได้ราวพุทธศตวรรษที่ 21

4.1.2 เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง

สมัยราชวงศ์หมิงของจีนมีอายุร่วมสมัยเดียวกับอาณาจักรสุโขทัย และอาณาจักรอยุธยา ซึ่งมีหลักฐานยืนยันอย่างชัดเจนบันทึกของราชวงศ์หมิงเกี่ยวกับอาณาจักรสยาม จึงบันทึกไว้ว่า “เสียนหลอกว่ว (หมายถึง อยุธยา) เดิมได้แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ หลอสัว และสววน (นักประวัติศาสตร์ตีความว่า คือ อาณาจักรละโว้ และอาณาจักรสุโขทัย ตามลำดับ) ต่อมา สววนทำสงครามกับหลอสัว และสววนเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะ “ ตรงกับ ค.ศ. 1367 ซึ่งเป็นหลังจากที่ พระเจ้าอู่ทองทรงสถาปนาอาณาจักรอยุธยาขึ้น ใน ค.ศ. 1350 ซึ่งตรงกับสมัยพระเจ้า พระเจ้าซื่อเจิน ของราชวงศ์หมิง ซึ่งจากหลักฐานดังกล่าวทำให้เราทราบว่า อาณาจักรอยุธยามีการติดต่อกับราชวงศ์หมิงอย่างแน่นหนาและแนบแน่น และในสมัยราชวงศ์หมิงนี้เอง สยาม (อยุธยา) ได้ส่งคณะทูตไปจีนเรื่อยมาจนถึง ค.ศ. 1643 (พ.ศ. 2196) ซึ่งเป็นปีก่อนที่ราชวงศ์หมิงจะหมดอำนาจลง มีการแลกเปลี่ยนคณะทูตกันบ่อยครั้ง คือทูตจากสยามไปจีน รวม 97 ครั้งทีเดียว

เครื่องถ้วยส่วนใหญ่ของราชวงศ์หมิงมักเป็นเครื่องปั้นดินเผาประเภทกระเบื้องที่เรียกว่า PORCELAIN อันเป็นเครื่องถ้วยที่มีลักษณะที่สวยงามที่สุดในบรรดาเครื่องถ้วยด้วยกันแต่งด้วยที่เขียนได้เคลือบบนพื้นสีขาวด้วยสีน้ำเงิน เรียกว่า เครื่องลายคราม นอกจากนี้ก็มีเครื่องถ้วยที่ตกแต่งด้วยวิธีเขียนสีบนเคลือบ หรือที่เรียกว่า เครื่องลงยา นอกจากนี้ยังมีเครื่องสามสีและเครื่องห้าสี ซึ่งลักษณะและลวดลายที่แตกต่างกันไปนี้ก็เพื่อความสวยงามและเสริมมงคลตามความเชื่อของจีน ซึ่งการตกแต่งเครื่องถ้วยมีทั้งเขียนสีบนเคลือบ (OVERGLAZE) และเขียนใต้เคลือบ (UNDERGLAZE)

จากการขุดแต่งโบราณสถานวัดมเหยงคณ์ พบเครื่องถ้วยจีนในสมัยราชวงศ์หมิงเป็นจำนวนมากที่สุดของโบราณวัตถุประเภทเครื่องถ้วยจีนที่พบ กระจายอยู่ทั่วไปรอบ ๆ โบราณสถานพระตำหนักมเหยงคณ์ ซึ่งตำแหน่งที่พบมากที่สุดก็คือ บริเวณตัวพระตำหนักมเหยงคณ์และพื้นที่ข้างเคียง นอกจากนี้ยังพบเครื่องถ้วยจีนในสมัยราชวงศ์หมิงในโบราณสถานใกล้เคียง ๆ กับพระตำหนักมเหยงคณ์ เช่น วัดมเหยงคณ์ วัดช้าง เป็นต้น รวมถึงภายในตัวเกาะเมืองอยุธยาด้วย ทำให้สามารถยืนยันได้เป็นอย่างดีถึงความนิยมของเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิงในสมัยอยุธยาได้เป็นอย่างดี ซึ่งคณะผู้ศึกษาสามารถแยกแยะเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิงที่พบจากการขุดแต่งพระตำหนักมเหยงคณ์ได้ดังนี้

- เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิงประเภทเขียนครามได้เคลือบ

เครื่องถ้วยจีนที่ตกแต่งด้วยลายที่เขียนได้เคลือบนั้นมีวิวัฒนาการมาก่อน การเขียนลายด้วยสีมาเป็นเวลานาน เครื่องถ้วยจำพวกนี้มีมาตั้งแต่ในสมัยราชวงศ์หยวน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเขียนลายได้เคลือบด้วยสีน้ำเงิน จึงเรียกว่า เครื่องลายคราม เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิงประเภทเขียนครามได้เคลือบที่พบจากการขุดแต่งพระตำหนักมเหยงคณ์ พบเศษชิ้นส่วนของ ปากภาชนะ (รูปที่ 63 ภาพลายเส้นที่ 32) ใหญ่ ภาชนะ ถ้ำตัวภาชนะ ก้นภาชนะ (รูปที่ 64 ภาพลายเส้นที่ 33) ซึ่งพบส่วนใหญ่ของภาชนะเพียง 1 ชิ้น ที่บริเวณ GRID S2W1 เศษเครื่องถ้วยที่พบเป็นส่วนหนึ่งของภาชนะประเภท กระปุก ถ้วยหรือชาม คนโทหรือขวด จาน พบลวดลายรูป ลายพันธุ์พฤกษา ลายปลา ลายเส้นขนาน นอกจากนี้ยังพบการตกแต่งด้วย การเคลือบสีน้ำตาลค้ำนอกลหลังจากเขียนครามได้เคลือบแล้ว จำนวน 1 ชิ้น ที่บริเวณ GRID S2W1 ซึ่งเครื่องถ้วยสมัยราชวงศ์หมิงเหล่านี้สามารถพบได้ทั่วไปภายใน จ. พระนครศรีอยุธยา กำหนดอายุได้ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22

- เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิงประเภทเขียนสีบนเคลือบ

เครื่องถ้วยจีนแบบเขียนสีบนเคลือบเกิดขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 21 นิยมเขียนด้วยสีแดง เหลือง น้ำเงิน และเขียว เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิงประเภทเขียนสีบนเคลือบที่พบจากการขุดแต่งโบราณสถานพระตำหนักมเหยงคณ์นั้นพบชิ้นส่วนของภาชนะประเภทนี้ เป็นชิ้นส่วนบริเวณของถ้ำตัวภาชนะ และก้นภาชนะ ประเภทถ้วยหรือชาม ตกแต่งด้วยการเขียนครามได้เคลือบและเขียนสีรูปปลาทับบนเคลือบอีกทีหนึ่ง ซึ่งนิยมทำกันที่ มณฑลเจียงซี มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 21-22 ซึ่งตรงกับแบบเขียนสีบนเคลือบที่มีอายุร่วมสมัยเดียวกัน และพบร่วมกันเป็นจำนวนมาก

- เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิงประเภทเคลือบขาว

เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิงประเภทเคลือบขาว มีวิวัฒนาการมาจาก เครื่องเคลือบขาวแบบขุฟู่ในสมัยราชวงศ์หยวน เครื่องเคลือบขาวสมัยราชวงศ์หมิง เริ่มทำในรัชกาลพระเจ้าหย่งเลอะ นิยมทำ 2 แบบ คือ แบบการตกแต่งลวดลายที่เรียกว่า “อันหัว” คือเห็นเป็นลายบาง ๆ ซึ่งจะเห็นได้ก็ต่อเมื่อยกส่องกับแสง และแบบเรียบ ซึ่งก็ได้รับความนิยมตีขึ้นมา เครื่องเคลือบที่พบจากการขุดแต่งโบราณสถานพระตำหนักมเหยงคณ์นั้นเป็นส่วนลำตัวและปากของถ้วย เนื้อบาง อย่างละ 1 ชิ้น ที่บริเวณ GRID S4W8 กำหนดอายุได้ประมาณพุทธศตวรรษที่ 21-22 และส่วนปากของภาชนะประเภท ถ้วยหรือชาม อีกจำนวน 1 ชิ้น ที่บริเวณ GRID S9W8 หนา 0.3 ซม. ตำนานฐานว่า เส้นผ่าศูนย์กลางของปากภาชนะนี้ยาว 16 ซม. กำหนดอายุได้ประมาณพุทธศตวรรษที่ 21-22

4.1.3 เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ชิง

ภายหลังจากช่วงยุคเสื่อมทางการเมืองภายในของราชวงศ์หมิงตอนปลายพวกต่าง ต่างจากแถบแมนจูเลียได้เข้ามายึดอำนาจจากราชวงศ์หมิง และสถาปนาราชวงศ์ชิงขึ้นมาปกครองจีนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา จากแหล่งเตาหลอมที่จิ่งเค่อเจิน โดยในสมัยนี้อุตสาหกรรมเครื่องถ้วยได้รับความเจริญอย่างยิ่ง ในสมัยของพระเจ้าคังซี พระเจ้าหย่งเจิน พระเจ้าเฉียนหลง

(พ.ศ. 2105 – 2453) เครื่องถ้วยในสมัยราชวงศ์ชิง มีลักษณะเนื้อดินขาวขึ้น น้ำเคลือบค่อนข้างเรียบถึงเชิง ภาชนะ ภาชนะค่อนข้างแข็งแรง ลายเส้นขอบบาง มีไหล่ผาย และมีรูปทรงรวมทั้งขนาดใหม่ๆ อยู่เสมอ โดยเฉพาะตั้งแต่ในรัชสมัยพระเจ้าคังซีที่มีรูปแบบเป็นของตนเอง พร้อมทั้งมีการประดับลวดลายเครื่องหมายปรัชกาลบนก้นภาชนะซึ่งสามารถนำมาใช้กำหนดอายุในการศึกษาได้

จากการขุดแต่งตำแหน่งหมิงหยงคณฺ์พบเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ชิงค่อนข้างหนาแน่นในบริเวณกริด N3E15 หรือบริเวณใกล้โรงครัว (?) ของ ตำแหน่งหมิงหยงคณฺ์เศษภาชนะที่พบมีทั้ง ปาก ลำตัว และก้นของ ภาชนะ ตกแต่งด้วยวิธีเขียนครามได้เคลือบ หรือเคลือบลายคราม ลวดลายส่วนใหญ่ที่พบ เป็นลายดอกไม้นี้ ลายพรรณพฤกษา ลายตัวอักษร ภาชนะเหล่านี้พบโดยทั่วไปในเมืองโบราณ และ ชุมชนโบราณในเขตภาค กลาง ภาคเหนือ และ ภาคใต้ของประเทศรวมทั้งบริเวณชายฝั่งทางภาคตะวันออกของประเทศ และ รอบ เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยากำหนดอายุได้ในราว พุทธศตวรรษที่ 22 – 25 ซึ่งสามารถแยกตามรายละเอียด ได้ดังนี้ (ดูรายละเอียดได้จากตารางการศึกษาภาชนะดินเผา)

- เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ชิงประเภทเขียนครามได้เคลือบ

เครื่องถ้วยจีนที่ตกแต่งด้วยลายที่เขียนครามได้เคลือบมีพัฒนาการขึ้นมาจากเครื่องลายครามในสมัย ราชวงศ์หมิง ที่ค่อนข้างได้รับความนิยมอย่างสูง ทางด้านตลาดการค้าเครื่องถ้วยในสมัยนั้น แต่เครื่องลาย ครามสมัยนี้ได้ถูกผลิตขึ้นเป็นจำนวนมาก ทำให้ขาดเอกลักษณ์และความสง่าไปลวดลายเครื่องลายคราม เขียนด้วยโคบอลต์ที่ให้สีใส โดยเฉพาะพวกที่มีเนื้อบาง พู่กันเขียนทับกันหลายครั้งด้วยผงน้ำเคลือบสีน้ำ เงิน

จากการขุดแต่งตำแหน่งหมิงหยงคณฺ์พบเศษชิ้นส่วนประเภท ปาก ลำตัว และ ก้น ของภาชนะประเภท ชาม หรือ ถ้วย และกระปุก นิยมเขียนลายดอกไม้ ลายพรรณพฤกษา ลายตัวอักษร และลายขีดไปในทาง เดียวกัน บริเวณก้นภาชนะด้านใน กำหนดอายุได้ในราว พุทธศตวรรษที่ 22 – 25 จากหลักฐานทางโบราณ คคิต่าง ๆ ทั่วโลก สามารถยืนยันได้เป็นอย่างดีถึงการติดต่อกันระหว่างดินแดนต่าง ๆ ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การติดต่อกันเหล่านี้ดำเนินไปภายใต้จุดมุ่งหมายหลากหลายประการ เช่น ค้าขายแลกเปลี่ยนสิน ค้า การเผยแพร่ศาสนา ฯลฯ และการติดต่อกันนี้ยังนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและวิทยาการ ต่าง ๆ ด้วย

จีนได้เดินทางมาค้าขายกับกลุ่มชนทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาเป็นเวลาอันยาวนาน ซึ่งจะพบหลักฐาน อันเป็นโบราณศิลปวัตถุของจีนที่มีอายุอยู่ในสมัยราชวงศ์ฮั่น 206 ปีก่อน ค.ศ. จนถึง ค.ศ. 220 (พ.ศ. 337-763) แล้ว แต่พบน้อยมาก หลักฐานที่เด่นชัดจริง ๆ นั้นอยู่ในสมัยราชวงศ์ถัง ค.ศ. 618-907 (พ.ศ. 116-1450) เป็นต้นมา (ฉัฎฎภัทร จันทวิช, 2537:11) ¹ ซึ่งกลุ่มชนทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะ กับประเทศไทยนั้นมีสินค้าประเภทของพื้นเมืองหลายชนิดที่จีนต้องการ เช่น เครื่องหอม ขี้ผึ้ง หนังสัตว์ เขาสัตว์ และเครื่องเทศชนิดต่าง ๆ ส่วนจีนก็มีผลิตผลหลายอย่างที่ไทยต้องการ เช่น ผ้าแพร ผ้าไหม เครื่องประดับ เครื่องถ้วยชาม เป็นต้น

เครื่องถ้วยจีนเป็นเครื่องถ้วยที่มีพัฒนาการด้านการผลิตยาวนานกว่าเครื่องถ้วยชนิดใด ๆ ในโลก และเป็นเครื่องถ้วยคันแบบที่สำคัญให้กับเครื่องถ้วยในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์ เช่น พม่า จีน ไทย เวียดนาม ฯลฯ รวมทั้งประเทศในแถบยุโรป เช่น อังกฤษ และเยอรมัน เป็นต้น เนื่องจากเครื่องถ้วยจีนมีลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ตลอดจนมีคุณภาพดีกว่าเครื่องถ้วยชนิดอื่น ๆ เครื่องถ้วยจีนที่พบในประเทศไทยมีหลากหลายรูปแบบ มักพบในองค์พระเจดีย์ ฐานของพระอุโบสถ หรือวิหาร มีทั้งสภาพสมบูรณ์และแตกหัก ถูกนำเข้ามาจากหลากหลายแหล่งเตาในประเทศจีน และจากการที่เครื่องถ้วยจีนสามารถกำหนดอายุได้ค่อนข้างแน่นอน จึงมีการวิเคราะห์ยุคสมัยและแหล่งผลิตกันอย่างแน่ชัด ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 6 สมัยด้วยกัน (ดูรายละเอียด เครื่องถ้วยจีนที่พบจากแหล่งโบราณคดีในประเทศไทย) ซึ่งแต่ละสมัยก็มีรายละเอียดแตกต่างกันไป และในยุคสมัยเดียวกันก็ยังปรากฏความแตกต่างของรูปทรงและลวดลายอีกด้วย

ตามโบราณสถานต่าง ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และในแม่น้ำรอบเกาะเมืองโดยเฉพาะบริเวณเกาะเรียนได้พบ เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หยวน ราชวงศ์หมิง เป็นจำนวนมาก อันมากมายมหาศาลทุกปี อันเป็นเครื่องยืนยันความเจริญรุ่งเรืองตลอดระยะเวลา 400 ปีของกรุงศรีอยุธยา และการที่พบเครื่องถ้วยจีนจำนวนมาก ก็สามารถยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยที่มีมาตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเรื่องนี้มีหลักฐานยืนยันอย่างชัดเจนในพงศาวดารของจีน

5. สรุปการศึกษาวิเคราะห์และการกำหนดอายุของโบราณวัตถุทั้งหมดที่พบจากการขุดแต่งโบราณค้ำหนักมเหยงคณ์

จากการขุดแต่งค้ำหนักมเหยงคณ์พบโบราณวัตถุประเภทต่าง ๆ ซึ่งสามารถทำการศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดอายุสมัยของโบราณวัตถุที่พบเหล่านี้ โดยแยกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ

5.1. โบราณวัตถุประเภทส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม

จากการขุดแต่งโบราณสถานค้ำหนักมเหยงคณ์ พบส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น กระเบื้องเชิงชาย กระเบื้องมุงหลังคาดินเผา ประเภทกระเบื้องลอน (กระเบื้องกาบกล้วย) ตะปู โลหะที่ไชยัดเครื่องมือ และชิ้นส่วนของปูนปั้นทำลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายกลีบบัว ที่ใช้ประดับตามตัวอาคารโบราณสถาน ซึ่งสิ่งของที่พบเหล่านี้ น่าจะเป็นของที่นำมาใช้ในคราวก่อสร้างค้ำหนักมเหยงคณ์ โดยเฉพาะกระเบื้องเชิงชายนั้น สามารถนำไปศึกษาเปรียบเทียบกับกระเบื้องเชิงชายที่พบจากแหล่งโบราณสถานแห่งอื่นได้ ซึ่งกระเบื้องเชิงชายที่พบจากค้ำหนักมเหยงคณ์ มีลักษณะรูปทรงและลวดลายแบบเดียวกับ กระเบื้องเชิงชายที่พบที่วัดมหาสมัน วัดมเหยงคณ์ และวัดพระศรีสรรเพชญ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาบ้านวิชาเณทร์ จังหวัดลพบุรี ซึ่งมีอายุสมัยอยุธยาตอนปลาย ราวพุทธศตวรรษที่ 22 ซึ่งสอดคล้องกับยุคสมัยในการสร้างค้ำหนักมเหยงคณ์ ดังนั้น โบราณวัตถุที่เป็นส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมที่พบทั้งหมด น่าจะมีอายุร่วมสมัยเดียวกับค้ำหนักมเหยงคณ์ คือมีอายุอยู่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 22

5.2. โบราณวัตถุประเภทรูปเคารพทางศาสนา

จากการขุดแต่งโบราณสถานคำหนักมเหยงคณ์ พบพระพุทธรูปและชิ้นส่วนต่าง ๆ ของพระพุทธรูปที่ทำมาจากวัสดุต่าง ๆ เช่น ดินเผา สำริด และหิน เป็นต้น พระพุทธรูปที่พบเหล่านี้ส่วนมากมักมีสภาพชำรุด และพระพุทธรูปที่พบมีหลากหลายรูปแบบ เช่น พระพิมพ์ดินเผา พระชัยวัฒน์ และพระพุทธรูปบุเงิน เป็นต้น ซึ่งพระพุทธรูปที่พบเหล่านี้เป็นของที่นิยมทำแพร่หลายในสมัยอยุธยา และสามารถพบได้โดยทั่วไปตามโบราณสถานต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา เช่นที่วัดมหาสมณ วัดมเหยงคณ์ วัดกุฎีขาว จ. พระนครศรีอยุธยา พบพระชัยวัฒน์ และพระพุทธรูปบุเงินที่มีรูปแบบและลักษณะเช่นเดียวที่พบจากการขุดแต่งคำหนักมเหยงคณ์ ดังนั้นการกำหนดอายุของพระพุทธรูปชนิดต่าง ๆ ที่พบจากการขุดแต่งคำหนักมเหยงคณ์นั้น คณะผู้ศึกษาสันนิษฐานเบื้องต้นได้ว่า พระพุทธรูปเหล่านี้จะนำเข้ามาหรือสร้างขึ้นในสมัยเดียวกับคำหนักมเหยงคณ์ ดังนั้นจึงน่าจะมียุอยู่ในช่วงราวพุทธศตวรรษที่ 22

5.3. โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาในประเทศ

จากการขุดแต่งคำหนักมเหยงคณ์ พบโบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผา ซึ่งภาชนะที่พบเหล่านี้มักจะมีสภาพชำรุด และพบกระจายตัวอยู่โดยทั่วไปของพื้นที่การขุดแต่งของคำหนักมเหยงคณ์ ภาชนะดินเผาที่พบมีแหล่งผลิตมาจากหลายแหล่งเตาด้วยกัน (ดูรายละเอียด จากการศึกษารูปแบบดินเผาที่พบจากการขุดแต่ง) เช่น ภาชนะดินเผาที่ผลิตขึ้นมาจากแหล่งเตาพื้นเมือง แหล่งเตาแม่น้ำน้อย แหล่งเตาบ้านบางปูน แหล่งเตาสุโขทัย-ศรีสัชกาลย์ เป็นต้น จากการที่พบภาชนะดินเผาหรือชิ้นส่วนของภาชนะอยู่ร่วมกันหรือปะปนกัน เนื่องจากภาชนะเหล่านี้บางแหล่งเตา เช่น แหล่งเตาแม่น้ำน้อย แหล่งเตาบ้านบางปูน แหล่งเตาสุโขทัย-ศรีสัชกาลย์ จะผลิตภาชนะเหล่านี้ขึ้นมาเพื่อเป็นสินค้าสำหรับส่งออกไปขายยังเมืองต่าง ๆ และภาชนะดินเผาหรือ เครื่องถ้วยที่พบเหล่านี้ บางแหล่งเตาจะมีการทำสืบทอดกันมา ดังนั้นการกำหนดอายุสมัยของภาชนะดินเผาและเครื่องถ้วยที่พบจะมีอายุที่แตกต่างกันออกไป และบางแหล่งเตามีการผลิตสืบทอดกันมา ดังนั้นการกำหนดอายุของภาชนะดินเผาประเภทต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นภายในประเทศที่พบจากการขุดแต่งคำหนักมเหยงคณ์ น่าจะมีการนำเข้ามาใช้งานในคำหนักมเหยงคณ์ และอาจจะมีส่วนที่เป็นชิ้นส่วนของภาชนะดินเผาที่ถูกนำมาพร้อมกับดินที่นำมาปรับถมหรือการเตรียมพื้นที่ในการสร้างคำหนักมเหยงคณ์ ดังนั้นคณะผู้ศึกษาได้กำหนดอายุสมัยของภาชนะดินเผา หรือเครื่องถ้วยที่ผลิตขึ้นในประเทศโดยสันนิษฐานเบื้องต้นว่า น่าจะมีอายุร่วมสมัยเดียวกับคำหนักมเหยงคณ์ หรือบางชิ้นส่วนอาจเก่ากว่าเล็กน้อย ดังนั้นจึงน่าจะมียุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22-23

5.4. โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาจากต่างประเทศ

จากการขุดแต่งคำหนักมเหยงคณ์พบเครื่องถ้วยที่ผลิตขึ้นจากแหล่งเตาที่ผลิตจากแหล่งเตาในประเทศจีน ซึ่งพบเป็นจำนวนมาก สาเหตุที่พบเครื่องถ้วยเหล่านี้ เนื่องจากประเทศจีนมีการติดต่อค้าขาย และมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศไทยมาเป็นเวลานาน ซึ่งในสมัยอยุธยานั้น กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการค้าขาย และเป็นอาณาจักรที่เข้มแข็ง และมีการติดต่อค้าขายกับจีน ซึ่งสินค้าที่จีนนำมาค้าขายที่เป็นนิยมนำมาแพร่หลายก็คือ เครื่องถ้วย(porcelain)ต่าง ๆ ดังนั้นเครื่องถ้วยจีนที่พบจากการขุดแต่งจึงเป็นของที่

สามารถพบได้โดยทั่วไปตามแหล่งโบราณสถาน หรือแหล่งชุมชนโบราณทั่วประเทศ และเครื่องถ้วยจีนที่พบจากการขุดแต่งโบราณสถานคำหนักมเหยงคณ์ พบว่าเครื่องถ้วยเหล่านี้มีการผลิตมาจากหลายแหล่งเตาด้วยกัน และเครื่องถ้วยที่ขุดพบที่นี้อยู่ 3 ราชวงศ์ด้วยกัน คือ เครื่องถ้วยสมัยราชวงศ์หยวน ซึ่งมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 19-20 และเครื่องถ้วยสมัยราชวงศ์หมิง ซึ่งมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 20-22 และเครื่องถ้วยสมัยราชวงศ์ชิง ซึ่งมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 23-24 (ดูรายละเอียด จากตารางการศึกษาภาชนะดินเผาที่พบจากการขุดแต่ง) แต่ของที่พบเหล่านี้สามารถเคลื่อนย้ายได้และมีการทำสืบทอดกันมา หรือทำเลียนแบบกัน ดังนั้นการกำหนดอายุสมัยนั้นจึงไม่สามารถกำหนดอายุที่แน่นอนได้ แต่สามารถกำหนดได้อย่างคร่าว ๆ ได้ว่าน่าจะมีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21-22 เนื่องจากพบร่วมกับภาชนะดินเผาที่ผลิตขึ้นในประเทศ และเครื่องถ้วยเหล่านี้น่าจะมีการนำเข้ามาใช้ในคำหนักมเหยงคณ์ดังนั้นจึงน่าจะมีอายุร่วมสมัยกัน

สรุป

โบราณวัตถุชนิดต่าง ๆ ทั้งหมดที่พบจากการขุดแต่งคำหนักมเหยงคณ์ น่าจะเป็นของที่นำมาใช้งานในคำหนักมเหยงคณ์ โบราณวัตถุที่พบบางชิ้นส่วนอาจมีอายุร่วมสมัยกับคำหนักมเหยงคณ์ เช่น ส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม และโบราณวัตถุบางชนิดอาจมีอายุเก่ากว่า เนื่องจากเป็นของที่เคลื่อนย้ายได้ง่าย และนิยมเช่นกันอย่างแพร่หลาย เช่น พระพุทธรูป ภาชนะดินเผาประเภทต่าง ๆ และเครื่องถ้วยจีน แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น โบราณวัตถุทั้งหมดพบร่วมกันจากการขุดแต่งคำหนักมเหยงคณ์ ดังนั้นคณะผู้ศึกษาจึงทำการศึกษาวิเคราะห์ และเปรียบเทียบกับโบราณวัตถุที่พบจากแหล่งอื่น จึงได้ข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่า โบราณวัตถุทั้งหมดที่พบน่าจะมีอายุร่วมสมัยกับคำหนักมเหยงคณ์ คือ มีอายุสมัยราวพุทธศตวรรษที่ 22

ตารางการศึกษากระบืออิงเชิงชาย
คำหนักมเหยงคณ์

ประเภทลาย	ตำแหน่งที่ พบ	หมายเลข ทะเบียนถุง	จำนวน (ชิ้น)	ขนาด
ลายเทพนม แบบที่ 1 ภาพลายเส้นที่ 1	N1E1	#001	2	ฐานกว้าง 14.3 cm
	N1E4	#003	4	ความยาว 19.5 cm
	N1W1	#004	1	ความหนา 1.5 cm
	N1W2	#005	4	น้ำหนัก
	N2W2	#008	6	1,350 g.
	S1E4	#011	2	
	S4W9	#019	1	
ลายเทพนม แบบที่ 2 ภาพลายเส้นที่ 2	N1E1	#001	3	ฐานกว้าง 14.3 cm
	N1E4	#003	9	ความยาว 20 cm
	N1W1	#004	7	ความหนา 1.9 cm
	N1W2	#005	7	น้ำหนัก
	N2E1	#006	5	1,470 g.
	N2W2	#008	6	
	S1E4	#011	9	
	S2W1	#015	6	
ลายพันธุ์พฤษา แบบที่ 1 ภาพลายเส้นที่ 3	N1E4	#003	3	ฐานกว้าง 13 cm
	N1W2	#005	4	ความยาว 19 cm
	N2W2	#008	8	ความหนา 1.5 cm
	S1E4	#011	2	น้ำหนัก
	S2W1	#015	4	1,000 g.

ตำราการศึกษากระบือเมืองเชียงชาย
ตำหนักมเหยงคณ์

ประเภทลาย	ตำแหน่งที่ พบ	หมายเลข ทะเบียนดูง	จำนวน (ชิ้น)	ขนาด
ลายพันธุ์พฤษา แบบที่ 2 ภาพลายเส้นที่ 4a	N1E1	#001	6	ฐานกว้าง 13.5 cm
	N1E4	#003	2	ความยาว 19.5 cm
	N1W1	#004	2	ความหนา 1.5 cm
	N1W2	#005	1	น้ำหนัก .
	N2E1	#006	1	770 g.
	N2W2	#008	1	
	S1E4	#011	5	
	S2W1	#015	3	
ลายพันธุ์พฤษา แบบที่ 3 ภาพลายเส้นที่ 4b	S2W1	#015	1	ฐานยาว 13 cm
	S4W9	#019	1	ความยาว 14 cm ความหนา 1.5 cm น้ำหนัก 280 g.
กระบืออกาบกล้วยตัวเมีย ภาพลายเส้นที่ 5	N1W2	#005	2	ฐานยาว 22 cm ความยาว 24 cm ความหนา 0.8 cm น้ำหนัก 780 g.

ตารางการศึกษากระบืออิงเชิงชาย
ตำหนักมเหยงคณ์

ประเภทลาย	ตำแหน่งที่ พบ	หมายเลข ทะเบียนธง	จำนวน (ชิ้น)	ขนาด
กระบืออิงกาบกล้วยตัวผู้ ภาพลายเส้นที่ 6	N2W2	#008	1	ฐานกว้าง 20 cm ความยาว 23.5 cm ความหนา 1.1 cm น้ำหนัก 1,110 g.
กระบืออิงแผ่นเรียบ ภาพลายเส้นที่ 7	S2W1	#015	1	ฐานกว้าง 11 cm ความยาว 26 cm ความหนา 1.2 cm น้ำหนัก 700 g.

ตารางศึกษาส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม

ตำหนักมเหยงคณ์

รูปแบบส่วนต่างๆ	ตำแหน่งที่พบ	หมายเลขทะเบียนดูง	จำนวน(ชิ้น)	ขนาด
ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมโลหะ	S1E1	#010	1	ขนาดความกว้าง 7 cm. ความยาว 5.6 cm. ความหนา 1.3 cm. น้ำหนัก 120 g.
ชิ้นส่วนดินเผา	S2E1	#014	1	ขนาดความกว้าง 4.3 cm. ความยาว 3.8 cm. ความหนา 3.2 cm. น้ำหนัก 50 g.
ชิ้นส่วนปูนปั้นประดับบริเวณฐาน ภาพลายเส้นที่ 8	S2W1	#015	2	ขนาดความกว้าง 13 cm. ความยาว 16 cm. ความหนา 7 cm. น้ำหนัก 1,180 g.
แท่งโลหะสำหรับการเชื่อมงานไม้	S1E1		21	ความกว้าง 4 cm. ความยาว 12 cm. ความหนา 1.2 cm. น้ำหนักโดยรวม 340 g.

ตารางศึกษาพระพุทธรูปเนื้อดินเผา

ตำหนักมเหยงคณ์

รูปแบบส่วนต่างๆ	ตำแหน่งที่พบ	หมายเลขทะเบียนถุง	จำนวน(ชิ้น)	ขนาด
ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา ภาพลายเส้นที่ 9	N1E2	#002	1	ขนาดความกว้าง 4.5 cm. ความยาว 5.4 cm. น้ำหนัก 30 g.
ชิ้นส่วนเศียรพระพุทธรูป(ด้านหลัง)	N1E2	#002	1	ขนาดความกว้าง 8.7 cm. ความยาว 14.5 cm. น้ำหนัก 405 g.
ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผาบริเวณฐาน ภาพลายเส้นที่ 10	N1E2	#002	1	ขนาดความกว้าง 6.5 cm. ความยาว 5.7 cm. น้ำหนัก 110 g.
ชิ้นส่วนฐานพระพุทธรูป	N1E2	#002	1	ขนาดความกว้าง 4 cm. ความยาว 10 cm. น้ำหนัก 180 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน	N1E2	#002	1	ขนาดความกว้าง 4.5 cm. ความยาว 6.5 cm. น้ำหนัก 70 g.

ตารางศึกษาพระพุทธรูปเนื้อดินเผา

ตำหนักมเหยงคณ์

รูปแบบส่วนต่างๆ	ตำแหน่งที่พบ	หมายเลขทะเบียนถุ	จำนวน(ชิ้น)	ขนาด
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน	S1W2	#012	2	ขนาดความกว้าง 8 cm. ความยาว 14.8 cm. น้ำหนัก 810 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน (ขาสิงห์)	S1W2	#012	3	ขนาดความกว้าง 9.5 cm. ความยาว 13.4 cm. น้ำหนัก 1,790 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน	S1W2	#012	4	ขนาดความกว้าง 15 cm. ความยาว 21 cm. น้ำหนัก 1,640 g.
ชิ้นส่วนพระพิมพ์ ภาพลายเส้นที่ 11	S2E1	#014	1	ขนาดความกว้าง 4.5 cm. ความยาว 5.4 cm. น้ำหนัก 30 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน	S4W8	#018	4	ขนาดความกว้าง 18.7 cm. ความยาว 19 cm. น้ำหนัก 2,380 g.

ตารางศึกษาพระพุทธรูปเนื้อดินเผา

ตำหนักมเหยงคณ์

รูปแบบส่วนต่างๆ	ตำแหน่งที่พบ	หมายเลขทะเบียนลุง	จำนวน(ชิ้น)	ขนาด
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน	N1E2	#002	1	ขนาดความกว้าง 6.7 cm. ความยาว 16 cm. น้ำหนัก 250 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณหน้าตัก	N1E2	#002	1	ขนาดความกว้าง 6.5 cm. ความยาว 15 cm. น้ำหนัก 340 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน ภาพลายเส้นที่ 12	N2E1	#004	1	ขนาดความกว้าง 8 cm. ความยาว 9 cm. น้ำหนัก 210 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน ภาพลายเส้นที่ 13	N2E1	#004	2	ขนาดความกว้าง 9.8 cm. ความยาว 15.4 cm. น้ำหนัก 670 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน	S1E1	#010	1	ขนาดความกว้าง 10 cm. ความยาว 9 cm. น้ำหนัก 350 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน	S1E1	#010	1	ขนาดความกว้าง 12 cm. ความยาว 13 cm.

ตารางศึกษาพระพุทธรูปเนื้อดินเผา

ตำหนักมเหยงคณ์

รูปแบบส่วนต่างๆ	ตำแหน่งที่พบ	หมายเลขทะเบียนดูง	จำนวน(ชิ้น)	ขนาด
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐานเหลี่ยม	S4W8	#018	3	ขนาดความกว้าง 7.8 cm. ความยาว 9.2 cm. น้ำหนัก 780 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐานสิงห์	S4W8	#018	2	ขนาดความกว้าง 13 cm. ความยาว 16.4 cm. น้ำหนัก 990g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูป	S4W8	#018	2	ขนาดความกว้าง 9.3 cm. ความยาว 15 cm. น้ำหนัก 340 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน	S9W8	#021	4	ขนาดความกว้าง 10 cm. ความยาว 12 cm. น้ำหนัก 956 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน	S9W8	#021	3	ขนาดความกว้าง 8 cm. ความยาว 13 cm. น้ำหนัก 845 g.

ตารางศึกษาพระพุทธรูปเนื้อดินเผา

ตำหนักมเหยงคณ์

รูปแบบส่วนต่างๆ	ตำแหน่งที่พบ	หมายเลขทะเบียนดูง	จำนวน(ชิ้น)	ขนาด
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน	S9W8	#021	1	ขนาดความกว้าง 5.5 cm. ความยาว 10 cm. น้ำหนัก 170 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน	S9W8	#021	1	ขนาดความกว้าง 10 cm. ความยาว 14 cm. น้ำหนัก 380 g.

ตารางศึกษาพระพุทธรูปสำริด

ตำหนักมเหยงคณ์

รูปแบบส่วนต่างๆ	ตำแหน่งที่พบ	หมายเลขทะเบียนถุ	จำนวน(ชิ้น)	ขนาด
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณเศียร ภาพถ่ายเส้นที่ 15	N1W2	#005	3	ขนาดความกว้าง 3 cm. ความยาว 5.4 cm. น้ำหนัก 70 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณเศียร ภาพถ่ายเส้นที่ 14	N2E5	#007	1	ขนาดความกว้าง 5.7 cm. ความยาว 11.2 cm. น้ำหนัก 338 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูป ภาพถ่ายเส้นที่ 18	N2E5	#007	1	ขนาดความกว้าง 14.7 cm. ความยาว 26.5 cm. น้ำหนัก 1,330 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณพระวรกาย ภาพถ่ายเส้นที่ 17	N2W5	#009	5	ขนาดความกว้าง 10 cm. ความยาว 10.3 cm. น้ำหนัก 270 g.
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณฐาน ภาพถ่ายเส้นที่ 19	S2E1	#014	3	ขนาดความกว้าง 7 cm. ความยาว 6.7 cm. น้ำหนัก 240 g.

ตารางศึกษาพระพุทธรูปสำริด

ตำแหน่งเหรียญ

รูปแบบส่วนต่างๆ	ตำแหน่งที่พบ	หมายเลขทะเบียน	จำนวน(ชิ้น)	ขนาด
ชิ้นส่วนพระพุทธรูปบริเวณเศียร ภาพถ่ายเส้นที่ 16	S2W3	#016	1	ขนาดความกว้าง 8.2 cm. ความยาว 8.7 cm. น้ำหนัก 480 g.

ตารางศึกษาพระพุทธรูปเนื้อหิน

ตำแหน่งเหรียญ

รูปแบบส่วนต่างๆ	ตำแหน่งที่พบ	หมายเลขทะเบียนดูง	จำนวน(ชิ้น)	ขนาด
ชิ้นส่วนพระพุทธรูป ภาพลายเส้นที่ 21	S2E1	#010	1	ขนาดความกว้าง 6.5 cm. ความยาว 5.5 cm. น้ำหนัก 120 g.

ตารางเปรียบเทียบสีภาชนะดินเผาที่พบจากการขุดแต่ง

สีภาชนะดินเผา	สีภาชนะดินเผาเปรียบเทียบกับ MUNSELL SOIL COLOR CHARTS
ส้ม	2.5YR 6/8 LIGHT RED
ส้มนวล	5YR 7/8 REDDISH YELLOW
ส้มแดง	5YR 6/8 REDDISH YELLOW
ส้มชมพู	5YR 7/6 REDDISH YELLOW
น้ำตาล	10YR 4/4 DARK YELLOWISH BROWN
เทา	10YR 6/1 GRAY
เทาอ่อน	10YR 7/1 LIGHT GRAY
เขียวเซลาดอล	5Y 6/3 PALE OLIVE

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ					เทคนิคการตกแต่ง ลวดลาย	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ฝา		หนา	Ø			
002	N1E2		/				บุคซิดแล้วเคลือบ เขียว เซลาคอน	0.6		1	22	กลุ่มเตาสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
					/		เขียนสีใต้เคลือบ	0.5		1	50	กลุ่มเตาสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
					/		เคลือบดำ	0.4		1	10	กลุ่มเตาสุโขทัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
					/		เขียนครามใต้เคลือบ	0.25		2	52	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
005	N2W5	/					เขียนครามใต้เคลือบ	0.25		2	15	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
			/				เคลือบด้านนอก	0.5		1	30	กลุ่มเตาศรีสัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
				/			เขียนครามใต้เคลือบ	0.5		2	20	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
					/		เขียนครามใต้เคลือบ	0.45		2	60	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
013	S1W3	/					เขียนครามใต้เคลือบ	0.3		1	30	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
		/					บุคซิดแล้วเคลือบ เขียว เซลาคอน	0.6		1	32	กลุ่มเตาศรีสัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22

ตารางการศึกษาภาชนะดินเผาประเภทเครื่องถ้วย Porcelain ดำหนักมเหยงคณ์

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ					เทคนิคการตกแต่ง ลวดลาย	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ฝา		หนา	Ø			
013	S1W3		/				เขียนครามใต้เคลือบ	0.5		1	20	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง
				/			เขียนครามใต้เคลือบ	0.6		3	50	ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
					/		เขียนครามใต้เคลือบ	0.45		8	280	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง
							เขียนครามใต้เคลือบ	0.45		1	140	ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
							เขียนครามใต้เคลือบ	0.4		1	50	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง
015	S2W2		/				เขียนสีบนเคลือบ					ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
							เขียนครามใต้เคลือบ	0.4		1	40	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง
							ด้านนอกฉาบสีน้ำตาล					ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
					/		เคลือบเขียว เหลาตอน	0.4		1	48	กลุ่มเตาสรี ลัชนาลัย
							เคลือบขาวขุ่น เว้นก้น	0.8		1	72	ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
							เขียนครามใต้เคลือบ	0.6		1	75	กลุ่มเตาสรี ลัชนาลัย
							เขียนครามใต้เคลือบ	0.7		1	16	ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
												เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง
												ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22

ตารางการศึกษาภาชนะดินเผาประเภทเครื่องถ้วย Porcelain ตำแหน่งเหียงคณ

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ					เทคนิคการตกแต่ง ลวดลาย	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ฝา		หนา	Ø			
015	S2W1				/		เขียนสีบนเคลือบ	0.5		1	60	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 22
018	S4W8	/					เขียนครามใต้เคลือบ	0.3		5	50	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
		/					เคลือบขาว	0.4		1	10	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
					/		เขียนครามใต้เคลือบ	0.4		10	660	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
					/		เขียนครามใต้เคลือบ	0.5		2	132	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หยวน ราวพุทธศตวรรษที่ 21
					/		เขียนครามใต้เคลือบ	0.5		4	280	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
					/		บุคขีดแล้วเคลือบ เขียวเซลาดอน	0.6		1	130	กลุ่มเตาสรี สัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
							เขียนลายใต้เคลือบ	0.3		1	23	คลังกลุ่มเตาสรี สัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
		/					เขียนครามใต้เคลือบ	0.3		2	40	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
				/			บุคขีดแล้วเคลือบ	1.1		1	280	กลุ่มเตาสรี สัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
020	S9E3	/										

ตารางการศึกษาภาชนะดินเผาประเภทเครื่องถ้วย Porcelain ตำแหน่งเหมืองคลัน

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ					เทคนิคการตกแต่ง ลวดลาย	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ฝา		หนา	Ø			
020	S9E3			/			เขียนครามใต้เคลือบ	0.6		1	12	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
				/			เขียนครามใต้เคลือบ	0.3		1	20	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
				/			เขียนสีบนเคลือบ					ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
				/			เขียนสีบนเคลือบ	0.4		1	5	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
					/		เขียนครามใต้เคลือบ	0.4		7	218	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
					/		เขียนครามใต้เคลือบ	0.5		1	40	กลุ่มเตาตุโงทัย-ศรีสัชชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
021	S9W8	/					เคลือบขาว	0.3		16	32	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
		/					เขียนครามใต้เคลือบ	0.3		22	10	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
				/			บุคซิดแล้วเคลือบเขียว เซลาดอน	0.5		-	80	กลุ่มเตาศรีสัชชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
					/		เคลือบเขียวเซลาดอน	0.7		1	160	กลุ่มเตาศรีสัชชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
					/		บุคซิดแล้วเคลือบเขียว เซลาดอน	0.6		1	540	กลุ่มเตาศรีสัชชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22

ตารางการศึกษาภาชนะดินเผาประเภทเครื่องถ้วย Porcelain ตำบลหมากแข้ง

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ					เทคนิคการตกแต่ง ลวดลาย	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ฝา		หนา	๑			
021	S9W8				/		เขียนครามได้เคลือบ	0.4		9	180	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22 เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
	๕				/		เขียนสีบนเคลือบ	0.4		1	72	

ตารางการศึกษาภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา (Earthenware) ตำบลหมากแข้ง

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ								การขึ้นรูป		เทคนิคการ ตกแต่ง ลวดลาย	สีของเนื้อ ดิน	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก		ไหล่		ลำตัว		ก้น	ฝา					หนา	Ø			
		โค้งเข้า	โค้ง ออก	เรียบ	ลาย	เรียบ	ลาย											
002	N1E2		/		/					/	-	สัมนวล	0.8	14	6	550	เตาพื้นเมือง	
									/	-	สัมนวล	0.6	4		120	เตาพื้นเมือง		
						/			/	-	สั้มแดง	0.6	36		2,400	เตาพื้นเมือง		
009	N2W5					/			/	บุคขีด	สั้ม	0.6	1		140	เตาพื้นเมือง		
010	S1E1	/							/	-	สัมนวล	0.9	2		140	เตาพื้นเมือง		
						/			/	บุคขีด	สั้ม	0.6	2		30	เตาพื้นเมือง		
								/	/	-	สั้ม	0.9	1		185	เตาพื้นเมือง		
013	S1W3							/	/	-	สัมนวล	0.6	3		100	เตาพื้นเมือง		
015	S2W1	/							/	-	สัมนวล	0.6	1		40	เตาพื้นเมือง		
017	S3W8		/						/	กดประทับ	สัมนวล	0.4	1		130	เตาพื้นเมือง		
						/			/	บุคขีด	สั้ม	0.7	4		580	เตาพื้นเมือง		
						/			/	บุคขีด	สั้ม	0.5	11		520	เตาพื้นเมือง		
								/	/	-	สัมนวล	0.6	4		220	เตาพื้นเมือง		
018	S4W8		/						/	กดประทับ	สัมนวล	1	13		1,150	เตาพื้นเมือง		
					/				/	กดประทับ	สัมนวล	0.6	8	350	เตาพื้นเมือง			
					/				/	บุคขีด	นวล	0.6	2	45	เตาพื้นเมือง			
						/			/	กดประทับ	สั้ม	0.5	13	630	เตาพื้นเมือง			
						/			/	กดประทับ	สั้ม	0.6	12	840	เตาพื้นเมือง			

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ								การขึ้นรูป		เทคนิคการตกแต่งลวดลาย	สีของเนื้อดิน	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก		ไหล่		ลำตัว		ก้น	ฝา					หนา	Ø			
		โค้งเข้า	โค้งออก	เรียบ	ลาย	เรียบ	ลาย											
020	S9E3	/	/		/					/	/	กดประทับ	ส้มνωล	0.5		3	245	เตาพื้นเมือง
			/							/	/	กดประทับ	ส้มแดง	1.3		5	830	เตาพื้นเมือง
					/					/	/	กดประทับ	ส้ม	0.4		22	1,140	เตาพื้นเมือง
									/	/	/	-	ส้มνωล	0.6		2	130	เตาพื้นเมือง
021	S9W8	/	/							/	/	บุคซิด	ส้มνωล	1.2		7	280	เตาพื้นเมือง
		/	/							/	/	-	น้ำตาล	0.7		1	60	เตาพื้นเมือง
					/					/	/	กดประทับ	ส้ม	0.5		2	70	เตาพื้นเมือง
						/				/	/	กดประทับ	ส้ม	0.5		4	200	เตาพื้นเมือง
								/		/	/	กดประทับ	น้ำตาล	-		12	460	เตาพื้นเมือง

ตารางการศึกษาภาชนะดินเผาเนื้อดินแกร่ง (STONEWARE) ตำบลหมื่นหมื่น

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ								การขึ้นรูป		เทคนิคการตกแต่งลวดลาย	สีของเนื้อดิน	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก		ไหล่		ลำตัว		ก้น	ฝา					หนา	Ø			
		โค้งเข้า	โค้งออก	เรียบ	ลาย	เรียบ	ลาย											
001	N1E2	/								/	-	น้ำตาล	-		2	110	เตาพื้นเมือง	
009	N2W3				/					/	บุคขีด	เทาอ่อน	1.1		3	1,040	เตาบ้านบางปูน	
013	S1W3							/		/	-	ส้ม	0.9		2	90	เตาพื้นเมือง	
									/	/	-	ส้ม	0.5		2	1,100	เตาพื้นเมือง	
017	S3W8			/						/	-	น้ำตาล	0.7		1	40	เตาแม่น้ำน้อย	
					/					/	บุคขีด	ส้ม	0.5		1	30	เตาลำพูน	
						/				/	กดประทับ	เทา	0.9		5	620	เตาบ้านบางปูน	
						/				/	กดประทับ	ส้ม	0.8		1	150	เตาบ้านบางปูน	
								/		/	-	น้ำตาล	1.4		2	1,280	เตาพื้นเมือง	
									/	/	-	ส้ม	0.4		5	60	เตาแม่น้ำน้อย	
		/								/	กดประทับ	เทา	1.2	28	2	340	เตาบ้านบางปูน	
										/	บุคขีด	เทา	0.8		2	430	คอกาชนะ เตาบ้านบางปูน	
										/	บุคขีด	ส้ม	0.8		1	100	หูกาชนะ เตาแม่น้ำน้อย	
										/	บุคขีด	ส้ม	0.6		7	2,420	เตาแม่น้ำน้อย	
018	S4W8	/								/	-	ส้มฉนวน	1		10	960	เตาพื้นเมือง	
					/				/		กดประทับ	ส้ม	0.6		1	20	เตาพื้นเมือง	
					/					/	กดประทับ	ส้ม	1.2		1	55	เตาบ้านบางปูน	

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ								การขึ้นรูป		เทคนิคการตกแต่งลวดลาย	สีของเนื้อดิน	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก		ไหล่		ลำตัว		ก้น	ฝา					หนา	Ø			
		โค้งเข้า	โค้งออก	เรียบ	ลาย	เรียบ	ลาย											
018	S4W8					/				/	-	ส้มเทา	0.8		9	450	เตาพื้นเมือง	
020	S9E3					/				/	บุคซิด	ส้ม	0.8		1	50	เตาแม่น้ำน้อย	
						/				/	กคประทับ	ส้ม	0.8		2	120	เตาบ้านบางปูน	
						/				/	กคประทับ	ส้ม	0.9		5	495	เตาพื้นเมือง	
								/		/	-	เทา	0.8		6	1,420	เตาพื้นเมือง	
									/	/	-	ส้มขาว	-		2	80	หูกาชนะ เตาแม่น้ำน้อย	
									/	/	-	น้ำตาล	0.4		1	220	กระปุก เตาพื้นเมือง	
		/							/	/	-	ส้มแดง	0.5		2	120	เตาพื้นเมือง	
		/							/	/	-	ส้มขาว	0.6		1	100	เตาพื้นเมือง	
			/						/	/	กคประทับ	เทา	0.8		2	710	เตาบ้านบางปูน	
			/						/	/	บุคซิด	ส้มแดง	0.9		2	230	เตาพื้นเมือง	
					/				/	/	-	เทา	0.9		2	50	เตาบ้านบางปูน	
						/			/	/	บุคซิด	น้ำตาล	0.8		1	50	เตาแม่น้ำน้อย	
021	S9W8									/	-	ส้มขาว	0.9		8	6,630	เตาพื้นเมือง	
										/	-	ส้มขาว	0.4		3	170	คนโท เตาแม่น้ำน้อย	
		/							/	/	-	น้ำตาล	0.5		2	110	เตาพื้นเมือง	
			/				/		/	-	ส้มขาว	0.6		1	100	เตาพื้นเมือง		
					/				/	บุคซิด	ส้มแดง	0.7		11	810	เตาพื้นเมือง		

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ								การขึ้นรูป		เทคนิคการ ตกแต่ง ลวดลาย	สีของเนื้อ ดิน	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก		ไหล่		ลำตัว		ก้น	ฝา					(cm.)				
		โค้งเข้า	โค้ง ออก	เรียบ	ลาย	เรียบ	ลาย			มือ	แป้น			หนา	Ø			
021	S9W8							/		/	-	ส้ม	0.6		2			
										/	-	ส้ม	0.5		2			

บทที่ 4

การขุดค้นทางโบราณคดี

การขุดค้นทางโบราณคดีกำหนดนักมเหยงคณ์ ทำการขุดค้นทั้งหมด 3 หลุม ขนาดหลุม 3x3 เมตร โดยเรียงลำดับดังนี้

1. หลุม TP I อยู่ในกริดที่ S2E1
2. หลุม TP II อยู่ในกริดที่ S7W9
3. หลุม TP III อยู่ในกริดที่ N4E15

โดยหลุม TP I เป็นการขุดค้นเพื่อตรวจสอบฐานรากของโบราณสถานอาคารค้ำหนักมเหยงคณ์ หลุม TP II, TP III เป็นการขุดค้นเพื่อศึกษากิจกรรมของชุมชนโดยรอบนอกเขตโบราณสถานโดยศึกษา จากโบราณวัตถุที่พบจากหลุมขุดค้นโดยละเอียด

โดยการขุดค้นในหลุม TP II และ TP III เป็นการขุดค้นเพื่อศึกษาชุมชนอโยธยา ซึ่งเป็นช่วงก่อนสมัยอยุธยา ซึ่งมีความเชื่อว่า พื้นที่แห่งนี้ น่าจะเป็นที่ตั้งของชุมชนดังกล่าว

4.1 หลุมขุดตรวจ TP1

อยู่ในผังหลุมขุดแต่งที่ S2E1 หรือบริเวณติดผนังทิศใต้ด้านนอกของค้ำหนักมเหยงคณ์ เป็นหลุมขุดค้นขนาด 3x3 เมตร (ผังที่ 1)

สภาพพื้นที่ก่อนการขุดตรวจเป็นพื้นที่โล่งมีหญ้าปกคลุมบริเวณด้านตะวันออกของโบราณสถาน (รูปที่ 65)

ผลการศึกษาชั้นดินมีดังนี้

4.1.1 ชั้นดินธรรมชาติ (ผังชั้นดินที่ 1) (รูปที่ 66)

-ชั้นดินที่ I

มีสภาพดินเป็นดินเหนียวปนดินร่วน แข็ง พบเศษกระเบื้องมุงหลังคาชนิดกาบกล้วย และกระเบื้องเชิงชาย และพบเศษภาชนะดินเผา และเครื่องถ้วยเล็กน้อย พบเศษปูนขาวจำนวนมาก ลักษณะของชั้นดินนี้ หนาประมาณ 10 เซนติเมตร เป็นชั้นดินที่บดถมสมัยปัจจุบัน

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10YR 3/2 VERY DARK GRAYISH BROWN

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10YR 3/1 VERY DARK GRAY

-ชั้นดินที่ II

มีสภาพดินเป็นดินเหนียวสีน้ำตาลแน่นแข็ง พบรากไม้เศษอิฐ กระเบื้องมุงหลังคา และเศษภาชนะดินเผาปริมาณเล็กน้อย ลักษณะของชั้นดินนี้ เป็นชั้นดิน COMPACT หนาประมาณ 1.20 เมตร ซึ่งเป็นชั้นดินถมเตรียมพื้นที่ก่อนสร้างค้ำหนักมเหยงคณ์

วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ 7.5YR 3/2 BROWN

วัดค่าสีดินเมื่อเปียกได้ 10YR 4/3 DARK BROWN

-ชั้นดินที่ III

มีสภาพดินเป็นดินเหนียวสีดำ ลักษณะคล้ายดินท้องถิ่น หรือดินในที่ลุ่มน้ำท่วมขัง ไม่พบเศษโบราณวัตถุ ลักษณะของชั้นดินนี้เป็นชั้นดินเดิมที่ก่อนมีการปรับพื้นที่เพื่อการก่อสร้าง หนาประมาณ 50 เซนติเมตร

วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ 10YR 2/1 BLACK

วัดค่าสีดินเมื่อเปียกได้ 5YR 2.5/1 BLACK

-ชั้นดินที่IV

มีสภาพดินเป็นดินเหนียวสีน้ำตาลอ่อน มีจุดแดงปะปนเป็นจำนวนมาก แสดงว่ามีส่วนผสมของเหล็กออกไซด์ ไม่พบโบราณวัตถุ ชั้นดินนี้หนาประมาณ 30 เซนติเมตร

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 5 YR 3/4 DARK REDDISH BROWN

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 5 พ 4/6 YELLOWISH RED

-ชั้นดินที่ V

สภาพดินเป็นดินเหนียวสีเทา ลักษณะและคุณสมบัติของดินมีความใกล้เคียงกับชั้นดินที่ . iv คือ มีความชื้นสูง เหนียวจับตัวกันแน่น แต่ไม่ชื้นน้ำ และดินในชั้นนี้ มีจุดสีเหลือง หรือจุดประ สีเหลือง แทรกอยู่ โดยทั่วไป ซึ่งเกิดจากความชื้นของน้ำใต้ดินซึมตลอด ไม่พบเศษโบราณวัตถุและกิจกรรมของมนุษย์ เป็นชั้นดิน STERILE หนาประมาณ 50 เซนติเมตร

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 3/2 VERY DARK GRAYISH BROWN

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 4/2 DARK GRAYISH BROWN

ชั้นดินนี้มีชั้นดินแยกย่อย กำหนดการเรียกชื่อว่า ชั้นดินแยกย่อยที่ .v. a

-ชั้นดินแยกย่อยที่ V.a

สภาพดินเป็นดินเหนียว สีเทา ชื้นและจับตัวกันแน่น มีจุดสีแดงของเหล็กออกไซด์ปน หนาประมาณ 10 เซนติเมตร

หลุมตรวจสอบ TPI มีความลึกจากผิวดินถึงระดับก้นหลุมประมาณ 3.10 เมตร

- การขุดตรวจชั้นดินโดยใช้เครื่องเจาะแบบสว่าน (SOIL AUGER)

ทำการขุดตรวจชั้นดินด้วย AUGER ครึ่งละ 20 เซนติเมตร ทั้งหมด มีความลึก 2 เมตรเพื่อตรวจสอบว่าสิ้นสุดชั้นดินที่มีกิจกรรมของมนุษย์

-AUGER ที่ 1

ดินเป็นดินเหนียวสีเทา ชื้น ไม่พบโบราณวัตถุ

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 4/1 DARK GRAY

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 3/1 VERY DARK GRAY

-AUGER ที่ 2

ดินเป็นดินเหนียวสีเทาชื้น ไม่พบโบราณวัตถุ

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 3/2 VERY DARK GRAYISH BROWN

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 4/1 DARK GRAY

-AUGER ที่ 3

ดินเป็นดินเหนียวสีเทาปนเขียวเล็กน้อย ขึ้น

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 5/1 GRAY

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 4/2 DARK GRAYISH BROWN

-AUGER ที่ 4

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 5/1 GRAY

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 4/2 DARK GRAYISH BROWN

-AUGER ที่ 5

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 5/1 GRAY

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 4/2 DARK GRAYISH BROWN

-AUGER ที่ 6

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 5/1 GRAY

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 4/2 DARK GRAYISH BROWN

-AUGER ที่ 7

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 5/1 GRAY

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 4/2 DARK GRAYISH BROWN

-AUGER ที่ 8

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 5/1 GRAY

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 5/3 BROWN

-AUGER ที่ 9

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 5/1 GRAY

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 5/3 BROWN

-AUGER ที่ 10

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 5/1 GRAY

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 2.5 Y 4/2 DARK GRAYISH BROWN

4.1.2 โบราณวัตถุที่พบ

หลุมตรวจสอบ TP1 พบโบราณวัตถุจำพวก กระเบื้องมุงหลังคา และกระเบื้องเชิงชาย เป็นจำนวนมาก แต่พบเศษภาชนะดินเผา หรือเครื่องถ้วยน้อยมาก จากตำแหน่งหลุมขุดค้น ซึ่งอยู่ติดกับผนังตัวอาคาร ซึ่งเครื่องบนหลังคาพังทลายลงมาทับถมกันทำให้พบกระเบื้องมุงหลังคา และกระเบื้องเชิงชายในชั้นดินที่ 1 เป็นจำนวนมาก

- **ชั้นดินที่ I (ระดับ 100-120 CMDT)**

เป็นชั้นดินทับถมในสมัยปัจจุบัน โบราณวัตถุที่พบเป็นประเภทเศษอิฐหัก กระเบื้องมุงหลังคาชนิดกาบกล้วย กระเบื้องเชิงชายลายดอกบัว ภาชนะดินเผา Porcelain ชิ้นส่วนปาก ภาชนะดินเผาเนื้อดินแกร่งเตาพื้นเมือง ตกแต่งด้วยการเชาะร่อง (รูปที่ 67 ภาพลายเส้นที่ 34) ภาชนะดินเผาเนื้อดินแกร่งเตาบ้านบางปูน และเตาพื้นเมืองเครื่องถ้วย เตาสุโขทัย อายุราวพุทธศตวรรษที่ 20-22 และเครื่องถ้วยราชภัฏมิ่ง อายุราวพุทธศตวรรษที่ 21-22

- **ชั้นดินที่ II (ระดับ 120-240 CMDT)**

เป็นชั้นดินอัด อัดเพื่อเตรียมการก่อสร้างอาคาร พบเศษอิฐ และกระเบื้องเชิงชายลายดอกบัว กระเบื้องกาบกล้วย ภาชนะดินเผาเนื้อ EARTHEN WARE, STONE WARE, ชิ้นส่วนก้น Porcelain ราชวงศ์มิ่งเขียนครามได้เคลือบ ภาชนะดินเผาเนื้อดินที่พบส่วนมากเป็นลายกดประทับ ฟันปลา ภาชนะเนื้อหินส่วนมากเป็นลวดลายขูดเชาะร่อง

- **ชั้นดินที่ III (ระดับ 240-290 CMDT)**

เป็นชั้นดินเค็ม หรือดินท้องถิ่น ที่น้ำท่วมขัง ไม่พบโบราณวัตถุในชั้นนี้ เนื่องจากเป็นชั้นดินที่เป็นที่ลุ่มน้ำท่วมขัง ต้องทำการปรับพื้นที่เพื่อการก่อสร้าง

- **ชั้นดินที่ IV และ V (ระดับ 290-370 CMDT)**

เป็นชั้นดินที่ไม่มีกิจกรรมของมนุษย์ ถือเป็นชั้นสิ้นสุดวัฒนธรรม (STERILE) ไม่พบโบราณวัตถุ

4.1.3 ชั้นดินทางวัฒนธรรม

- **ชั้นวัฒนธรรมที่ I**

เป็นชั้นวัฒนธรรมต่ำสุดตรงกับชั้นดินที่ II (ระดับ 120-240 CMDT) เป็นชั้นซึ่งเป็นกิจกรรม ของการปรับพื้นที่เพื่อเตรียมดินก่อสร้างอาคารค้ำหนักเบียงคณ ซึ่งพื้นที่เดิมเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำท่วมขัง ซึ่งตรงกับชั้นดินที่ III (ระดับ 240-290 CMDT)

ในระดับชั้นดินที่ II (ระดับ 120-240 CMDT) มีชั้นวัฒนธรรมร่วมสมัยกับชั้นวัฒนธรรมที่เป็นกิจกรรมของการอัดดิน เพื่อเตรียมการก่อสร้างอาคาร เป็นชั้นวัฒนธรรมที่มีการอยู่อาศัยและใช้สอยประโยชน์จากพื้นที่ หลังการก่อสร้างแล้วเสร็จ ซึ่งจากหลักฐานที่ได้จากการขุดค้นจะพบ เศษ ภาชนะดินเผา เป็น

- **ชั้นวัฒนธรรมที่ II**

ตรงกับชั้นดินที่ I (ระดับ 100-120 CMDT) เป็นชั้นวัฒนธรรมซึ่งเกิดขึ้นจากการทับถมกันของ เศษภาชนะดินเผา กระเบื้องมุงหลังคา และกระเบื้องเชิงชาย รวมถึงเศษปูนจากที่พังลงมาทับถมกัน ภายหลังจากการเลิกใช้ประโยชน์ จากพื้นที่บริเวณค้ำหนักเบียงคณ ต่อเนื่องมาถึงการทับถมของดินในปัจจุบัน

4.1.4 บทวิเคราะห์แปลความ

จากการศึกษาชั้นดินในหลุมขุดตรวจ TP1 สันนิษฐานว่า ในการก่อสร้างอาคารตำหนักมเหยงคณ์ ได้มีการเตรียมพื้นที่รองรับน้ำหนักจากโครงสร้างอาคาร ด้วยการทับชั้นดินเดิม ซึ่งตรงกับระดับชั้นดินที่ III (ระดับ 240-290 CMDT) ลักษณะของดินเป็นดินในที่ลุ่มมีน้ำท่วมขัง จากการเปรียบเทียบกับหลุมขุดตรวจของวัดมเหยงคณ์ วัดช้าง และวัดสีการสมุค ชั้นดินนี้มีลักษณะเดียวกันทั้งหมด จึงต้องมีการปรับพื้นที่ให้สูงขึ้นเพื่อป้องกันน้ำท่วม และการทรุดตัวของโบราณสถาน

อาคารตำหนักมเหยงคณ์ มีการถมดินก่อนการก่อสร้างหนาประมาณ 70 เซนติเมตร ภายหลังการก่อสร้างมีการถมดินทับฐานที่ก่อด้วยอิฐสอปูน หนาประมาณ 30-40 เซนติเมตร โดยเฉลี่ยเพื่อเสริมความมั่นคงของฐานรากอาคาร

4.2. หลุมขุดตรวจ สอบที่ 2 TP

หลุมขุดตรวจ TP2 อยู่ในตำแหน่งของผังหลุมขุดแต่งที่ S7W9 มีขนาด 3x3 เมตร อยู่บริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอาคารตำหนักมเหยงคณ์ (ผังที่ 1)

สภาพพื้นที่ก่อนการขุดแต่ง เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นที่สูงกว่าบริเวณพื้นที่โดยรอบ มีหญ้าขึ้นปกคลุม หลุมขุดตรวจสอบ TP2 เป็นหลุมขุดตรวจที่ ต้องการทราบถึงลักษณะของการตั้งชุมชน และกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ บริเวณพื้นที่โดยรอบโบราณสถาน (รูปที่ 68)

ผลการศึกษาชั้นดินมีดังนี้

4.2.1 ชั้นดินธรรมชาติ (ผังชั้นดินที่ 2 รูปที่ 69)

ชั้นดินที่ I

มีสภาพดินเป็นดินร่วน SURFACE ที่ระดับ 50 CMDT ลงไปถึงประมาณ 120-150 CMDT มีความหนาประมาณ 85 เซนติเมตร พบเศษกระเบื้องแตกบริเวณ SURFACE พบเศษภาชนะดินเผาน้อยมาก เป็นชั้นดินที่ถูกบกรวน คือ จากชั้นดินที่ถูกบกรวน จะเป็นชั้นดินที่ถูกทับถมโดยธรรมชาติ

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 3/2 VERY DARK GRAYISH BROWN

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 3/3 DARK BROWN

- ชั้นดินแยกย่อยที่ Ia

เป็นชั้นดินแทรกที่เป็นกลุ่มของเศษภาชนะดินเผา แตกรวมตัวกันเป็นจำนวนมาก มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 20 เซนติเมตร อยู่ทางมุมหลุมด้านทิศใต้ น่าที่จะเกิดจากการบกรวน หรือกิจกรรมมนุษย์ เพราะมีลักษณะการรวมตัวของกลุ่มเศษภาชนะดินเผา คล้ายกับการนำมาฝังไว้

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 2/2 VERY DARK BROWN

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 3/1 VERY DARK GRAY

- ชั้นดินแยกย่อยที่ Ib

เป็นชั้นดินแทรกของกลุ่มภาชนะดินเผา ซึ่งเกิดจากการฝังเช่นเดียวกับชั้นดินแยกย่อยที่ 1a
อยู่ด้านทิศตะวันตกของผนังหลุม

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 3/1 VERY DARK GRAY

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 2/2 VERY DARK BROWN

- ชั้นดินที่ II

ชุดลึกลงแต่ระดับ 120-150 CMDT - 230 CMDT มีสภาพดินเป็นดินเหนียวสีน้ำตาล พบ
เศษอิฐแตกและเศษกระเบื้องแตกกระจายอยู่ทั่วบริเวณ สันนิษฐานว่า เป็นชั้นดินถมเตรียมพื้นที่
ก่อนการสร้างคาน้ำกมเหยงคณ์ โดยสันนิษฐานจากระดับของชั้นดิน จากระดับ SURFACE ของ
ชั้นดินที่ II น่าที่จะเป็นพื้นที่เดียวกับระดับฐานรากของคาน้ำกมเหยงคณ์จากการเปรียบเทียบกับ
หลุม TP1

ด้านล่างสุดของชั้นดินนี้ ก่อนถึง SURFACE ชั้นดินที่ III ประมาณ 10 เซนติเมตร พบเศษภาชนะ
จำนวนมาก และพบรอยไหม้ของถ่าน น่าจะเป็นชั้นที่มีกิจกรรมของมนุษย์ก่อนการปรับพื้นที่

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 3/1 VERY DARK GRAY

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 2/2 VERY DARK BROWN

- ชั้นดินที่ III

ชุดลึกลงแต่ระดับ 230 CMDT - 280 CMDT มีสภาพเป็นดินเหนียวสีดำ เช่นเดียวกับชั้นดิน
ที่ III ของหลุม TP1 แต่มีความกว้างมากกว่าเล็กน้อย ไม่พบเศษภาชนะโบราณวัตถุ สันนิษฐานว่า
เป็นชั้นดินเดิมก่อนการปรับพื้นที่ทับถมชั้นดินนี้ เพื่อการก่อสร้างโบราณสถาน

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 2/1 BLACK

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 2/1 BLACK

- ชั้นดินที่ IV

ชุดลึกลงแต่ระดับ 280 CMDT - 350 CMDT เป็นดินเหนียวสีเทาปนเหลือง (ก้ามะถัน)
และมีสีแดงซึ่งเป็น ออกไซด์ของเหล็กปนเล็กน้อย ไม่พบโบราณวัตถุ ดินมีความชื้นสูง
สันนิษฐานว่าเป็นชั้นดิน STERILE ที่ไม่มีมนุษย์อาศัยอยู่

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 5/2 GRAYISH BROWN

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 4/2 DARK GRAYISH BROWN

- ชั้นดินที่ IV

จุดลึกตั้งแต่ระดับ 350 CMDT - 410 CMDT มีสภาพดินเป็นดินเหนียวสีน้ำตาลปนเหลือง มีเม็ดกรวดปน และดินมีความชื้นสูง ไม่พบเศษโบราณวัตถุ สันนิษฐานว่า เป็นชั้นดิน STERILE เช่นเดียวกับหลุมจุดค้น TPI

4.2.2 โบราณวัตถุที่พบ

- ชั้นดินที่ I

ระดับ 50-150 CMDT เป็นชั้นดินทบถมโดยธรรมชาติ พบเพียงโบราณวัตถุที่เป็นชิ้นแทรก Ia และ Ib เป็นลักษณะของการฝัง

- ชั้นดินที่ II

ระดับ 150-230 CMDT เศษภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา เตาพื้นเมืองลายกดประทับ ภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง เตาแม่น้ำน้อย และภาชนะดินเผาประเภทเครื่องถ้วย เตาสุโขทัย- เตาศรีสัชนาลัย ประเภทปากภาชนะกระปุก (รูปที่ 70 ภาพลายเส้นที่ 35) ขวด (รูปที่ 71 ภาพลายเส้นที่ 36) และถ้วยเคลือบเขียวเซลาดอนเตาสุโขทัย- เตาศรีสัชนาลัย (รูปที่ 72 ภาพลายเส้นที่ 37) อายุราวพุทธศตวรรษที่ 20-22 เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง อายุราวพุทธศตวรรษที่ 21-22

- ชั้นดินที่ III,IV,V

ไม่พบโบราณวัตถุ

4.2.3 ชั้นดินทางวัฒนธรรม

- ชั้นวัฒนธรรมที่ I

อยู่ลึกจากระดับ SURFACE ประมาณ 140 เซนติเมตร (ระดับ 150-230 CMDT) พบร่องรอยที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ร่วมกับเศษภาชนะดินเผา เป็นรอยไหม้หนาประมาณ 5 เซนติเมตร สันนิษฐานว่า เป็นชั้นอยู่อาศัยเดิมก่อนการถมดินเพื่อปรับพื้นที่ ชั้นวัฒนธรรมนี้น่าที่จะมีอายุตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น จนถึง (ก่อนการปรับพื้นที่เพื่อ) ก่อสร้างค่านกมเหยงคณ์ ในสมัยพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ โดยสันนิษฐานว่าจากเครื่องถ้วยที่พบซึ่งส่วนมากเป็นเครื่องถ้วยราชวงศ์หมิง ซึ่งมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 21-22 และเครื่องถ้วยเตาศรีสัชนาลัยที่มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 20-22 ซึ่งเป็นช่วงที่มีอายุตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้นถึงตอนปลาย

- ชั้นวัฒนธรรมที่ II

อยู่ในระดับชั้นดินที่ II (ระดับ 150-230 CMDT) เป็นชั้นวัฒนธรรมที่มีกิจกรรมของการถมดิน และปรับพื้นที่ในการสร้างค่านกมเหยงคณ์ ชั้นดินเห็นได้ชัดว่ามีการถูกรบกวน และทับถมโดยสังเกตจากเศษอิฐแตก และกระเบื้องแตก ปนอยู่ในชั้นดินนี้จำนวนมาก ชั้นดินนี้น่าที่จะมีอายุในสมัยอยุธยาตอนปลาย ในสมัยพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ

4.2.3 บทวิเคราะห์แปลความ

หลุมขุดค้น TPII เป็นหลุมขุดตรวจหากิจกรรมของมนุษย์ และร่องรอยการอยู่อาศัย พบว่ามีร่องรอยของกิจกรรม คือ รอยถ่านไหม้เหนือชั้นดินที่ III ซึ่งเป็นชั้นดินเดิมหรือดินธรรมชาติ จากการเปรียบเทียบกับหลุม TPI พบว่าดินมีลักษณะคล้ายกันตั้งแต่ชั้นดินเดิม ซึ่งมีสีดินลงไปจนถึงชั้น STERILE แต่ดินชั้นบนมีลักษณะทางกายภาพ และการทับถมที่ต่างกัน ในหลุม TPII การทับถมของชั้นดินที่ II จะไม่หนาเท่ากับชั้นดินถมในชั้นดินที่ II ที่เป็นชั้นดินอัดเพื่อการปรับพื้นที่รับน้ำหนักโครงสร้างอาคาร แต่การทับถมของชั้นดินที่ II ในหลุม TPII มีลักษณะการทับถมคล้ายกับเป็นกิจกรรมการใช้งานของมนุษย์ โดยสันนิษฐานจากเศษถ่านและรอยไหม้ กับเศษภาชนะดินเผาไหม้ไฟ และเครื่องถ้วยราชวงศ์หมิง อายุราวพุทธศตวรรษที่ 21-22 และเครื่องถ้วยเตาสุโขทัยศรีสขนาลัย อายุราวพุทธศตวรรษที่ 20-22

จากหลักฐานจึงสันนิษฐานได้ว่า พื้นที่ค้ำหนักมเหยงคณ์ก่อนที่จะมีการถมดินเพื่อก่อสร้างอาคาร น่าจะมีการอยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น เรื่อยมาจนถึงสมัยพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ แต่พื้นที่เหนือร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์ ถูกรบกวนจากการทับถมอัดดินเพื่อก่อสร้างน้อยมาก เพราะบริเวณหลุมขุดค้นเป็นบริเวณชายคลองจึงถูกรบกวนน้อยกว่า บริเวณพื้นที่ก่อสร้าง พื้นที่เหนือร่องรอยกิจกรรมดินมีสภาพคล้ายดินทับถมตามธรรมชาติ คล้ายกับไม่มีการรบกวนพื้นที่บริเวณนี้

4.3. หลุมขุดตรวจสอบที่ 3 TPIII

หลุมขุดตรวจ TPIII อยู่ในผังหลุมขุดแต่งที่ N4E15 อยู่บริเวณด้านตะวันออกของอาคาร ค้ำหนักมเหยงคณ์ ดินแนวรั้วของพื้นที่วัดมเหยงคณ์เป็นหลุมขุดค้นขนาด 3x3 เมตร (ผังที่ 1) สภาพพื้นที่ก่อนการขุดแต่งบริเวณนี้เป็นที่เนิน มีหญ้าปกคลุมไม่มาก เห็นสภาพผิวดินค่อนข้างชัดเจน เป็นหลุมขุดตรวจเพื่อหาหลักฐานการตั้งถิ่นฐาน และกิจกรรมของมนุษย์ (รูปที่ 73)

4.3.1 ชั้นดินธรรมชาติ (ผังชั้นดินที่ 3) (รูปที่ 74)

- ชั้นดินที่ I

สภาพดินเป็นดินเหนียวปนดินร่วน ค่อนข้างแข็ง พบเศษรากไม้กระจายตัวอยู่ทั่วไป พบเศษภาชนะดินเผาในระดับ 70-90 CMDT เพียง 2-3 ชิ้น และพบในชั้นนี้เท่านั้น ชั้นดินนี้หนาประมาณ 140 เซนติเมตร

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 5/2 GRAYISH BROWN

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 4/2 DARK GRAYISH BROWN

- ชั้นดินที่ II

มีสภาพดินเป็นดินเหนียวสีดำ คล้ายดินท้องถิ่น เหมือนกับหลุมขุดค้น TPI และ TP แต่อยู่ต่างระดับการแบ่งชั้นดินเนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้ อาจจะถูกรบกวนน้อยมาก เป็นการทับถมดิน

ตามธรรมชาติ ไม่พบโบราณวัตถุ ชั้นดินนี้มีความหนาประมาณ 50 เซนติเมตร เช่นเดียวกับหลุม TPI และ TP II รวมถึงหลุมชุดคันที่วัดช้าง วัดมเหยงคณ์ วัดสีกาสมุด

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 2/1 BLACK

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 2/1 BLACK

- ชั้นดินที่ III

สภาพดินเป็นดินเหนียวสีเทาปนจุดสีแดง ซึ่งเป็นออกไซด์ของเหล็ก ดินมีความชื้นสูง ชั้นดินนี้มีความหนาประมาณ 40 เซนติเมตร เป็นชั้นดินที่ไม่มีกิจกรรมของมนุษย์เป็นชั้นสิ้นสุดวัฒนธรรม STERILE

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 5/2 GRAYISH BROWN

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 3/2 VERY DARK GRAYISH BROWN

- ชั้นดินที่ IV

สภาพดินเป็นดินเหนียวสีเทาปนจุดเหลืองของกำมะถัน กับมีความชื้นสูง มีความหนาประมาณ 50 เซนติเมตร ไม่พบโบราณวัตถุ เป็นชั้นสิ้นสุดวัฒนธรรม STERILE

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 4/3 BROWN

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 3/3 DARK BROWN

- ชั้นดินที่ V

สภาพดินเป็นดินเหนียวสีน้ำตาลเข้มมาก มีแร่ไมกาปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก มีความหนาประมาณ 40 เซนติเมตร ไม่พบโบราณวัตถุ ชั้นดินนี้ไม่พบในหลุมชุดคัน TPI และ TP II น่าจะเกิดจากความแตกต่างของสภาพพื้นที่ ที่มีระดับสูงต่ำต่างกัน และสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ทำให้การเกิดของดินมีคุณสมบัติที่ต่างกัน

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 3/2 VERY DARK GRAYISH BROWN

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 2/2 VERY DARK BROWN

- ชั้นดินที่ VI

สภาพดินเป็นดินเหนียวสีดำมีแร่ไมกา ผสมอยู่เป็นจำนวนมาก ลักษณะคล้ายดินท้องถิ่นหรือดินในที่น้ำท่วมขังเป็นเวลานาน ซึ่งขณะทำการขุดค้นในระดับชั้นดินนี้มีน้ำซึมออกมาเป็นจำนวนมาก ชั้นดินนี้มีลักษณะคล้ายกับชั้นดินที่ II ของหลุม TP III และชั้นดินที่ III ของหลุม TPI และ TP II

วัดค่าดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 2/1 BLACK

วัดค่าดินเมื่อเปียกได้ 10 YR 2/1 BLACK

4.3.2 โบราณวัตถุที่พบ

- ระดับชั้นดินที่ I (50-200 CMDT)

ชั้นดินนี้พบเศษภาชนะดินเผาเนื้อเครื่องดินเพียง 4 ชิ้น เป็นภาชนะดินเผาจากเตาพื้นเมือง ไม่สามารถกำหนดอายุสมัยได้เนื่องจากพบน้อยมาก

- ระดับชั้นดินที่ II,III,IV,V,VI

ไม่พบโบราณวัตถุ

4.3.3 ชั้นดินทางวัฒนธรรม

- ชั้นวัฒนธรรมที่ I

อยู่ในชั้นดินที่ I (ระดับ 50-200 CMDT) พบรอยถ่านไหม้บริเวณมุมหลุมขุดค้นลึก ประมาณ 140 เซนติเมตร จากระดับ SURFACE น่าจะเกิดจากการทับถม เพราะพบเพียงรอยไหม้ของถ่านกลุ่มเล็ก ๆ ไม่พบโบราณวัตถุในบริเวณใกล้เคียง น่าที่จะเกิดจากการทับถมตามธรรมชาติของดินจากลักษณะชั้นดิน พื้นที่บริเวณนี้ถูกรบกวนจากมนุษย์น้อยมาก

- ชั้นวัฒนธรรมที่ II

อยู่ในชั้นดินที่ I (ระดับ 50-200 CMDT) ถัดจาก SURFACE ประมาณ 70-90 เซนติเมตร พบโบราณวัตถุ 4 ชิ้น เป็นเศษภาชนะดินเผาเนื้อดิน จากเตาพื้นเมือง น่าจะเป็นชั้นวัฒนธรรมในสมัยที่มีการก่อสร้างอาคารค้ำหนักมเหยงคณ์ ช่วงปี พ.ศ. 2452-2456 จนถึงสมัยเสียกรุงครั้งที่ 2 และเกิดการทับถมทางธรรมชาติเรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

4.3.4 บทวิเคราะห์แปลความ

การขุดตรวจหลุม TPW พบร่องรอยที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์น้อยมาก จากหลักฐานที่พบ อาจเกิดจากการถูกรบกวนโดยมนุษย์ไม่ได้เกิดจากกิจกรรมการอยู่อาศัย เพราะจากชั้นดินบริเวณนี้ ลักษณะของชั้นดินเป็นชั้นที่ถูกทับถมตามธรรมชาติ

4.4 บทสรุปเปรียบเทียบผลการขุดค้นทางโบราณคดีค้ำหนักมเหยงคณ์

จากการขุดค้นบริเวณด้านทิศใต้ คิดผนังด้านนอกของค้ำหนักมเหยงคณ์ พบว่าพื้นที่ก่อนการก่อสร้างค้ำหนัก เป็นพื้นที่ลุ่ม น้ำท่วม ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวสีดำ ก่อนข้างขึ้น (ผังชั้นดินที่ 1 รูปที่ 66) จากการเปรียบเทียบกับชั้นดินในพื้นที่ใกล้เคียง เช่นวัดมเหยงคณ์ วัดช้าง วัดสีกาสมุค ชั้นดินนี้จะอยู่ในระดับเดียวกัน จึงต้องมีการปรับถมพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของรากฐานโบราณสถาน เพื่อป้องกันการทรุดตัวและพังทลายของโบราณสถาน และเป็นการป้องกันน้ำท่วม

อาคารค้ำหนักมเหยงคณ์ ไม่ได้สร้างทับอาคารเดิม เป็นสิ่งก่อสร้างเพียงสมัยเดียว ตัวอาคารเป็นอาคารที่มีขนาดไม่ใหญ่มากจึงทำการอัดดินเพียงอย่างเดียว การอัดดินก่อนการก่อสร้างมีความหนาประมาณ 1.20 เมตร จากชั้นดินเดิม โดยไม่ใช้เทคนิคการสร้างฐานรองรับฐานหน้ากระดาน

แบบโบราณสถานขนาดใหญ่ เช่น อุโบสถ วัดมเหยงคณ์ ที่มีการสร้างฐานรองรับหน้ากระดาน โดยฐานรองรับหน้ากระดานจะฝังอยู่ใต้พื้นที่ จากพื้นก็มีการทำฐานบัวบนฐานหน้ากระดาน

การขุดค้นเพื่อหาชุมชนการอยู่อาศัยบริเวณหลุม TPII ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ของ ด่านกมเหยงคณ์ พบร่องรอยการอยู่อาศัยอย่างชัดเจน พบรอยถ่านและโบราณวัตถุ พวกเครื่องถ้วยเตาศรีสัชนาลัย และเครื่องถ้วยจินราชวงศ์หมิง ตรงชั้นดินที่ II ระดับ 150-230 CMDT และ หลุมทดสอบเพิ่มเติมด้านทิศใต้ของหลุม TPII พบชั้นที่มีเศษภาชนะและโบราณวัตถุหนาแน่นอยู่ในระดับเดียวกับหลุม TPII เป็นชั้นที่หนาประมาณ 40 เซนติเมตร โบราณวัตถุที่พบก็เป็นชนิดเดียวกับหลุมขุดค้น TPII พื้นที่บริเวณนี้น่าจะเป็นพื้นที่เดิม ภาชนะต่าง ๆ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นโรงครัว ภาชนะหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นพวกเครื่องถ้วยราชวงศ์หมิง และเครื่องถ้วยเตาศรีสัชนาลัย ซึ่งส่วนมากกลุ่มคนที่ใช้เครื่องถ้วย จะเป็นพวกชนชั้นสูง ที่มีฐานะดี หรือพระราชวงศ์ ซึ่งน่าที่จะตรงกับพงสาวดาร ที่ว่าพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ เสด็จมาประทับเพื่อคุมงานบูรณะวัดมเหยงคณ์ เมื่อ พ.ศ. 2252-2256

จากหลักฐานที่พบ และชั้นดินทางวัฒนธรรม พื้นที่บริเวณด่านกมเหยงคณ์ มีการอยู่อาศัยเพียงสมัยเดียว โดยพิจารณาจากรอยถ่าน และเศษโบราณวัตถุที่พบในชั้นดินที่ II 150-230 CMDT ของหลุม TPII แล้วจะมีการอยู่อาศัยก่อนการปรับถมพื้นที่เพียงเล็กน้อย ก็น่าที่จะเป็นการอยู่อาศัยระหว่างการปรับถมพื้นที่ และก่อสร้างด่านกมเหยงคณ์

โบราณสถานด่านกมเหยงคณ์ คงจะเป็นโบราณสถานร้าง เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 2310จนถึงปัจจุบัน

4.5 การขุดตรวจเพื่อหาลำดับอายุสมัย

- ขุด TRENCH ตรวจสอบชุมชนการอยู่อาศัย ขนาด 2x4 เมตร บริเวณด้านทิศใต้ ของหลุมขุดค้น TP2 กริดที่S8W9

จากระดับผิวดิน 50 เซนติเมตร พบชั้นของโบราณวัตถุหนาแน่นมากโดยรอบหลุมตรวจสอบ หนาประมาณ 40 เซนติเมตร โบราณวัตถุที่พบส่วนมากเป็นประเภทเครื่องใช้ในครัว พวกหม้อ ไห เครื่องถ้วย และพวยกา จากลักษณะของโบราณวัตถุที่พบพื้นที่นี้น่าจะเป็นที่เก็บเครื่องใช้ประเภทเครื่องครัวเรือน จึงสันนิษฐานว่า พื้นที่นี้น่าจะเป็นโรงครัว

จากระดับชั้นของโบราณวัตถุที่พบใน TRENCH นี้มีความสัมพันธ์กับระดับของชั้นดินที่พบโบราณวัตถุ และรอยถ่านของชั้นดินที่ 2 ที่ระดับ 120-150 CMDT ในหลุมขุดค้น TP2 ซึ่งในระดับชั้นดินนี้น่าจะเป็นพื้นที่ใช้งานของพื้นที่โดยรอบ ด่านกมเหยงคณ์ ในสมัยที่พระเจ้าอยู่หัวท้ายสระมาคุมงานบูรณะวัดมเหยงคณ์ และน่าที่จะมีการอยู่อาศัยเพียงสมัยเดียว

- ขุด TRENCH ตรวจสอบเนินดินบริเวณหลุมขุดค้น TP2 กริดS6W8

วาง TRENCH เป็นรูปกากบาท ตัดผ่านเนินดิน ขุดลึกประมาณ 1.50 เมตร พบเศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง อายุราวพุทธศตวรรษที่ 20-22 และเครื่องถ้วยเตาศรีสัชนาลัย อายุ

ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22 เมื่อขุดบริเวณกลาง TRENCH พบแท่งอิฐก่อแบบสอดินรูปสี่เหลี่ยม ขนาดประมาณ 80x80x150 เซนติเมตร ภายในหลังจากขุดดินออกพบว่า ตรงกลางยังไม่สามารถ สันนิษฐานประโยชน์ใช้สอยได้ (รูปที่ 75)

จากหลักฐานที่พบ คือ เครื่องถ้วยจีน และเครื่องถ้วยเตาศรีสัชชาลัย สามารถสันนิษฐาน ว่ามีอายุสมัย อยู่ในสมัยเดียวกับอาคารค้ำหนักมเหยงคณ์ และจากการขุดตรวจระดับเสารับน้ำหนัก ภายในค้ำหนักมเหยงคณ์ พบว่าอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน และส่วนบนสุดของแท่งอิฐที่พบก็อยู่ใน ระดับชั้นดินเดียวกับอาคารค้ำหนักมเหยงคณ์

เมื่อเปรียบเทียบกับหลุมขุดตรวจสอบ ขนาด 2x4 เมตร บริเวณด้านใต้ของหลุมขุดค้น TPII ซึ่งพบชั้นของโบราณวัตถุหนาแน่นมาก อาจสันนิษฐานได้ว่าเป็นส่วนประกอบสำหรับการใช้ งานในโรงครัว ซึ่งยังไม่สามารถสันนิษฐานได้แน่ชัด

ตารางการศึกษากระบืออิงเชิงชาย หลุมชุดคัน TP1

ตำแหน่งเหียงคัน

ประเภทลาย	ตำแหน่งที่พบ	หมายเลขทะเบียนรถ	จำนวน (ชิ้น)	ขนาด
ลายพันธุ์พฤษยา แบบที่ 1	50-70 CMTD.	#001	6	ฐานกว้าง 13 cm.
	70-90 CMTD	#002	1	ความยาว 19 cm. ความหนา 1.5 cm. น้ำหนัก 1,000 g.
ลายพันธุ์พฤษยา แบบที่ 2	50-70 CMTD.	#001	14	ฐานกว้าง 13.5 cm ความยาว 19 cm. ความหนา 1.5 cm. น้ำหนัก 1,000 g.
	50-70 CMTD.	#001	2	ฐานกว้าง 20 cm.
กระบืออิงกบกล้วยตัวเมีย	70-90 CMTD	#002	8	ความยาว 23.5 cm ความหนา 1.1 cm. น้ำหนัก 1,100 g.
	50-70 CMTD.	#001	1	ฐานกว้าง 9 cm.
กระบืออิงกบกล้วยตัวผู้	70-90 CMTD	#002	1	ความยาว 12 cm. ความหนา 1.1 cm. น้ำหนัก 770 g.
	50-70 CMTD.	#001	1	ฐานกว้าง 9 cm.

ตารางเปรียบเทียบสีสถานะดินเผาที่พบจากการขุดค้น

สีสถานะดินเผา	สีสถานะดินเผาเปรียบเทียบกับ MUNSELL SOIL COLOR CHARTS
ส้ม	2.5YR 6/8 LIGHT RED
ส้มนวล	5YR 7/8 REDDISH YELLOW
ส้มชมพู	5YR 7/6 REDDISH YELLOW
น้ำตาล	10YR 4/4 DARK YELLOWISH BROWN
เทา	10YR 6/1 GRAY
เทาอ่อน	10YR 7/1 LIGHT GRAY
เทาดำ	5YR 4/1 DARK GRAY
เทาแดง	5YR 5/3 REDDISH BROWN
ดำ	10YR 2/1 BLACK
เขียวเซลาดอล	5Y 6/3 PALE OLIVE

ตารางการศึกษาภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา (Earthenware) TP1 ตำบลหมากแข้ง

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ								การขึ้นรูป		เทคนิคการ ตกแต่ง ลวดลาย	สีของเนื้อ ดิน	ขนาด		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก		ไหล่		ลำตัว		ก้น	ฝา					(cm.)				
		โค้งเข้า	โค้ง ออก	เรียบ	ลาย	เรียบ	ลาย			มือ	แป้น			หนา	๑			
003	๗๐-110 cm.or			/						/	-	ส้มนวล	0.4	16	1	15	เตาพื้นเมือง	
				/				/	-	ส้มนวล	0.8	2	30		เตาพื้นเมือง			
							/		กดประทับ	ส้มนวล	0.6	2	40		เตาพื้นเมือง			
							/		-	ส้มนวล	0.8	2	410		เตาพื้นเมือง			
004	110-130 cm.or	/								/	เซาะร่อง	ส้มนวล	0.6	17	2	40	เตาพื้นเมือง	
							/		กดประทับ	ดำ	0.3	12	80		เตาพื้นเมือง			
							/		กดประทับ	ส้มนวล	0.5	4	30		เตาพื้นเมือง			
							/		กดประทับ	ส้มชมพู	0.4	3	30		เตาพื้นเมือง			
005	130-150 cm.or	/		/						/	บุคซิด	ส้ม	0.7	17	3	240	เตาพื้นเมือง	
				/				/	-	ส้มนวล	0.8	1	100		เตาพื้นเมือง			
						/		/	กดประทับ	ส้ม	0.7	3	210		เตาพื้นเมือง			
							/		กดประทับ	ส้ม	0.6	12	510		เตาพื้นเมือง			

ตารางการศึกษาภาชนะดินเผาเนื้อดินแกร่ง (STONEWARE) TP1 ตำบลกมเหยงคณ์

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ								การขึ้นรูป		เทคนิคการตกแต่งลวดลาย	สีของเนื้อดิน	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก		ไหล่		ลำตัว		ก้น	ฝา					หนา	Ø			
		โค้งเข้า	โค้งออก	เรียบ	ลาย	เรียบ	ลาย											
003	90-110 cm.๕๓		/		/					/	เซาะร่อง	เทาค่ำ	1.5	17	1	180	เตาบ้านบางปูน	
						/				/	เซาะร่อง	เทา	1		1	30	เตาบ้านบางปูน	
004	110-130 cm.๕๓	/								/	เซาะร่อง	เทานวล	0.3	15	1	10	เตาพื้นเมือง	
			/							/	เซาะร่อง	เทา	0.8	15	1	120	เตาบ้านบางปูน	
				/						/	เซาะร่อง	เทานวล	0.4		2	20	เตาพื้นเมือง	
					/					/	-	เทาค่ำ	0.9		2	60	เตาบ้านบางปูน	
							/			/	เซาะร่อง	นวล	0.4		1	60	เตาบ้านบางปูน	
005	130-150 cm.๕๓		/			/				/	-	เทาค่ำ	1.1	18	1	160	เตาบ้านบางปูน	
					/					/	-	เทาค่ำ	1		3	780	เตาบ้านบางปูน	
							/			/	-	เทาค่ำ	0.6		3	170	เตาบ้านบางปูน	

ตารางการศึกษาภาชนะดินเผาประเภทเครื่องถ้วย Porcelain TP1 ตำบลหมากแข้ง

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ					เทคนิคการตกแต่ง ลวดลาย	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ฝา		หนา	Ø			
001	50-70 cm. RT	/					เขียนครามใต้เคลือบ	0.4	12	1	20	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
				/			เขียนครามใต้เคลือบ	0.3		1	5	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
					/		เขียนครามใต้เคลือบ	0.4		4	60	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
003	90-110 cm. RT	/					เขียนครามใต้เคลือบ	0.3	14	1	10	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
		/					น้ำตาล	0.6	13	1	10	กลุ่มเตาสี สัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
				/			น้ำตาล	0.4		4	38	กลุ่มเตาสี สัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
				/			บุคซิดเป็นลายเส้นตรง แล้วเคลือบ	0.5		2	10	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
					/		เขียนครามใต้เคลือบ	0.7		1	30	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
004	120-130 cm. RT	/					บุคซิดเป็นลายเส้นตรง แล้วเคลือบ	0.3	13	1	10	กลุ่มเตาสี ขุขันธ์-ศรี สัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
		/					เขียนครามใต้เคลือบ	0.3	14	1	10	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22

ตารางการศึกษาภาชนะดินเผาประเภทเครื่องถ้วย Porcelain TP1 ตำบลกมเหยงคณ์

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ					เทคนิคการตกแต่ง ลวดลาย	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ฝา		หนา	Ø			
004	110-130 cm.Pr			/			เขียนครามใต้เคลือบ	0.4		2	20	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
					/		เขียนครามใต้เคลือบ	0.4		4	130	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
005	130-150 cm.Pr	/					บุคซิดแล้วเคลือบ	0.4	13	1	20	กลุ่มเตาสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
				/			บุคซิดแล้วเคลือบ	0.4		1	30	กลุ่มเตาสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
				/			เขียนครามใต้เคลือบ	0.5		1	20	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
					/		บุคซิดแล้วเคลือบ	0.4		2	200	กลุ่มเตาสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
					/		เขียนครามใต้เคลือบ	0.5		1	100	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
					/		บุคซิดแล้วเคลือบ	0.4		1	50	กลุ่มเตาสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
							เคลือบขาว	0.4		1	20	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22

ตารางการศึกษาภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา (Earthenware) TP2 ตำบลกมเหยงคณ์

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ								การขึ้นรูป		เทคนิคการ ตกแต่ง ลวดลาย	สีของเนื้อ ดิน	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก		ไหล่		ลำตัว		ก้น	ฝา					หนา	Ø			
		โค้งเข้า	โค้ง ออก	เรียบ	ลาย	เรียบ	ลาย											
001	150 - 170 cm.Bf.			/			/			/	-	ส้มवल	0.3		1	15	เตาพื้นเมือง	
						/				/	กดประทับ	ส้มवल	0.6		2	500	เตาพื้นเมือง	
002	190 - 210 cm.Bf.	/					/			/	บุคขีด	ส้ม	1.1		8	510	เตาพื้นเมือง	
						/			/		กดประทับ	ส้ม	0.8		3	410	เตาพื้นเมือง	
						/				/	กดประทับ	ส้ม	0.7		1	30	เตาพื้นเมือง	
								/	/		-	ส้ม	0.9		1	400	เตาพื้นเมือง	
								/	/		-	ส้ม	1		2	470	เตาพื้นเมือง	
									/	/	-	ส้ม	0.5		5	200	เตาพื้นเมือง	
003	210 - 230 cm.Bf.	/			/				/		-	ส้ม	1.3	18	1	60	เตาพื้นเมือง	
					/		/			/	กดประทับ	ส้มवल	0.5		1	40	เตาพื้นเมือง	
						/				/	กดประทับ	ส้มवल	0.3		1	40	เตาพื้นเมือง	
								/		/	-	ส้มवल	-		1	110	เตาพื้นเมือง	

ตารางการศึกษาภาชนะดินเผาเนื้อดินแกร่ง (STONEWARE) TP2 ตำแหน่งเหียงคณ

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ								การขึ้นรูป		เทคนิคการตกแต่งลวดลาย	สีของเนื้อดิน	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก		ไหล่		ลำตัว		ก้น	ฝา	มือ	แป้น			หนา	Ø			
		โค้งเข้า	โค้งออก	เรียบ	ลาย	เรียบ	ลาย											
001	150-170 cm.D.T		/		/					/	/	-	เทาแดง	0.5	16	3	50	เตาแม่น้ำน้อย
											/	บุคซิด	เทา	0.9		1	80	เตาแม่น้ำน้อย
002	190 - 210 cm.D.T		/							/	/	กดประทับ	ส้มนวล	1	16	1	150	เตาแม่น้ำน้อย
			/							/	/	-	เทาส้ม	1	14	1	60	เตาบ้านบางปูน
			/							/	/	-	นวล	1	16	1	100	เตาพื้นเมือง
			/							/	/	-	ส้มแดง	1	15	1	90	เตาพื้นเมือง
										/	/	-	ส้มแดง	1		1	70	เตาพื้นเมือง
										/	/	-	ส้มนวล	1		1	140	เตาพื้นเมือง
003	210 - 230 cm.D.T	/								/	/	-	เทาแดง	0.6	15	1	80	เตาบ้านบางปูน
										/	/	-	เทาแดง	0.6		1	400	ครก เตาบ้านบางปูน
										/	/	-	ส้มนวล	0.4		3	130	หอยกา เตาพื้นเมือง

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ					เทคนิคการตกแต่ง ลวดลาย	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ฝา		หนา	Ø			
001	150 - 170 cm.D.T	/	/	/	/	/	บุคซิคแล้วเคลือบ	0.5	13	1	34	กลุ่มเตาศรีสังขาลย์ ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
							บุคซิคแล้วเคลือบเขียว เซลาดอน	0.5		1	15	กลุ่มเตาศรีสังขาลย์ ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
							เคลือบเขียว เซลาดอน	1		1	45	กลุ่มเตาศรีสังขาลย์ ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
							บุคซิคแล้วเคลือบ เขียว เซลาดอน	0.6		2	250	กลุ่มเตาศรีสังขาลย์ ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
							เขียนครามใต้เคลือบ	0.6		5	120	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
002	140 - 210 cm.D.T	/	/	/	/	/	บุคซิคแล้วเคลือบเขียว เซลาดอน	0.5	14	1	30	กลุ่มเตาศรีสังขาลย์ ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
							บุคซิคแล้วเคลือบเขียว เซลาดอน	0.5		2	30	กลุ่มเตาศรีสังขาลย์ ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
							เคลือบขาว	0.3		1	20	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
							บุคซิคแล้วเคลือบเขียว เซลาดอน	0.8		3	530	กลุ่มเตาศรีสังขาลย์ ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ					เทคนิคการตกแต่ง ลวดลาย	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ฝา		หนา	Ø			
002	140-150 cm. DT			/	/		เขียนครามใต้เคลือบ	0.5		2	20	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
							เขียนครามใต้เคลือบ	0.7		2	140	เครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22
003	210-230 cm. DT	/					บุคซิคแล้วเคลือบ	0.5	11	1	12	กลุ่มเตาสรี สัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
							เคลือบขาว	0.3		1	20	กระปุก เตาสรี สัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
							บุคซิคแล้วเคลือบ	0.6		1	25	ถ้วย เตาสรี สัชนาลัย ราวพุทธศตวรรษที่ 20-22
							เขียน เซลาคอน					

Bag #	Grid	ส่วนของภาชนะ								การขึ้นรูป		เทคนิคการ ตกแต่ง ลวดลาย	สีของเนื้อ ดิน	ขนาด (cm.)		จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	หมายเหตุ
		ปาก		ไหล่		ลำตัว		ก้น	ฝา					ขนาด				
		โค้งเข้า	โค้ง ออก	เรียบ	ลาย	เรียบ	ลาย			มือ	แป้น			หนา	๑			
001	70-90 cm.Dr		/			/				/	-	ขาวนวล	0.9	16	2	510	เตาพื้นเมือง	
										/	-	ขาวนวล	1.3		2	130	เตาพื้นเมือง	

บทที่ 5

การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ

5.1 ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี

พระราชพงศาวดารกล่าวว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดมเหยงคณ์ ส่วนสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ขณะดำรงพระยศกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดกุฎีขาว ทั้งสองพระองค์ทรงเสด็จมาบัญชาการก่อสร้างอยู่เนื่อง ๆ จึงคงจะทรงให้โปรดเกล้าให้สร้างพระตำหนักเป็นที่ประทับ น่าจะหมายถึงตำหนักวัดมเหยงคณ์ และตำหนักวัดกุฎีขาว (ตำหนักกำมะเลียน) ซึ่งยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

สันนิษฐานว่าเมื่อการปฏิสังขรณ์วัดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทั้งสองพระองค์น่าจะพระราชทานพระตำหนักให้เป็นที่อยู่ของพระอริการของวัดทั้งสอง(พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา.กรมพระปรมานุชิตชิโนรส.2504;373)

ตำหนักวัดกุฎีขาวมีขนาดใหญ่ ยังคงมีสภาพสมบูรณ์มากกว่า ตัวอาคารมีผนังสีเหลืองพื้นผ้ามีมุขโถงหน้า-หลัง แนวฐานแอ่นโค้งแบบท้องสำเภา ประตูและหน้าต่างเป็นทรงกลีบบัวโดยวางอิฐก่อแบบสันตั้ง ได้ช่องหน้าต่างและประตูชั้นบนประดับขาสิงห์

ตำหนักมเหยงคณ์ มีสถาปัตยกรรมร่วมสมัยด้วยกันหลายที่ เช่น ตำหนักกำมะเลียน ซึ่งน่าจะสร้างในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนั้นก็ยังมี ตำหนักพุทธโฆษาจารย์ วัดพุทไธสวรรย์ ตำหนักวัดเตวี่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตำหนักคำหยาด จ. อ่างทอง ซึ่งสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก เพราะในสมัยอยุธยาตอนปลาย มีการติดต่อกับชาวยุโรปและชาวจีนมากขึ้น ทำให้รับเอาวัฒนธรรมใหม่ ๆ มาปรับปรุงช่างฝีมือให้ดีขึ้น โดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2231-2245) พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส ได้ส่งสถาปนิกและวิศวกรเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา เพื่อช่วยสร้างวังที่ลพบุรี จึงเป็นเหตุให้มีการพัฒนาทางด้านวิทยาการและรูปแบบ ของสถาปัตยกรรมไทย มีการนำรูปแบบของศิลปยุโรปเข้ามาผสม เช่น การเจาะหน้าต่างอาคารโค้งแหลมแบบศิลปะโกธิค

อาคารส่วนมากในสมัยนี้จะเป็นอาคาร 2 ชั้น ก่ออิฐถือปูน ดังตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น อาคารเหล่านี้ ส่วนมากจะเป็นอาคารที่มีหลังคาเป็นเครื่องไม้มุงกระเบื้องลอน(กาบกล้วย) หรือกระเบื้องแบบแผ่นโดยมีการใช้กระเบื้องเชิงชายอุดช่องว่างที่ปลายกระเบื้องมุงหลังคา ถ้าไม่ปิดจะเป็นช่องทางให้นกและหนูลอดเข้าไปทำรังข้างใน

สถาปัตยกรรมประเภทอาคาร ที่มีฐานันดรและมีหลังคาคลุมมุงด้วยกระเบื้องมักจะมีกระเบื้องเชิงชายประดับอยู่ที่ชายคาเสมอ ทั้งนี้รวมถึงสิ่งก่อสร้างอย่างอื่นที่มีที่มาจากอาคารด้วย สิ่งก่อสร้างที่ใช้กระเบื้องเชิงชายสามารถแบ่งออกได้ตามลักษณะการใช้ประโยชน์ได้ 2 ประเภทคือ ประเภทศาสนา และที่อยู่อาศัย

1. ศาสนสถาน

ประชาชนชาวอยุธยาส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ จึงมีหลักฐานสถาปัตยกรรมในพุทธศาสนาอยู่มากกว่าศาสนาอื่น ศาสนสถานเหล่านั้นสร้างด้วยอิฐ ศิลาแลง และไม้ อยู่ภายในบริเวณที่เรียกกันว่า “วัด” ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ พุทธาวาส และสังฆาวาส

พุทธาวาสของวัดสมัยอยุธยานิยมสร้างด้วยอิฐจึงเหลือหลักฐานอยู่มากกว่า สิ่งสำคัญสร้างเป็นประธานในพุทธาวาสคือเจดีย์ซึ่งเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ สร้างเป็นบริวาร เช่น วิหาร อุโบสถ และเจดีย์ราย ทั้งหมดสร้างอยู่ในตำแหน่งที่มีระเบียบแบบแผน

สังฆาวาส คือที่อยู่ของพระสงฆ์ประกอบด้วยหมู่ กุฏิ หอฉัน และหอสวดมนต์เป็นสำคัญ แต่สิ่งก่อสร้างเหล่านี้ส่วนมากสร้างด้วยไม้จึงเหลือหลักฐานอยู่น้อย

สิ่งก่อสร้างในศาสนสถานสมัยอยุธยาที่ใช้กระเบื้องเชิงชายประกอบด้วย อุโบสถ วิหาร กุฏิ และประตูซุ้ม

1.1 อุโบสถ และวิหาร

อุโบสถและวิหาร เป็นสิ่งก่อสร้างทางพุทธศาสนาที่ใช้พื้นที่ภายในเป็นที่ชุมนุมเพื่อประกอบกิจทางศาสนา อาคารทั้งสองอย่างล้วนมีพระพุทธรูปสร้างเป็นประธาน

อุโบสถเป็นสถานที่ทำสังฆกรรมซึ่งเป็นกิจเฉพาะของสงฆ์ ดังนั้นจึงมีขอบเขตที่ชัดเจนที่เรียกว่า “สีมา” ซึ่งแสดงขอบเขตด้วย “ใบเสมา” ที่ปักไว้โดยรอบ เช่นอุโบสถวัดหน้าพระเมรุ เป็นต้น ส่วนวิหารใช้เป็นสถานที่ชุมนุมประกอบศาสนพิธีอย่างอื่นที่นอกเหนือจากสังฆกรรม เช่น การทำบุญ การฟังเทศน์ ฟังธรรม เช่น วิหารวัดราชบูรณะ เป็นต้น

แม้ว่าอุโบสถ และวิหารจะมีหน้าที่ต่างกัน แต่อาคารทั้ง 2 ประเภท ต่างก็มีผังสี่เหลี่ยมผืนผ้า ส่วนมากก่อผนังด้วยอิฐ เครื่องบนทำด้วยไม้มุงกระเบื้อง และมักจะประดับด้วยกระเบื้องเชิงชาย แม้ว่าอาคารทั้ง 2 จะสร้างด้วยวัสดุที่คงทน แต่ลักษณะโครงสร้างของอาคารที่ใช้ผนังรับน้ำหนัก ซึ่งหากทำรากฐานไม่แข็งแรงมั่นคงย่อมเป็นเหตุสำคัญทำให้อาคารชำรุดหักพังลงง่ายยิ่งกว่าสิ่งก่อสร้างประเภทเจดีย์ แต่อาคารทั้ง 2 ประเภท เป็นส่วนประกอบสำคัญของวัด จึงต้องบูรณะปฏิสังขรณ์ และทำนุบำรุงอาคารทั้ง 2 ประเภทอยู่ตลอดเวลา

การชำรุดของอุโบสถและวิหารหากเกิดจากปัญหาโครงสร้างหลัก เช่นฐานรากทรุด หรือเสาและผนังหักพังลง การบูรณะปฏิสังขรณ์คงจะต้องรื้ออาคารหลังเดิมแล้วสร้างใหม่ แต่หากการชำรุดของโบสถ์และวิหารเกิดจากความทรุดโทรมของเครื่องบนและหลังคา การบูรณะก็เพียงแต่รื้อเครื่องบนลงใหม่เท่านั้น ซึ่งบูรณะปฏิสังขรณ์ข้างต้นต้องเปลี่ยนกระเบื้องมุงหลังคาและกระเบื้องเชิงชายด้วย

1.2 กุฏิ

เป็นสิ่งก่อสร้างสำคัญในเขตสังฆาวาสใช้เป็นที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์นิยมสร้างด้วยไม้จึงเหลือหลักฐานให้ศึกษาน้อย จนถึงสมัยอยุธยาตอนปลายจึงพบหลักฐานว่ามีการสร้างกุฏิเป็นเครื่องก่อกองจะได้รับอิทธิพลจากประเทศตะวันตก

กุฏิเครื่องก่อสมัยอยุธยาโดยทั่วไปสร้างเป็นอาคาร 2 ชั้นมีผนังสีกุฏิฉาบปูน ชั้นล่างเตี้ยกว่าจะใช้เป็นห้องเก็บของ โดยพื้นอาคารชั้นบนปูด้วยไม้ใช้เป็นที่พักอาศัย เครื่องบนทำด้วยไม้มุงกระเบื้อง และประดับกระเบื้องเชิงชายพบที่เมืองพระนครศรีอยุธยา เช่น ตำหนักวัดเครวี่ ตำหนักวัดมเหยงคณ์ ตำหนักกัมมะเลียนที่วัดกุฎีขาว และตำหนักพระพุทโธมหาราช เป็นต้น

อาคารศิลปะแรก ๆ น่าจะสร้างเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ก่อน ต่อมาจึงสร้างเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์

1.3 ประตูล้อม

ประตูล้อมที่เป็นเครื่องก่อสร้างเป็นประตูของศาสนสถานสมัยอยุธยา ที่พบหลักฐานว่าประดับกระเบื้องเชิงชาย เช่นประตูล้อมที่วัดไชยวัฒนาราม สร้างเป็นประตูที่ไม่มียอดแต่สองข้างของประตูก่อผนังดิน และประดับส่วนบนคล้ายหลังคาชั้นลด บนหลังคาปั้นปูนเลียนแบบกระเบื้องลอน ที่ชายหลังคาประดับกระเบื้องเชิงชายทรงกระจิง อันเป็นเค้าเงื่อนที่แสดงให้เห็นว่า ประตูแบบนี้อาจจะมีที่มาจากอาคาร โดยทำเป็นรูปย่อให้เหมาะสมกับหน้าที่การใช้งานเปลี่ยนไป

2. ที่อยู่อาศัย

อาคารประเภทที่อยู่อาศัยที่พบหลักฐานจากการขุดแต่งทางโบราณคดีว่าใช้กระเบื้องเชิงชายประดับ ล้วนแต่เป็นสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้แก่พระมหาปราสาทพระที่นั่งและตำหนักต่าง ๆ มีทั้งที่เป็นเครื่องก่อและที่สร้างด้วยไม้ เชื่อกันว่าพระมหาปราสาท พระที่นั่ง และตำหนักที่สร้างในสมัยอยุธยาตอนต้นน่าจะทำด้วยเครื่องไม้ซึ่งย่อมชำรุดหักพังลงง่ายยิ่งกว่าเครื่องก่อ

การย้ายพระราชวังหลวงเมืองอยุธยาในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เมื่อราว พ.ศ. 1991 ก็ยังไม่แน่ชัดว่าได้สร้างอาคารเป็นเครื่องก่อโดยทันทีหรือไม่ เพราะหลักฐานเท่าที่เหลืออยู่ชวนคิดว่าบรรดารากฐานพระที่นั่ง และตำหนักต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องก่อในพระราชวังหลวงน่าจะเป็นงานบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยอยุธยาตอนปลายเป็นส่วนมาก

อาคารที่อยู่อาศัยสมัยอยุธยาที่สร้างเป็นเครื่องก่อรุ่นแรก ๆ ที่มีหลักฐานน่าเชื่อถือได้ น่าจะมีขึ้นราวรัชกาลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ได้แก่ วิหารพระเจ้าทรงธรรม ที่วัดใหม่ประชุมพล อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระที่นั่งและตำหนักต่าง ๆ ในพระราชวังหลวงอยุธยามีการปฏิสังขรณ์อย่างมากในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ในครั้งนี้ส่วนมากสร้างเป็นเครื่องก่อ ได้แก่พระที่นั่งวิหารสมเด็จ พระที่นั่งจักรวรรดิไพชยนต์ และพระที่นั่งสุริยาสน์อมรินทร์ เป็นต้น

ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงสร้างพระที่นั่งบรรยงก์รัตนาสน์เป็นที่ประทับสร้างตำหนักโคหาสวรรค์หรือตำหนักตึกเป็นที่ประทับของพระมเหสีในพระราชวังหลวงเมืองอยุธยา ทรงสร้างพระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท พระที่นั่งสุทธาสวรรย์ และพระที่นั่งเย็นที่เมืองลพบุรี ล้วนสร้างเป็นเครื่องก่อหลังคามุงกระเบื้อง

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดมเหยงคณ์และสมเด็จพระนารายณ์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดกุฎีดาว ทั้งสองพระองค์ทรงเสด็จไปบัญชาการก่อสร้างด้วยพระองค์เอง บางครั้งเป็นเวลา 2-3 เดือน สันนิษฐานว่าพระองค์ทรงสร้างตำหนักที่ประทับ กล่าวคืออาคารเครื่องก่อ 2 ชั้น ที่ด้านทิศใต้ของวัดมเหยงคณ์หลังหนึ่งและทิศเหนือของวัดกุฎีดาวอีกหลังหนึ่ง เพื่อเป็นที่ประทับทรงบัญชาการปฏิสังขรณ์วัด ครั้นเสร็จการแล้วน่าจะทรงยกให้เป็นที่พักผ่อนของพระอริการเจ้าวัดนั้น ๆ

ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงสร้างพระตำหนักคำหยาด ที่บ้านโพธิ์ทอง เมืองอ่างทอง เป็นเครื่องก่อสองชั้น ตำหนักหลังนี้ต่อมาเมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอู่บรมโกศทรงสละราชสมบัติออกผนวช ก็ทรงใช้ประทับและน่าจะทรงสร้างพุทธาวาสขึ้นในบริเวณนี้ ยังปรากฏซากวิหารและซากเจดีย์อยู่ทางด้านทิศตะวันออกของพระตำหนักในปัจจุบัน

2. ความหมายของอาคาร และความหมายของรูปภาพหรือลวดลายประดับที่ปรากฏบนกระเบื้องเชิงชายสมัยอยุธยา

รูปภาพและลวดลายประเภทต่าง ๆ ที่ปรากฏในงานศิลปกรรมย่อมมีความหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่ทำขึ้นเนื่องในศาสนาและลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งลัทธิความเชื่อทางศาสนาที่มีอิทธิพลต่อชุมชนในเอเชียอาคเนย์มากที่สุดคือ ศาสนาฮินดู และศาสนาพุทธ ซึ่งมีถิ่นกำเนิดมาจากแหล่งเดียวกันคือประเทศอินเดีย ศาสนาทั้งสองได้เผยแผ่เข้ามาและมีพัฒนาการบนผืนแผ่นดินไทยกว่าพันปีมาแล้ว จนในที่สุดศาสนาพุทธได้ลงหลักปักฐานมั่นคงยิ่งกว่าศาสนาฮินดู

ในสมัยอยุธยา นับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก ดังนั้นรูปภาพและลวดลายต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในงานศิลปกรรมที่พบในศาสนสถานของพุทธย่อมทำขึ้นตามความเชื่อในพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

กระเบื้องเชิงชายสมัยอยุธยาที่พบและใช้ในการศึกษารั้วนี้ เป็นหลักฐานที่ได้จากการขุดค้นขุดแต่งโบราณคดี และการสำรวจ พบในแหล่งโบราณสถานประเภทวังและวัด ดังนั้นกระเบื้องเชิงชายจึงใช้กับอาคารฐานันดรเท่านั้น

อาคารที่ประดับกระเบื้องเชิงชาย ที่อยู่ในวังเช่น พระมหาปราสาท พระที่นั่ง และตำหนัก ส่วนในวัดมีโบสถ์ วิหาร และกุฏิ เป็นต้น อาคารดังกล่าวสร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์พื้นที่ภายในเป็นที่อยู่อาศัยและที่ชุมนุม โดยเป็นเรือนฐานันดรแสดงฐานะของผู้ใช้อาคารนั้น ๆ ตามคติความเชื่อของศาสนาฮินดูหรือจักรพรรดิราชตามคติความเชื่อในศาสนาพุทธ ส่วนอาคารในพุทธศาสนานั้นสิ่งสำคัญคือเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ซึ่งหมายถึงองค์พระพุทธรูปเจ้า

อาคารเหล่านี้ น่าจะมีความหมายเป็นปราสาทด้วย เพราะว่า คำว่า “ปราสาท” ตามภาษาบาลี สันสกฤต หมายถึงเรือนซ้อนกันหลายชั้น ไม่ใช่หมายถึงเรือนยอดก็มีเหมือนกันแต่เรียกไปอย่างหนึ่งว่า “กูฎาคาร” ...ปราสาทของเราก็ปรากฏการปรังคังไม่เป็นเรือนชั้นเหมือนกับพม่า อย่างเดียวกับละช้างจีน แต่เราไม่ยอมให้สูงมากไปจึงทำคดลงมาจนหลังคาติดกันไม่แลเห็นเสาชั้น ดังนั้นปราสาทอาจสร้างในรูปแบบของเรือนที่มีหลายชั้นซ้อนกัน หรือมีหลังคาลาดหลายชั้นซ้อนลดหลั่นกันก็ได้

โดยไม่จำเป็นต้องมียอดแหลม จึงน่าสังเกตว่าเมื่อการทำหลังคาซ้อนเป็นความหมายของเรือนฐานันดรประเภทปราสาทอย่างหนึ่งแล้ว บรรดาอุโบสถวิหาร ที่มีการใช้งานเฉพาะก็เป็นเรือนฐานันดรสูงด้วย ปราสาทในสถาปัตยกรรมไทย จึงมีการสร้างกันหลายรูปแบบและมีการเรียกชื่อต่าง ๆ กัน ตามหน้าที่และประโยชน์ใช้สอยของอาคารนั้น ๆ แต่เนื่องจากปราสาทที่ทำในระยะหลังส่วนมากต้องการพื้นที่ใช้สอยเพียงชั้นเดียว จึงทำยื่นชั้นลงมาทำให้ฝาและหน้าต่างหายไปเหลือเพียงส่วนประกอบที่เป็นสัญลักษณ์ เช่นในมณฑปและบุษบก ยังทำทรงจั่วเล็ก ๆ ประดับไว้ที่ชั้นหลังคา หมายถึงชุ่มของบัลลังก์หรือบรรพแถลง และคำว่า “บรรพพ” นั้นมีความหมายว่าหน้าจั่ว และบรรพแถลงนั้นย่อมเป็นตัวแทนของช่องหน้าต่างหรือช่องบัลลังก์นั่นเอง

เมื่อกระเบื้องเชิงชายได้ทำหน้าที่แทนชุ่มบัลลังก์หรือช่องวิมานอันมีอยู่มากมายโดยได้ประดับรูปภาพอันมีความหมายในทางประติมานวิทยา อันได้แก่ดอกบัว มีความหมายถึงการกำเนิดอันบริสุทธิ์ เทพพนมอันหมายถึง เทวดาที่มีอยู่มากมายในจักรวาล ครุฑอันเป็นตัวแทนของพระนารายณ์ หรือหน้ากาลผู้ทำหน้าที่ปกป้องรักษา ล้วนส่งเสริมความหมายของความเป็นปราสาทซึ่งมีที่มาจากเขาพระสุเมรุตามคติพุทธหรือเขาไกรลาสตามคติฮินดูได้เป็นอย่างดี โดยกระเบื้องเชิงชายเหล่านั้นก็คือรูปจำลองของวิมานบนสวรรค์ ซึ่งเป็นที่อยู่ของเหล่าเทวดาจำนวนมากมายนั่นเอง

สำหรับรูปภาพหรือลวดลายประดับที่ปรากฏบนกระเบื้องเชิงชายคาสมัยอยุธยา ที่สามารถแปลความหมายในทางพุทธประติมานวิทยาประกอบด้วยภาพ ดังต่อไปนี้

2.1 ดอกบัว

พระไตรปิฎกกล่าวว่าดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของแผ่นดินที่แห่งก่อนบริเวณอื่นของโลก และแผ่นดินนี้เองเป็นที่เกิดของ “ปทุม” (ภาษาบาลีแปลว่าต้นไม้น้ำต้นแรก) ซึ่งดอกบัวดังกล่าวใช้เป็นสัญลักษณ์ของพวกพรหมทั้งหลายในยุคแรกตั้งกัปป์ ซึ่งในที่นี้จะเห็นได้ว่าดอกบัวได้ใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการอุบัติขององค์พระศาสดาในศาสนาพุทธตั้งแต่ครั้งกำเนิดโลกแล้ว

ในพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าศากยमुณี ทรงเกี่ยวข้องกับดอกบัวอย่างมากมาย นับตั้งแต่พระองค์ทรงประสูติได้ประทับบนดอกบัวที่รองรับพระบาท ต่อมาพระพุทธเจ้าก็ได้ยกเอาดอกบัว 4 จำพวก มาเป็นอุทาหรณ์เปรียบเทียบกับบุคคลที่สามารถเข้าใจคำสั่งสอน และธรรมะต่างกัน

ในคัมภีร์ลิลิตวิสตระซึ่งเป็นคัมภีร์ฝ่ายมหายานได้กล่าวถึงดอกบัวที่ผลุดอกมาจากผืนน้ำได้แผ่นดิน และชูดอกขึ้นสูงถึงสวรรค์ชั้นพรหมในคืนที่พระโพธิสัตว์ได้เสด็จลงมาจุติในพระครรภ์ของพระนางมายา และได้กล่าวถึงคืนที่พระสิทธัตถะเสด็จออกมหาภิเนษกรมณ์ว่า พระองค์ได้ทรงพระสุบินนิมิต 5 เรื่อง เรื่องหนึ่งในพระสุบินนั้นได้ทรงมีดอกบัวงอกออกจากพระนาภีของพระองค์ และขึ้นสูงไปถึงสวรรค์ชั้นนอกนิรุทธพรหมด้วย ซึ่งเรื่องราวในลักษณะนี้คล้ายคลึงกับเรื่องในศาสนาพราหมณ์ ทั้งนี้คงเนื่องมาจากการหยิบยืมเรื่องดังกล่าวมาใช้ร่วมกัน ด้วยเหตุผลที่ว่าสัญลักษณ์ดอกบัวในทั้ง 2 ศาสนาล้วนมีความหมายถึงกำเนิดอันศักดิ์สิทธิ์ แสดงถึงความคงอยู่อันถาวร และเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้แห่งชีวิตในจักรวาล

ด้วยความเชื่อเรื่องดอกบัวอันสื่อถึงการกำเนิดอันศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธองค์ ตลอดถึงความหมายเกี่ยวกับอุมัตติของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ดังความในพระไตรปิฎกว่า “...สีเส ปฐวิโปกขเร อภิเลเก สพพพุธาน...” ซึ่งหมายความว่าแผ่นดินคือดอกบัว เป็นอุมัตติตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าทั้งหลายนั้น ดังนั้นจึงพบว่าบรรดางานศิลปกรรมที่สร้างขึ้นเป็นรูปปรากฏของพระพุทธองค์ จึงมักมีดอกบัวรองรับอยู่เสมอ ไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถใด ซึ่งนอกจากแสดงถึงหลักฐานตามคัมภีร์แล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงปรัชญาแห่งคตินิยมทางศาสนาอีกประการหนึ่งคือ ลักษณะดอกบัวอาจจะได้แก่หัวใจที่มีรูปร่างคล้ายดอกบัวตูม บุคคลที่นับถือพระพุทธศาสนามีพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ก็ควรน้อมจิตใจของตนเป็นที่รองรับพระรัตนตรัยที่ประเสริฐสุด

ในพุทธศาสนาแบบมหายานมีพระโพธิสัตว์ชาย-หญิง บางองค์เกี่ยวข้องกับดอกบัว เช่น พระโพธิสัตว์อวโลกเตศวร (ปัทมปานิ คือผู้ถือดอกบัว) โพธิสัตว์ปรัชญาปารมิตา เป็นต้น

ดังนั้นดอกบัวในศาสนาพุทธจึงมีทั้งที่ให้เป็นภาพประกอบกับรูปเคารพขององค์ศาสดา ฐานประทับของพระพุทธรูป เป็นส่วนประกอบของทิพยบุคคล และเป็นลวดลายประดับ โดยมีความหมายถึงการกำเนิดอันบริสุทธิ์ (โลกแห่งธรรม) การละจากโลภี ความอุดมสมบูรณ์ ความบริสุทธิ์ ตลอดจนเป็นลักษณะของแสงสว่างด้วยอีกประการหนึ่ง เช่นเดียวกับดอกบัวที่ปรากฏบนกระเบื้องเชิงชายสมัยอยุธยา ย่อมน่าจะมีความหมายตามนัยดังกล่าวด้วย

2.2 เทพนม

“เทพนม” ที่พบเป็นลวดลายประดับบนกระเบื้องเชิงชายมักทำเป็นเทพครึ่งองค์อยู่บนดอกบัว ทำนองผุดออกมาจากบัว เทพเหล่านี้ล้วนอยู่ในท่าประนมหัตถ์เสมอพระอุระ ด้วยอิริยาบถอันอบน้อมแสดงถึงการเคารพบูชา นอกจากนี้บางองค์ก็ถือดอกบัวอยู่ในพระหัตถ์ ซึ่งก็คงหมายถึงการนำดอกไม้มาสักการะบูชาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั่นเอง

เป็นการยากที่จะตัดสินว่า “เทพนม” เหล่านี้ ความหมายถึงเทพองค์ใดบ้าง เนื่องจากไม่ปรากฏลักษณะเฉพาะของเทพองค์ใดองค์หนึ่ง ทั้งนี้ช่างฝีมือผู้กระทำการกระเบื้องเชิงชายอาจจะมีได้ตั้งใจให้หมายถึงเทพองค์ใดองค์หนึ่งโดยเฉพาะก็เป็นได้

เราอาจตั้งข้อสันนิษฐานถึงคติของเทพนมเหล่านี้ได้ว่า

2.2.1 เมื่อกระเบื้องเชิงชายที่มีลายเทพนมประดับอยู่กับอาคารทางพุทธศาสนาเช่นโบสถ์ วิหาร อันเป็นที่ประดิษฐานรูปพระพุทธเจ้า ก็น่าจะหมายความว่าบรรดาเทพเหล่านั้นได้แสดงสักการะต่อพระพุทธองค์ การใช้สัญลักษณ์ของดอกบัวเป็นส่วนล่างของเทพนมก็น่าจะหมายถึงกำเนิดของเทพที่มีการกำเนิดอันบริสุทธิ์ ตามคติเกี่ยวกับดอกบัวที่กล่าวมาแล้ว

2.2.2 เป็นการแสดงถึงเทพที่ประทับอยู่ในวิมาน โดยช่างได้สมมติให้แผ่นกระเบื้องเชิงชายเป็นเสมือนชั้นวิมานขององค์เทพ ซึ่งวิมานขององค์เทพเหล่านี้ได้ตั้งอยู่ในมณฑลของจักรวาลตามคัมภีร์ทางศาสนาพุทธ ส่วนการทำข้อฟ้าทางหงส์ในลักษณะของ “นาค” ก็เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของห้วง

นทีสีทันดรที่รายล้อม และเป็นขอบเขตของสรวงสวรรค์ การนำเอากระเบื้องเชิงชายคามาระดับไว้ที่ชายของหลังคา จึงอยู่ในตำแหน่งของวิมานเทพไปโดยนัยแห่งการสมมติดังกล่าวนี้ได้เป็นอย่างดี

ซึ่งแต่เดิมในงานสถาปัตยกรรมไทย บนสันกลางของหลังคานั้นช่างได้ตกแต่งเป็นรูปของเขาสุมเมรุ และสัตบริภัณฑ์ที่รายล้อมอยู่ ซึ่งร่องรอยดังกล่าวอาจดูตัวอย่างได้จาก “ซ่อฟ้า” ของอาคารสถาปัตยกรรมของลาว หรือ “ปราสาทเพ็ญ” ของทางล้านนาไทย

2.2.3 อาจเป็นความหมายทางบุคลิยฐาน เช่นในการเปรียบเทียบของพระพุทธองค์ ในเรื่องของมนุษย์กับบัว 4 เหล่า โดยผู้ที่ต้องการที่จะพบจากการหลุดพ้นห้วงสังสารวัฏ ก็ต้องกระทำความเพียรเพื่อให้ตนเองบรรลุถึงพระนิพพาน ภาพเทพนมบนดอกบัวจึงอาจแทนภาพของผู้บรรลุโพธิญาณขึ้นต้นที่หลุดพ้นจากโคลนตมได้พ้นน้ำแล้ว

5.2 รูปทรงสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรม

ตำหนักมเหยงคณ์ เป็นอาคาร 2 ชั้นที่พระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ ทรงสั่งให้สร้างขึ้น คราวที่เสด็จมาคุมงานบูรณะวัดมเหยงคณ์ ประมาณ พ.ศ. 2252-2256 จากการศึกษาเทคนิคการก่อสร้างและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานรอบตำหนักมเหยงคณ์ และตัวอาคารตำหนักมเหยงคณ์แล้วพบว่ามียุคโบราณสถานรอบตำหนักมเหยงคณ์ 4 หลัง และอาคารตำหนักเป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก

ดังนั้นในการศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรม จึงต้องมีการศึกษาอย่างละเอียด เพื่อให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาวิวัฒนาการทางด้านสถาปัตยกรรมของตำหนักมเหยงคณ์ และโบราณสถานอื่น ๆ

1.1 อาคารตำหนักมเหยงคณ์ (ผังที่ 4)

ลักษณะอาคารเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน 2 ชั้น เป็นที่ประทับของพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ คราวที่เสด็จมาคุมงานบูรณะวัดมเหยงคณ์ มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า อาคารเป็นลักษณะตรง ไม่แอ่นโค้งเหมือน ตำหนักกำมะเลี่ยน ตำหนักตะเจ ตำหนักพุทธโฆษาจารย์ ตำหนักคำหยาด ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมร่วมสมัย คือ สมัยอยุธยาตอนปลาย ซึ่งได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ในสมัยพระนารายณ์

- ฐาน ผังที่ 4

เป็นฐานฐานบัวที่มีท้องไม้ค่อนข้างกว้าง บัวหงายทำเป็นลวดลายปูนปั้นรูปกลีบบัว เพื่อเป็นการตกแต่งผนังด้านนอก (รูปที่ 10) การเรียงอิฐเป็นการเรียงแบบสลับยาว คล้ายตำหนักกำมะเลี่ยน แต่มีลักษณะของฐานไม้โค้งแอ่น คล้ายเรือสำเภาเหมือนที่ ตำหนักพุทธโฆษาจารย์ ตำหนักคำหยาด ตำหนักกำมะเลี่ยน ฐานก่ออิฐถือปูน และฉาบปูนปิด จนถึงพื้น

จากการเปรียบเทียบที่ตำหนักกำมะเลี่ยน ตำหนักคำหยาด จะไม่มีการฉาบปูนในส่วนฐาน

- อาคารชั้นล่าง | ผังที่ 2 |

ลักษณะทางโครงสร้าง มีการตั้งเสาอิฐสี่เหลี่ยม ถือปูน 2 แถว ๆ ละ 6 ต้น เพื่รองรับคานของพื้นชั้น 2 และคานของหลังคาเครื่องไม้ และระหว่างเสาทั้ง 6 ต้น มีการตั้งเสาสี่เหลี่ยมที่มีขนาดเล็ก

กว่า ช่วยรับน้ำหนักพื้นชั้นสอง โดยสันนิษฐานว่า ฐานน่าจะรองรับช่วงคานของพื้น ซึ่งพาดตามยาวของตัวอาคาร (รูปที่ 27) ช่องทางเข้า อยู่ทางด้านทิศเหนือและทิศใต้ คานละ 3 ช่อง เป็นช่องโค้งแหลม แบบตะวันตก ฉาบปูนในซุ้มโค้ง ผังอาคารชั้นล่างจะไม่ฉาบปูน (รูปที่ 11) ระหว่างช่องทางเข้าชั้นล่างมีรูเต้าเสียบคานของพื้นชั้น บน

- อาคารชั้นบน | ผังที่ 1 |

น่าที่จะเป็นที่ประทับของพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ สันนิษฐานว่าพื้นของอาคารชั้นบนน่าจะเป็นพื้นที่ปูด้วยแผ่นไม้กระดาน ผังด้านยาวมีการเจาะช่องหน้าต่างโปร่ง ด้านละ 7 ช่อง โดยสันนิษฐานจากรอยตัดเรียบของผนังด้านทิศใต้ที่เหลืออยู่ (รูปที่ 7) มีคานไม้ของหน้าต่างเพราะมีร่องรอยของช่องเสียบไม้ ทั้งด้านบนและด้านล่าง (รูปที่ 8) ไม่อาจสันนิษฐานได้ว่า มีการก่อซุ้มโค้งแหลมของหน้าต่างขึ้นไปเหมือนดาดหน้าก้ามมะเลียนหรือไม่

ผนังด้านข้าง ทิศตะวันตกน่าที่จะมีประตูทางเข้าเพราะมีแนวกรอบไม้ของประตูและมีช่องสำหรับเสียบคานล่างของประตู ที่สันนิษฐานว่าเป็นประตูทางเข้าเพราะช่องเสียบไม้แนวประตูล่างอยู่ตรงกันกับระดับของพื้นชั้นสอง (รูปที่ 11) ผนังอาคารชั้นบนฉาบปูน (รูปที่ 19)

- ผนัง | ผังที่ 4 |

ผนังภายนอกมีเสาประดับผนังทั้ง 4 ด้าน และมีการทำชุดบัวหงายเป็นลายปูนปั้น รูปกลีบบัว เพื่อประดับอาคารผนังฉาบปูนทั้งชั้นล่าง และชั้นบน ผนังภายในฉาบปูนเพียงชั้นบนเท่านั้น (รูปที่ 10)

- หลังคา | ผังที่ 3 |

เป็นหลังคาเครื่องไม้ เสาสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ทั้ง 12 ต้น น่าจะโผล่ขึ้นมารองรับโครงสร้างของหลังคา และใช้ระบบผนังรองรับน้ำหนักร่วมด้วย จำนวนชั้นของหลังคาไม่สามารถสันนิษฐานได้ว่ามีกี่ชั้น เพราะไม่มีหลักฐานยืนยันแน่ชัด

กระเบื้องมุงหลังคา จากหลักฐานที่พบจากการขุดแต่งพบกระเบื้องลอนหรือกระเบื้องกาบกล้วยจำนวนมาก สันนิษฐานว่า อาคารนี้มีการมุงหลังคาด้วยกระเบื้องกาบกล้วยและปิดทับช่องว่างที่ปลายกระเบื้องมุงหลังคาด้วยกระเบื้องเชิงชาย (ดูรายละเอียดกระเบื้องเชิงชาย และกระเบื้องมุงหลังคา บทที่ 3)

1.2 โบราณสถานหมายเลข 2 (ผังที่ 5)

อาคารนี้เหลือเพียงฐานสี่เหลี่ยมและร่องรอยของเสาจากตำแหน่งของเสา (รูปที่ 29) เสาที่ยื่นออกไปด้านละ 2 ต้น น่าจะเป็นเสาที่ทำหน้าที่คล้ายเสาพาไล คล้ายอาคารจตุรมุขส่วนหลังคาน่าจะเป็นเครื่องไม้มุงกระเบื้องแผ่นเรียบจากลักษณะของอากาศที่เป็นอาคารโปร่ง น่าจะเป็นพลับพลาที่ประทับของพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ หรือว่าราชการขณะที่ออกมาคุมการบูรณะ เพราะไม่มีเวลาที่จะประทับอยู่ในพระราชวัง (รูปที่ 30)

1.3 โบราณสถานหมายเลข 3

อาคารมีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมมีหตุฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ไม่พบร่องรอยของเสา ซึ่งน่าจะเป็นเสาไม้ รongรับชุดหลังคาเพราะไม่พบกระเบื้องโดยรอบอาคารน่าจะเป็นอาคารโปร่งไม่มีผนังอาจทำหน้าที่ คล้ายโบราณสถานหมายเลข 2

1.4 โบราณสถานหมายเลข 4,5 (ป้อม)

เป็นอาคารก่ออิฐสอดิน พบเพียงฐานชั้นล่างรูปสี่เหลี่ยม สันนิษฐานว่า เครื่องบนคงทำด้วยไม้ มุงหลังคาด้วยกระเบื้องกาบกล้วย และมีเสาเป็นเสาไม้ เนื่องจากไม่พบร่องรอยของเสา คงจะชำรุด หักพัง

บทที่ 6

สรุป

ตำหนักมเหยงคณ์ เป็นอาคารทรงตึก 2 ชั้น แบบตะวันตก ซึ่งอาคารลักษณะนี้เริ่มมีครั้งแรกในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ. 2199-2231) โดยเริ่มจากการเข้ามาในราชสำนักของชาวตะวันตก เดินทางมาค้าขาย และเผยแผ่ศาสนา และมีวิศวกรและสถาปนิกมาด้วย

การชุดแต่งพื้นที่โดยรอบตำหนัก พบกระเบื้องมุงหลังคา และกระเบื้องเชิงชายจำนวนมาก แสดงว่าอาคารนี้มีการมุงด้วย กระเบื้องมุงหลังคาแบบกาบกล้วย และมีกระเบื้องเชิงชายปิดที่ปลายของกระเบื้องมุงหลังคา เพื่อป้องกันหนูและสัตว์ต่าง ๆ เข้าไปทำรัง อาคารที่ใช้กระเบื้องเชิงชายส่วนมากจะเป็นอาคารหรือที่อยู่อาศัยของกษัตริย์ราชวงศ์ชั้นสูง และศาสนสถาน

จากการศึกษาชั้นดินในหลุมขุดตรวจ TPI ในการก่อสร้างอาคารตำหนักมเหยงคณ์ ได้มีการเตรียมพื้นที่รองรับน้ำหนักจากโครงสร้างอาคาร ด้วยการทับชั้นดินเดิมซึ่งตรงกับระดับชั้นดินที่ III (ระดับ 240-290 CMDT) ลักษณะของดินเป็นดินในที่ลุ่มมีน้ำท่วมขัง จากการเปรียบเทียบกับหลุมขุดตรวจของวัดมเหยงคณ์ วัดช้าง และวัดสี่การสมุทร ชั้นดินนี้มีลักษณะเดียวกันทั้งหมด จึงต้องมีการปรับพื้นที่ให้สูงขึ้นเพื่อป้องกันน้ำท่วมและการทรุดตัวของโบราณสถาน

อาคารตำหนักมเหยงคณ์ มีการถมดินก่อนการก่อสร้างหนาประมาณ 70 เซนติเมตร ภายหลังการก่อสร้างมีการถมดินทับฐานที่ก่อด้วยอิฐสอปูน หนาประมาณ 30-40 เซนติเมตร โดยเฉลี่ย เพื่อเสริมความมั่นคงของฐานรากอาคารการปรับพื้นที่ของตำหนักมเหยงคณ์ จะปรับเฉพาะบริเวณโดยรอบตำหนัก ซึ่งจะมีรูปแบบลักษณะของพื้นที่ที่เป็นเนิน และลาดเทลงสู่ชายคลองด้านทิศเหนือและใต้ เทคนิคการก่อสร้างของอาคาร 2 ชั้น คือ ใช้ระบบผนังรับน้ำหนักโครงสร้างหลังคา และเนื่องจากตัวอาคารค่อนข้างกว้างจึงต้องมีการใช้เสาอิฐสี่เหลี่ยม 2 แถว ช่วยแบ่งรับน้ำหนักของเครื่องบนหลังคาเครื่องไม้อีกด้วย และมีเสาอิฐสี่เหลี่ยมขนาดเล็ก 2 แถว อยู่ระหว่างเสาใหญ่แต่ละต้น ช่วยรับน้ำหนักของพื้นไม้ชั้น 2 โดยรับคานไว้

เครื่องบนที่เป็นไม้จะพังทลายลงมาหมด ส่วนกระเบื้องมุงหลังคาพบที่มีการมุงด้วยกระเบื้องลอน (กาบกล้วย) และปิดทับชายคาด้วยกระเบื้องเชิงชายลายดอกบัวและลายเทพนม (ดูรายละเอียดจากตารางการศึกษากระเบื้องเชิงชาย)

เทคนิคการเจาะช่องทางเข้า ชั้นล่างเป็นยอดโค้งแหลม โดยก่ออิฐให้โค้งและฉาบปูนทับ ส่วนการเจาะหน้าต่างบน ใช้ไม้วางพาดเป็นทับหลังเหนือกรอบ (ช่อง) หน้าต่าง,

ประตู่ แต่ไม่สามารถสันนิษฐานได้ว่า ก่ออิฐเป็นรูปโค้ง จนกระทั่งบรรจบกันตรงกึ่งกลาง เป็นรูปยอดโค้งแหลม

เนื่องจากอาคารหลังนี้เป็นอาคาร 2 ชั้นแบบตะวันตก หรือแบบอาคารที่ได้รับอิทธิพลมาจากสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ดังนั้นเทคนิคการก่อสร้างอาคารบางประการ จึงมีความแตกต่างกันออกไปจากอาคารชั้นเดียว อาคารหลังนี้มีการใช้ระบบของเสา คาน และตง ในการรับน้ำหนักของโครงสร้างหลังคาและพื้น

การขุดค้นบริเวณพื้นที่ด้านตะวันตก และการขุดแต่งรอบบริเวณค้ำหนักเพื่อตรวจหากิจกรรมของมนุษย์ และร่องรอยการอยู่อาศัย พบว่ามีร่องรอยของกิจกรรม คือ รอยถ่านไหม้เหนือชั้นดินที่ III ซึ่งเป็นชั้นดินเดิมหรือดินธรรมชาติ จากการเปรียบเทียบกับหลุม TPI พบว่าดินมีลักษณะคล้ายกันตั้งแต่ชั้นดินเดิม ซึ่งมีสีดำลงไปจนถึงชั้น STERILE แต่ดินชั้นบนมีลักษณะทางกายภาพ และการทับถมที่ต่างกัน ในหลุม TPII การทับถมของชั้นดินที่ II จะไม่หนาเท่ากับชั้นดินถมในชั้นดินที่ II ของหลุม TPI ที่เป็นชั้นดินอัดเพื่อการปรับพื้นที่รับน้ำหนักโครงสร้างอาคาร แต่การทับถมของชั้นดินที่ II ในหลุม TPII มีลักษณะการทับถมคล้ายกับเป็นกิจกรรมการใช้งานของมนุษย์ โดยสันนิษฐานจากเศษถ่านและรอยไหม้ กับเศษภาชนะดินเผาไหม้ไฟ และเครื่องถ้วยราชวงศ์หมิง อายุราวพุทธศตวรรษที่ 21-22 และเครื่องถ้วยเตาสุโขทัยศรีสัชชนาลัย อายุราวพุทธศตวรรษที่ 20-22

จากหลักฐานจึงสันนิษฐานได้ว่า พื้นที่ค้ำหนักมเหยงคณ์ก่อนที่จะมีการถมดินเพื่อก่อสร้างอาคาร น่าจะมีการอยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น เรื่อยมาจนถึงสมัยพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ แต่พื้นที่เหนือร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์ ถูกรบกวนจากการทับถมอัดดินเพื่อก่อสร้างน้อยมาก เพราะบริเวณหลุมขุดค้นเป็นบริเวณชายคลองจึงถูกรบกวนน้อยกว่าบริเวณพื้นที่ก่อสร้าง พื้นที่เหนือร่องรอยกิจกรรมดินมีสภาพคล้ายดินทับถมตามธรรมชาติ คล้ายกับไม่มีการรบกวนพื้นที่บริเวณนี้

เนื่องจากชั้นดินของหลุมขุดค้น TPII เหนือชั้นดินเดิม (ดินสีดำ) จะมีเพียงชั้นดินทับถมธรรมชาติไม่หนามาก จากนั้นจะเป็นชั้นวัฒนธรรมซึ่งพบเครื่องถ้วยจีน และเศษภาชนะดินเผา อายุราวพุทธศตวรรษที่ 21-22 ถึงที่ได้กล่าวไว้เบื้องต้น ชั้นดินที่แสดงว่ามีกิจกรรมการอยู่อาศัย สันนิษฐานจากเศษโบราณวัตถุ และรอยถ่าน พบที่มีการอยู่อาศัยเพียงสมัยเดียว แม้ว่าจะมีร่องรอยการอยู่อาศัยก่อนเพียงเล็กน้อย คือในช่วงที่ทำการ ปรับพื้นที่ และก่อสร้างอาคารค้ำหนักมเหยงคณ์ ก็จัดว่าเป็นการอยู่ร่วมสมัยกัน

จากการศึกษาทางโบราณคดีในบริเวณเกาะเมืองอยุธยา โดยเฉพาะเขตชุมชน พระราชวัง และแหล่งหรือย่านตลาดการค้า ได้พบเครื่องปั้นดินเผาหลากหลายชนิดทั้งของที่ผลิตภายในและต่างประเทศทั้งในแม่น้ำและบนบก จึงกล่าวได้ว่า เครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้เป็นหลัก

ฐานสำคัญที่จะยืนยันเรื่องราวและข้อมูลทางการค้า ทำให้สามารถมองภาพในการค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้าและวิถีชีวิตภายในกรุงศรีอยุธยา เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยมีเครื่องปั้นดินเผาเป็นองค์ประกอบอันสำคัญอย่างหนึ่งในหลาย ๆ สิ่งที่สำคัญ โดยแบ่งเป็นหลักๆคือ ภาชนะดินเผาแหล่งเตาพื้นเมือง และ ภาชนะดินเผาแหล่งเตาต่างประเทศ

- ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดา (EARTHEN WARE)

จากการขุดแต่งโบราณสถานตำแหน่งเขยงคณ์ พบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดาเป็นจำนวนมาก ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบเหล่านี้ ส่วนมากจะเป็นชิ้นส่วนปาก ใหล่ ลำตัว ก้น และชิ้นส่วนฝาของภาชนะ ซึ่งชิ้นส่วนของภาชนะที่พบเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นชิ้นส่วนของภาชนะประเภท หม้อก้นกลม ชาม หรือ ถ้วย อ่าง ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบมีเทคนิควิธีการทำ เช่น ขึ้นรูปด้วยมือ และแป้นหมุน ตกแต่งลวดลายด้วยวิธี ขูดขีดลาย กดประทับ และการตีลาย ลวดลายที่ปรากฏให้เห็น เช่น ลายเส้น ขนาน ลายพื้นปลา เป็นต้น (ดูรายละเอียด จากตารางการศึกษาภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา EARTHEN WARE)

ภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดาที่พบเหล่านี้สามารถพบได้โดยทั่วไปตามแหล่งโบราณคดีต่างๆ ทั่วประเทศ เพราะเป็นของที่ที่สามารถผลิตขึ้นใช้ได้เองในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น ภาชนะดินเผาที่พบจากการขุดแต่งที่ตำแหน่งเขยงคณ์สามารถกำหนดอายุสมัยได้ ว่ามีอายุอยู่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 22-23 เนื่องจากพบร่วมกับ ภาชนะดินเผาที่ผลิตจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อย แหล่งเตาบ้านบางปูน แหล่งเตาสุโขทัย และแหล่งเตาศรีสังขนาถ และเครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง และชิง ดังนั้นภาชนะดินเผาที่ผลิตจากแหล่งเตาพื้นเมืองจึงน่าจะมีความร่วมสมัยเดียวกับภาชนะดินเผาที่พบดังกล่าว

- ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินแกร่ง (STONE WARE)

จากการขุดแต่งโบราณสถานตำแหน่งเขยงคณ์พบภาชนะดินเผาเนื้อแกร่งจำนวนหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะมีสภาพชำรุด พบตามพื้นที่ขุดแต่งโดยรอบตัวอาคารโบราณสถาน และของที่พบจะเป็นชิ้นส่วนของภาชนะประเภท อ่าง ขวด หรือ กระปุก เป็นต้น ดูรายละเอียด จากตารางการศึกษาภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง (STONE WARE) ภาชนะดินเผาที่พบเหล่านี้ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าน่าจะผลิตมาจากแหล่งเตาพื้นเมือง เนื่องจากภาชนะที่พบเหล่านี้ไม่มีลักษณะที่เป็นรูปแบบเฉพาะว่าผลิตมาจากแหล่งเตาอื่นใด และภาชนะดินเผาเหล่านี้ ยังพบร่วมกับภาชนะดินเผาที่ผลิตมาจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อย แหล่งเตาเหล่านี้ คือ มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 22-23

พบเศษภาชนะพวกเครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิงและชิง ซึ่งเครื่องถ้วยจะใช้ในกลุ่มผู้มีฐานะดี และชนชั้นสูง ส่วนชาวบ้านทั่วไปจะใช้พวกภาชนะดินเผา กระดาษดิน ฯลฯ จากหลักฐานทางโบราณคดีต่าง ๆ ทั่วโลก สามารถยืนยันได้เป็นอย่างดีถึงการติดต่อกัน

ระหว่างดินแดนต่าง ๆ ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การติดต่อกันเหล่านี้ดำเนินไปภายใต้จุดมุ่งหมายหลากหลายประการ เช่น ค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า การเผยแพร่ศาสนา ฯลฯ และการติดต่อกันนี้ยังนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและวิทยาการต่าง ๆ ด้วย

เครื่องถ้วยจีน

จีนได้เดินทางมาค้าขายกับกลุ่มชนทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาเป็นเวลาอันยาวนาน ซึ่งจะพบหลักฐานอันเป็นโบราณศิลปวัตถุของจีนที่มีอายุอยู่ในสมัยราชวงศ์ฉิน 206 ปีก่อน ค.ศ. จนถึง ค.ศ. 220 (พ.ศ. 337-763) แล้ว แต่พบน้อยมาก หลักฐานที่เด่นชัดจริง ๆ นั้นอยู่ในสมัยราชวงศ์ถัง ค.ศ. 618-907 (พ.ศ. 116-1450) เป็นต้น ซึ่งกลุ่มชนทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะกับประเทศไทยชั้นมีสินค้าประเภทของพื้นเมืองหลายชนิดที่จีนต้องการ เช่น เครื่องหมั่น จี๊ฝั้ง หนังสือตัว เขาสัตว์ และเครื่องเทศชนิดต่าง ๆ ส่วนจีนก็มีผลิตผลหลายอย่างที่ไทยต้องการ เช่น ผ้าแพร ผ้าไหม เครื่องประดับ เครื่องถ้วยชาม เป็นต้น

เครื่องถ้วยจีนเป็นเครื่องถ้วยที่มีพัฒนาการด้านการผลิตยาวนานกว่าเครื่องถ้วยชนิดใด ๆ ในโลก และเป็นเครื่องถ้วยต้นแบบที่สำคัญให้กับเครื่องถ้วยในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์ เช่น พม่า จีน ไทย เวียดนาม ฯลฯ รวมทั้งประเทศในแถบยุโรป เช่น อังกฤษ และเยอรมัน เป็นต้น เนื่องจากเครื่องถ้วยจีนมีลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองตลอดจนมีคุณภาพดีกว่าเครื่องถ้วยชนิดอื่น ๆ เครื่องถ้วยจีนที่พบในประเทศไทยมีหลากหลายรูปแบบ มักพบในองค์พระเจดีย์ ฐานของพระอุโบสถ หรือวิหาร มีทั้งสภาพสมบูรณ์และแตกหัก ถูกนำเข้ามาจากหลากหลายแหล่งเตาในประเทศจีน และจากการที่เครื่องถ้วยจีน สามารถกำหนดอายุได้ค่อนข้างแน่นอน จึงมีการวิเคราะห์ยุคสมัยและแหล่งผลิตกันอย่างแน่ชัด ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 6 สมัยด้วยซึ่งแต่ละสมัยก็มีรายละเอียดแตกต่างกันไป และในยุคสมัยเดียวกันก็ยังปรากฏความแตกต่างของรูปทรงและลวดลายอีกด้วย

ตามโบราณสถานต่าง ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และในแม่น้ำรอบเกาะเมือง โดยเฉพาะบริเวณเกาะเรียนได้พบ เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หยวน ราชวงศ์หมิง เป็นจำนวนมาก อันมากมายมหาศาลทุกปี อันเป็นเครื่องยืนยันความเจริญรุ่งเรืองตลอดระยะเวลา 400 ปีของกรุงศรีอยุธยา และการที่พบเครื่องถ้วยจีนจำนวนมาก ก็สามารถยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยที่มีมาตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเรื่องนี้มีหลักฐานยืนยันอย่างชัดเจนในพงสาวดารของจีน

จากการขุดแต่งตำแหน่งคาน้ำหนักมเหยงคณ์พบโบราณวัตถุประเภทต่าง ๆ ซึ่งสามารถทำการศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดอายุสมัยของโบราณวัตถุที่พบเหล่านี้ โดยแยกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. โบราณวัตถุประเภทส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม

จากการขุดแต่งโบราณสถานตำแหน่งคาน้ำหนักมเหยงคณ์ พบส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น กระเบื้องเชิงชาย กระเบื้องมุงหลังคาดินเผา ประเภทกระเบื้องลอน (กระเบื้องกาบกล้วย) ตะปูโลหะที่ใช้ยึดเครื่องมือ และชิ้นส่วนของปูนปั้นทำลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายกลีบบัว ที่ใช้ประดับตามตัวอาคารโบราณสถาน ซึ่งสิ่งของที่พบเหล่านี้ น่าจะเป็นของที่นำมาใช้ในคราวก่อสร้างตำแหน่งคาน้ำหนักมเหยงคณ์ โดยเฉพาะกระเบื้องเชิงชายนั้น สามารถนำไปศึกษาเปรียบเทียบกับกระเบื้องเชิงชายที่พบจากแหล่งโบราณสถานแห่งอื่นได้ ซึ่งกระเบื้องเชิงชายที่พบจากตำแหน่งคาน้ำหนักมเหยงคณ์ มีลักษณะรูปทรงและลวดลายแบบเดียวกับ กระเบื้องเชิงชายที่พบที่วัดมหาสมัน บ้านวิชาเยนทร์ วัดมเหยงคณ์ และวัดพระศรีสรรเพชญ์ จ. พระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีอายุสมัยอยุธยาตอนปลาย ราวพุทธศตวรรษที่ 22 ซึ่งสอดคล้องกับยุคสมัยในการสร้างตำแหน่งคาน้ำหนักมเหยงคณ์ ดังนั้นโบราณวัตถุที่เป็นส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมที่พบทั้งหมด น่าจะมีอายุร่วมสมัยเดียวกับตำแหน่งคาน้ำหนักมเหยงคณ์ คือมีอายุอยู่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 22

2. โบราณวัตถุประเภทรูปเคารพทางศาสนา

จากการขุดแต่งโบราณสถานตำแหน่งคาน้ำหนักมเหยงคณ์ พบพระพุทธรูปและชิ้นส่วนต่าง ๆ ของพระพุทธรูปที่ทำมาจากวัสดุต่าง ๆ เช่น ดินเผา สำริด และหิน เป็นต้น พระพุทธรูปที่พบเหล่านี้ส่วนมากก็มีสภาพชำรุด และพระพุทธรูปที่พบมีหลากหลายรูปแบบ เช่น พระพิมพ์ดินเผา พระชัยวัฒน์ และพระพุทธรูปบุเงิน เป็นต้น ซึ่งพระพุทธรูปที่พบเหล่านี้ เป็นของที่นิยมทำแพร่หลายในสมัยอยุธยา และสามารถพบได้โดยทั่วไปตามโบราณสถานต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา เช่นที่วัดมหาสมัน วัดมเหยงคณ์ วัดกุฎีดาว จ. พระนครศรีอยุธยา พบพระชัยวัฒน์ และพระพุทธรูปบุเงินที่มีรูปแบบและลักษณะเช่นเดียวที่พบจากการขุดแต่งตำแหน่งคาน้ำหนักมเหยงคณ์ ดังนั้นการกำหนดอายุของพระพุทธรูปชนิดต่าง ๆ ที่พบจากการขุดแต่งตำแหน่งคาน้ำหนักมเหยงคณ์นั้น คณะผู้ศึกษาสันนิษฐานเบื้องต้นได้ว่าพระพุทธรูปเหล่านี้ น่าจะนำเข้ามาหรือสร้างขึ้นมาในสมัยเดียวกับตำแหน่งคาน้ำหนักมเหยงคณ์ ดังนั้นจึงน่าจะมียุคอยู่ในช่วงราวพุทธศตวรรษที่ 22

3. โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาในประเทศ

จากการขุดแต่งตำแหน่งคาน้ำหนักมเหยงคณ์ พบโบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผา ซึ่งภาชนะที่พบเหล่านี้มักจะมีสภาพชำรุด และพบกระจายตัวอยู่โดยทั่วไปของพื้นที่การขุดแต่งของตำแหน่งคาน้ำหนักมเหยงคณ์ ภาชนะดินเผาที่พบมีแหล่งผลิตมาจากหลายแหล่งเตาด้วยกัน (ดูรายละเอียด

ละเอียด จากการศึกษาดินเผาที่พบจากการขุดแต่ง) เช่น ดินเผาที่ผลิตขึ้นมา
จากแหล่งเตาพื้นเมือง แหล่งเตาแม่น้ำน้อย แหล่งเตาบ้านบางปูน แหล่งเตาสุโขทัย-
ศรีสัชนาลัย เป็นต้น จากการที่พบดินเผารูปหรือชิ้นส่วนของภาชนะอยู่ร่วมกันหรือ
ปะปนกัน เนื่องจากภาชนะเหล่านี้บางแหล่งเตา เช่น แหล่งเตาแม่น้ำน้อย แหล่งเตาบ้าน
บางปูน แหล่งเตาสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย จะผลิตภาชนะเหล่านี้ขึ้นมาเพื่อเป็นสินค้าสำหรับ
ส่งออกไปขายยังเมืองต่าง ๆ และดินเผารูปหรือ เครื่องถ้วยที่พบเหล่านี้ บางแหล่งเตา
จะมีการทำสืบทอดกันมา ดังนั้นการกำหนดอายุสมัยของดินเผาและเครื่องถ้วยที่พบ
จะมีอายุที่แตกต่างกันออกไป และบางแหล่งเตามีการผลิตสืบทอดกันมา ดังนั้นการกำหนด
อายุของดินเผาประเภทต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นภายในประเทศที่พบจากการขุดแต่ง
คำหนักมเหยงคณ์ น่าจะมีการนำเข้ามาใช้งานในคำหนักมเหยงคณ์ และอาจจะมีบางส่วนที่
เป็นชิ้นส่วนของดินเผาที่ถูกนำมาพร้อมกับดินที่นำมาปรับถมหรือการเตรียมพื้นที่
ในการสร้างคำหนักมเหยงคณ์ ดังนั้นคณะผู้ศึกษาได้กำหนดอายุสมัยของดินเผา
หรือเครื่องถ้วยที่ผลิตขึ้นในประเทศ โดยสันนิษฐานเบื้องต้นว่า น่าจะมีอายุร่วมสมัยเดียว
กับคำหนักมเหยงคณ์ หรือบางชิ้นส่วนอาจเก่ากว่าเล็กน้อย ดังนั้นจึงน่าจะมียุคอยู่ในช่วง
พุทธศตวรรษที่ 22-23

4. โบราณวัตถุประเภทดินเผาจากต่างประเทศ

จากการขุดแต่งคำหนักมเหยงคณ์พบเครื่องถ้วยที่ผลิตขึ้นจากแหล่งเตาที่ผลิตจาก
แหล่งเตาในประเทศจีน ซึ่งพบเป็นจำนวนมาก สาเหตุที่พบเครื่องถ้วยเหล่านี้ เนื่องจาก
ประเทศจีนมีการติดต่อค้าขาย และมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศไทยมาเป็นเวลานาน
ซึ่งในสมัยอยุธยา นั้น กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการค้าขาย และเป็นอาณาจักรที่เข้มแข็ง
และมีการติดต่อค้าขายกับจีน ซึ่งสินค้าที่จีนนำมาค้าขายที่เป็นนิยมนั้นแพร่หลายก็คือ
เครื่องถ้วย (Porcelain) ต่าง ๆ ดังนั้นเครื่องถ้วยจีนที่พบจากการขุดแต่งจึงเป็นของที่
สามารถพบได้โดยทั่วไปตามแหล่งโบราณสถาน หรือแหล่งชุมชนโบราณทั่วประเทศ
และเครื่องถ้วยจีนที่พบจากการขุดแต่งโบราณสถานคำหนักมเหยงคณ์ พบว่าเครื่องถ้วย
เหล่านี้มีการผลิตมาจากหลายแหล่งเตาด้วยกัน และเครื่องถ้วยที่ขุดพบที่นี้อยู่ 3 ราชวงศ์
ด้วยกัน คือ เครื่องถ้วยสมัยราชวงศ์หยวน ซึ่งมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 21 และเครื่องถ้วย
สมัยราชวงศ์หมิง ซึ่งมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 21-25 และเครื่องถ้วยสมัยราชวงศ์ชิง ซึ่งมี
อายุราวพุทธศตวรรษที่ 22-25 (ดูรายละเอียด จากตารางการศึกษาดินเผาที่พบจาก
การขุดแต่ง) แต่ของที่พบเหล่านี้สามารถเคลื่อนย้ายได้และมีการทำสืบทอดกันมา หรือทำ
เลียนแบบกัน ดังนั้นการกำหนดอายุสมัยนั้นจึงไม่สามารถกำหนดอายุที่แน่นอนได้ แต่
สามารถกำหนดได้อย่างคร่าว ๆ ได้ว่าน่าจะมียุคอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21-22 เนื่อง

จากพบร่วมกับภาชนะดินเผาที่ผลิตขึ้นในประเทศ และเครื่องถ้วยเหล่านี้น่าจะมีการนำเข้า มาใช้ในตำแหน่งมเหยงคณ์ดังนั้นจึงน่าจะมีอายุร่วมสมัยกัน

โบราณวัตถุชนิดต่าง ๆ ทั้งหมดที่พบจากการขุดแต่งตำแหน่งมเหยงคณ์ น่าจะเป็น ของที่นำมาใช้งานในตำแหน่งมเหยงคณ์ โบราณวัตถุที่พบบางชิ้นส่วนอาจมีอายุร่วมสมัย กับตำแหน่งมเหยงคณ์ เช่น ส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม และโบราณวัตถุบางชนิดอาจ มีอายุเก่ากว่า เนื่องจากเป็นของที่เคลื่อนย้ายได้ง่าย และนิยมเช่นกันอย่างแพร่หลาย เช่น พระพุทธรูป ภาชนะดินเผาประเภทต่าง ๆ และเครื่องถ้วยจีน แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น โบราณ วัตถุทั้งหมดพบร่วมกันจากการขุดแต่งตำแหน่งมเหยงคณ์ ดังนั้นคณะผู้ศึกษาจึงทำการ ศึกษาวิเคราะห์ และเปรียบเทียบกับโบราณวัตถุที่พบจากแหล่งอื่น จึงได้ข้อสันนิษฐาน เบื้องต้นว่า โบราณวัตถุทั้งหมดที่พบน่าจะมีอายุร่วมสมัยกับตำแหน่งมเหยงคณ์ คือ มีอายุ สมัยราวพุทธศตวรรษที่ 22

จากการขุดค้นบริเวณด้านทิศใต้ คิดผนังด้านนอกของตำแหน่งมเหยงคณ์ พบว่าพื้นที่ก่อน การก่อสร้างตำแหน่ง เป็นพื้นที่ลุ่ม น้ำท่วม ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวสีดำ ค่อนข้างชื้น จากการเปรียบเทียบกับชั้นดินในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น วัดมเหยงคณ์ วัดช้าง วัดสีกาสมุด ชั้นดินนี้จะอยู่ในระดับเดียวกัน จึงต้องมีการปรับถมพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของรากฐาน โบราณสถาน เพื่อป้องกันการทรุดตัวและพังทลายของโบราณสถาน และเป็นการป้องกัน น้ำท่วม

อาคารตำแหน่งมเหยงคณ์ ไม่ได้สร้างทับอาคารเดิม เป็นสิ่งก่อสร้างเพียงสมัยเดียว ตัวอาคารเป็นอาคารที่มีขนาดไม่ใหญ่มากจึงทำการอัดดินเพียงอย่างเดียว การอัดดินก่อน การก่อสร้างมีความหนาประมาณ 1.20 เมตร จากชั้นดินเดิมโดยไม่ใช้เทคนิคการสร้าง ฐานรองรับฐานหน้ากระดานแบบโบราณสถานขนาดใหญ่ เช่น อุโบสถ วัดมเหยงคณ์ ที่ มีการสร้างฐานรองรับหน้ากระดาน โดยฐานรองรับหน้ากระดานจะฝังอยู่ใต้พื้นที่ จากพื้น ก็มีการทำฐานบัวบนฐานหน้ากระดาน

การขุดค้นเพื่อหาชุมชนการอยู่อาศัยบริเวณหลุม TPII ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ของตำแหน่งมเหยงคณ์ พบร่องรอยการอยู่อาศัยอย่างชัดเจน พบรอยถ่านและโบราณวัตถุ พวกเครื่องถ้วยเตาสีน้ำตาล และเครื่องถ้วยจีนราชวงศ์หมิง ตรงชั้นดินที่ II ระดับ 150-230 CMDT และขุดหลุมทดสอบเพิ่มด้านทิศใต้ของหลุม TPII พบชั้นที่มีเศษภาชนะ และโบราณวัตถุหนาแน่นอยู่ในระดับเดียวกับหลุม TPII เป็นชั้นที่หนาประมาณ 40 เซนติเมตร โบราณวัตถุที่พบก็เป็นชนิดเดียวกับหลุมขุดค้น TPII พื้นที่บริเวณนี้น่าจะเป็น พื้นที่เดิม ภาชนะต่าง ๆ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นโรงครัว ภาชนะหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ เป็น พวกเครื่องถ้วยราชวงศ์หมิง และเครื่องถ้วยเตาสีน้ำตาล ซึ่งส่วนมากกลุ่มคนที่ใช้เครื่อง ถ้วย จะเป็นพวกชนชั้นสูง ที่มีฐานะดี หรือพระราชวงศ์ ซึ่งน่าที่จะตรงกับพงศาวดาร ที่

ว่าพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ เสด็จมาประทับเพื่อคุมงานบูรณะวัดมเหยงคณ์ เมื่อ พ.ศ. 2252-2256

จากหลักฐานที่พบ และชั้นดินทางวัฒนธรรม พื้นที่บริเวณตำหนักมเหยงคณ์ มีการอยู่อาศัยเพียงสมัยเดียว โดยพิจารณาจากรอยถ่าน และเศษโบราณวัตถุที่พบในชั้นดินที่ II 150-230 CMDT ของหลุม TPII แล้วจะมีการอยู่อาศัยก่อนการปรับถมพื้นที่เพียงเล็กน้อย ก็น่าที่จะเป็นการอยู่สมัยระหว่างการปรับถมพื้นที่ และก่อสร้างตำหนักมเหยงคณ์

ตำหนักมเหยงคณ์เป็นสิ่งก่อสร้างชั่วคราวสำหรับเป็นที่ประทับ เมื่อเสด็จมาคุมงานบูรณะวัดมเหยงคณ์ ของพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ อาคารจึงไม่มีความสมบูรณ์เพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับสถาปัตยกรรมอื่นๆที่เป็นอาคารทรงตึก 2 ชั้น ยกตัวอย่างเช่น บ้านไคขึ้นสู่ชั้นสองไม่พบซึ่งน่าที่จะสร้างด้วยไม้ จึงผุพังไปหมด และการขึ้นสู่ชั้นบนจะต้องเป็นการขึ้นจากภายนอกอาคาร เพราะระยะห่างของพื้นชั้นล่างและชั้นบนภายในอาคารสูงประมาณ 1 เมตร บ้านไคทางขึ้นน่าที่จะมีลักษณะคล้ายเกยที่ทำด้วยไม้ ต่างจาก บ้านไคขึ้นสู่ชั้นสอง ของตำหนักกุฎีขาว และตำหนักคำหยาด ซึ่งมีบันไดทางขึ้นทั้งทางมุขหน้าและมุขหลัง หลังจากบูรณะวัดมเหยงคณ์เสร็จ ตำหนักมเหยงคณ์ คงจะค่อยๆหมดความสำคัญไป และไม่ได้รับการบูรณะซ่อมแซม จนถึงปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- จารึก วิไลแก้วแหล่งเตาบ้านบางปูน.(เอกสารกองโบราณคดี9/2531)กองโบราณคดี
กรมศิลปากร.2531
- จารึก วิไลแก้วเตาแม่น้ำน้อย.(เอกสารกองโบราณคดี4/2533)กองโบราณคดี
กรมศิลปากร.2533
- น.น.ปากน้ำ .กระเบื้องเชิงชายคาส้มยออยุธยา. เมืองโบราณ (11:1).2529
- ณัฏฐภัทร จันทวิช. เครื่องถ้วยจีนที่พบจากแหล่งโบราณคดีใน ประเทศไทย.กองโบราณคดี
โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์, 2537.ครั้งที่ 2
- ณัฏฐภัทร นาวิกชีวิน เครื่องถ้วยจีนที่พบจากแหล่งโบราณคดีใน ประเทศไทย.วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,2542
- ปฏิพัฒน์ พุ่มพวงแพทย์.โบราณวัตถุขอลันดาที่พบในอยุธยา.ศิลปากร.2531
- ประทีป เพ็งตะโก.กระเบื้องเชิงชายสมัยอยุธยา.วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขา
วิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,2540
- ประทีป เพ็งตะโก . นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาสำนักพิมพ์สมพันธ์,2539
- ปรีชา กาญจนาคม .โบราณคดีปฏิบัติ.โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร,2522
- ปรีชา กาญจนาคม.เศษภาชนะดินเผาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. มหาวิทยาลัยศิลปากร
.2528
- ยาวภา ถิละบุตร.อิทธิพลสถาปัตยกรรมตะวันตกระหว่างพ.ศ.2150-2250(ค.ศ.1607-1707)
.วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,2533
- พพ2515.คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราชพงสาวดารกรุงเก่า
ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ “พระราชพงสาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์“ พิมพ์
ครั้งที่2.นครหลวงฯ:สำนักพิมพ์คลังวิทยา,2515.
- พระพนรัตน์ .สมเด็จพระราชพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา พิมพ์ครั้งที่4 :คลังวิทยา,2514
- พริยะ ไกรฤกษ์.ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย.อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป
จำกัด,2533
- ศศิ ยุกตะนันท์.คตินิยมการสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องในสมัยอยุธยา. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร,2532

บรรณานุกรม

- สายันต์ ไพเราะญจิตต์.เตาแม่ น้ำน้อย. .(เอกสารกองโบราณคดี8/2531)กองโบราณคดี กรมศิลปากร.2531
- สุภัทรดิศ ดิศกุล,หม่อมเจ้า.ศิลปในประเทศไทย,อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด,2534
- บริษัท โอสดสภา(เด็กเซงหยู)จำกัด. ศิลปเครื่องถ้วยในประเทศไทย.กรุงเทพ.2539

รูปประกอบ

รูปที่ 1 พื้นที่โดยรอบตำหนักมเหยงคณ์ก่อนการขุดแต่ง फिल्मที่ (1/2)

รูปที่ 2 เนินดินด้านทิศตะวันตกก่อนการขุดแต่ง फिल्मที่ (1/1)

รูปที่ 3 เนินดินด้านทิศใต้ก่อนการขุดแต่ง फिल्मที่(1/3)

รูปที่ 4 สภาพก่อนการขุดแต่งภายในอาคารตำหนักมเหยงคณ์ फिल्मที่ (1/10)

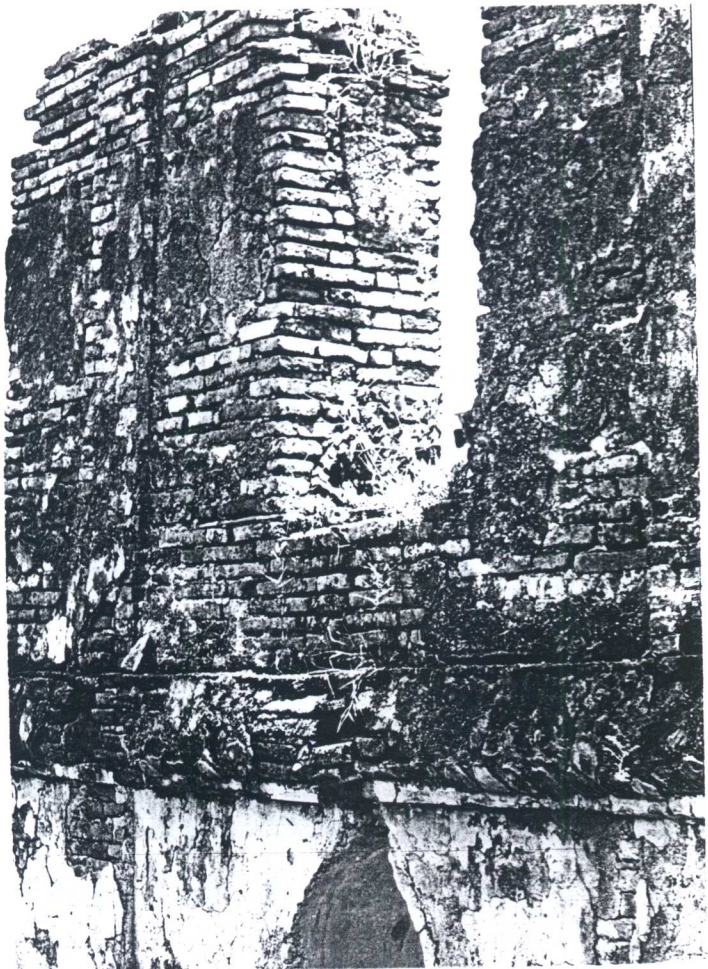
รูปที่ 5 ขุดฐานบัวอาคารตำหนักมเหยงคณ์ फिल्मที่ (1/12)

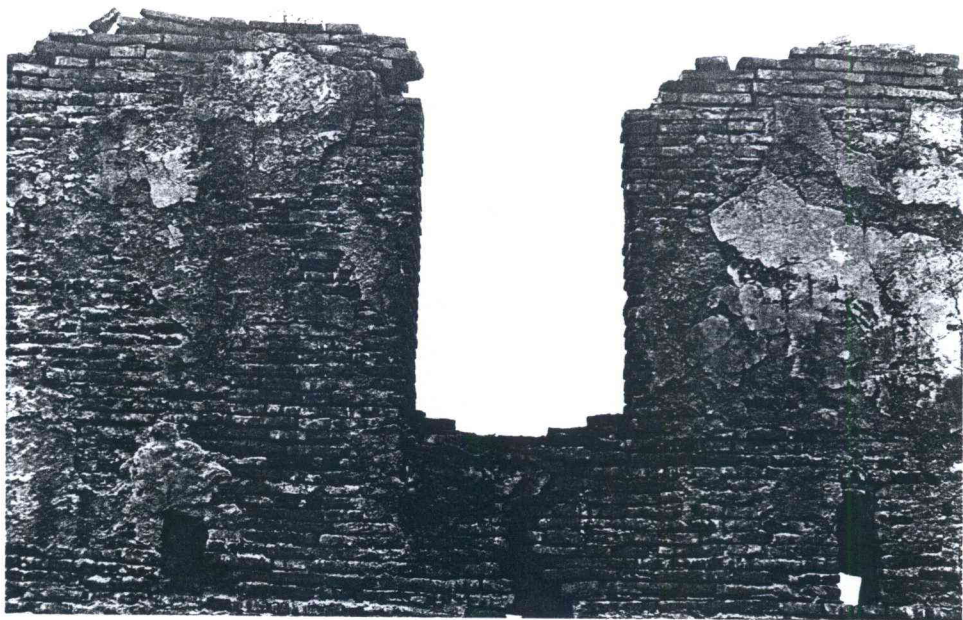
รูปที่ 6 เสาภายในอาคารก่อนการขุดแต่ง फिल्मที่ (1/8)

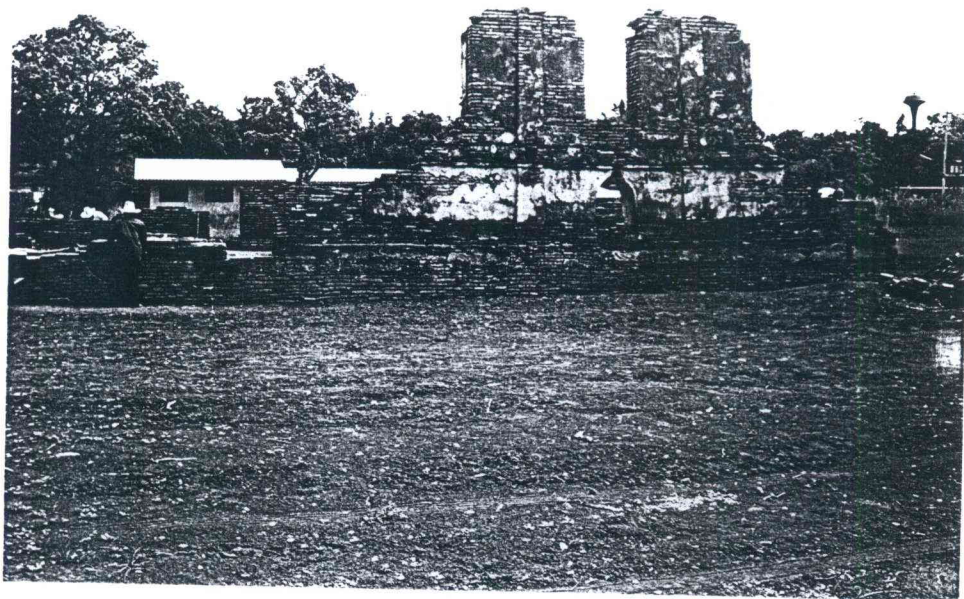
รูปที่ 7 ช่องทางเข้าภายในนอกด้านทิศใต้ फिल्मที่ (4/34)

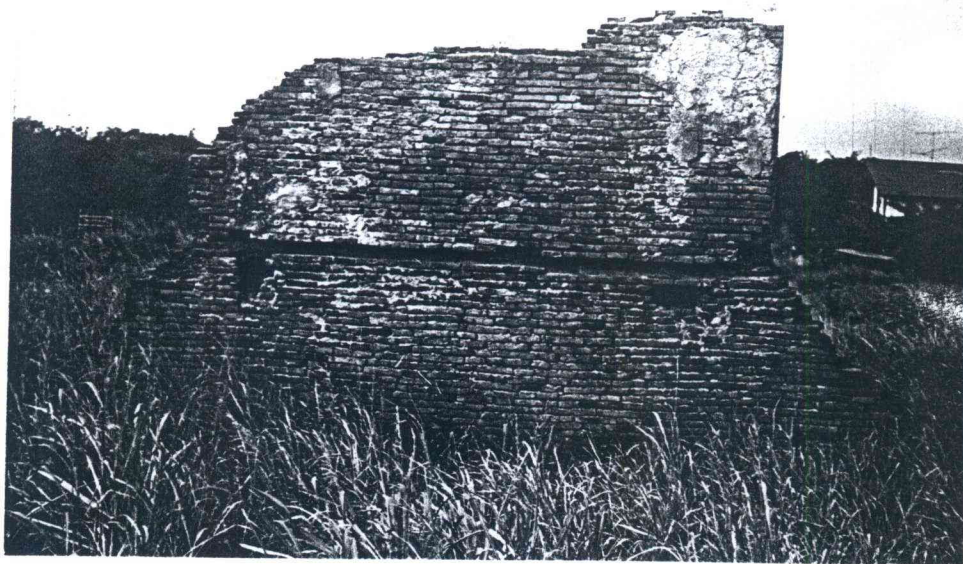
รูปที่ 8 ช่องเสียบคานไม้ของหน้าต่าง
ชั้นสอง फिल्मที่ (3/28)

รูปที่ 9 ช่องเสียบคานไม้หรือรอดผนังภายในด้านทิศใต้ พลิ้มที่ (4/33)

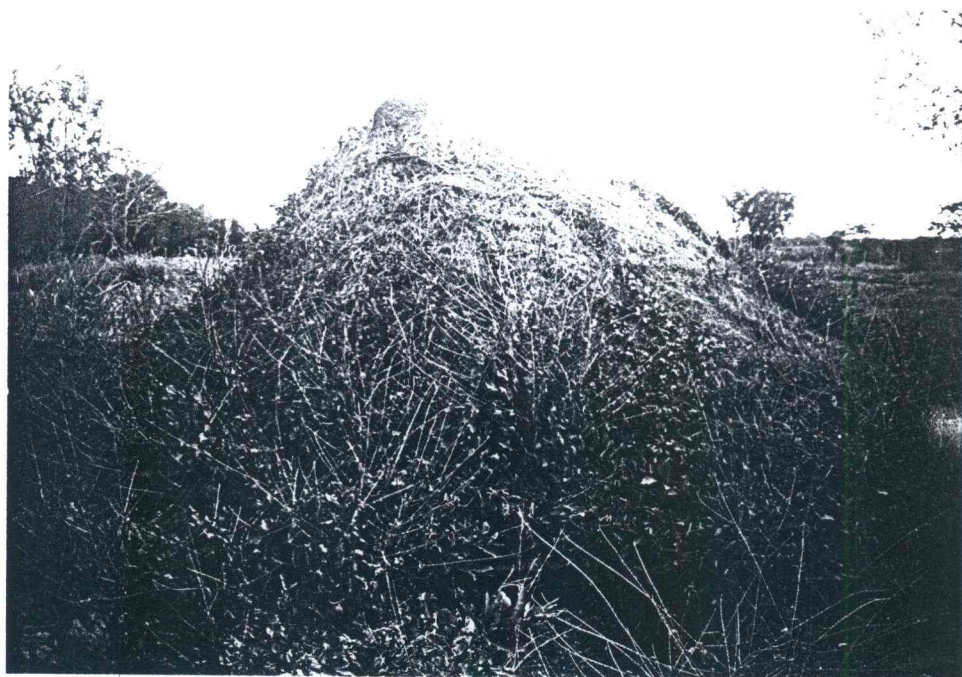
รูปที่ 10 ผนังภายนอกด้านทิศใต้ พลิ้มที่ (6/16)

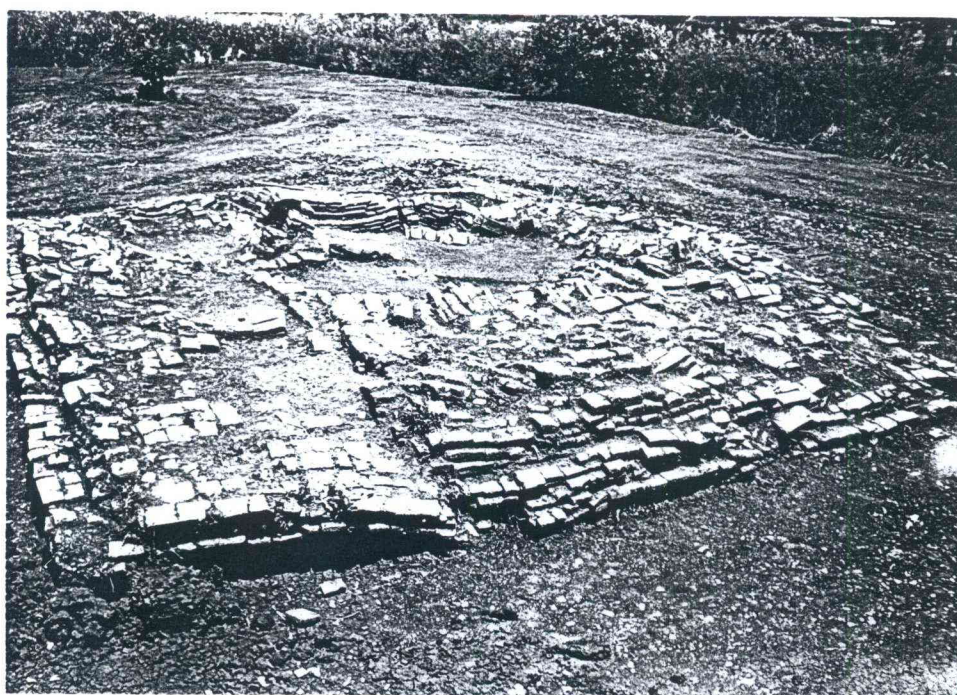
รูปที่ 11 ผนังภายในด้านทิศตะวันตก फिल्मที่ (1/9)

รูปที่ 12 หลุมตรวจลอบเนินดินด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ फिल्मที่ (1/15)

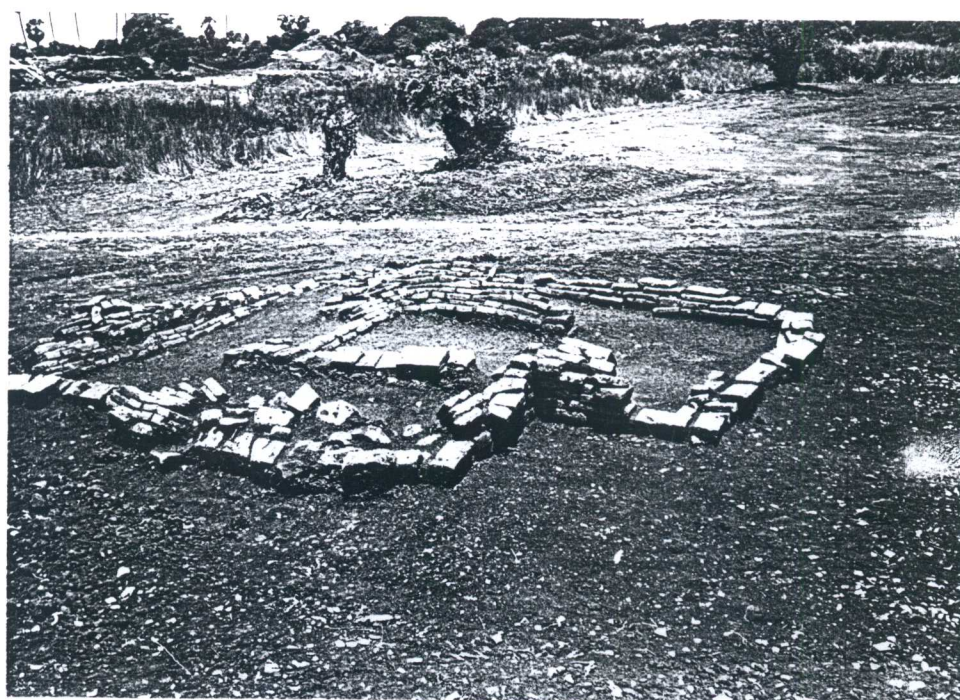
รูปที่ 13 หลุมตรวจสอบเนินดินด้านทิศตะวันออกเจียงใต้ फिल्मที่ (1/14)

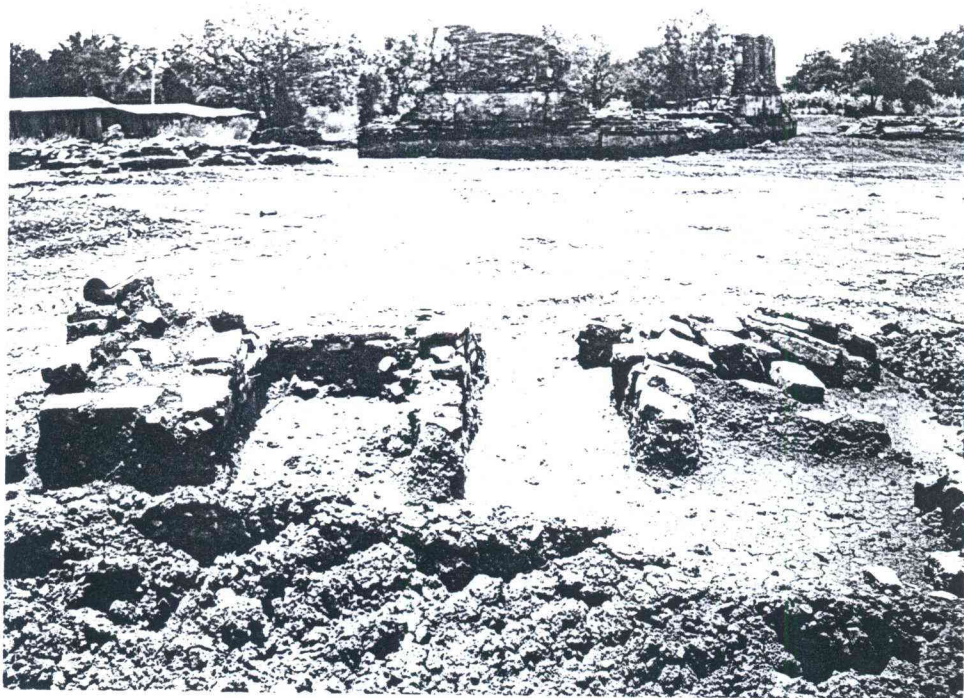
รูปที่ 14 โบราณสถานหมายเลข 2 फिल्मที่ (3/8)

รูปที่ 15 โบราณสถานหมายเลข 3 फिल्मที่ (4/36)

รูปที่ 16 โบราณสถานหมายเลข 4 फिल्मที่ (3/26)

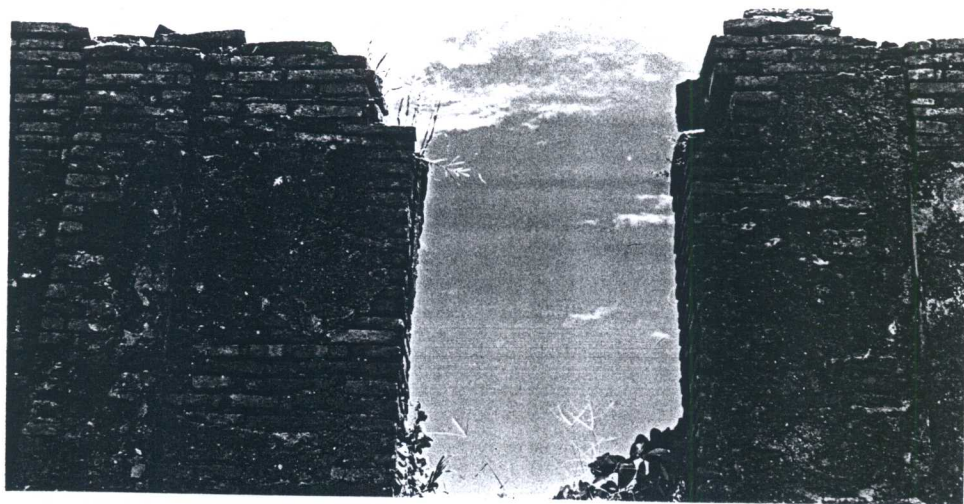
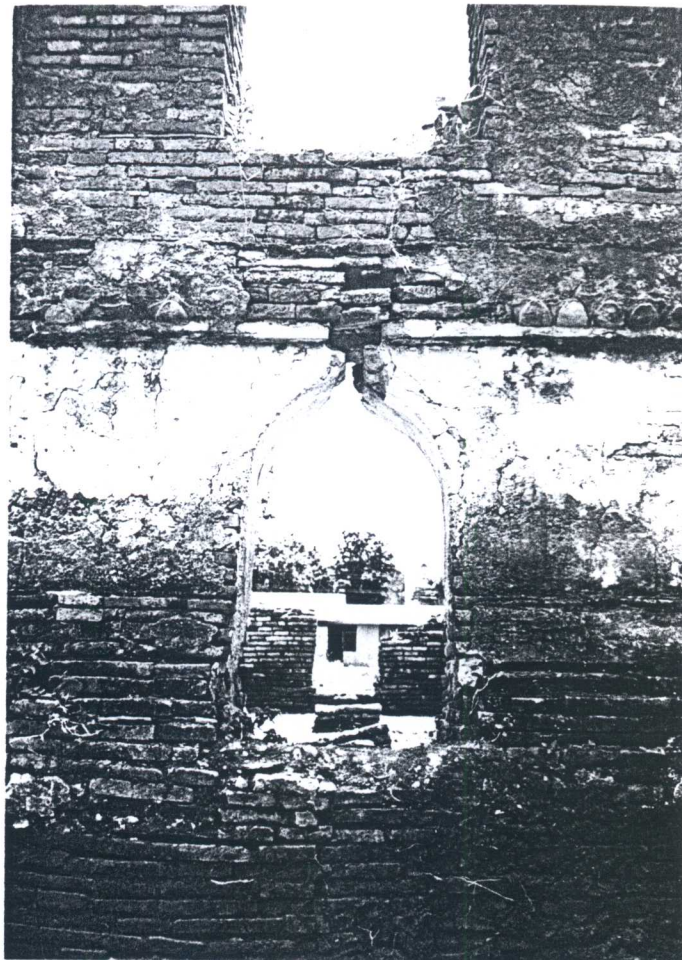

รูปที่ 17 โบราณสถานหมายเลข 5 फिल्मที่ (3/9)

รูปที่ 18 อาคารตำหนักมเหยงคณ์ फिल्मที่ (5/23)

รูปที่ 19 ช่องทางเข้าภายในตำหนัก
มเหยงคณ์ด้านทิศใต้ फिल्मที่ (3/32)

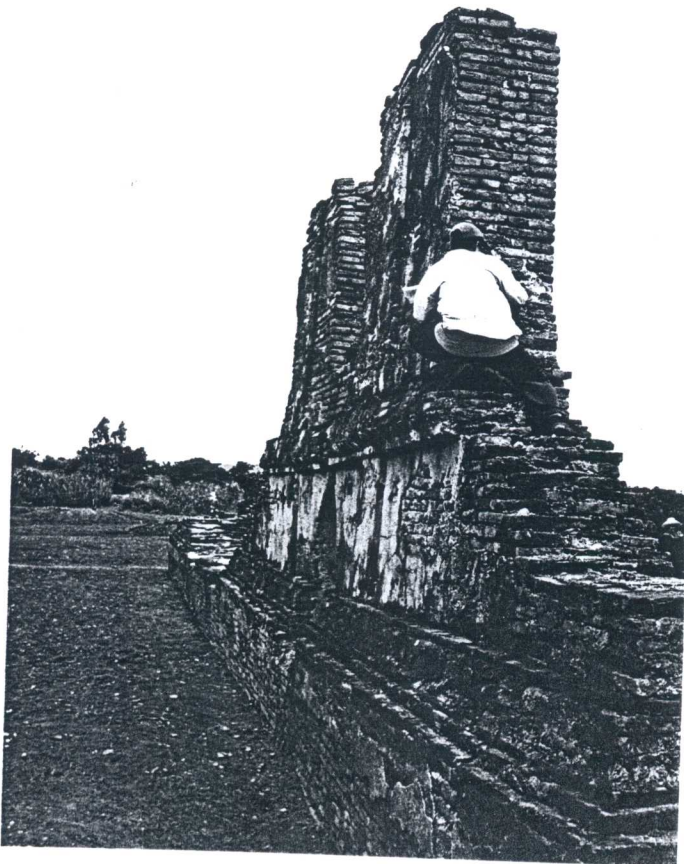

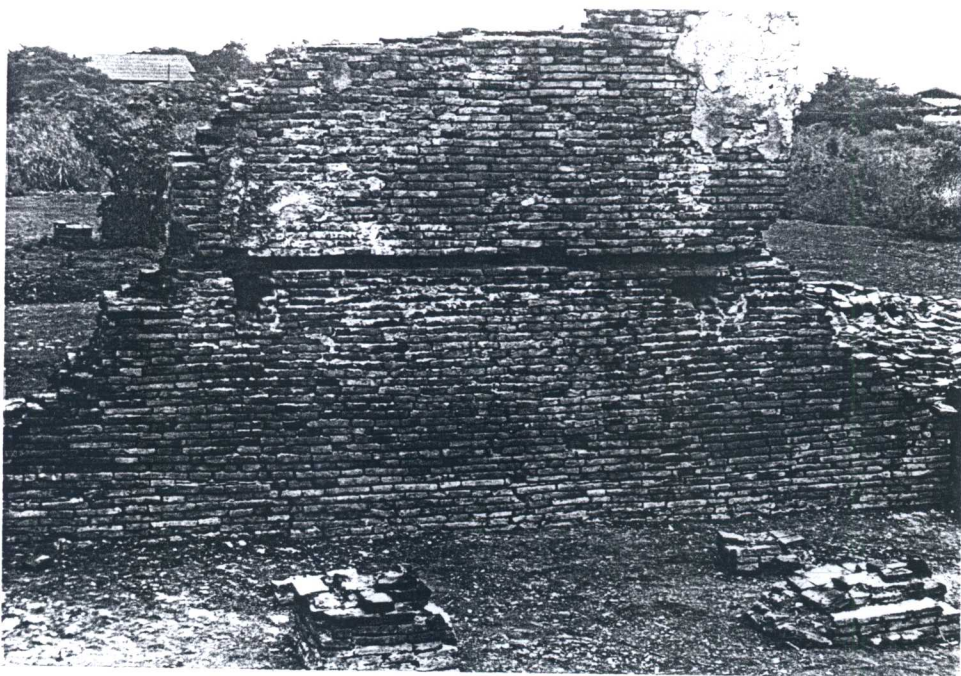
รูปที่ 20 ช่องหน้าต่างชั้นสอง फिल्मที่ (3/31)

รูปที่ 21 ช่องเลียบคานผนังหลัง
หน้าต่างฟิล์มที่ (4/30)

รูปที่ 22 ปูนปั้นประดับ
บัวหงาย ฟิล์มที่ (4/32)

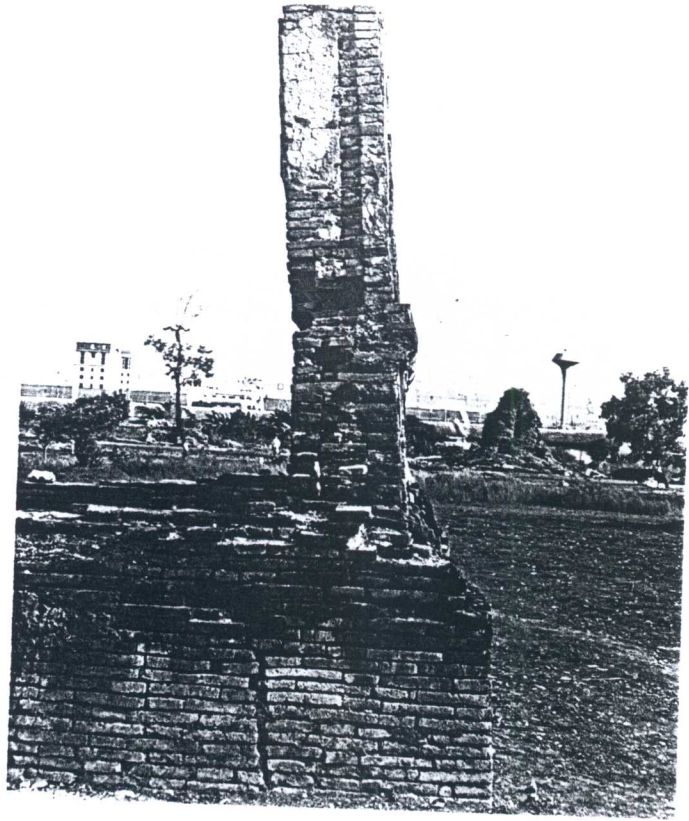

รูปที่ 23 เค้าเลียบคานรองรับพื้นกระดาน ผนังภายในด้านทิศตะวันตก พิล์มที่ (4/31)

รูปที่ 24 ช่องเลียบคานล่างของช่องประตู ชั้นสองด้านทิศตะวันตก พิล์มที่ (4/28)

รูปที่ 25 ร่องรอยกรอบประตูผนัง
ด้านทิศตะวันตก พิล์มที่ (6/5)

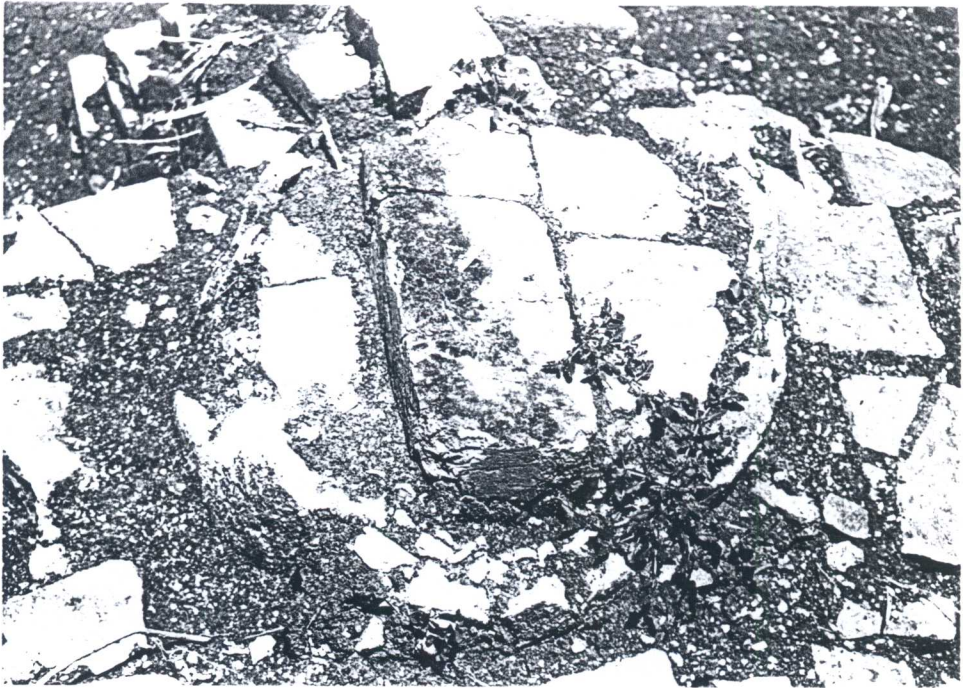

รูปที่ 26 ผนังภายนอกด้านทิศตะวันตก พิล์มที่ (4/27)

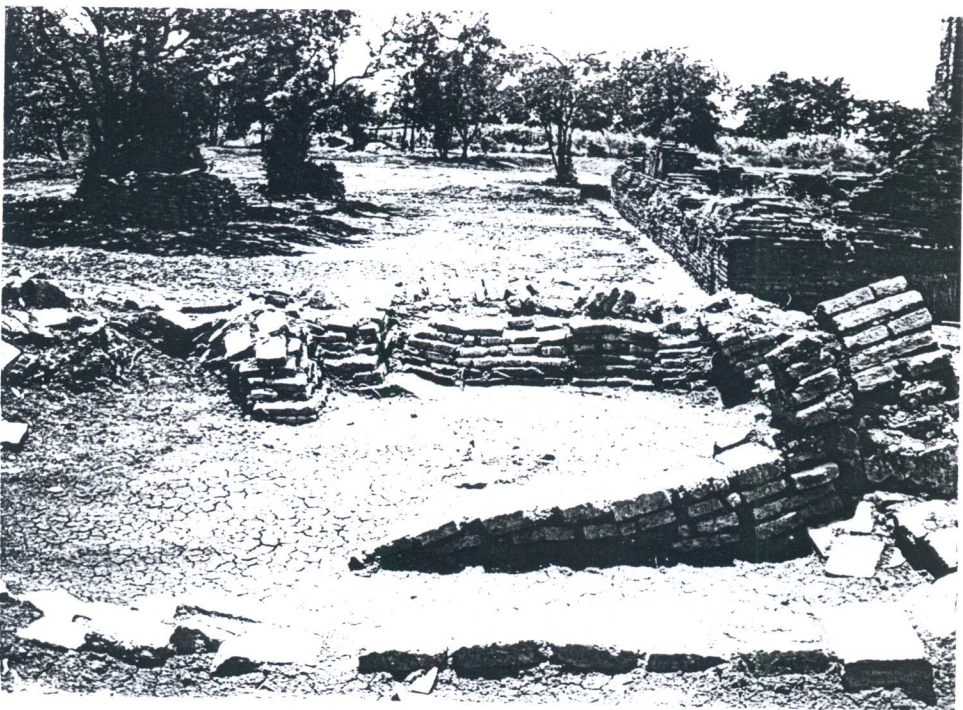
รูปที่ 27 เสาภายในอาคาร
 หลังการขุดแต่ง फिल्मที่ (4/29)

รูปที่ 28 เค้าเดียวของไม้คานและร่องวางไม้กระดาน फिल्मที่ (6/14)

รูปที่ 29 แนวเสาโบราณสถานหมายเลข 2 फिल्मที่ (3/7)

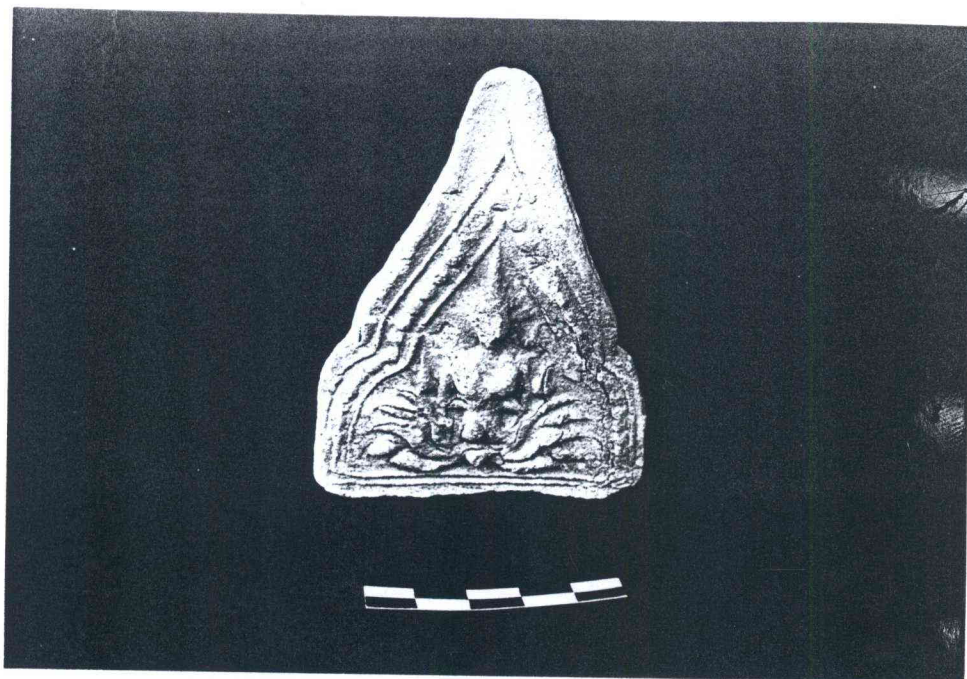
รูปที่ 30 เอ็นเชื่อมต่อระหว่างเสาภายในโบราณสถานหมายเลข 2 फिल्मที่ (3/2)

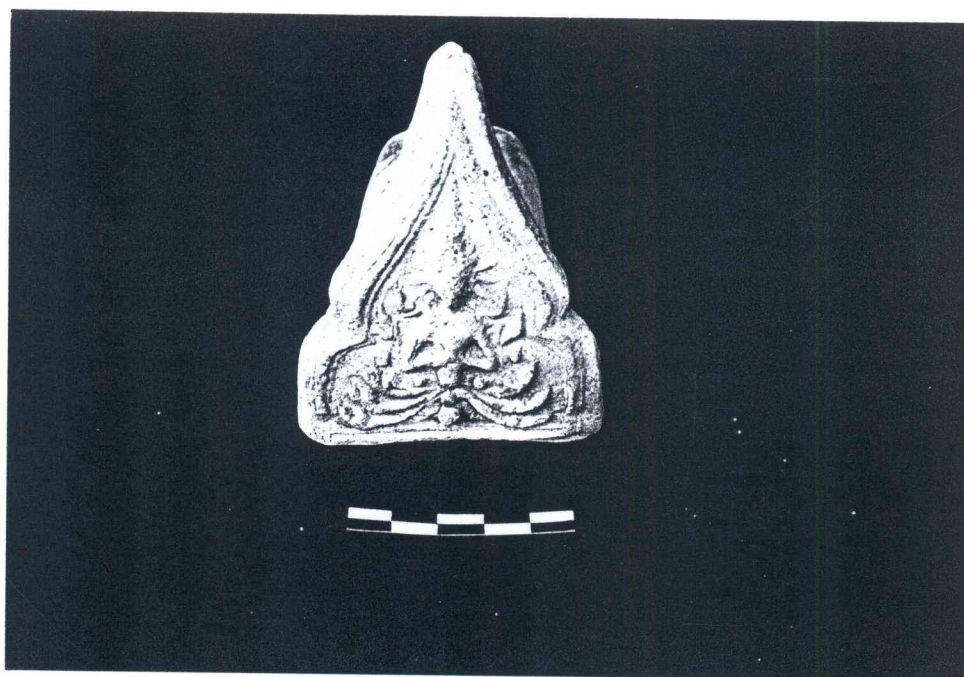
รูปที่ 31 กรอบฐานสี่เหลี่ยมด้านทิศตะวันตกของโบราณสถานหมายเลข 2 फिल्मที่ (6/1)

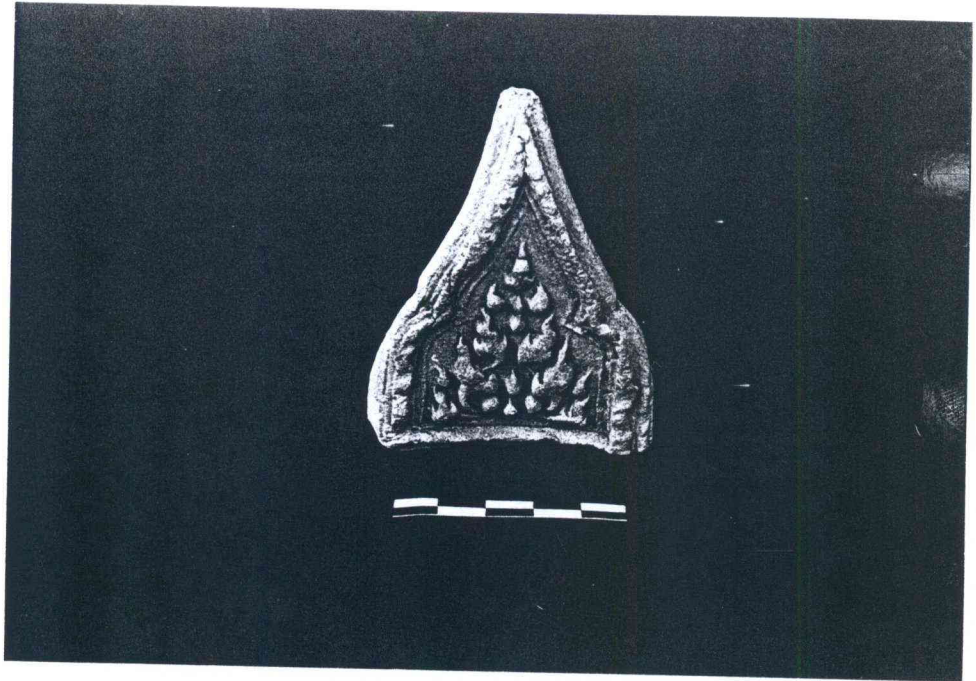
รูปที่ 32 ขุดฐานบัวโบราณสถานหมายเลข 3 फिल्मที่ (3/10)

รูปที่ 33 กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนม แบบที่ 1 फिल्मที่ (11/1)

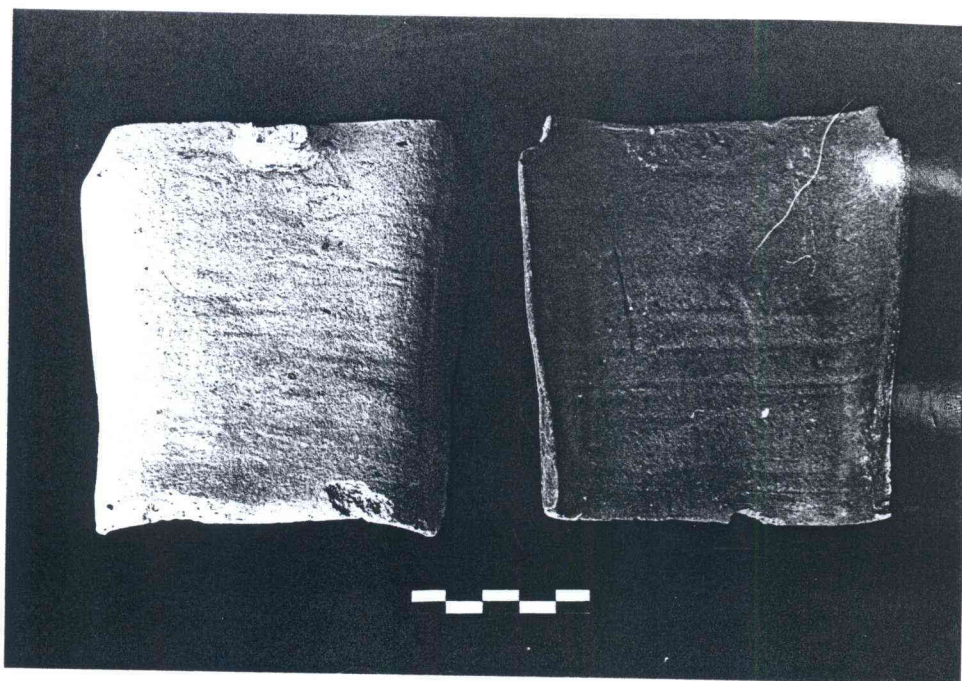
รูปที่ 34 กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนม แบบที่ 2 फिल्मที่ (11/2)

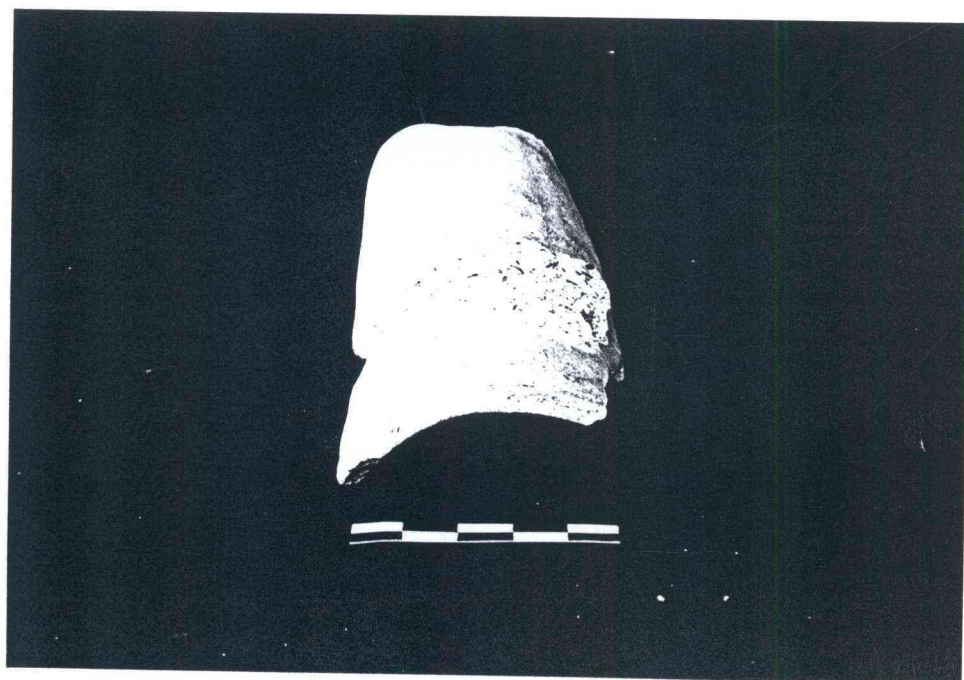
รูปที่ 35 กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พฤกษา แบบที่ 1 फिल्मที่ (11/3)

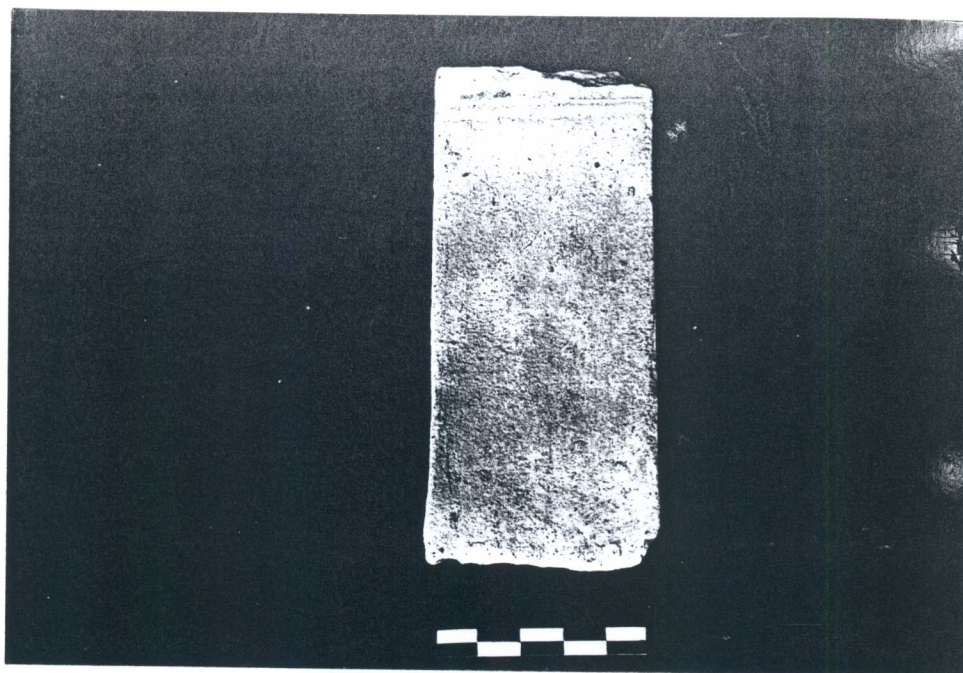
รูปที่ 36 กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พฤกษา แบบที่ 2 फिल्मที่ (11/4)

รูปที่ 37 กระเบื้องมุงหลังคาดินเผา फिल्मที่ (11/6)

รูปที่ 38 กระเบื้องมุงหลังคาดินเผา फिल्मที่ (11/5)

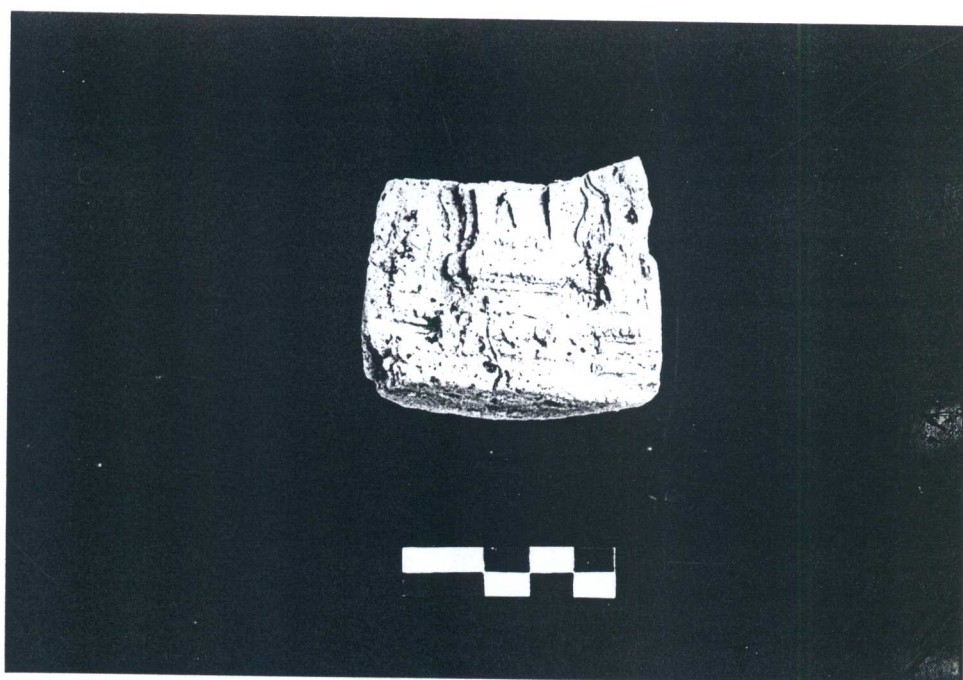
รูปที่ 39 กระเบื้องมุงหลังคาดินเผา फिल्मที่ (11/10)

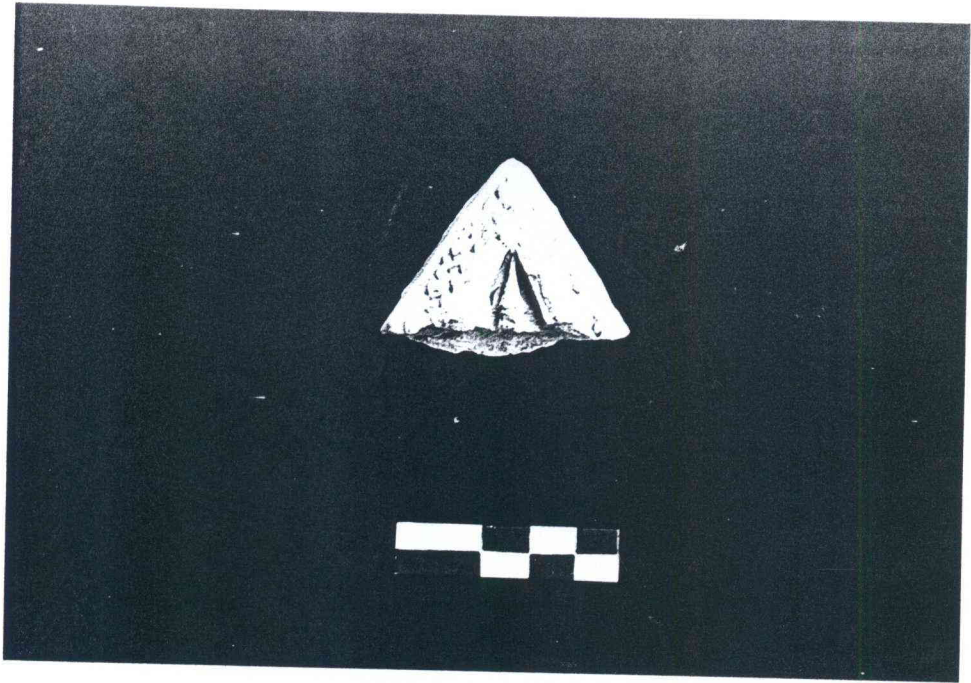
รูปที่ 40 ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมปูนปั้น(ลูกแก้วอกไก่) फिल्मที่ (11/12)

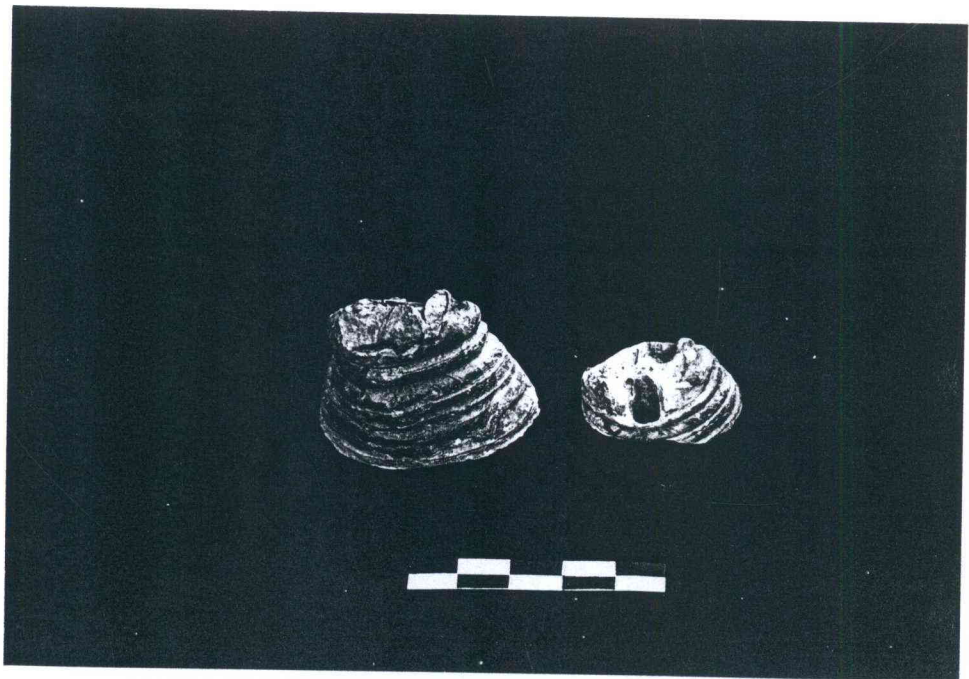
รูปที่ 41 ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา N1E2 फिल्मที่ (11/14)

รูปที่ 42 ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา N1E2 फिल्मที่ (11/15)

รูปที่ 43 ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา S2E1 फिल्मที่ (11/21)

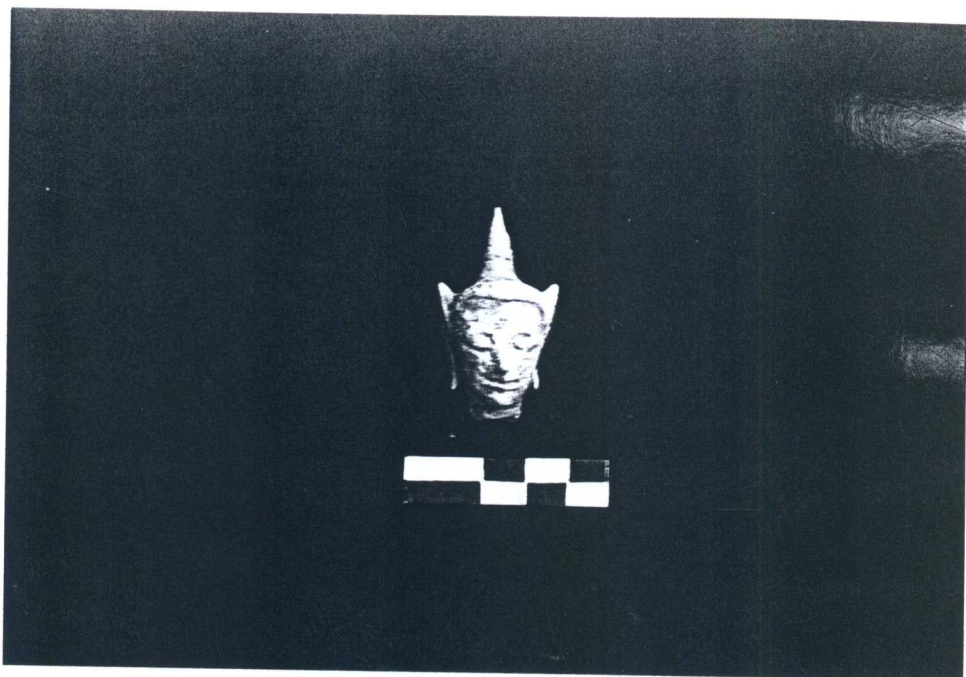
รูปที่ 44 ชิ้นส่วนแกนดินของพระพุทธรูปนูนเงิน फिल्मที่ (11/12)

รูปที่ 45 ชิ้นส่วนแกนดินของพระพุทธรูปบุเงิน फिल्मที่ (11/13)

รูปที่ 46 เศียรพระพุทธรูปสำริด N2E5 फिल्मที่ (11/27)

รูปที่ 47 ศีรษะพระพุทธรูปสำริด (พระชัยวัฒน์) N1W2 फिल्मที่ (11/18)

รูปที่ 48 ศีรษะพระพุทธรูปสำริด S2W3 फिल्मที่ (11/25)

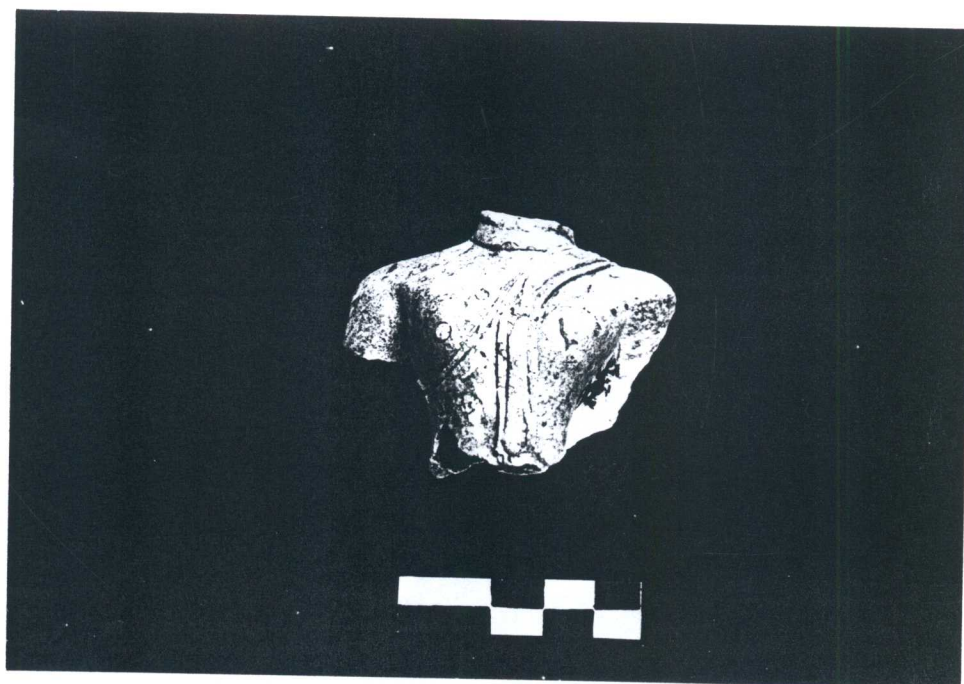
รูปที่ 49 ชิ้นส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด N2W5 फिल्मที่ (11/22)

รูปที่ 50 ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริดประทับยืน N2E5 फिल्मที่ (11/23)

รูปที่ 51 ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด (พระชัยวัฒน์) S2E1 फिल्मที่ (11/24)

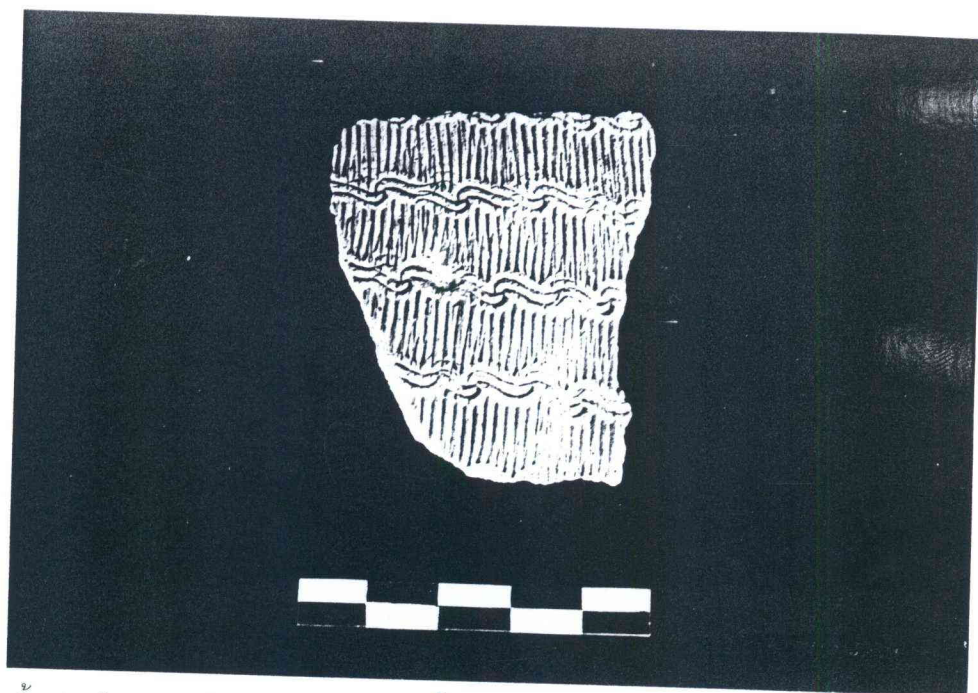
รูปที่ 52 ชิ้นส่วนพระพุทธรูปเนื้อหิน S2E1 फिल्मที่ (11/17)

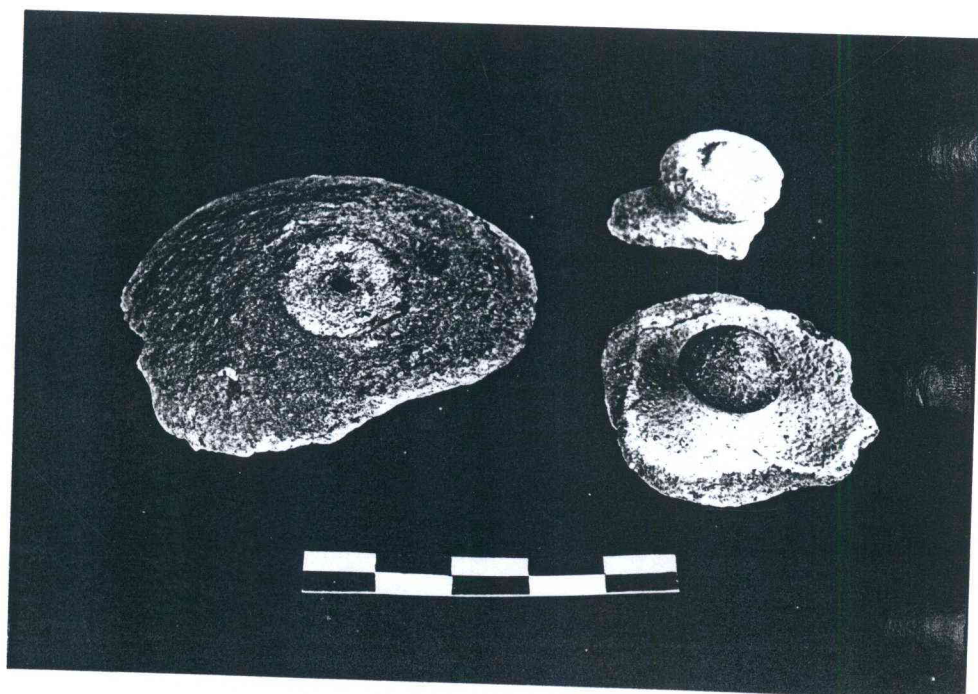
รูปที่ 53 ชิ้นส่วนพระพุทธรูปเนื้อหินทราย N1E2 फिल्मที่ (11/16)

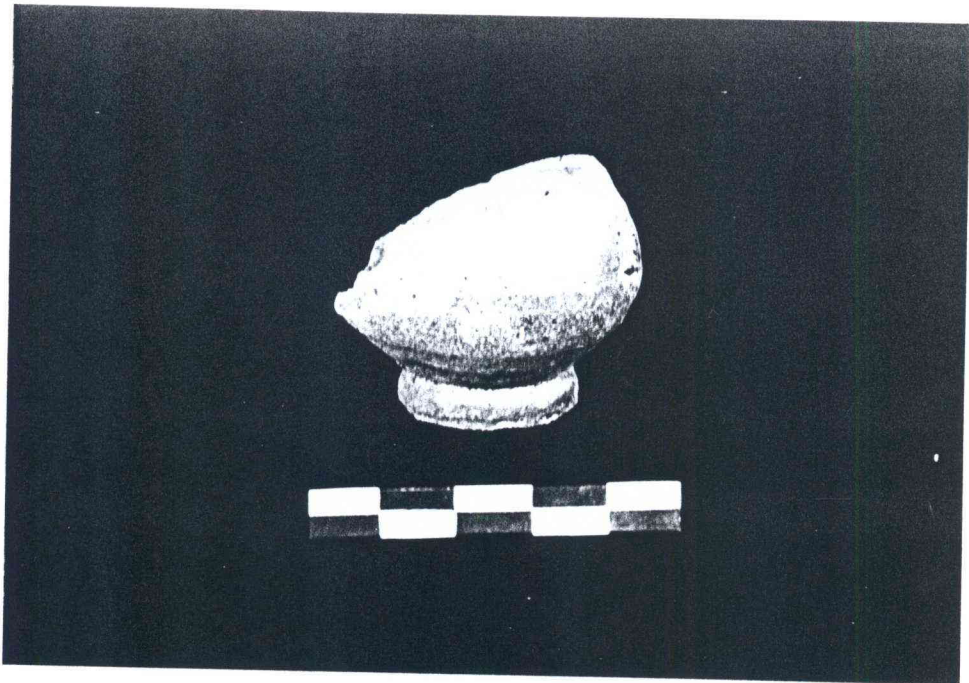
รูปที่ 54 ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผา เนื้อดินธรรมดา แหล่งเตาพื้นเมือง फिल्मที่(12/37)

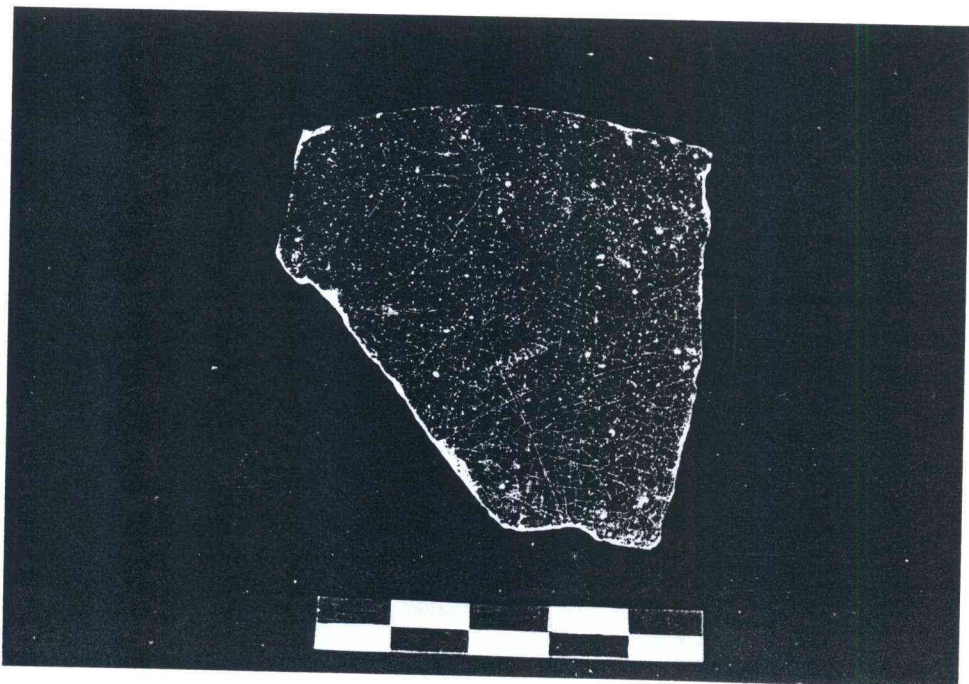
รูปที่ 55 ชิ้นส่วนไหล่และลำตัวภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา แหล่งเตาพื่นเมือง फिल्मที่ (11/32)

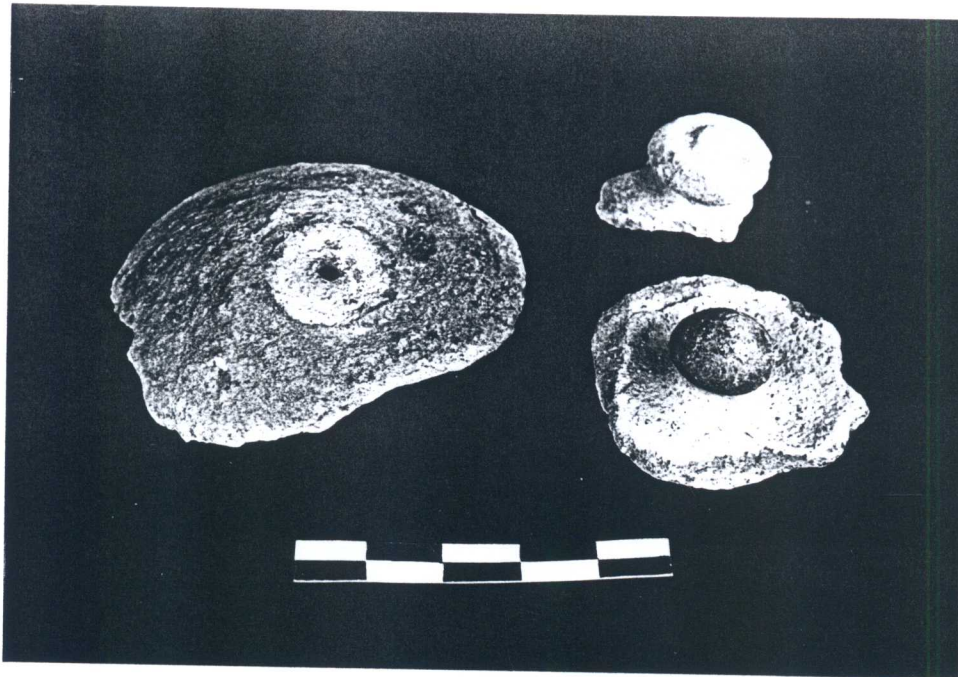
รูปที่ 56 ชิ้นส่วนฝาภาชนะดินเผา เนื้อดินธรรมดา แหล่งเตาพื่นเมือง फिल्मที่ (11/35)

รูปที่ 57 ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาพื้นเมือง फिल्मที่ (12/6)

รูปที่ 58 ชิ้นส่วนลำตัวภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาแม่น้ำน้อย फिल्मที่ (12/16)

รูปที่ 59 ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาแม่น้ำน้อย फिल्मที่ (11/35)

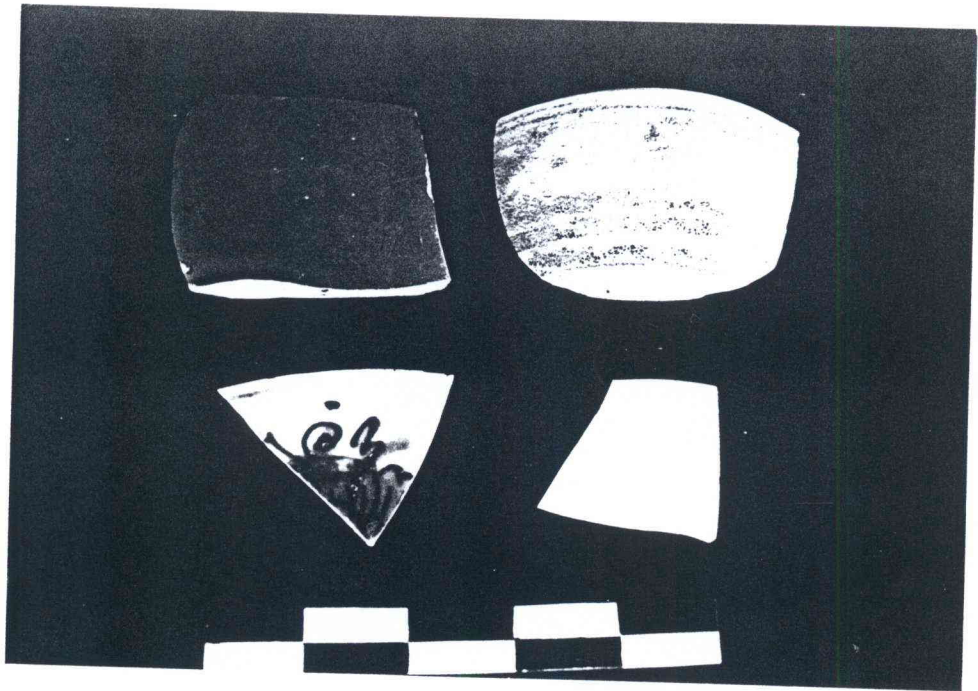
รูปที่ 60 ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาบ้านบางปูน फिल्मที่ (12/4)

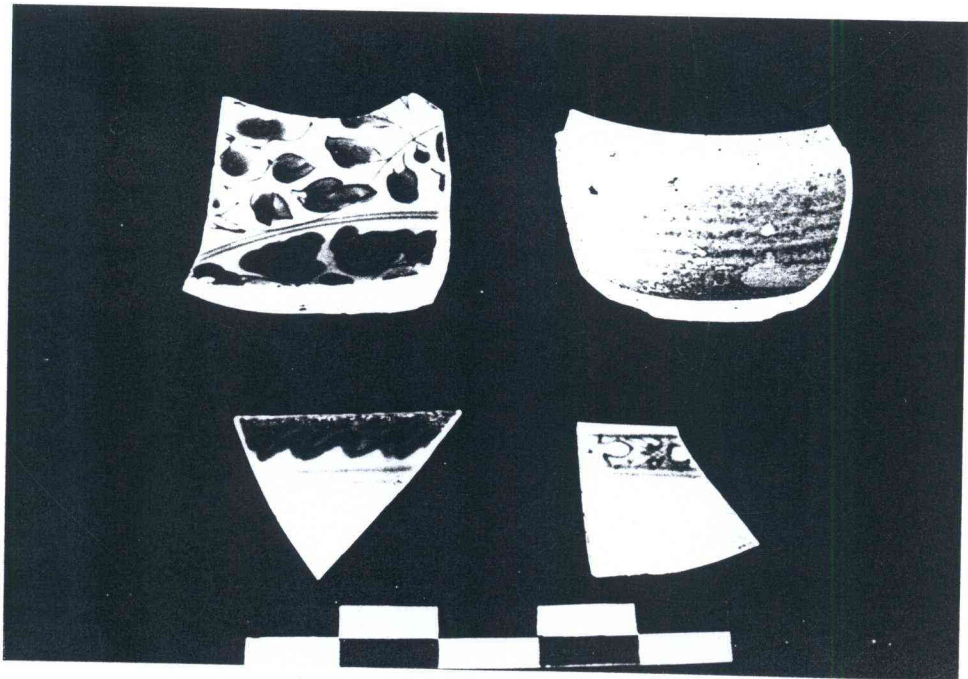
รูปที่ 61 ชิ้นส่วนลำตัวภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาลำพูน พิมพ์ที่ (12/8)

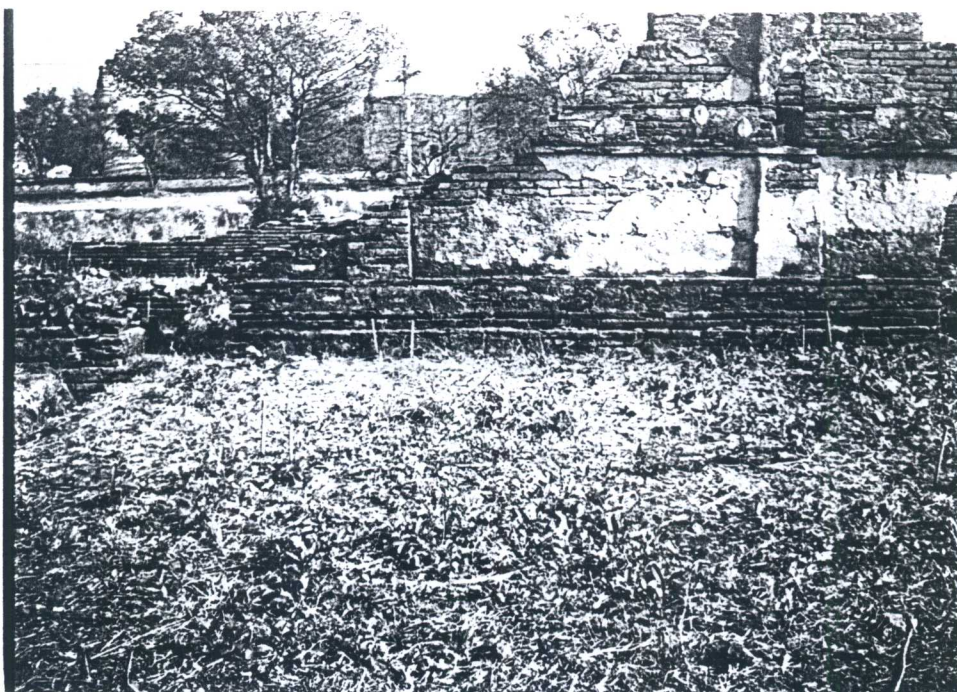
รูปที่ 62 ชิ้นส่วนก้นภาชนะเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หยวน (เครื่องลายคราม พิมพ์ที่ (12/9)

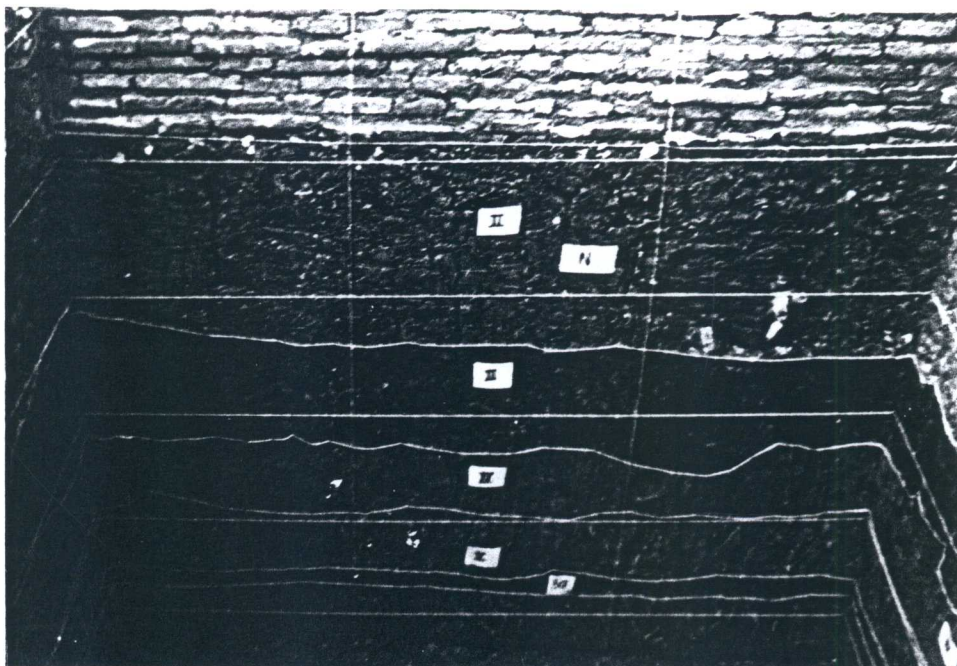
รูปที่ 63 ชิ้นส่วนปากภาชนะเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง (เครื่องลายคราม) ฟิล์มที่ (12/13)

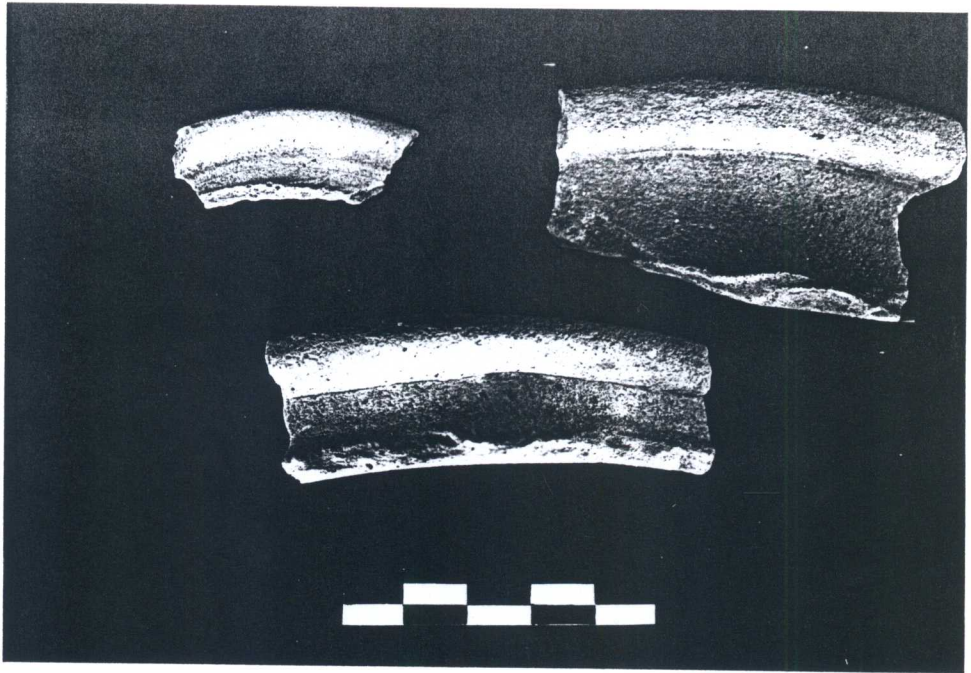
รูปที่ 64 ชิ้นส่วนลำตัวและก้นภาชนะเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง (เครื่องลายคราม) ฟิล์มที่ (12/14)

รูปที่ 65 ภาพพื้นที่ก่อนการขุดค้นหลุมขุดค้น TP1 फिल्मที่ (7/1)

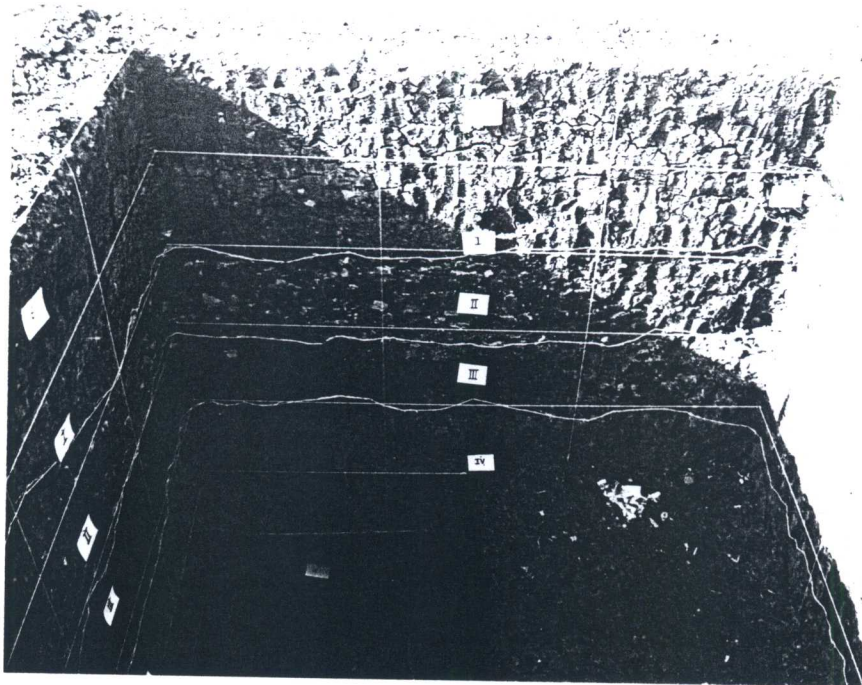
รูปที่ 66 Profile TP1 फिल्मที่ (7/15)

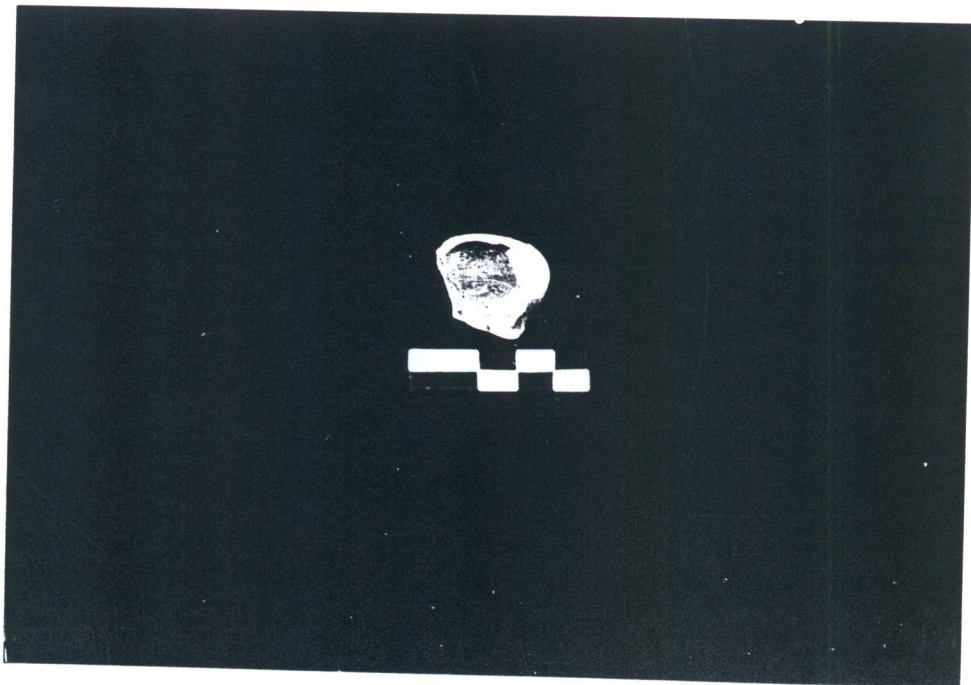
รูปที่ 67 ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผา เนื้อแกร่ง แหล่งเตาพื้นเมือง หลุมขุดค้น TP1ฟิล์มที่ (12/24)

รูปที่ 68 สภาพพื้นที่ก่อนการขุดค้นหลุมขุดค้น TP2 ฟิล์มที่ (8/1)

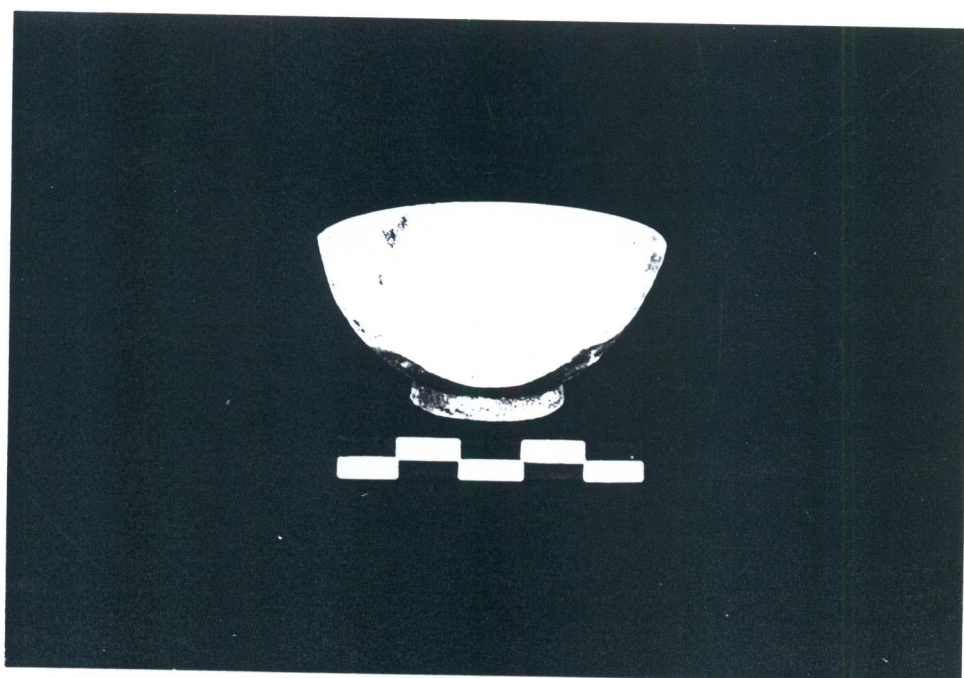
รูปที่ 69 Profile TP2 फिल्मที่ (8/15)

รูปที่ 70 กระปุก แหล่งเตา สุโขทัย - ศรีลังกานัลย หลุมชุดค้นTP2 फिल्मที่ (12/40)

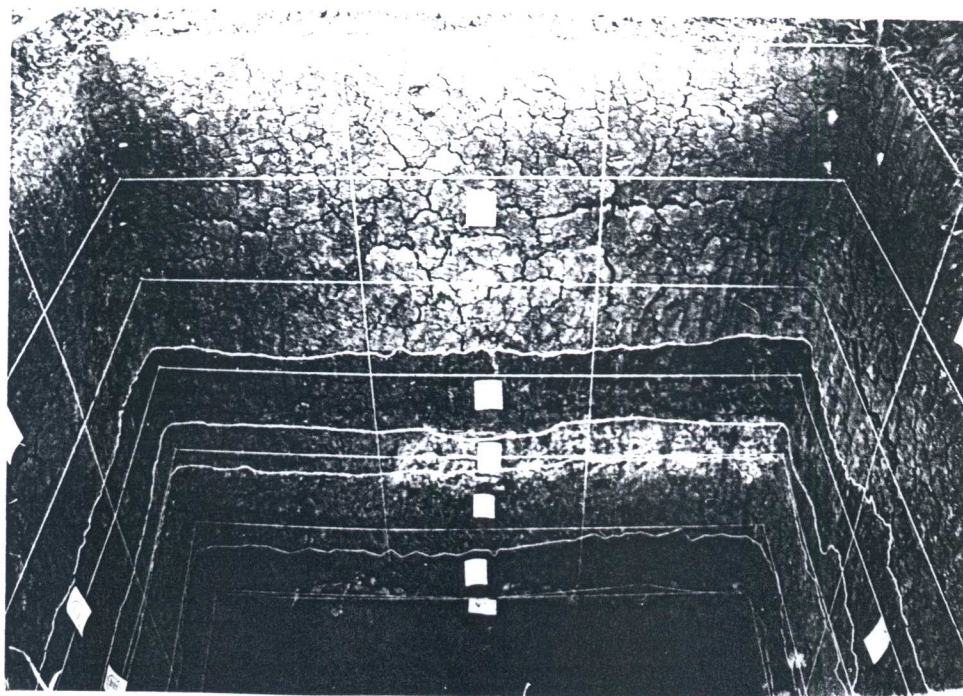
รูปที่ 71 กระปุก หรือ ขวด แห้งเตา สุโขทัย- ศรีสัชนาลัย หลุมขุดค้นTP2 फिल्मที่ (11/29)

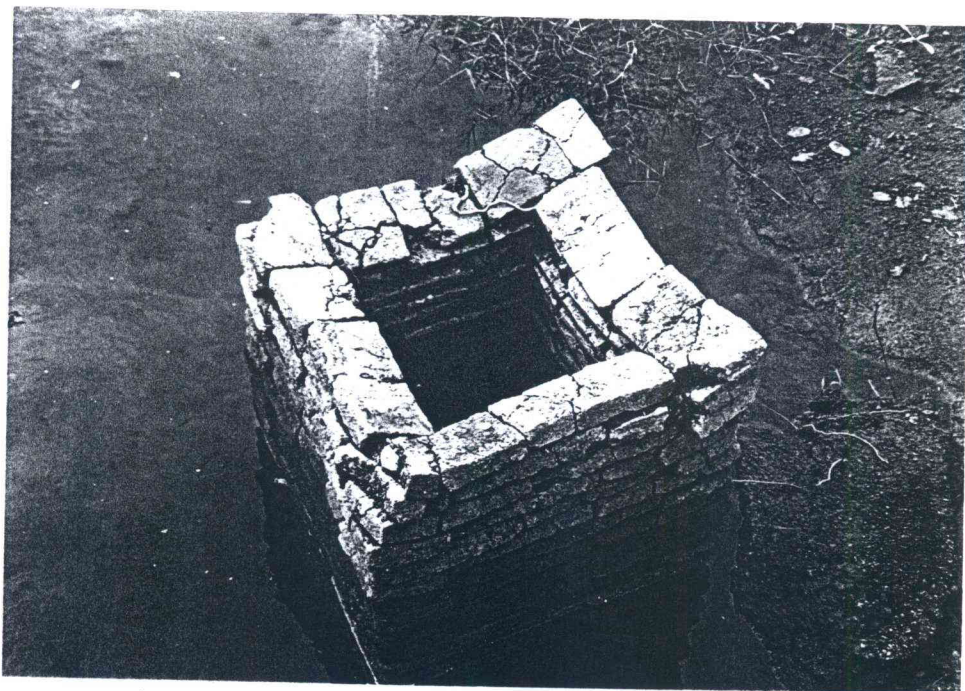
รูปที่ 72 ภาชนะเครื่องถ้วยเคลือบเขียวชาเลนดอล แห้งเตา สุโขทัย - ศรีสัชนาลัยหลุมขุดค้นTP2 फिल्मที่ (12/39)

รูปที่ 73 สภาพพื้นที่ก่อนการขุดค้นหลุมขุดค้น TP3 फिल्मที่ (6/4)

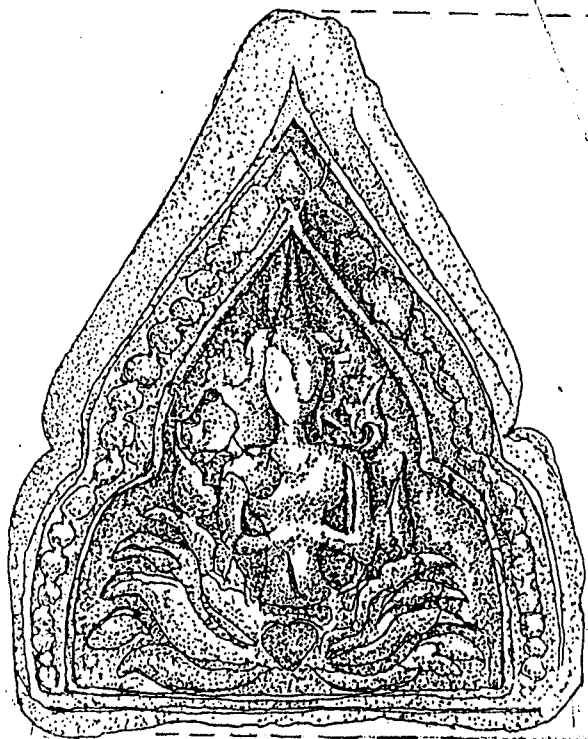

รูปที่ 74 Profile TP3 फिल्मที่ (10/11)

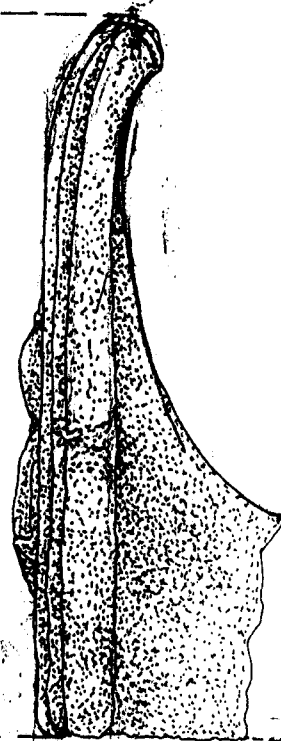

รูปที่ 75 อีฐูก่อเป็นแท่งสี่เหลี่ยม
ภายในกลวง फिल्मที่ (9/27)

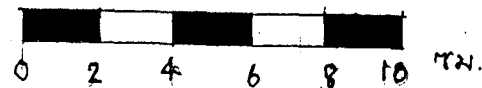
ภาพลายเส้น

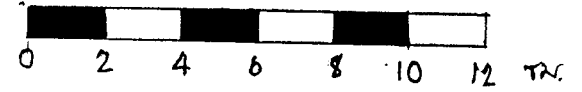
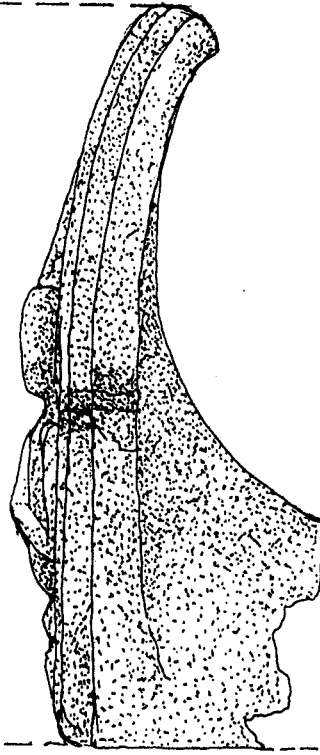
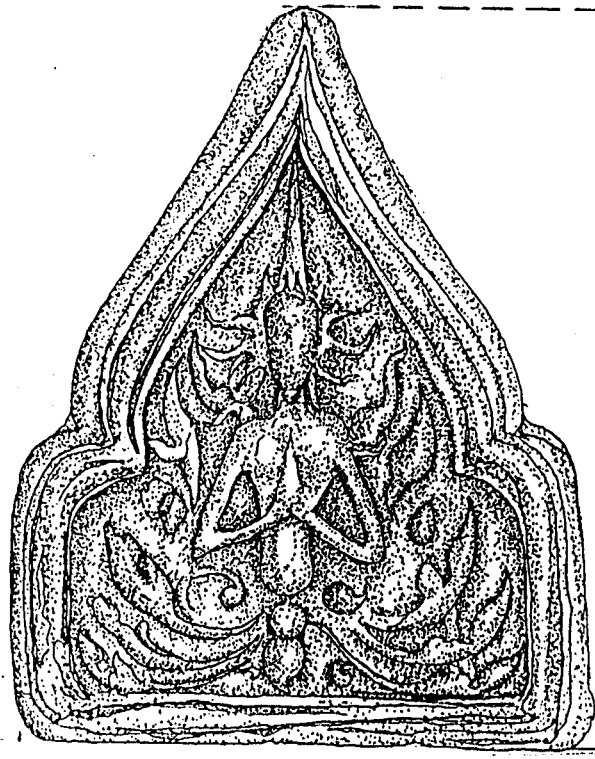
ภาพลายเส้นที่ 1

กระเบื้องเชิงชายลายนเทพพนม แบบที่ 1

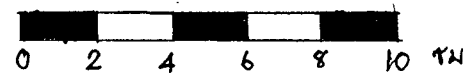
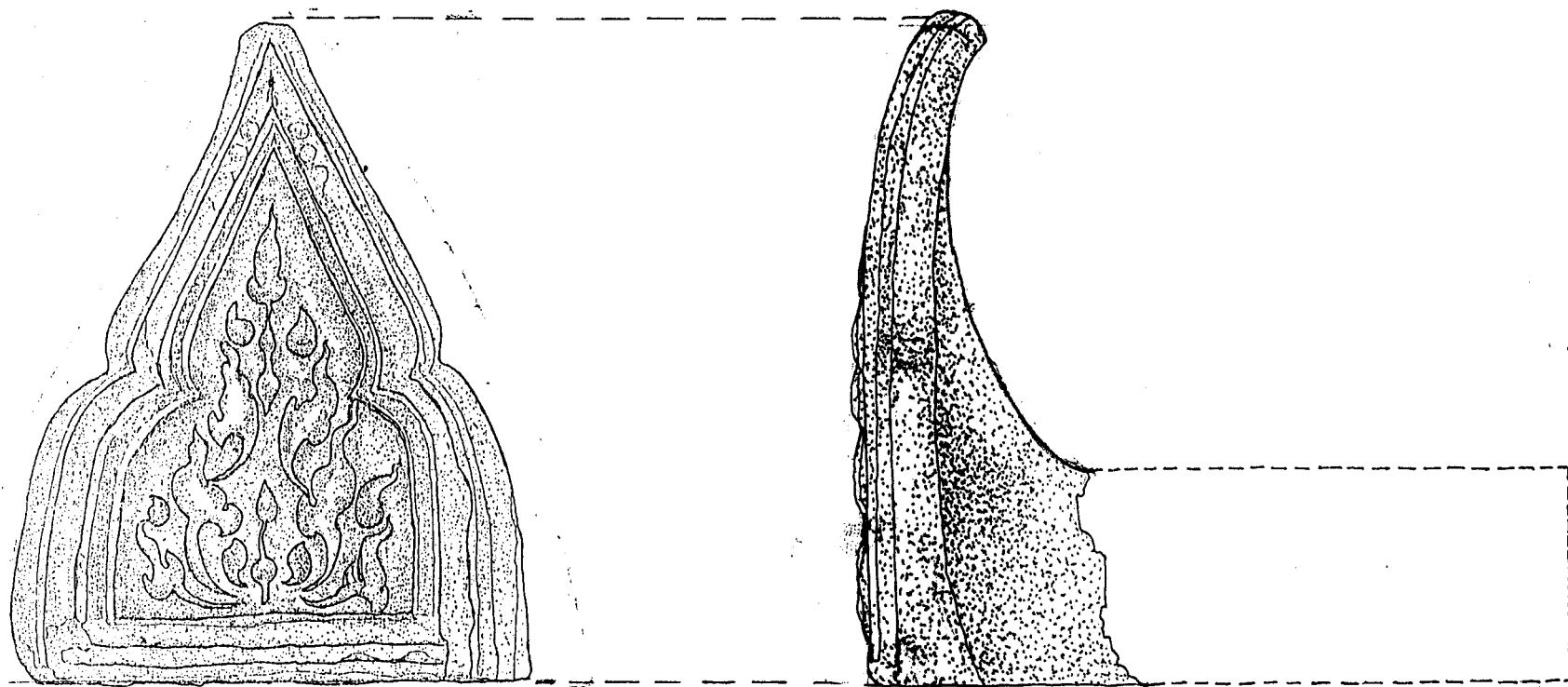
มาตราส่วน 1:2

มาตราส่วน 1:2

ภาพถ่ายเส้นที่ 2

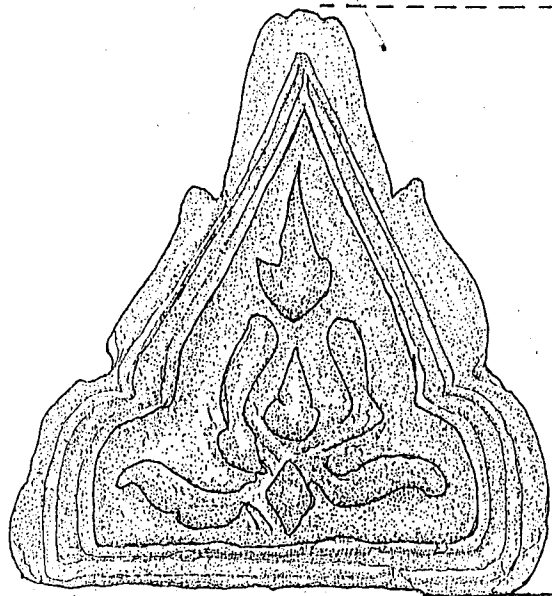
กระเบื้องเชิงชายลายเทพพนม แบบที่ 2

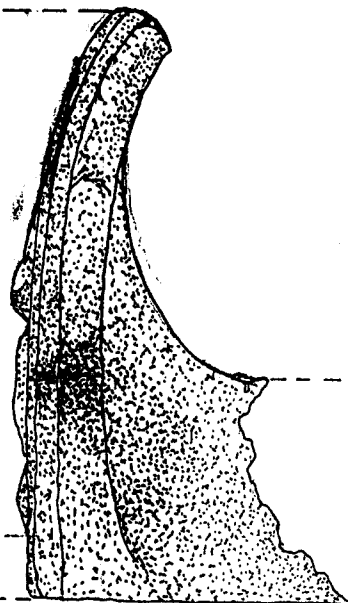
ภาพลายเส้นที่ 3

กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พฤกษา แบบที่ 1

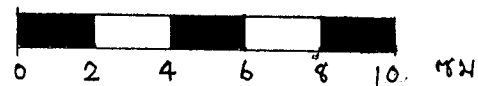
มาตราส่วน 1:2

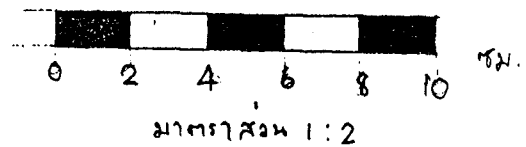
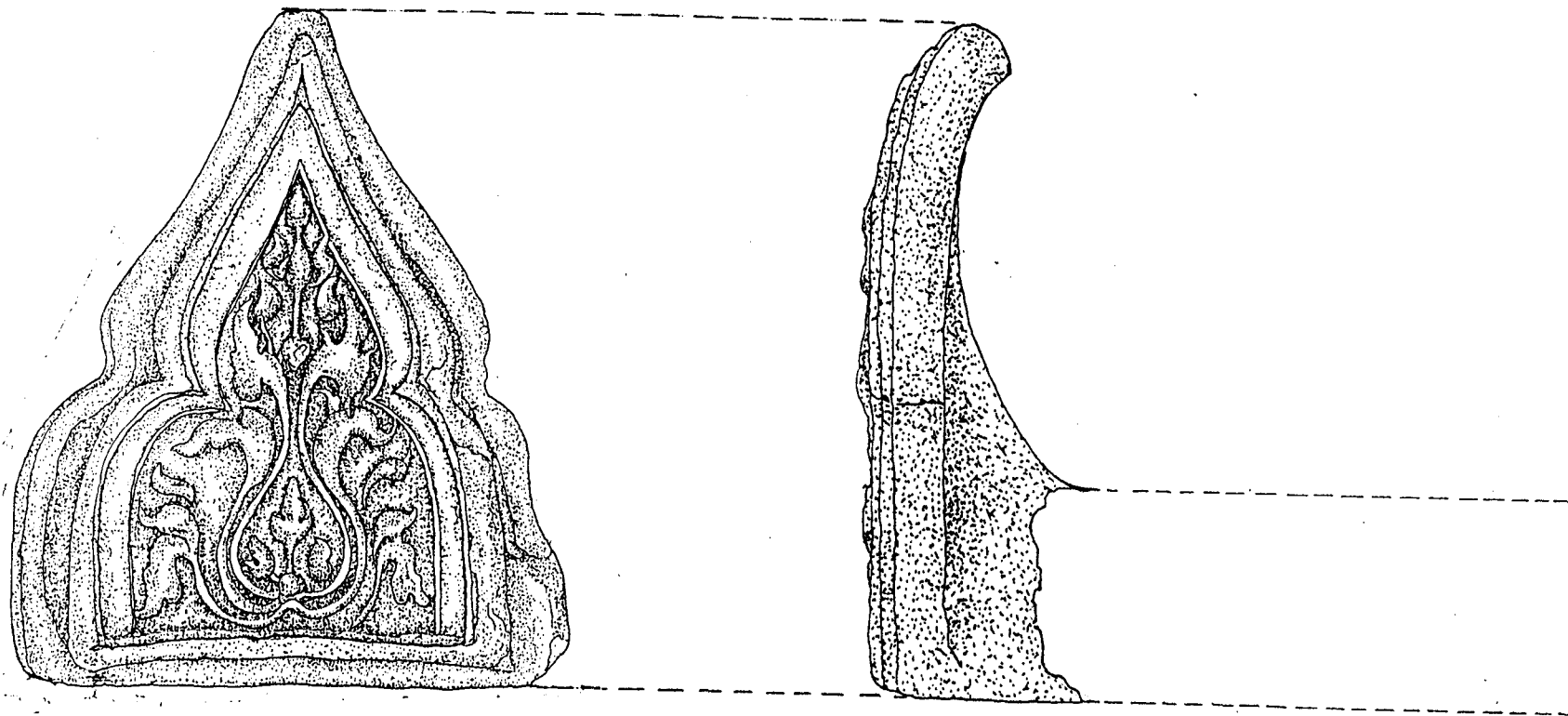
ภาพลายเส้นที่ 4a

กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พฤกษา แบบที่ 2

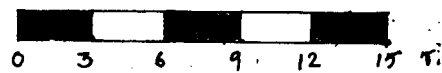
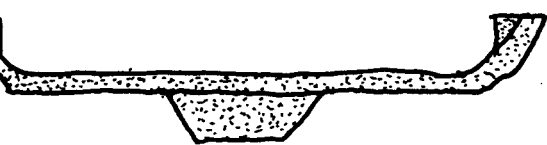
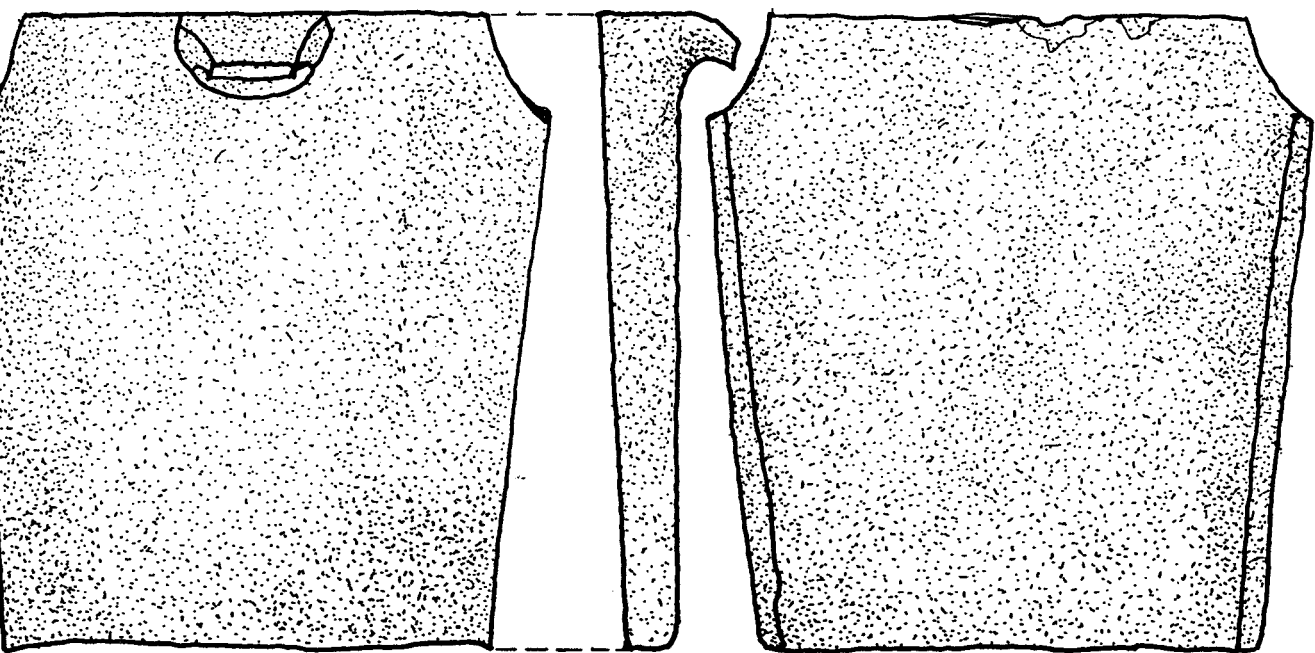
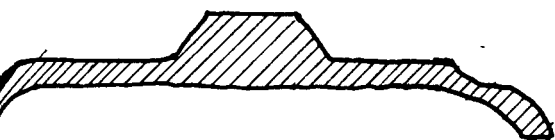

มาตราส่วน 1:2

ภาพลายเส้นที่ 4b

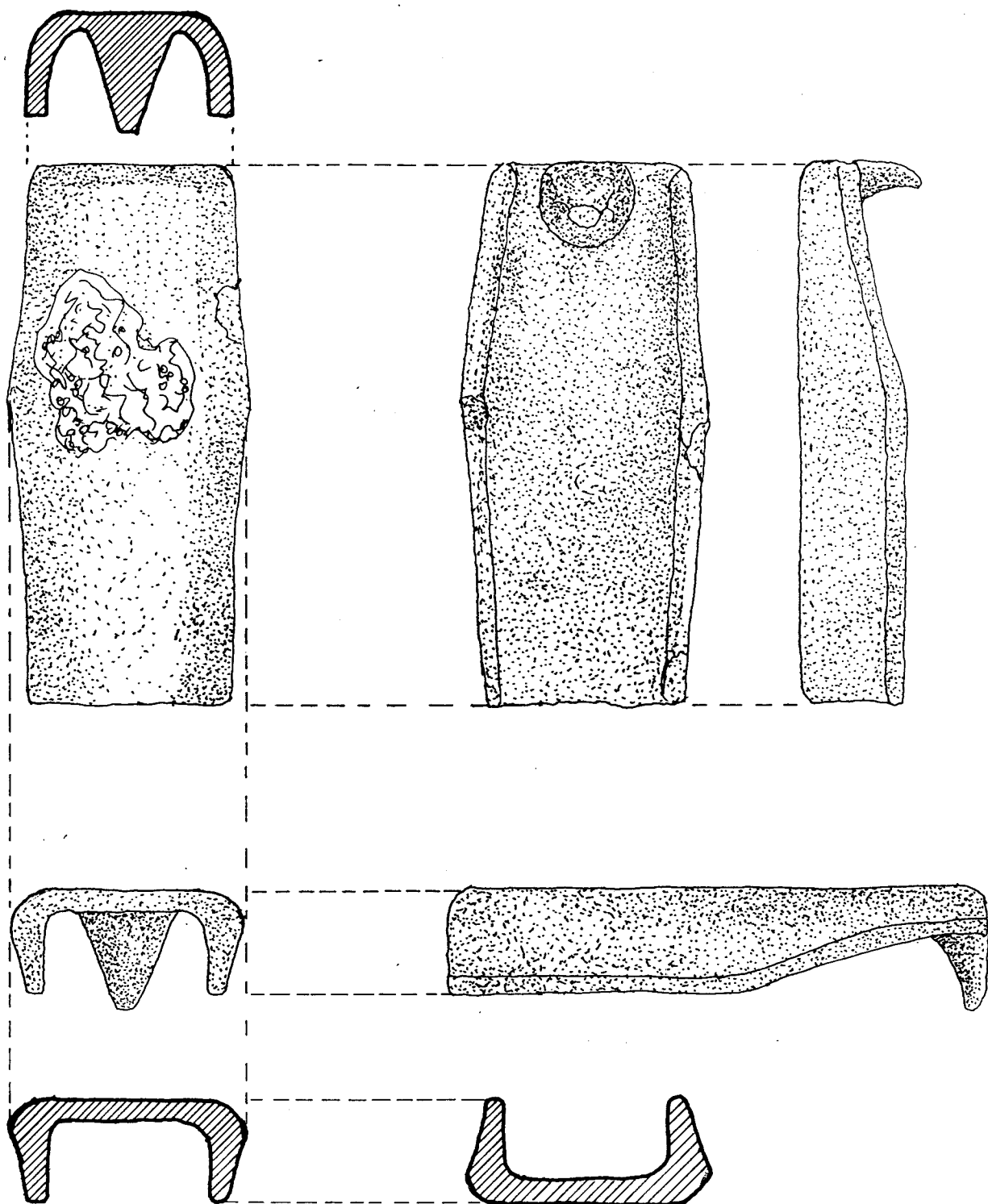
กระเบื้องเชิงชายลาย พันธุ์พุกษา แบบที่ 3

มาตราส่วน 1:3

ภาพถ่ายเส้นที่ 5

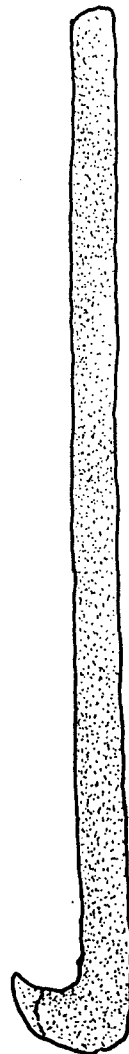
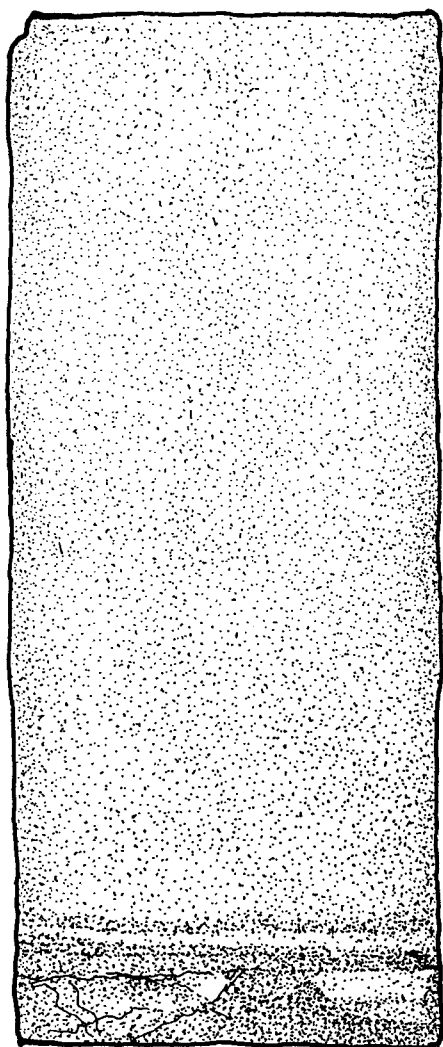
กระเบื้องกาบกล้วยตัวเมีย

0 2 4 6 8 10 12 ซม.
 มาตรฐาน 1:2

ภาพลายเส้นที่ 6

กระเบื้องกบแก้วตัวผู้

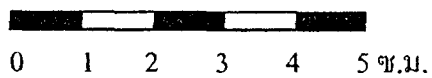
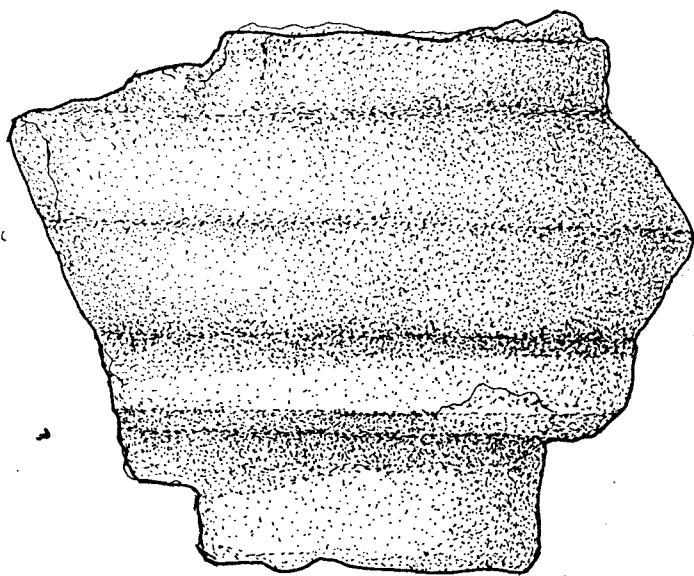

0 1 2 3 4 5 ซม.

มาตราส่วน 1:2

ภาพลายเส้นที่ 7

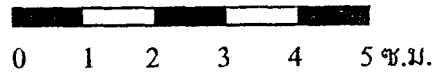
กระเบื้องมุงหลังคาดินเผา(แผ่นเรียบ) ตัวผู้

มาตราส่วน 1:2

ภาพลายเส้นที่ 8

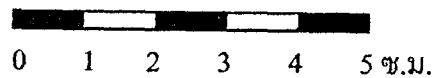
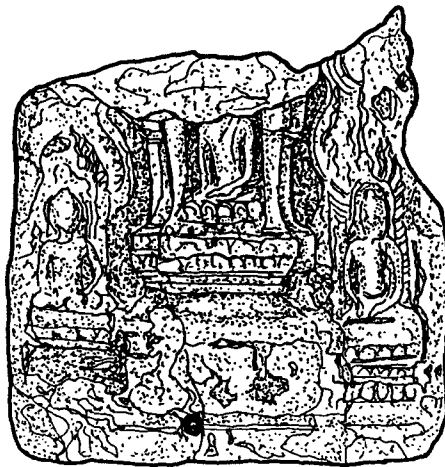
ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมดินเผา

มาตราส่วน 1:1

ภาพลายเส้นที่ 9

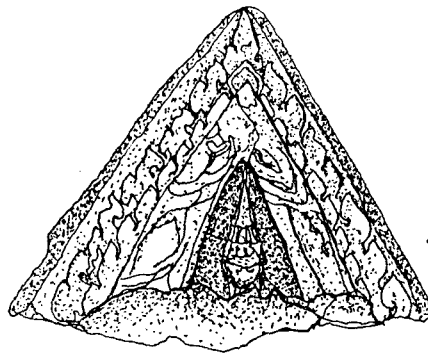
ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา NIE2

มาตราส่วน 1:1

ภาพลายเส้นที่ 10

ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา NIE2

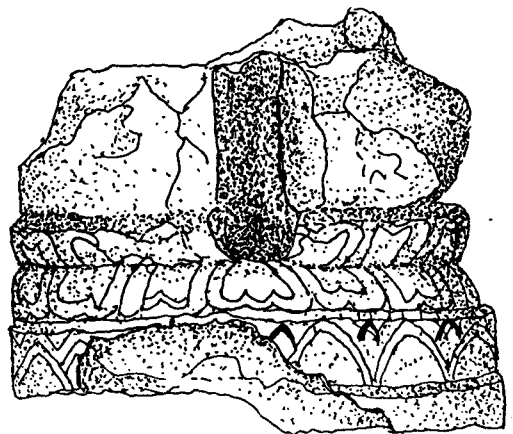
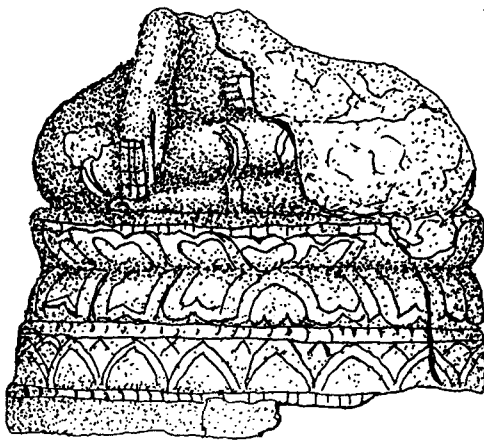

0 1 2 3 4 5 ซม.

มาตราส่วน 1:1

ภาพลายเส้นที่ 11

ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา S2E1

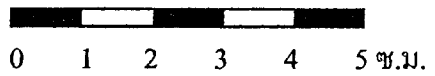
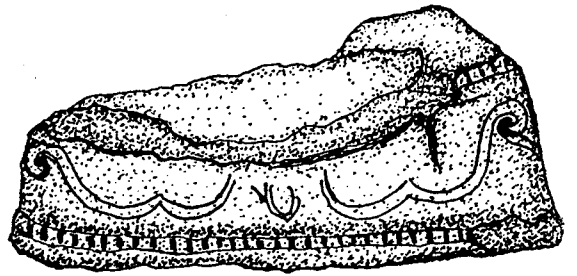
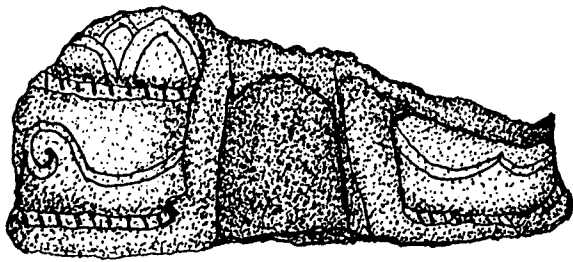

0 1 2 3 4 5 ซม.

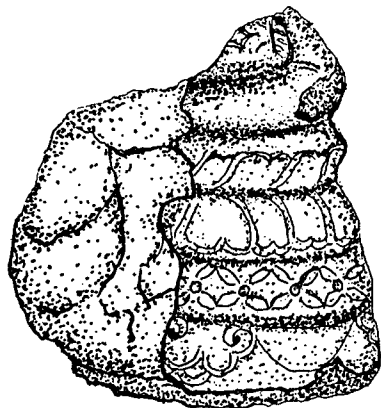
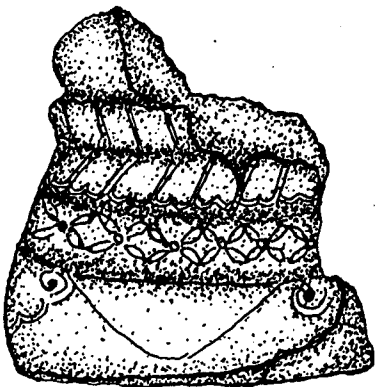
มาตราส่วน 1:1

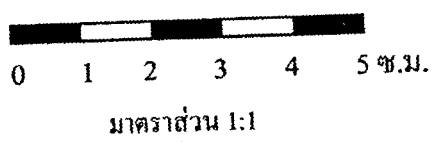
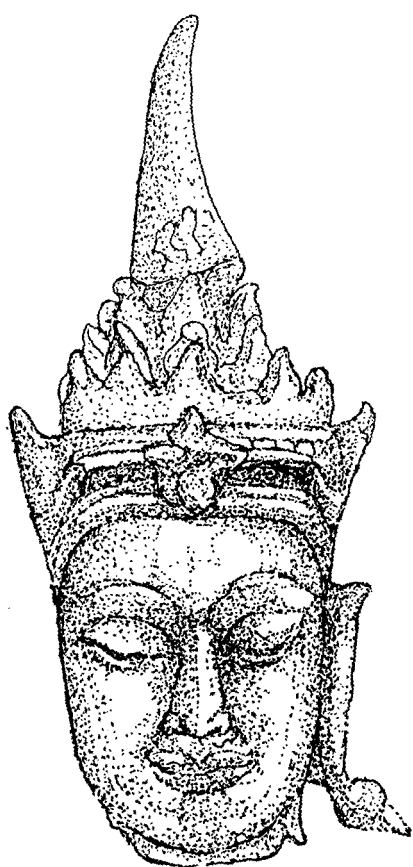
ภาพลายเส้นที่ 12

ชิ้นส่วนแกนดินของพระพุทธรูปนูนเงิน

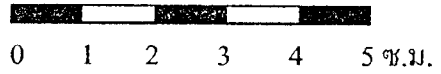
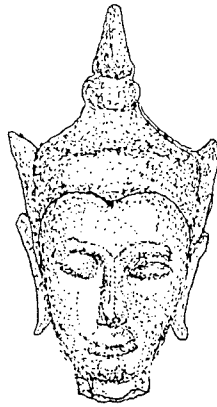
มาตราส่วน 1:1

ภาพลายเส้นที่ 14

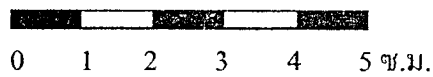
เศียรพระพุทธรูปสำริด N2E5

มาตราส่วน 1:1

ภาพลายเส้นที่ 15

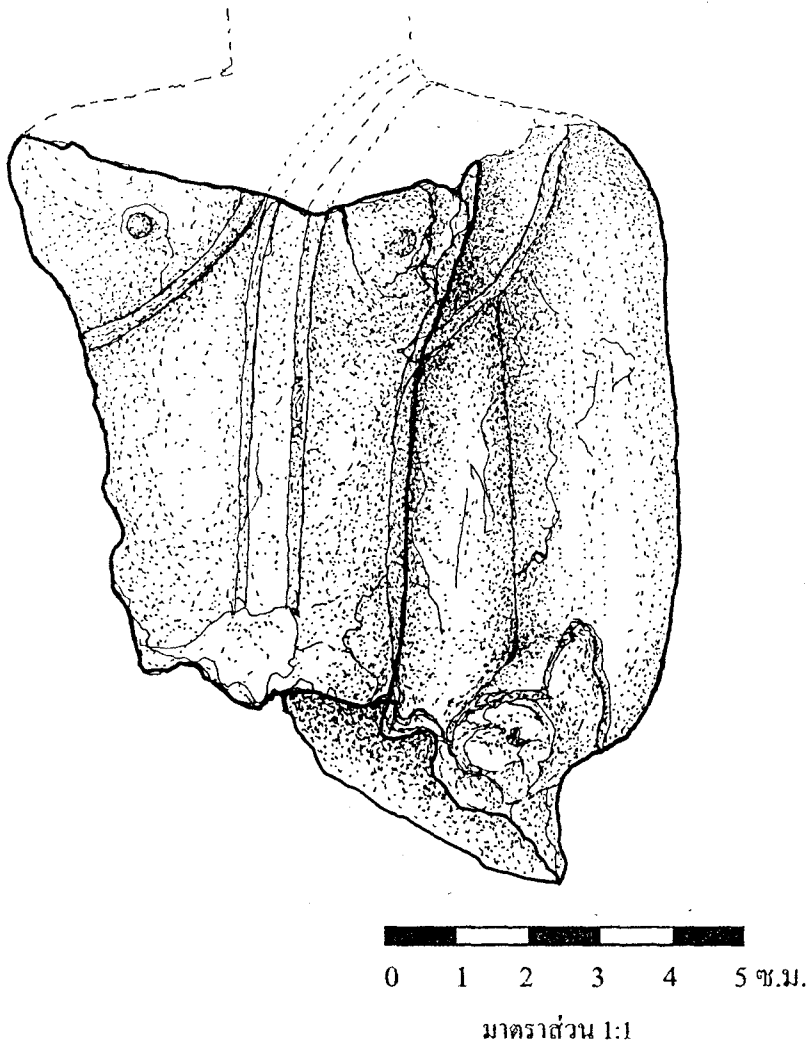
เศียรพระพุทธรูปสำริด (พระชัยวัฒน์) NIW2

มาตราส่วน 1:1

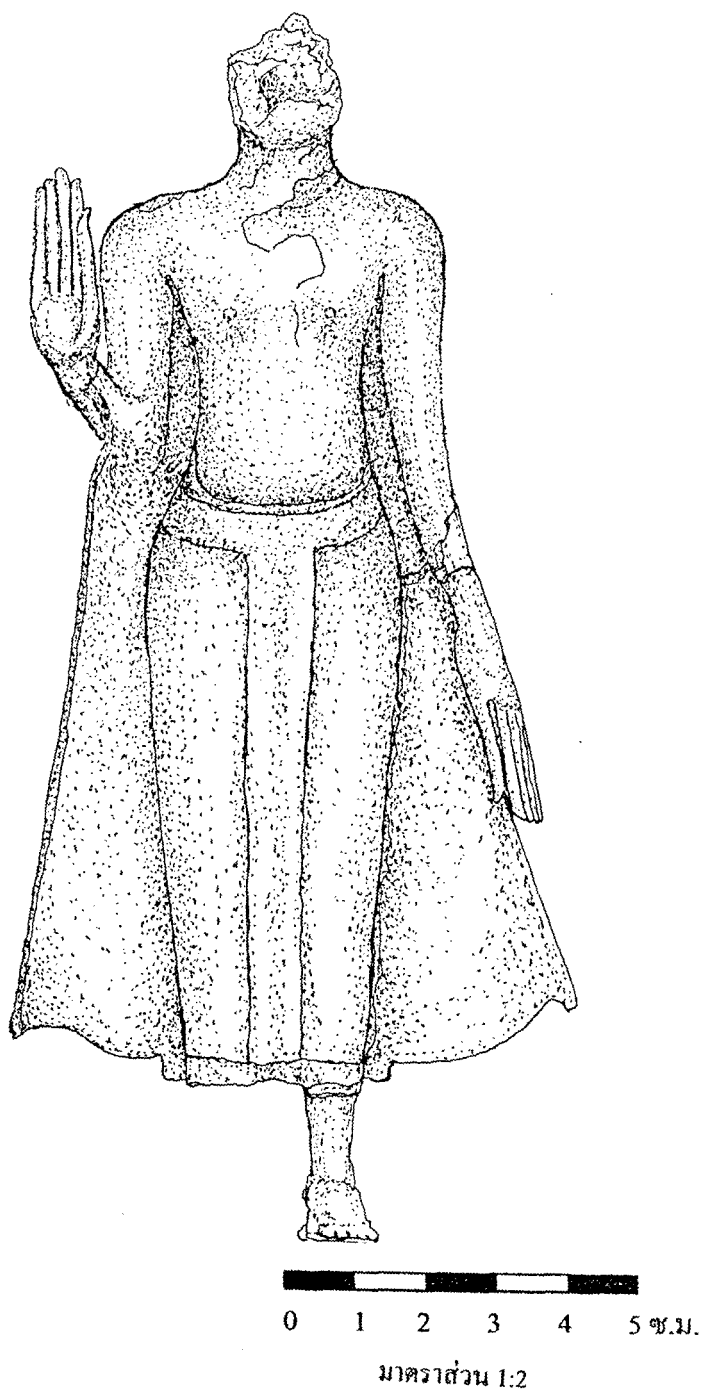
ภาพลายเส้นที่ 16

เศียรพระพุทธรูปสำริด S2W3

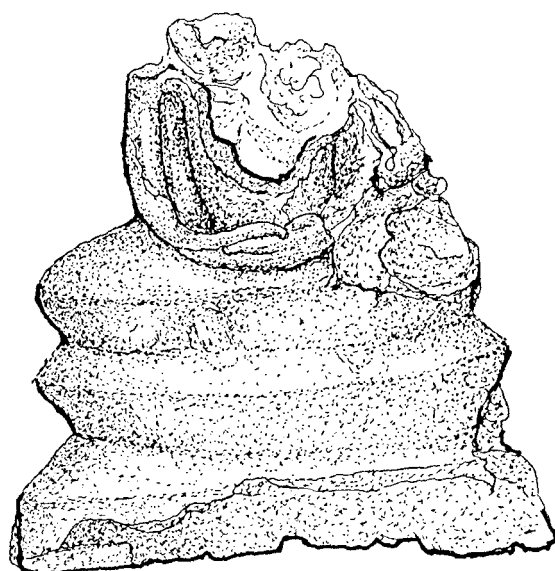
ภาพลายเส้นที่ 17

ชิ้นส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด N2W5

ภาพลายเส้นที่ 18

ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด ประทับยืน N2E5

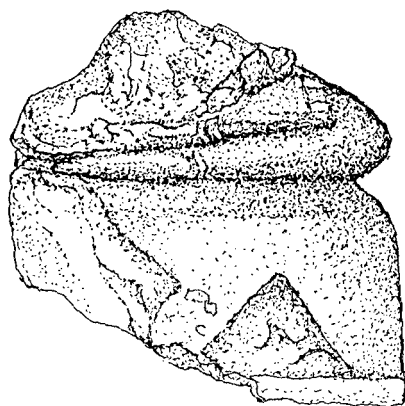

0 1 2 3 4 5 ซม.

มาตราส่วน 1:1

ภาพลายเส้นที่ 19

ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด (พระชัยวัฒน์) S2E1

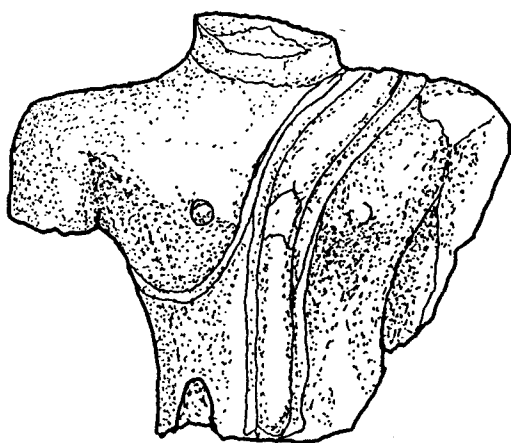

0 1 2 3 4 5 ซม.

มาตราส่วน 1:1

ภาพลายเส้นที่ 20

ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด (พระชัยวัฒน์) S2E1

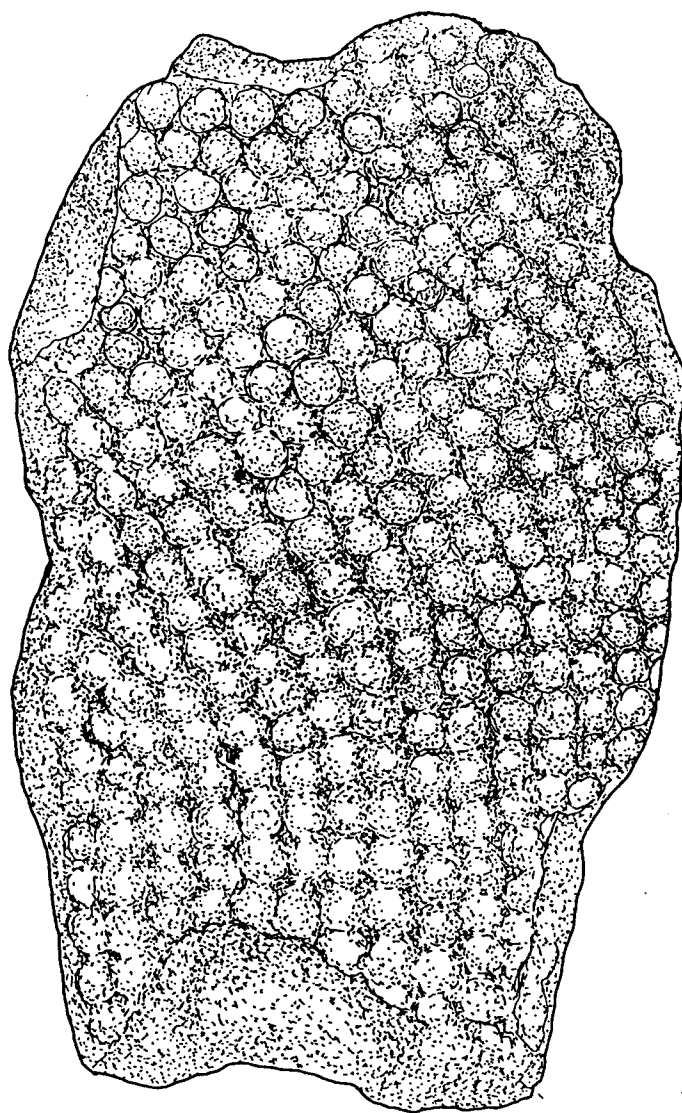

0 1 2 3 4 5 ซม.

มาตราส่วน 1:1

ภาพลายเส้นที่ 21

ชิ้นส่วนพระพุทธรูปเนื้อดิน S2E1

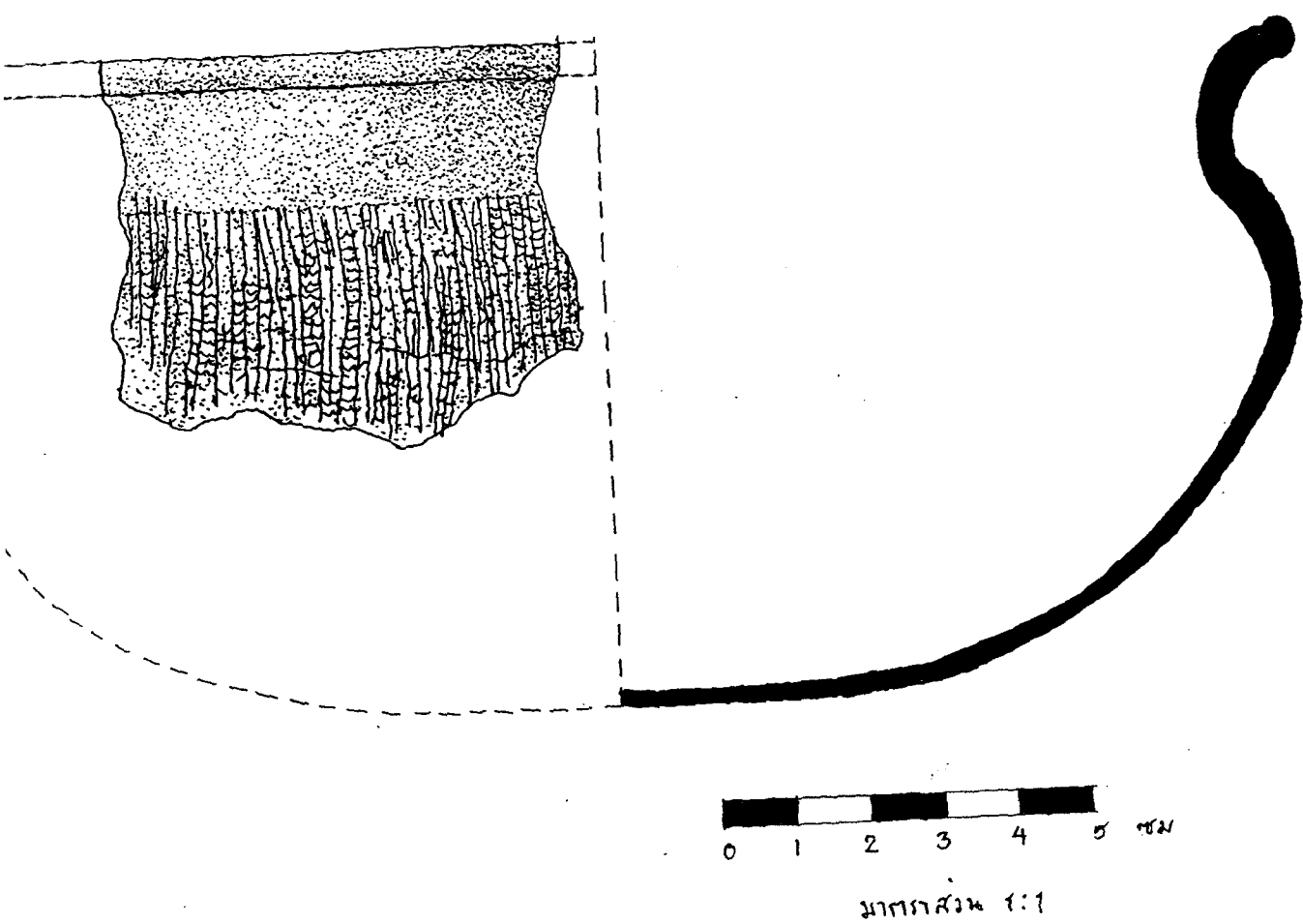

0 1 2 3 4 5 ซม.

มาตราส่วน 1:1

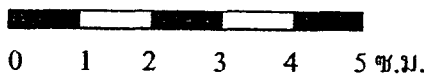
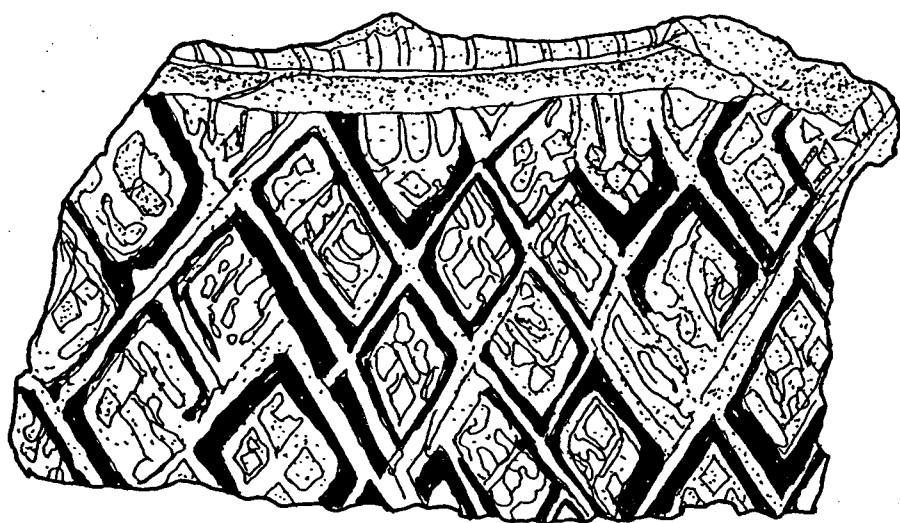
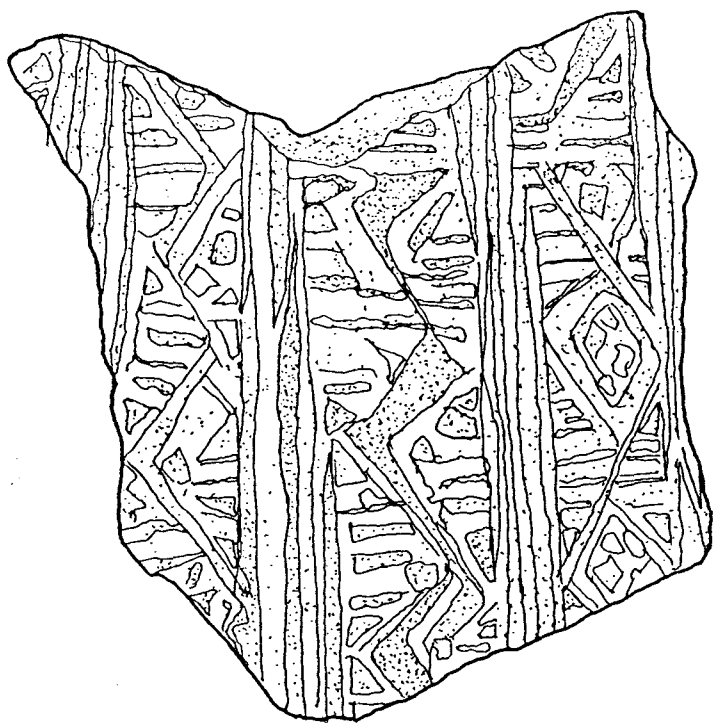
ภาพลายเส้นที่ 22

ชิ้นส่วนพระพุทธรูปเนื้อหินทราย NIE2

ภาพลายเส้นที่ 23

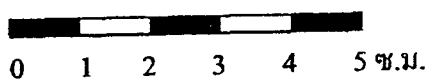
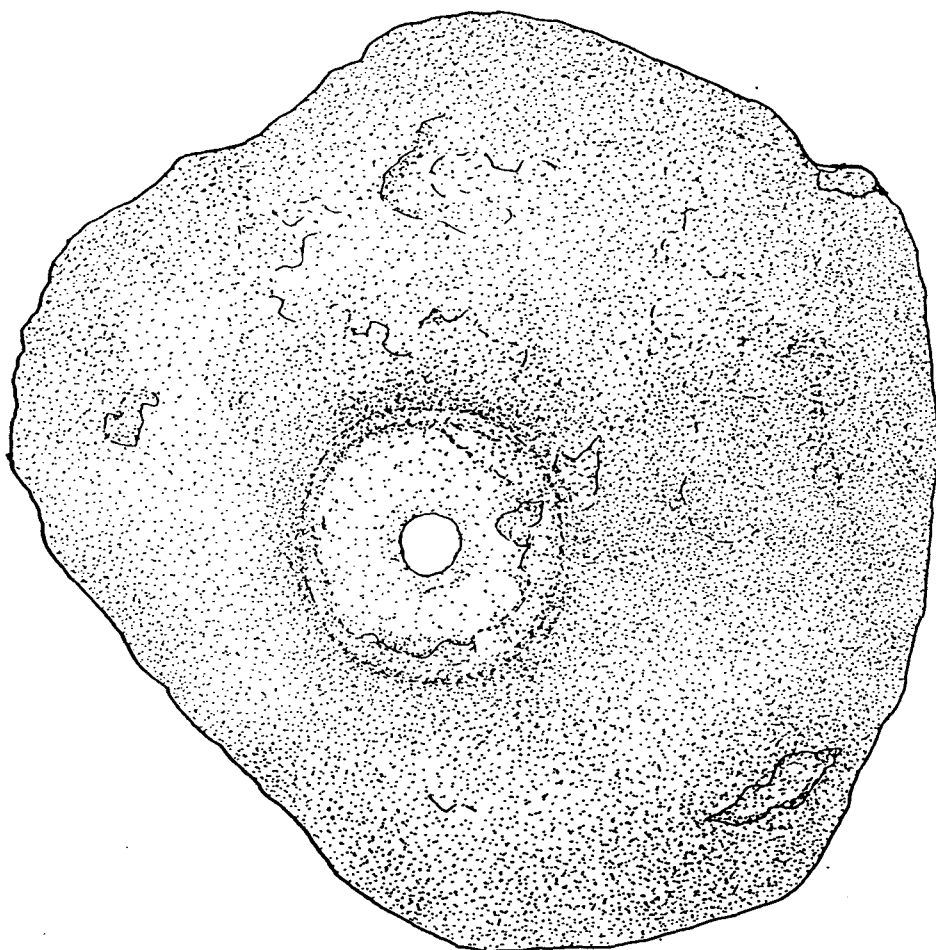
ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา
แหล่งเตาพื้นเมือง

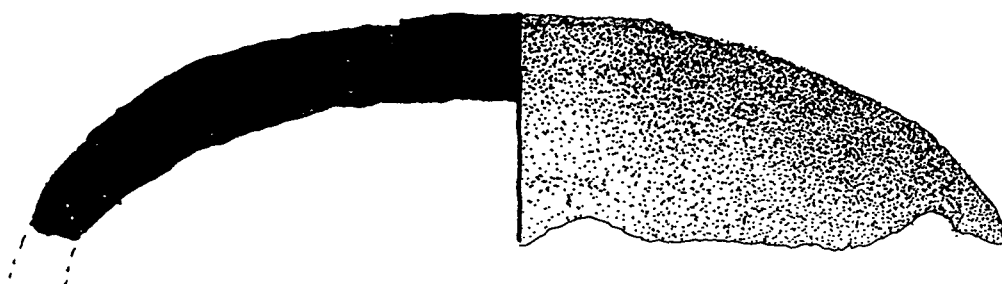
มาตราส่วน 1:1

ภาพลายเส้นที่ 24

ชิ้นส่วนลำค้วและไหล่ภาชนะดินเผา
เนื้อดินธรรมดา แหล่งเตาพื้นเมือง

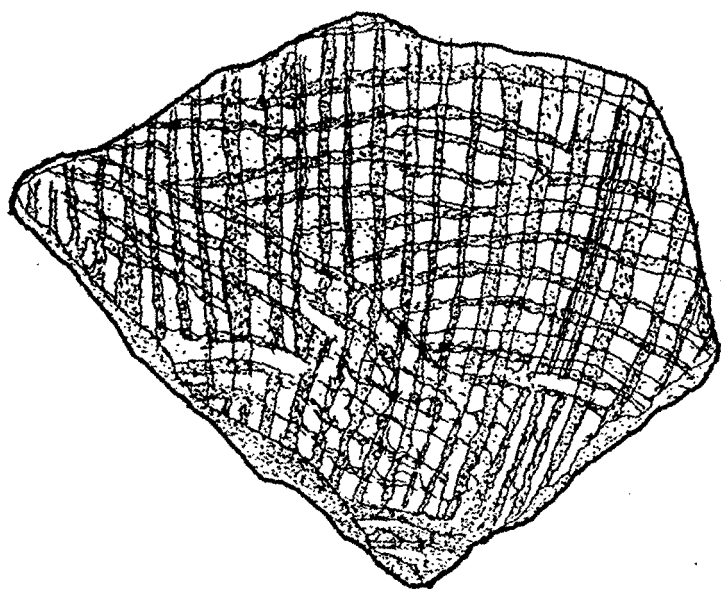
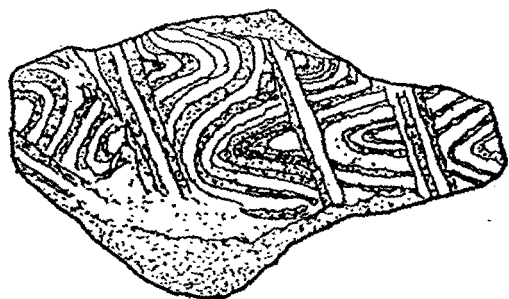
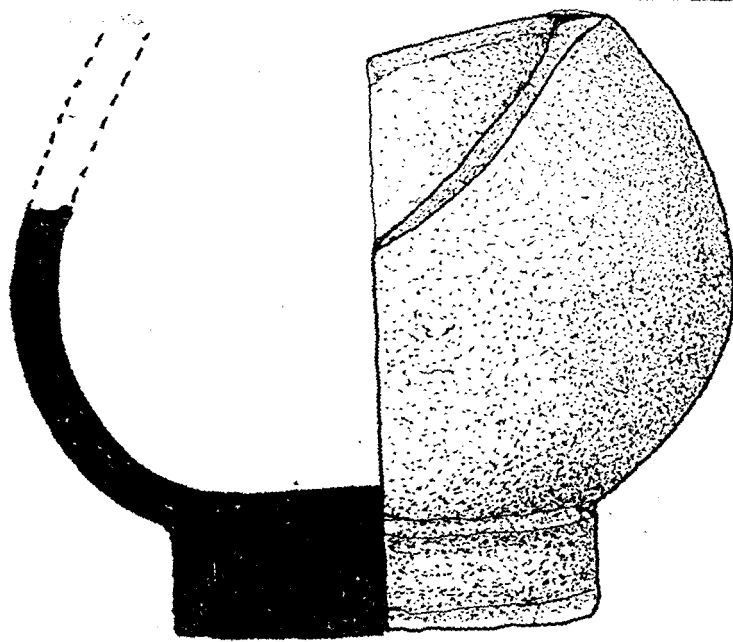

มาตราส่วน 1:1

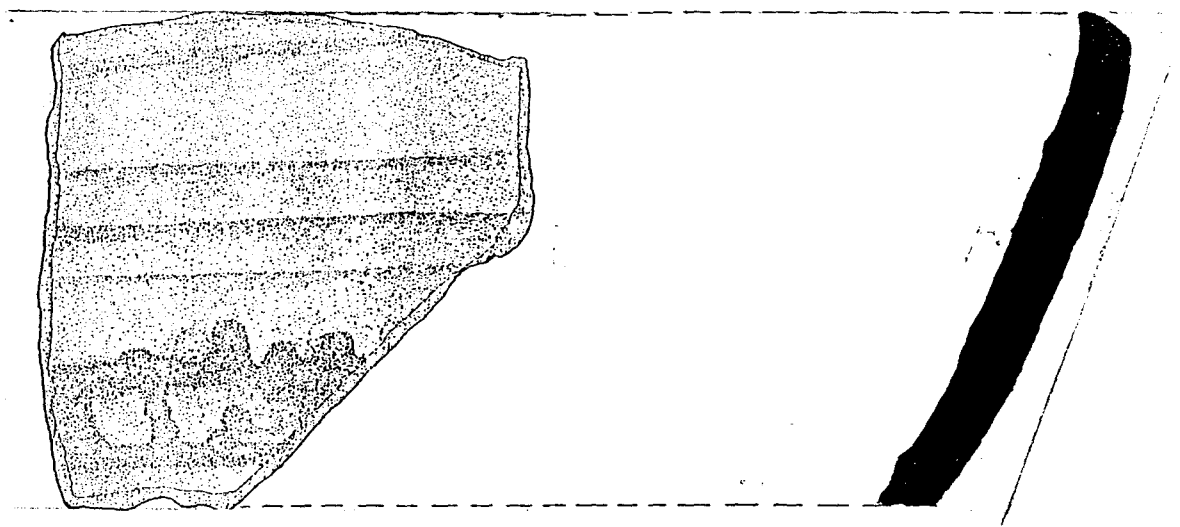
ภาพลายเส้นที่ 25

ชิ้นส่วนฝาภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา
แหล่งเตาพื้นเมือง

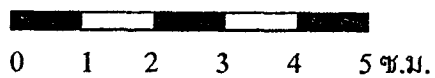
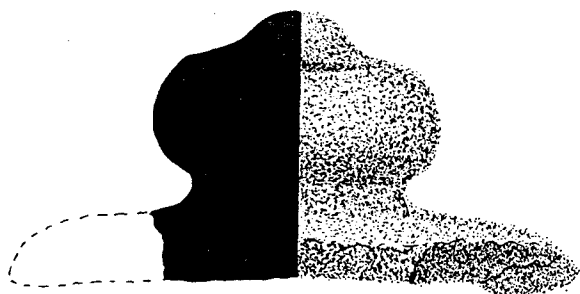
0 1 2 3 4 5 ซม.

มาตราส่วน 1:1

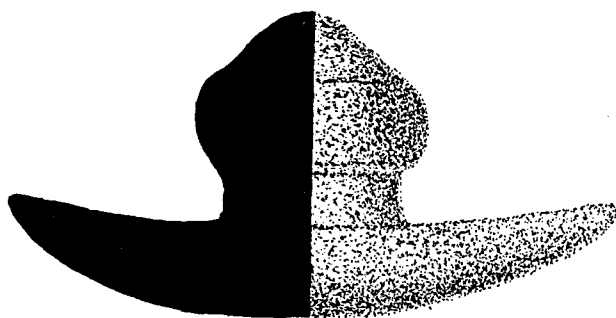

ภาพถ่ายต้นที่ 27

ชิ้นส่วนลำตัวภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง แหล่งเตาแม่น้ำน้อย

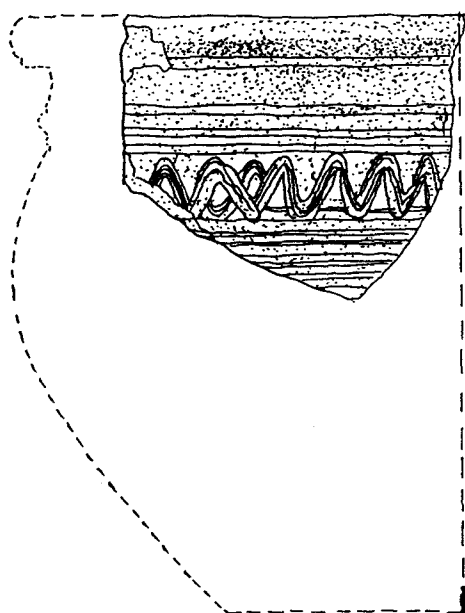
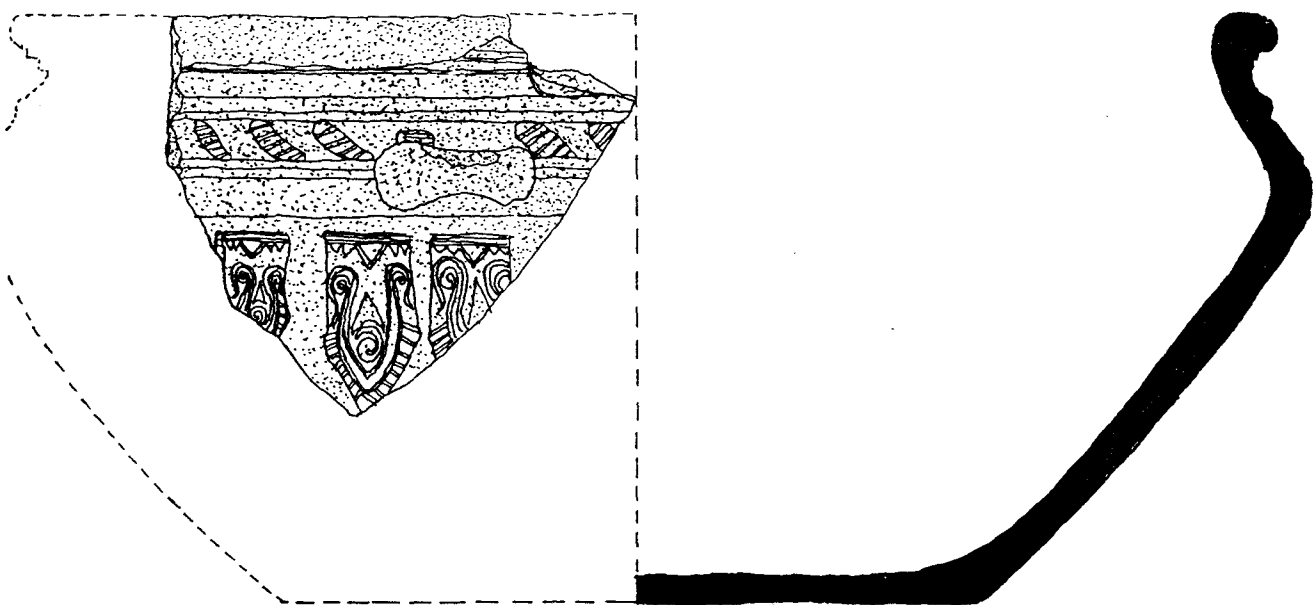

มาตราส่วน 1:1.

ภาพถ่ายเส้นที่ 28

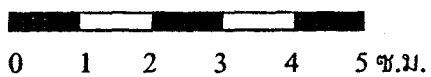
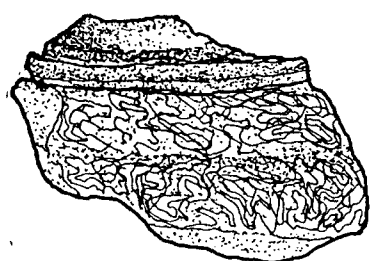
ชั้นส่วนฝาภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง
แหล่งเตาแม่น้ำน้อย

มาตราส่วน 1:2

ภาพลายเส้นที่ 29

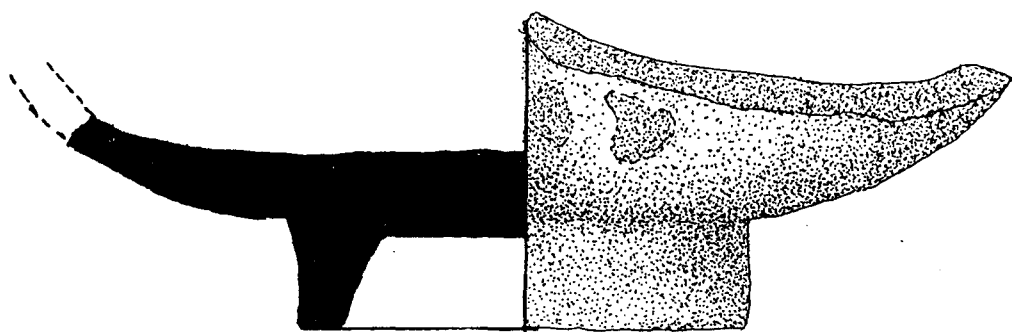
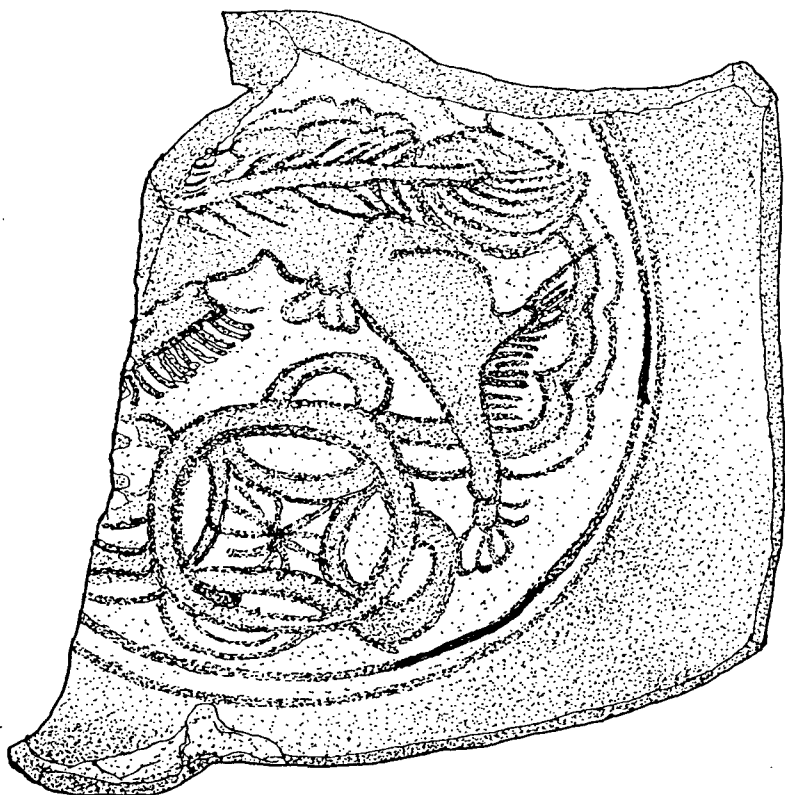
ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง
แหล่งเตาบ้านบางปูน

มาตราส่วน 1:1

ภาพถ่ายเส้นที่ 30

ชิ้นส่วนลำตัวภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง
แหล่งเตาลำพูน

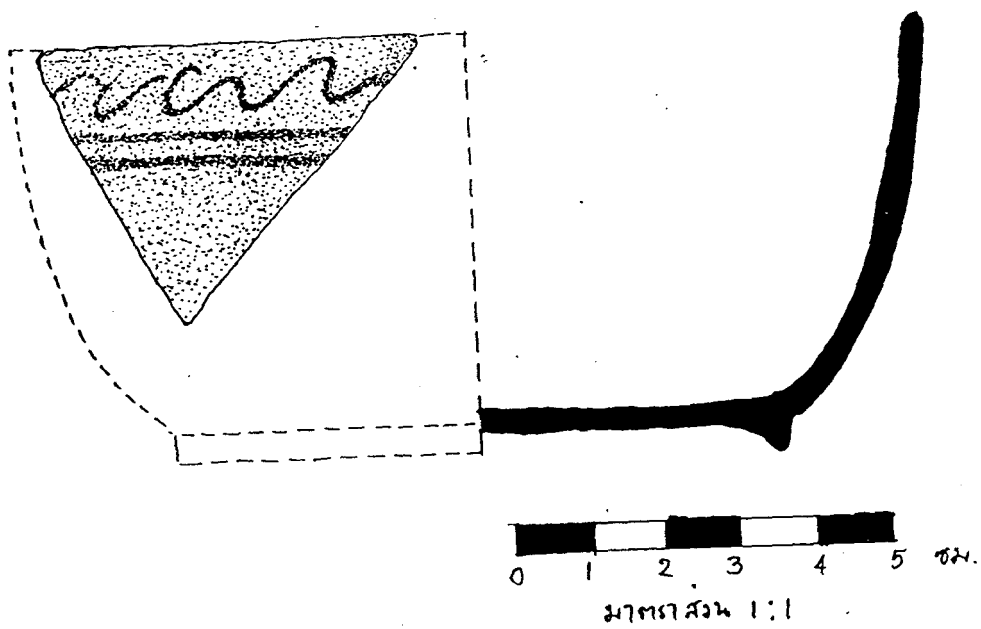

0 1 2 3 4 5 ซม.

มาตราส่วน 1:1

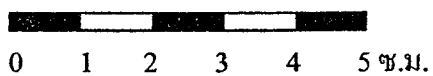
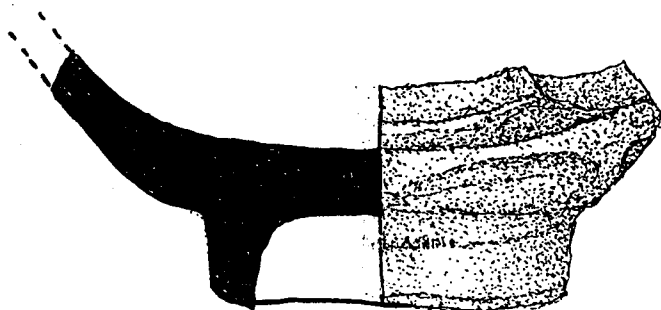
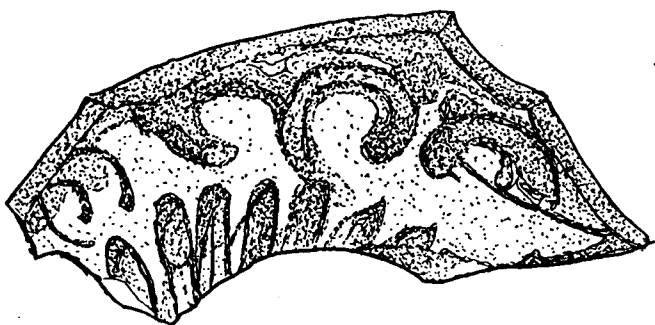
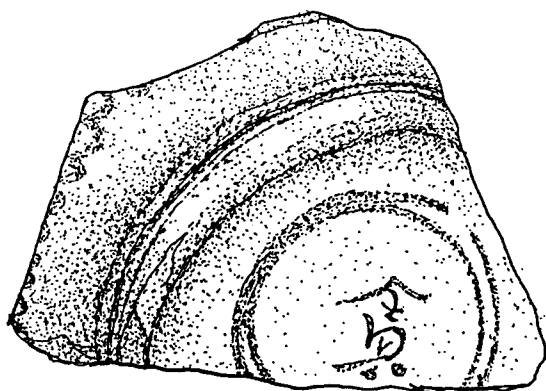
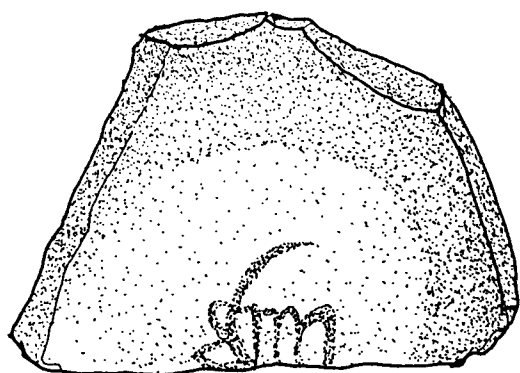
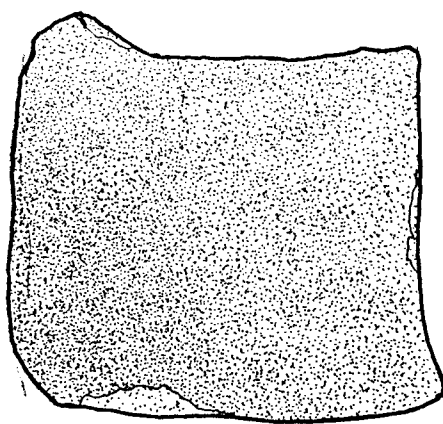
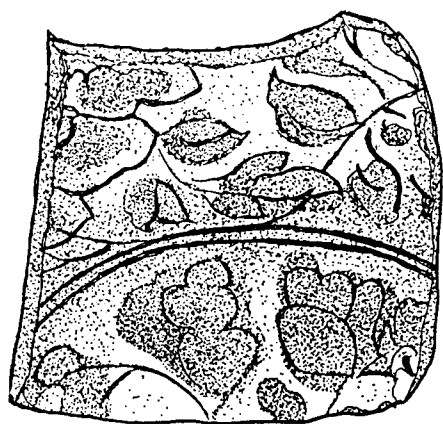
ภาพลายเส้นที่ 31

ชิ้นส่วนกันภาชนะเครื่องถ้วยจีน
สมัยราชวงศ์ซ่ง (เครื่องลายคราม)

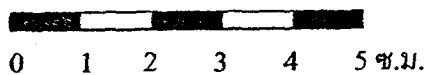
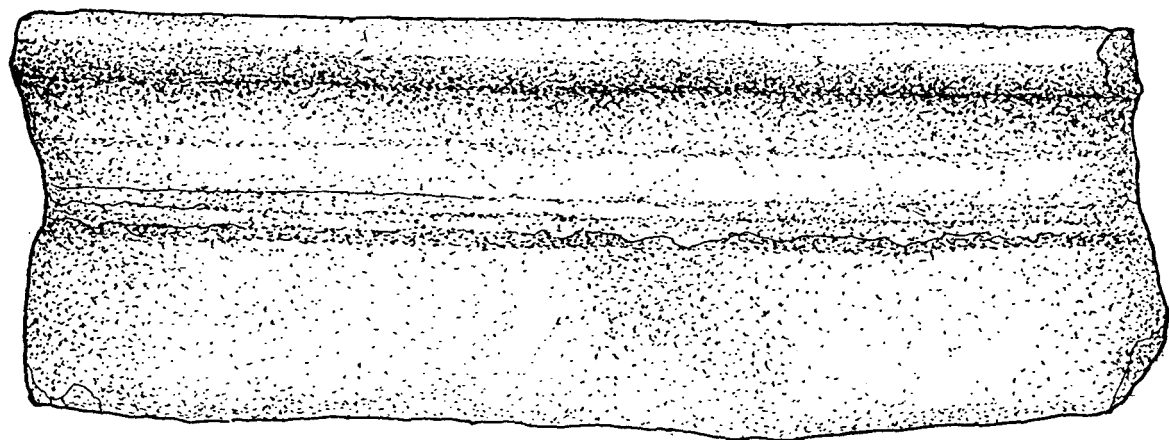

ภาพลายเส้นที่ 32

ชิ้นส่วนปากภาชนะเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง
(เครื่องลายคราม)

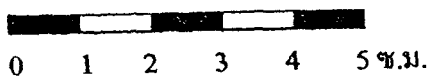
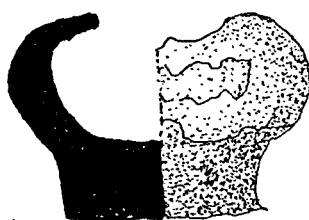
มาตราส่วน 1:1

มาตราส่วน 1:1

ภาพถ่ายเส้นที่ 34

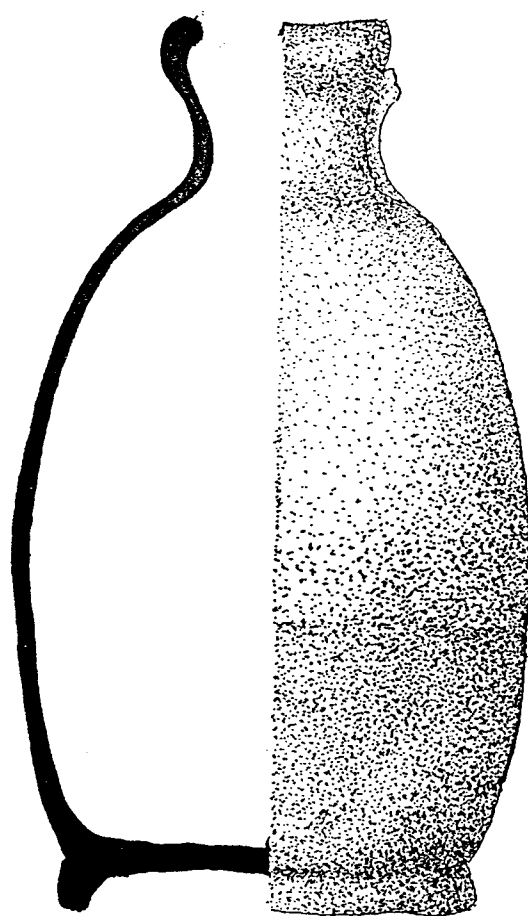
ชิ้นส่วนปากภาชนะดินเผา เนื้อแกร่ง
แหล่งเตาพื้นเมือง หอมขูดค้น TP1

มาตราส่วน 1:1

ภาพถ่ายเส้นที่ 35

กระปุก แหล่งเตา สุโขทัย - ศรีธัญนาอัย
หอมขูดค้น TP2

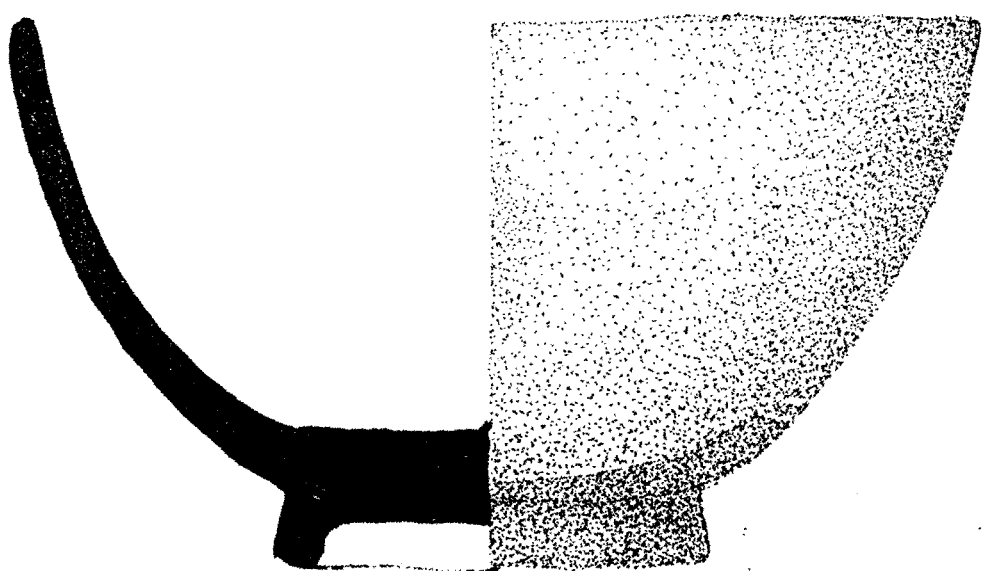
0 1 2 3 4 5 ซม.

มาตราส่วน 1:1

ภาพลายเส้นที่ 36

กระปุก หรือ ขวด แหล่งเตา

สุโขทัย - ศรีตัญญาลัย หลุมขุดค้น TP2

0 1 2 3 4 5 ซม.

มาตราส่วน 1:1

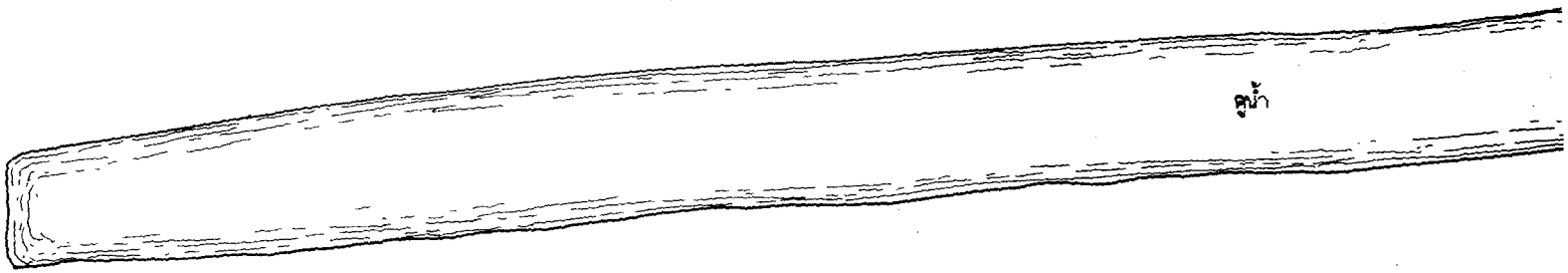
ภาพลายเส้นที่ 37

ภาชนะเครื่องถ้วยเคลือบเขียวเซอานคอลล

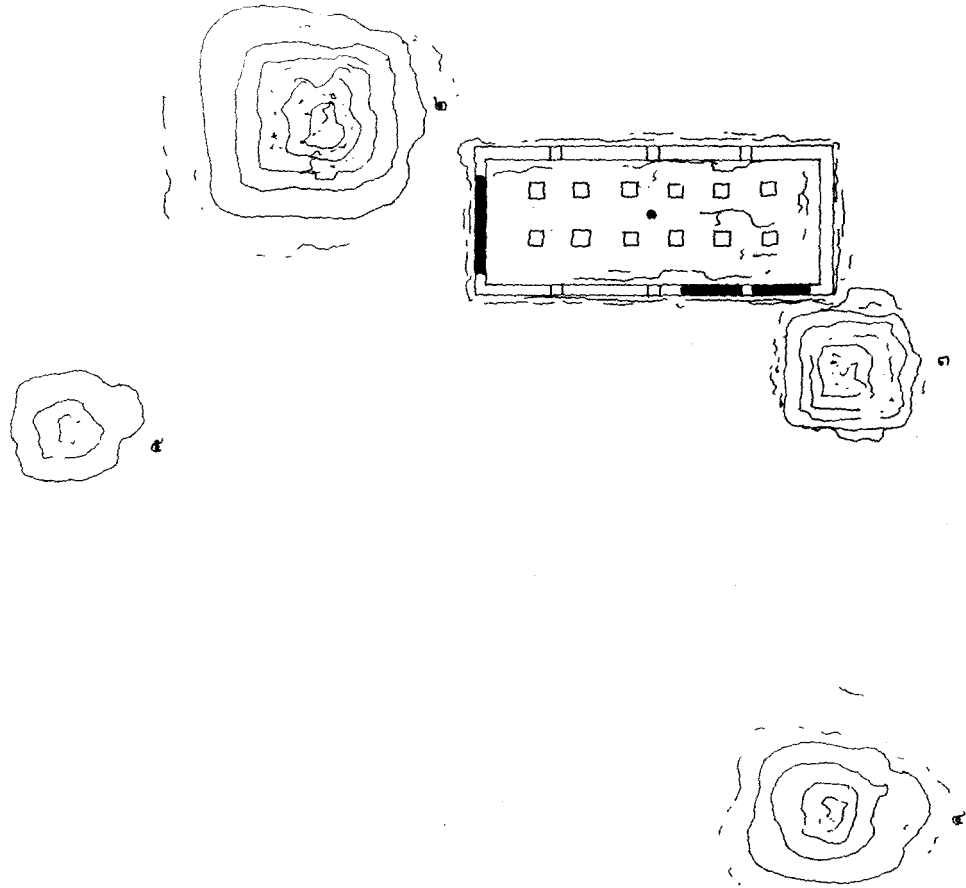
แหล่งเตา สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย

หลุมขุดค้น TP2

แผนผัง

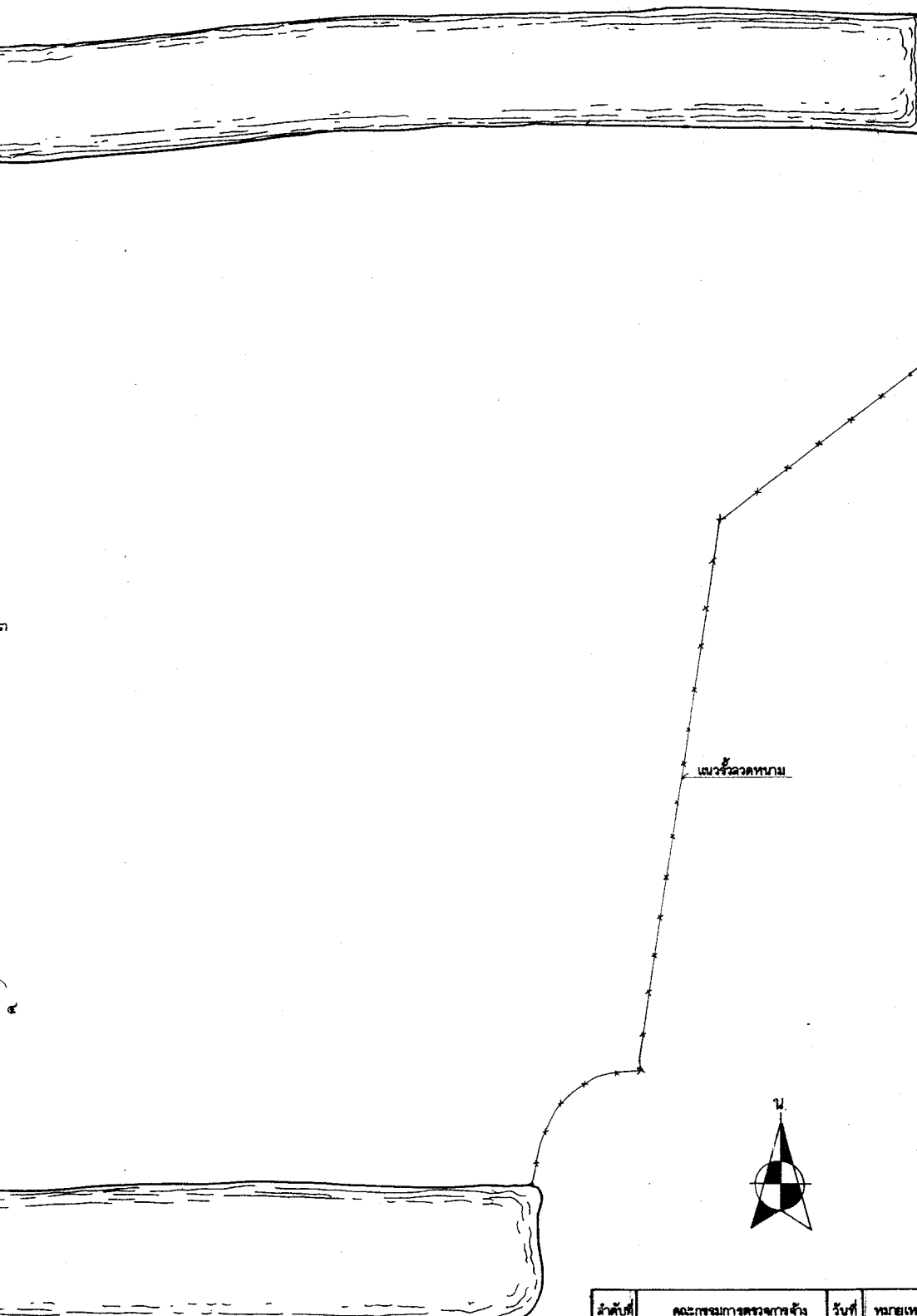
คูน้ำ

คูน้ำ

ผังบริเวณค้ำหนักมเหยงค์

๑ : ๒๕๐

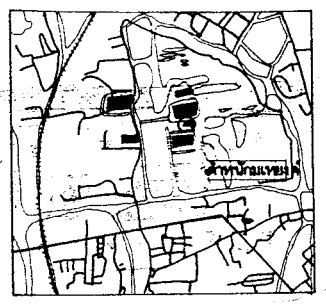

แนวรั้ววัดหนอง...

ลำดับที่	คณะกรรมการตรวจการจ้าง	วันที่	หมายเลข
1.	นายสมิต แสงมณี		
2.	นายสมนึก มีทามะ		
3.	นายสมนึก มีทามะ		
4.	นางสาวกัญญา คุ้มวงศ์		
5.	นายสมนึก มีทามะ		
6.	นางสาวกัญญา คุ้มวงศ์		
7.	นายสมนึก มีทามะ		
ลำดับที่	ผู้ควบคุมงาน	วันที่	หมายเลข
1.	นายสมนึก มีทามะ		
2.	นายสมนึก มีทามะ		

ผังที่ดิน

มาตราส่วน 1 : 50,000 (โดยประมาณ)

รายการ

๑. ตำแหน่งที่ดิน
๒-๕. เป็นไปตาม...

ดำเนินการโดย

นายสมนึก มีทามะ
๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๓
อ.บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา

นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ
นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ
นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ
นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ
นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ
นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ
นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ
นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ
นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ
นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ	นายสมนึก มีทามะ

ตรวจวิเคราะห์รูปแบบ

นายสมนึก มีทามะ		
นายสมนึก มีทามะ		
นายสมนึก มีทามะ		
นายสมนึก มีทามะ		
นายสมนึก มีทามะ		
นายสมนึก มีทามะ		
นายสมนึก มีทามะ		
นายสมนึก มีทามะ		

เห็นชอบอนุมัติ

นายสมนึก มีทามะ		
นายสมนึก มีทามะ		
นายสมนึก มีทามะ		
นายสมนึก มีทามะ		
นายสมนึก มีทามะ		

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
		๑	๑

ผังรูปแบบ : ตำแหน่งที่ดิน (สภาพก่อนการขุดแต่ง)

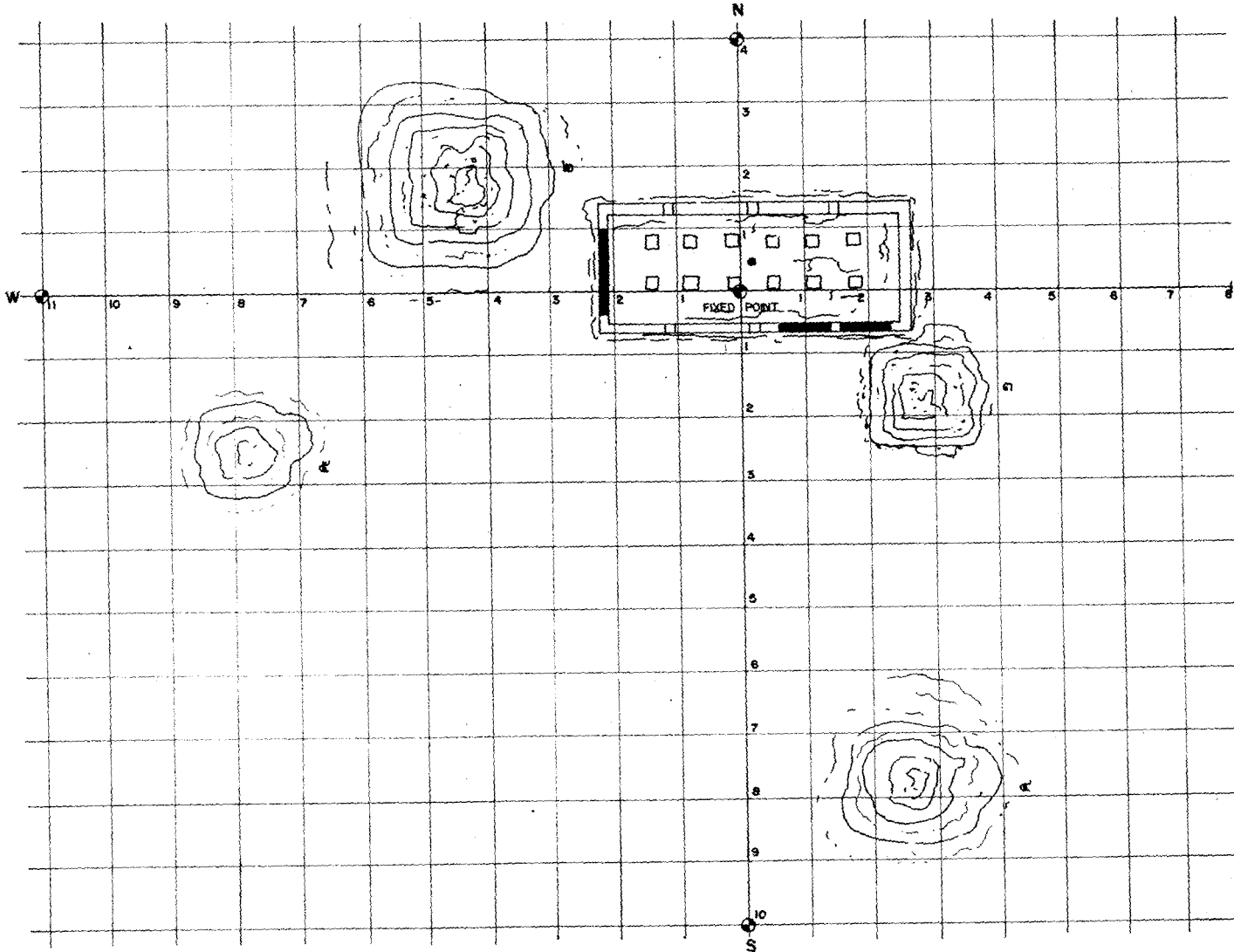
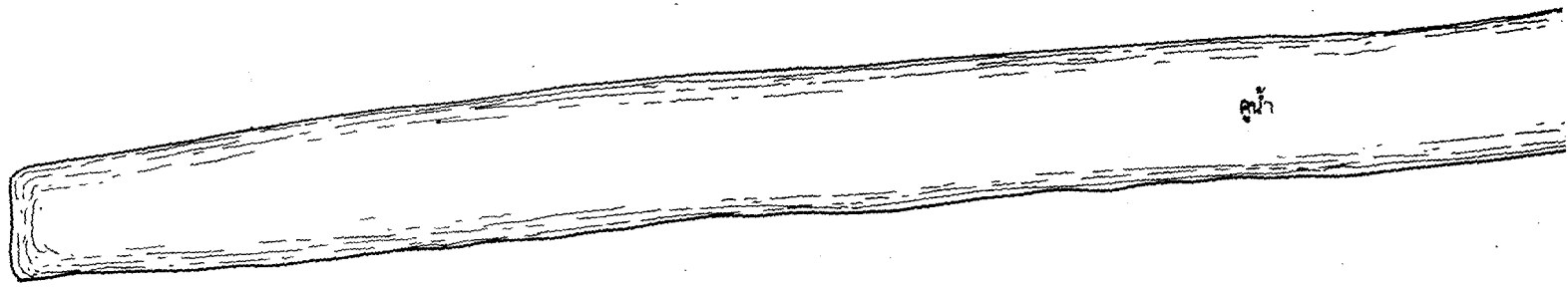
ที่ตั้ง : ต.บ้านกรวด อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

มาตราส่วน : 1 : 50,000

โครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศ

ดำเนินการโดย : นายสมนึก มีทามะ

กรมศิลปากร

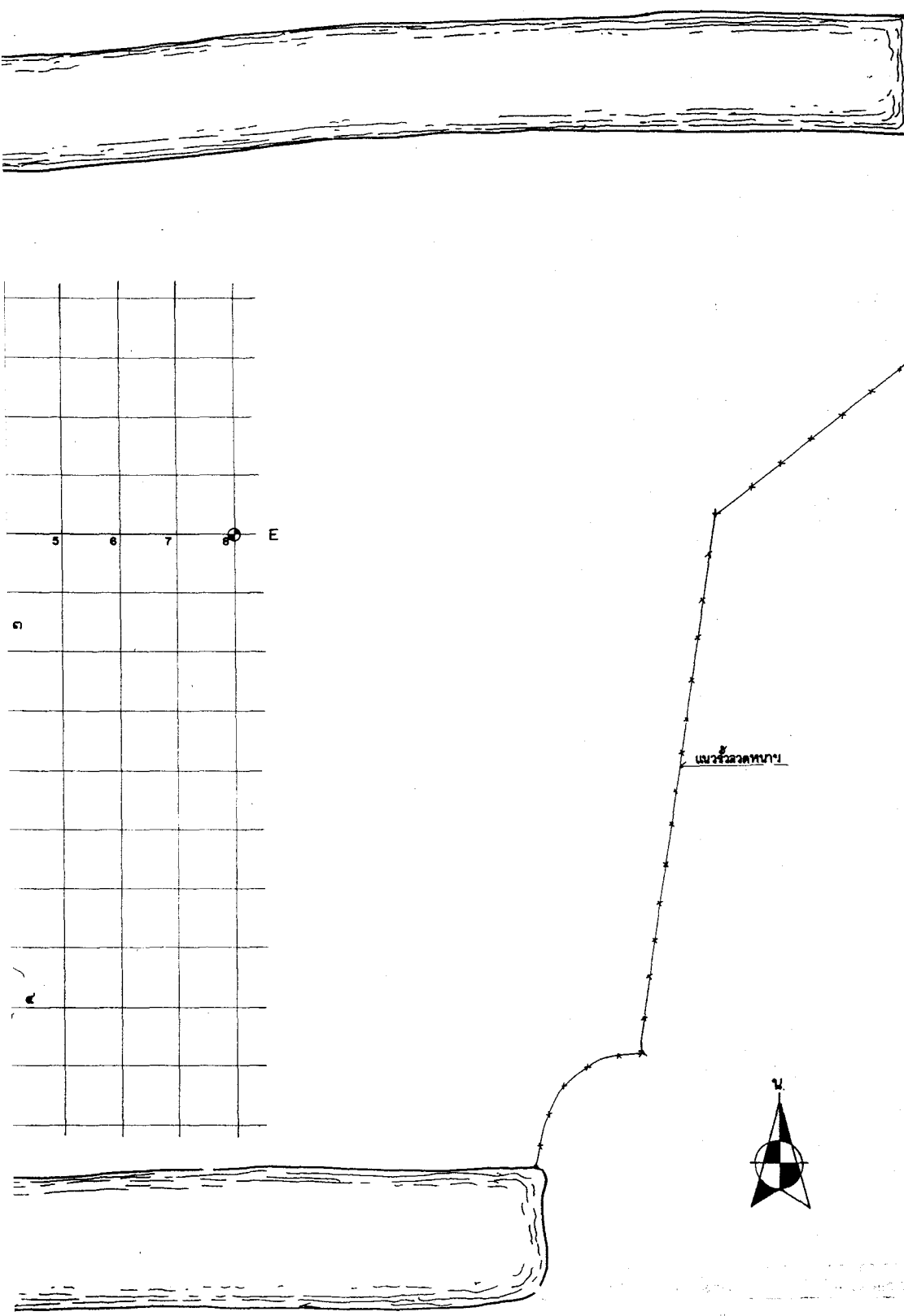

ผังบริเวณวัดมเหยงค์

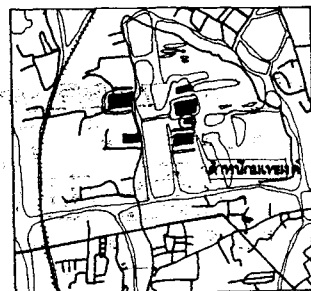
๑ : ๒๕๐

ผู้ควบคุมงาน	ลงชื่อ	วันที่	หน่วย
นายเนธา วิจิตรณะ นักโบราณคดี 7			
นายโรธ่า คำสิงห์ นายช่างโยธา 6			

บริเวณวัดข้าง

ผังค้ำยัน

มาตราส่วน 1 : 50,000 (เคยใช้มาแล้ว)

รายการ

๑. ค้ำยันแบบ
๒. - เป็นไปตามสถานที่

คำเป็นงานโดย

นางสุนทรจันทน์ สุทธิกิจสถาน
๑๖ พ.ค. ๒๕๖๓
อ.บางปะอิน จ. พระนครศรีอยุธยา

ช่างสำรวจ	นายสมคิด จิตใจ	ผู้ทำ
ช่างเขียนแบบ	นายธีรภัทร ธีรวัฒนสถานภาพ	ผู้ทำ
ช่างศิลปกรรม	นายเฉลิมชัย คงทอง	
นักโบราณคดี	นายวิเศษ พัฒนวิจิตร	ผู้ทำ
นักประวัติศาสตร์ศิลป์	นายศิรพงศ์ เกตุวิจิตร	ผู้ทำ
สถาปนิก	นายณัฏฐ์ งามเลิศ	
ภูมิสถาปนิก		
ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี		

ตรวจวิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างศิลปกรรม		
นายช่างโยธา		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
วิศวกร		
ผู้เชี่ยวชาญ		

เห็นชอบ/อนุมัติ

นายช่างวิชาการ		
นายช่างโบราณคดี		
ผู้อำนวยการสำนักช่าง		
ผู้อำนวยการสำนัก		
อธิบดี		

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
		๒	2

สรุปแบบ : ค้ำยันแบบ (ปรากฏหลังการขุดแต่ง)

ที่ตั้ง : ค.พ.ค. อ. พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา

มาตราส่วน 1 : 250

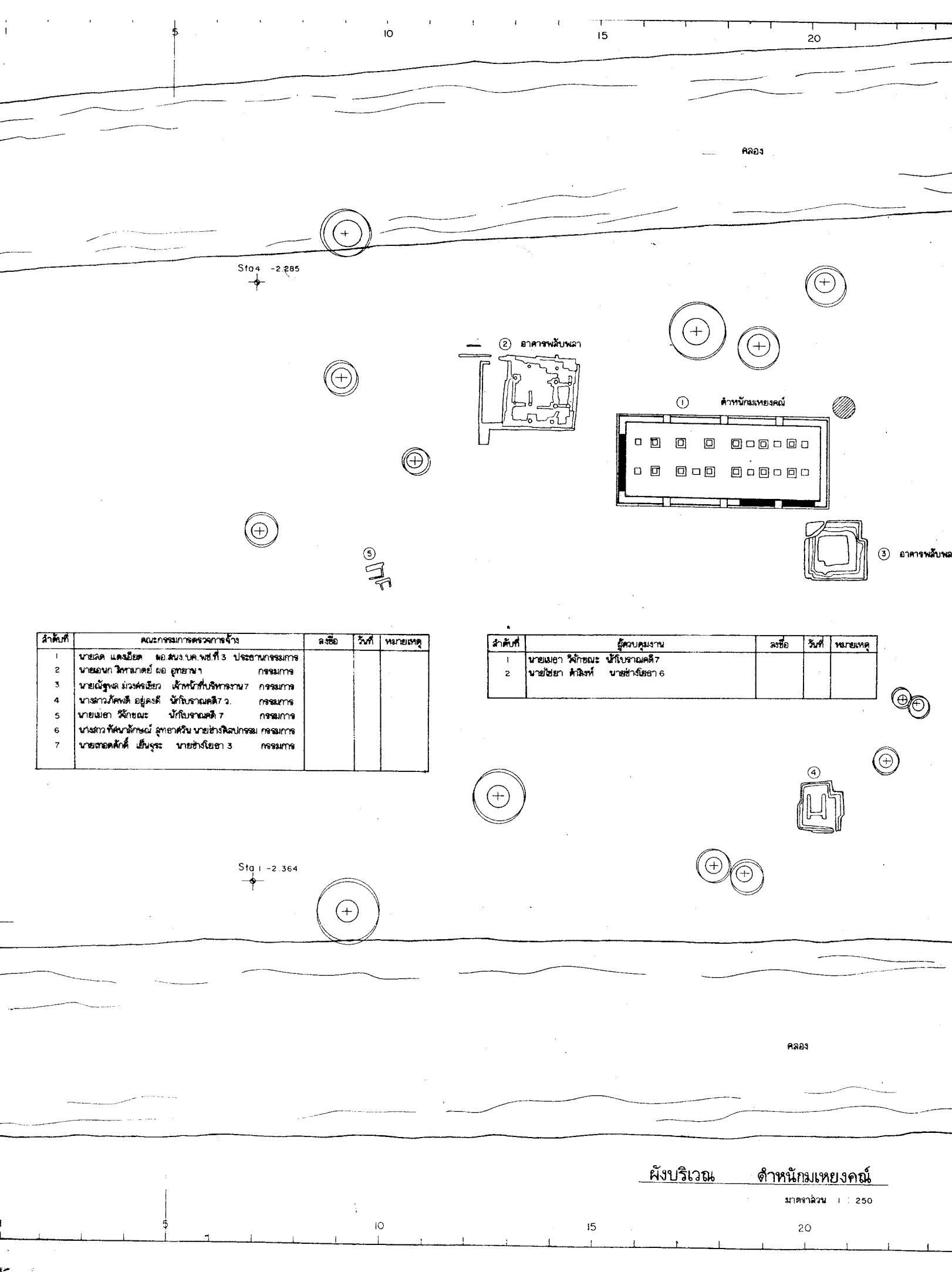
โครงการอนุรักษ์และพัฒนาวัดหนอง

สำนักช่างโบราณคดีและศิลปกรรมสถาน

นางสาว ศิร ธีรวัฒนสถาน

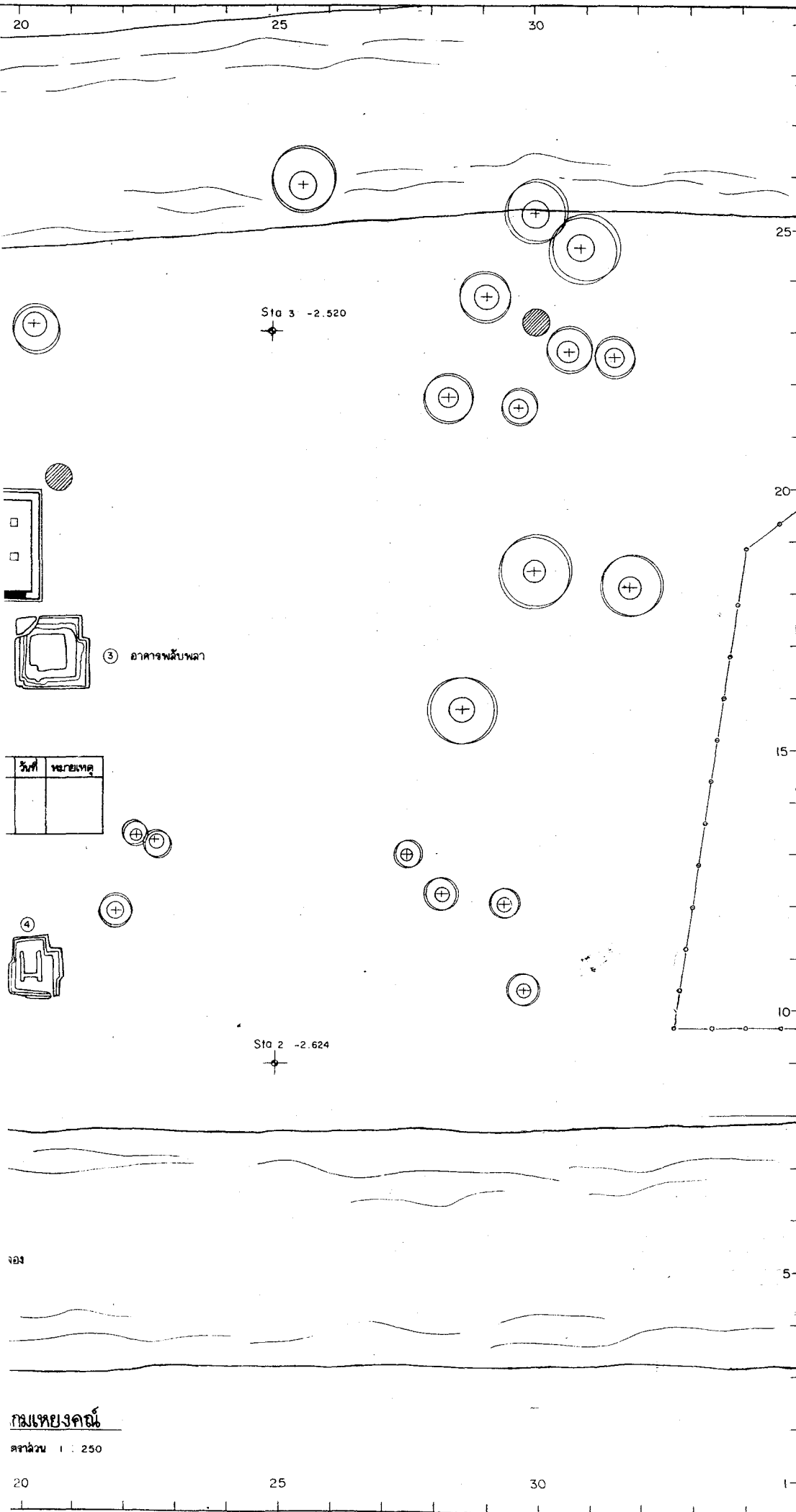
กรมศิลปากร

ลำดับที่	คณะกรรมการวิชาการ	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
1	นายสมคิด คงเอียด ผอ. สบง. บค. พ.ศ. ๗๖ ประธานกรรมการ			
2	นายเอกสิทธิ์ นามาศ ผอ. อุทยานฯ กรรมการ			
3	นายธีรภัทร ม่วงศรีเขียว เจ้าหน้าที่บริหารงาน 7 กรรมการ			
4	นางสาวกัญญา อุดมคติ นักโบราณคดี 7 กรรมการ			
5	นายเมธา วิจิตรณะ นักโบราณคดี 7 กรรมการ			
6	นางสาวทัศนีย์ สุทธิกิจสถาน นักช่างศิลปกรรม กรรมการ			
7	นายเชิดศักดิ์ เอ็นจอร์ นายช่างโยธา กรรมการ			

ลำดับที่	คณะกรรมการตรวจการจ้าง	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
1	นายคต แดงเอียด ผอ.สนง.บค.พช.ที่ 3 ประธานกรรมการ			
2	นายอนก วิทวัสภักย์ ผอ.อุทยานฯ กรรมการ			
3	นายณัฐพล ม่วงศรีเขียว เจ้าพนักงานบริหารงาน 7 กรรมการ			
4	นางสาววิศพร อยู่คงดี นักโบราณคดี 7 2. กรรมการ			
5	นายเมธา วิภักขณะ นักโบราณคดี 7 กรรมการ			
6	นางสาวทัศนีย์กุล สุทธาศรีวิน นายช่างศิลปกรรม กรรมการ			
7	นายอดดศักดิ์ เป็นธุระ นายช่างโยธา 3 กรรมการ			

ลำดับที่	ผู้ควบคุมงาน	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
1	นายเมธา วิภักขณะ นักโบราณคดี 7			
2	นายไชยา ศักดิ์สิงห์ นายช่างโยธา 6			

ผังดัดขึ้น

ตำแหน่งที่ตั้ง

มาตราส่วน 1 : 50,000 (โดยประมาณ)

รายการ

--

ดำเนินงานโดย

ทางทุนส่วนจำกัด สุราษฎร์ธานี

๑๖ หมู่ ๕ ต.เมืองเก่า

อ.บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา

ช่างสำรวจ	นายสมคิด คุ้มภัย	
ช่างเขียนแบบ	นายธีระกุล อภิวัฒนธนาพร	
นักวิชาการช่างศิลป์	นายเฉลิมชัย กระจ่าง	
นักโบราณคดี	นายวิเศษ พิมพ์รุ่งเรือง	
นักประวัติศาสตร์ศิลปะ	นายศิโรตม์ เจริญมวงค์	
สถาปนิก	นายณัฏฐพงษ์ รัชสีดา	
ภูมิสถาปนิก		
นักวิชาการด้านโบราณคดี		

ตรวจสอบและควบคุม

นายช่างศิลปกรรม		
นายช่างโยธา		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
วิศวกร		
ผู้ตรวจราชการ		

เห็นชอบอนุมัติ

นายช่างศิลปกรรม		
นายช่างโยธา		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
วิศวกร		
ผู้ตรวจราชการ		

รหัส	แบบแปลนเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
		10	3

รูปแบบ : ตำแหน่งที่ตั้ง (ภาพถ่ายทางอากาศ)

ที่ตั้ง : ต.บ้านนา อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

แผนที่ : ผังบริเวณ พระตำหนัก - บ้านนา

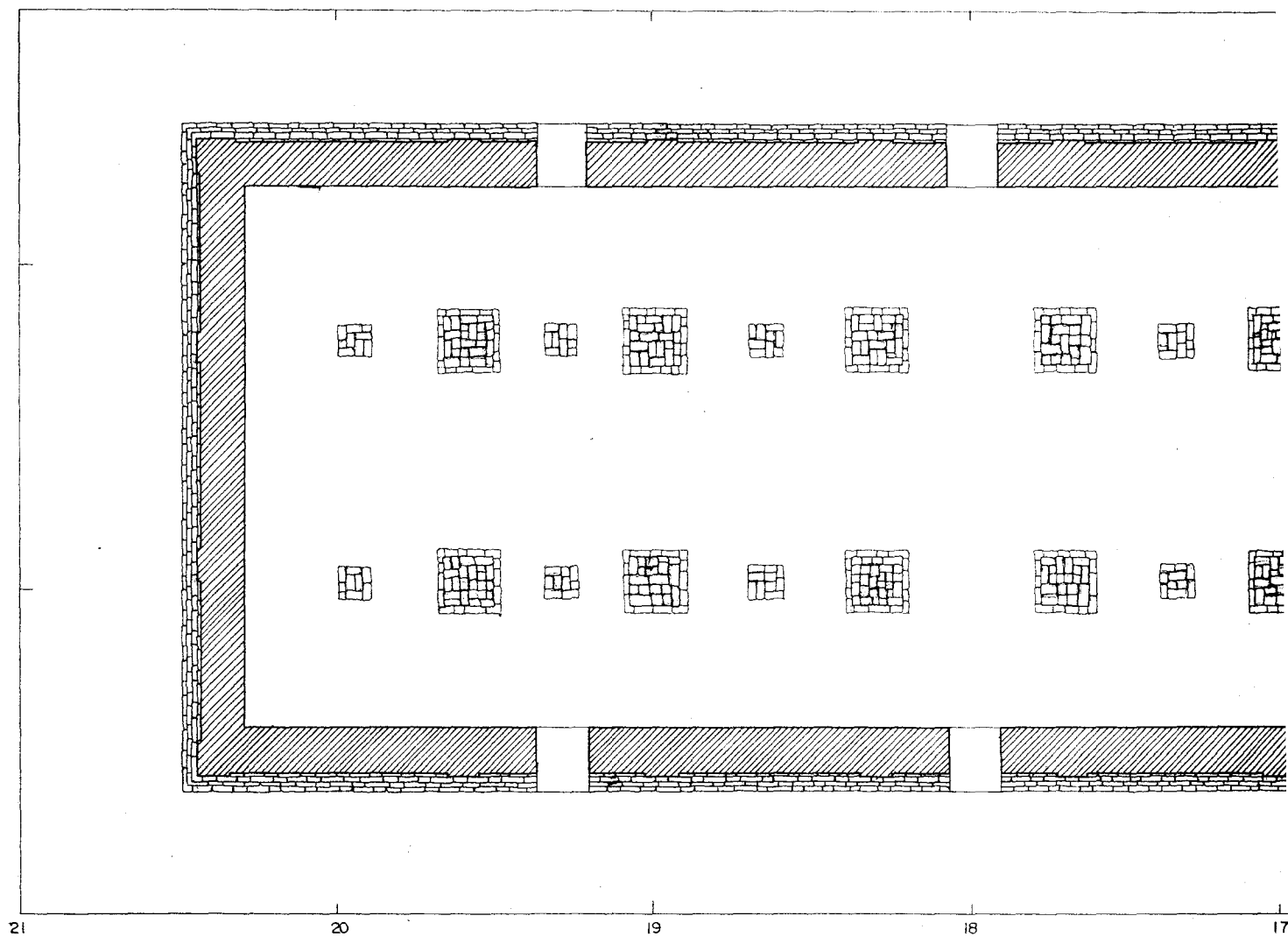
โครงการอนุรักษ์และพัฒนาศูนย์วัฒนธรรม

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

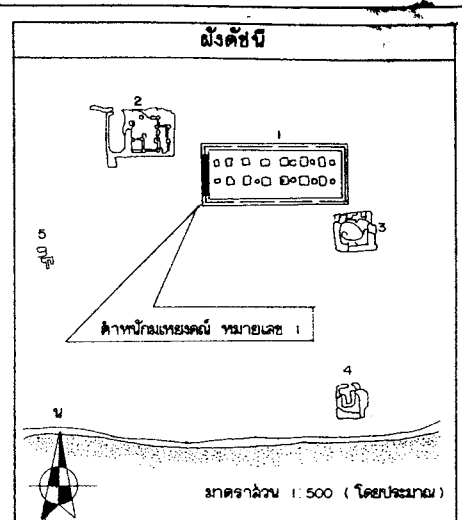
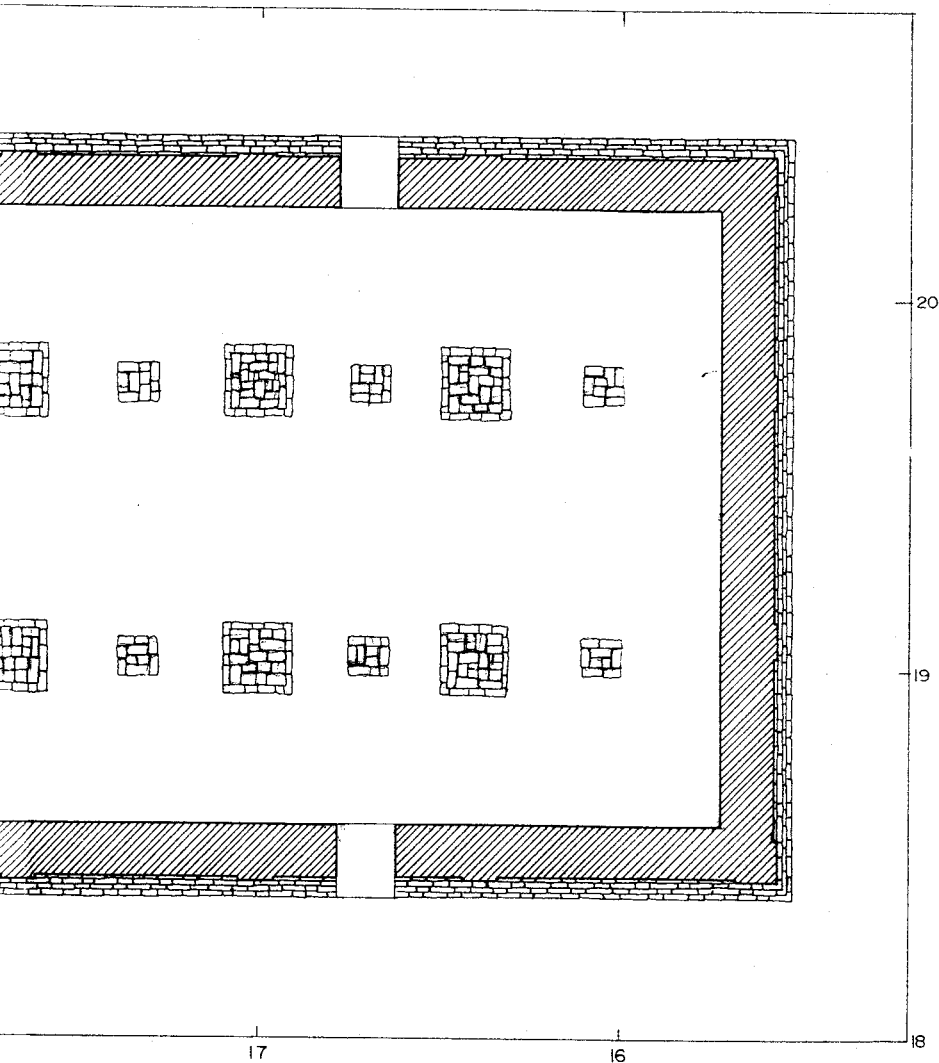
กรมศิลปากร

คณะกรรมการตรวจการจ้าง	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
นายสมศักดิ์ แสงเชือก ผอ.สนง.บค.พร.ที่3 ประธานกรรมการ			
นายเอก สิทามาตย์ ผอ. อุทยานฯ กรรมการ			
นายณัฐพล ม่วงศรีเขียว เจ้าหน้าที่บริหารงาน7 กรรมการ			
นางชนันท์ หัตถ์คงดี นักโบราณคดี7 กรรมการ			
นายเมธา วิจิตรณะ นักโบราณคดี7 กรรมการ			
นางสาวทัศนาลักษณ์ สุทธาศวิน นายช่างศิลปกรรม กรรมการ			
นายเทอดศักดิ์ เอ็นจ๊ะ นายช่างโยธา3 กรรมการ			

ผู้ควบคุมงาน	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
นายเมธา วิจิตรณะ นักโบราณคดี 7			
นายโชชา คำสิงห์ นายช่างโยธา 6			

รูปผังพื้น ตึกพนักมเหยงค์ หมายเลข 1

รายการ

ดำเนินการโดย
ห้างหุ้นส่วนจำกัด ดุจดิลกก่อสร้าง
9/8 หมู่ 6 ต.เชียงรากน้อย
อบ.ประจันต์ จ. พระนครศรีอยุธยา

ช่างสำรวจ	นายพนม จิตชัย	
ช่างเขียนแบบ	นายธีระกุล สิงห์แดนยาพจน์	
ช่างศิลปกรรม	นายเจริญชัย ตะทอง	
นักโบราณคดี	นายวิเศษ พัฒนาจักรวรรค์	
นักประวัติศาสตร์ศิลปะ	นายดิษฐ์พงศ์ ณครินทร์วงศ์	
สถาปนิก	นายสมันตะ ธงชาติ	
ภูมิสถาปนิก		
ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี		

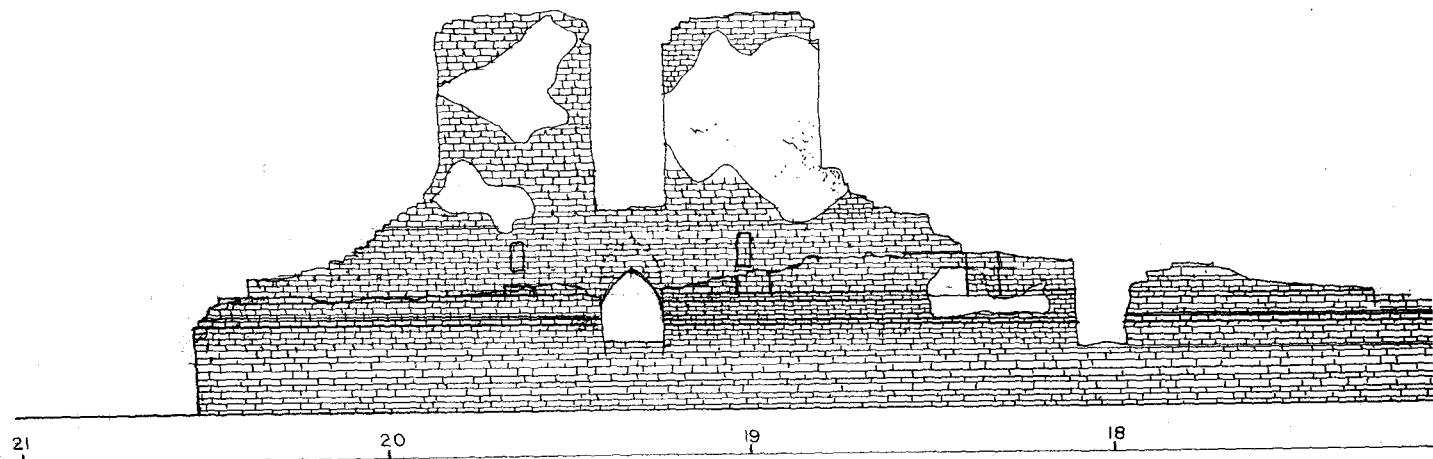
ตรวจ/วิเคราะห์รูปแบบ		
นายช่างศิลปกรรม		
นายช่างโยธา		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
วิศวกร		
ผู้เชี่ยวชาญ		

เห็นชอบ/อนุมัติ		
พ.น.ฝ่ายวิชาการ		
พ.น.ฝ่ายโบราณสถาน		
ผู้อำนวยการสำนักงานฯ		
ผู้อำนวยการสำนักฯ		
อธิบดี		

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
		10	4
ผังรูปแบบ : ตำแหน่งของคัน (ไม้พาดหลังการชุดแดง)			
ที่ตั้ง : ต.หินทราย พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา			
แสดง : ผังพื้น ตำแหน่งเตียงคี่		มาตราส่วน 1 : 850	
หมายเลข 1			
โครงการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถาน			
ดำเนินการโดย : บริษัท ดุจดิลกก่อสร้าง จำกัด			
กรมศิลปากร			

คณะกรรมการตรวจการจ้าง		ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
เชรต แสงเชิด	ผอ.สนง.บค.พช.ที่3			ประธานกรรมการ
วณณก สิทธิมาตร	ผอ.สุทธาษา			กรรมการ
วณณกร ม่วงศรีเชิด	เจ้าหน้าที่บริหารงาน7			กรรมการ
วณณกรศักดิ์ อยู่คง	นักโบราณคดี7			กรรมการ
วณณกร วิจิตรณะ	นักโบราณคดี7			กรรมการ
วณณกร ศานติภรณ์	สุทธาษา			กรรมการ
วณณกรศักดิ์ เอ็นจอร์	นายช่างโยธา3			กรรมการ

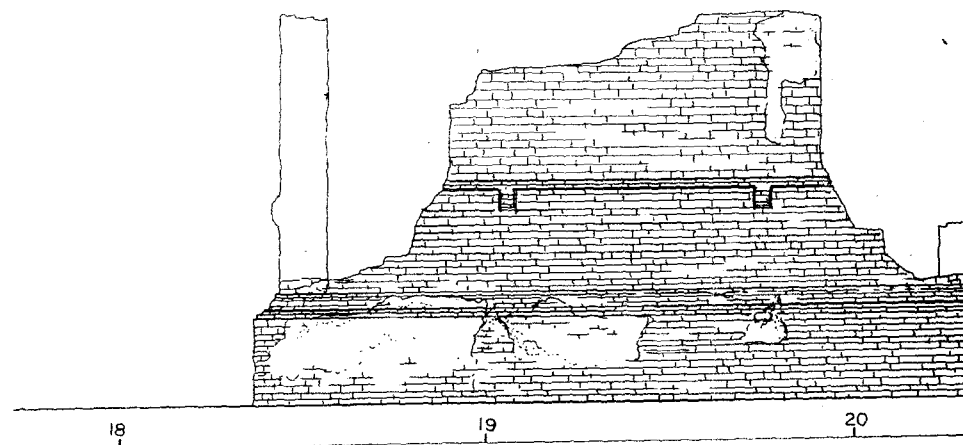
ผู้ควบคุมงาน	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
วณณกร วิจิตรณะ	นักโบราณคดี 7		
นายโยธา คำสิงห์	นายช่างโยธา 6		

รูปตัดด้านหน้ากำแพงคั่น ด้านทิศเหนือ

มาตราส่วน

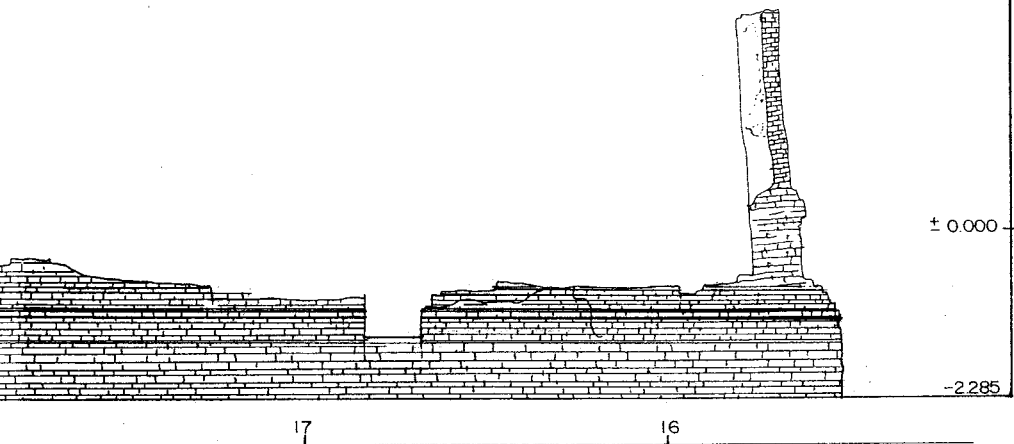
1 : 50

รูปตัดด้านหน้ากำแพงคั่น ด้านทิศตะวันออก

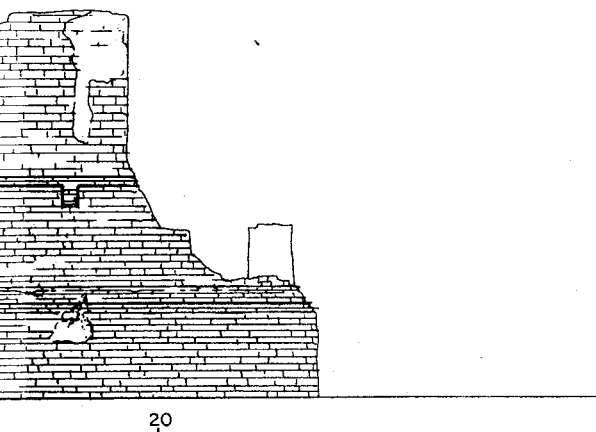
มาตราส่วน

1 : 50

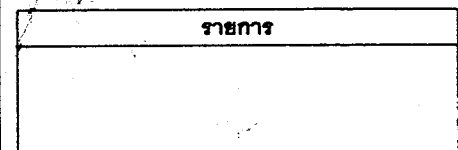
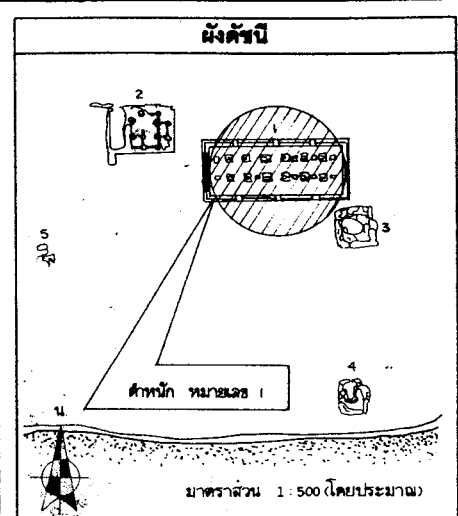
ด้านทิศเหนือ

1 : 50

ด้านทิศตะวันออก

1 : 50

ดำเนินงานโดย
 ห้างหุ้นส่วนจำกัด สุรศักดิ์ก่อสร้าง
 ๑๖ หมู่ 6 ต.เชียงรากน้อย
 อ.บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา

ช่างสำรวจ	นายทศพล จตุรัส	
ช่างเขียนแบบ	นายธีรยุทธ สิงหนามยาพงษ์	
ช่างศิลปกรรม	นายเฉลิมชัย คงทอง	
นักโบราณคดี	นายวิเศษ พุ่มขันธ์วงษ์	
นักประวัติศาสตร์ศิลปะ	นายศิษพงศ์ เนตรล้อมวงศ์	
สถาปนิก	นายนิพนธ์ ธงศิลา	
ภูมิสถาปนิก		
ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี		

ตรวจวิเคราะห์รูปแบบ		
นายช่างศิลปกรรม		
นายช่างโยธา		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
วิศวกร		
ผู้เชี่ยวชาญ		

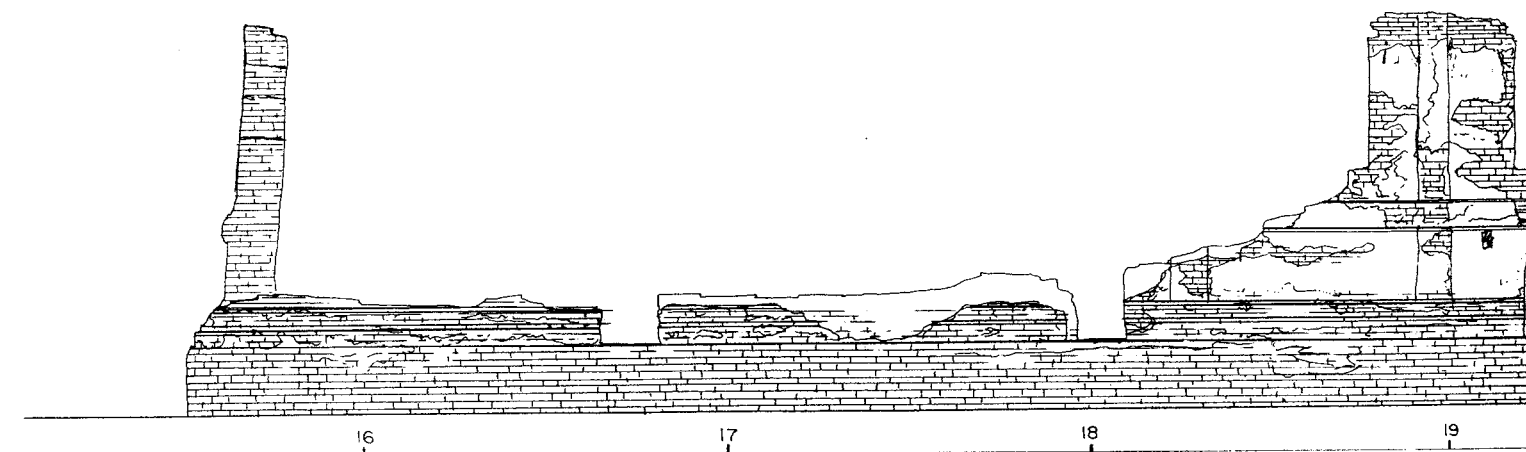
เห็นชอบ/อนุมัติ		
นายฝ่ายวิชาการ		
นายฝ่ายโบราณสถาน		
ผู้อำนวยการสำนักงาน		
ผู้อำนวยการสำนัก		
อธิบดี		

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
		10	5

ผังรูปแบบ : ตำหนักมเหยงคง (สภาพหลังการบูรณะ)
 ที่ตั้ง : ต.บ้านกรวด อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา
 สcaled : รูปดังตำหนักมเหยงคง
 ด้านทิศตะวันออกและทิศเหนือ
 โครงการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถาน
 ดำเนินงานโบราณคดีและศิลปกรรมสถาน
 แห่งชาติ ปี 3 พระนครศรีอยุธยา
กรมศิลปากร

คณะกรรมการตรวจการจ้าง	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
นายสด แดงเอียด มอ.สงข.บค.พช.ที่3 ประธานกรรมการ			
นายเจนก สิทามาตย์ ผอ. อุทยานฯ กรรมการ			
นายณัฐพล ม่วงศรีเชียว เจ้าหน้าที่บริหารงาน7 กรรมการ			
นางสาวณภัทติ อู่คงดี นักโบราณคดี7ว. กรรมการ			
นายเมธา วิกัษณะ นักโบราณคดี7 กรรมการ			
นางสาวทัศนาลักษณ์ สุทธาสนวัน นายช่างศิลปกรรม กรรมการ			
นายเทศศักดิ์ เอ็นระ นายช่างโยธา3 กรรมการ			

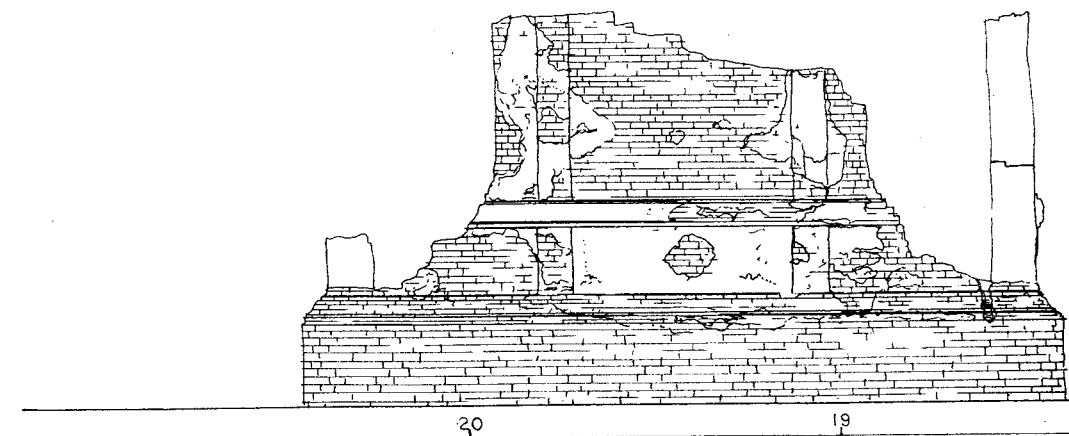
ผู้ควบคุมงาน	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
นายเมธา วิกัษณะ นักโบราณคดี 7			
นายไชยา คำสิงห์ นายช่างโยธา 6			

รูปตัดด้านหน้ามเหยงคณ์ ด้านทิศใต้

มาตราส่วน

1 : 50

รูปตัดด้านหน้ามเหยงคณ์ ด้านทิศตะวันตก

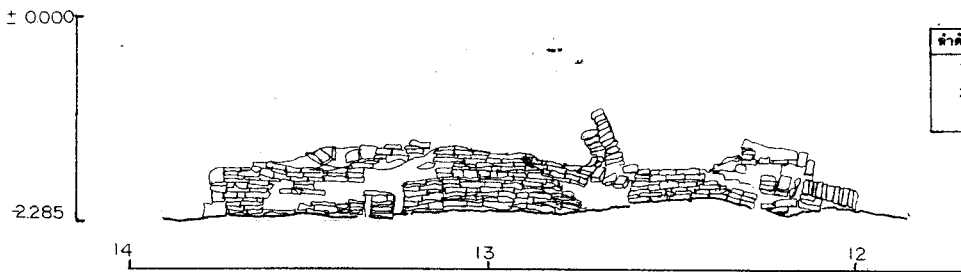
มาตราส่วน

1 : 50

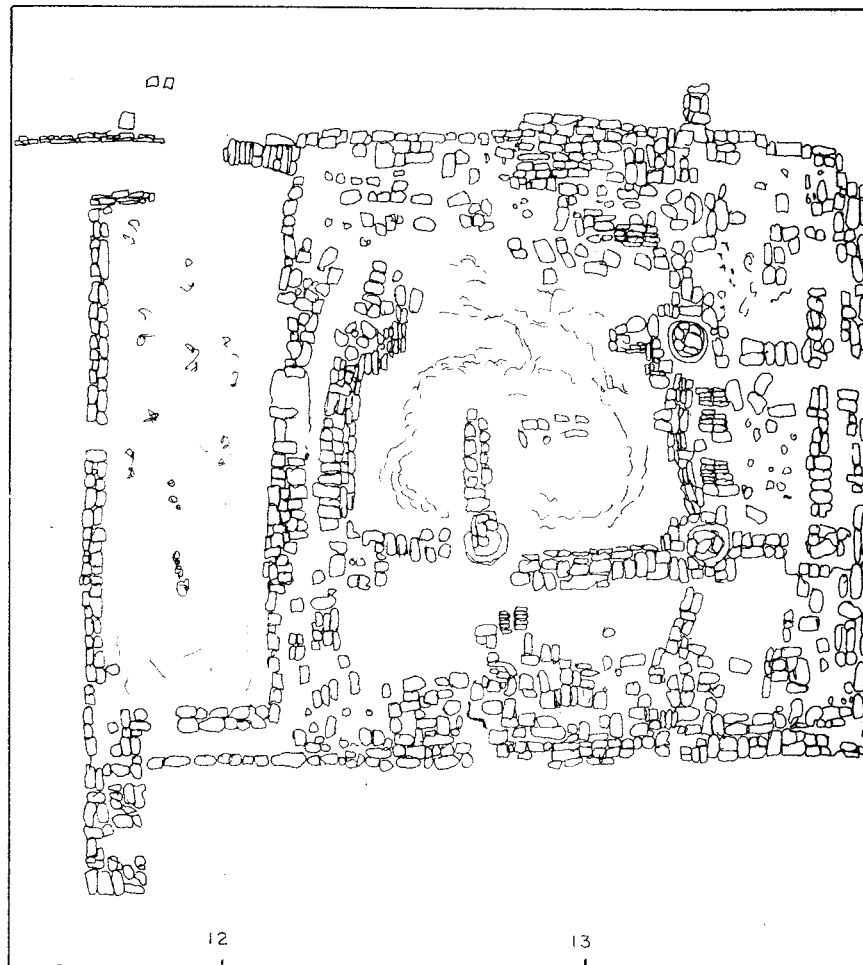

ลำดับที่	คณะกรรมการตรวจการจ้าง	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
1	นายสมคิด แสงเชิด ผอ.สน.บ.ค.พร.ที่3 ประธานกรรมการ			
2	นายเอนก สีหามาตย์ ผอ. อุทยานฯ กรรมการ			
3	นายณัฐพล ม่วงศรีเชียว เจ้าหน้าที่บริหารงาน7 กรรมการ			
4	นางสาวอภิญญา ชัยวงศ์ นักโบราณคดี7.2 กรรมการ			
5	นายเมธา วิจิตรณะ นักโบราณคดี7 กรรมการ			
6	นางสาวทัศนลักษณ์ สุทธาสวิน นายช่างศิลปกรรม กรรมการ			
7	นายเชนคักดิ์ เจริญระ นายช่างโยธา3 กรรมการ			

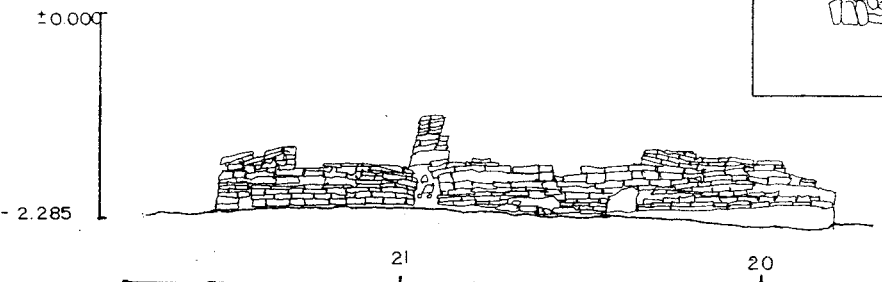
ลำดับที่	ผู้ควบคุมงาน	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
1	นายเมธา วิจิตรณะ นักโบราณคดี 7			
2	นายโยธนา คำสิงห์ นายช่างโยธา 6			

รูปตั้งพลับพลาจตุรมุข (หมายเลข 2) ด้านทิศเหนือ
มาตราส่วน 1 : 50

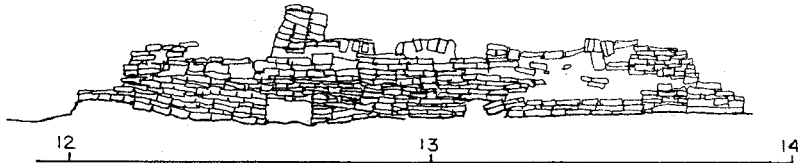
รูปตั้งพื้นพลับพลาจตุรมุข (หมายเลข 2)
มาตราส่วน 1 : 50

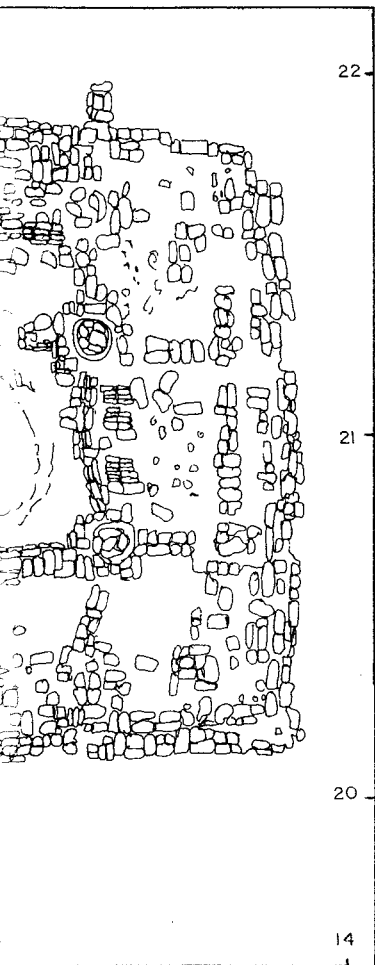
รูปตั้งพลับพลาจตุรมุข (หมายเลข 2) ด้านทิศตะวันตก
มาตราส่วน 1 : 50

เลขที่	วันที่	หมายเหตุ
การ		
การ		
การ		
การ		
การ		

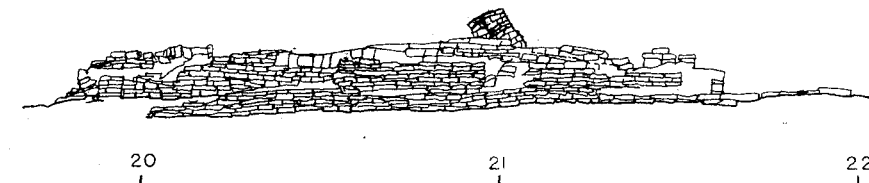
เลขที่	วันที่	หมายเหตุ

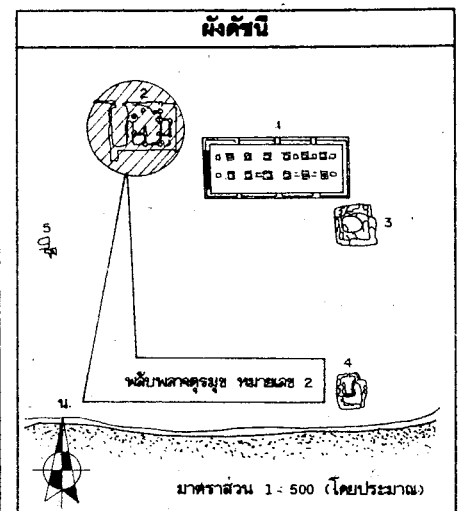
รูปตั้งพลับพลาจตุรมุข (หมายเลข 2) ด้านทิศใต้
มาตราส่วน 1 : 50

รูปตั้งพลับพลาจตุรมุข (หมายเลข 2)
มาตราส่วน 1 : 50

รูปตั้งพลับพลาจตุรมุข (หมายเลข 2) ด้านทิศตะวันออก
มาตราส่วน 1 : 50

รายการ

ดำเนินงานโดย
นางนันทนา นาค สุนทรศักดิ์ทอง
9/8 หมู่ 6 ต.เชียงรากน้อย
อ.บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา

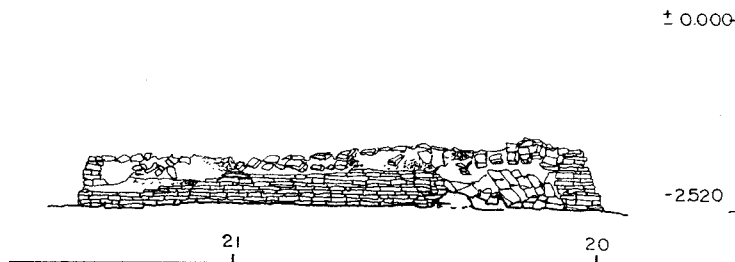
นางสาวจ	นายพนต จิตร์ชัย	
นางเขียนแบบ	นายธีระกุด สิงหนะณายาพงษ์	ธีระกุด
นางศิลปกรรม	นายเจษฎ์ชัย ตะทอง	
นักโบราณคดี	นายวิเศษ พงษ์รังสรรค์	วิเศษ
นักประวัติศาสตร์ศิลปะ	นายศุภพงศ์ เภตรัตน์วิวัฒน์	ศุภพงศ์
สถาปนิก	นายณัฏฐะ ธงศิลา	
ภูมิสถาปนิก		
ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี		

ตรวจ/วิเคราะห์รูปแบบ		
นายช่างศิลปกรรม		
นายช่างโยธา		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
วิศวกร		
ผู้เชี่ยวชาญ		

เห็นชอบ/อนุมัติ		
นายฝ่ายวิชาการ		
นายฝ่ายโบราณสถาน		
ผู้อำนวยการสำนักงาน		
ผู้อำนวยการสำนัก		
อธิบดี		

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
		10	7

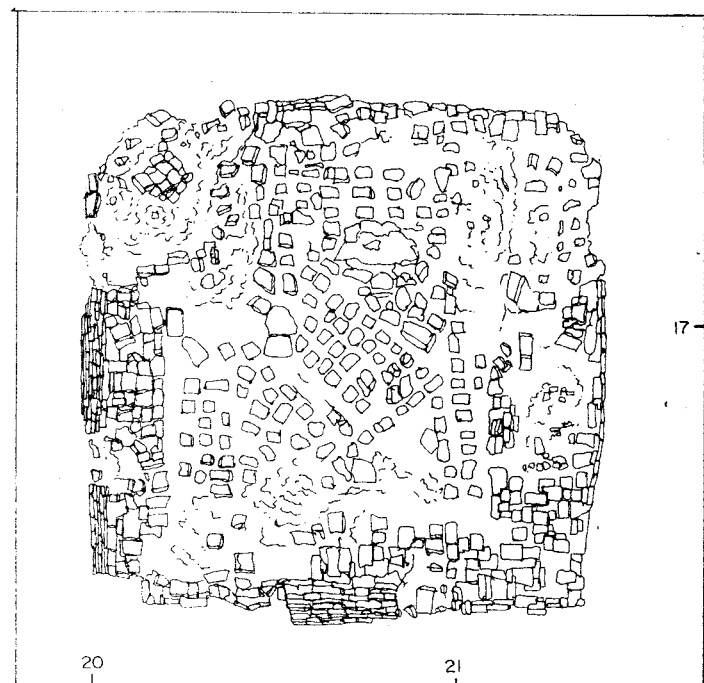
รูปแบบ : คำทบทวนทางศิลป (ภาพหลังการขุดแต่ง)	
ที่ตั้ง : ต.หันตรา อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	
ที่ตั้ง : รูปตั้งพื้นและรูปตั้ง	มาตราส่วน 1 : 50
พลับพลาจตุรมุข (หมายเลข 2)	
โครงการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถาน	
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่ 3 พระนครศรีอยุธยา	
กรมศิลปากร	

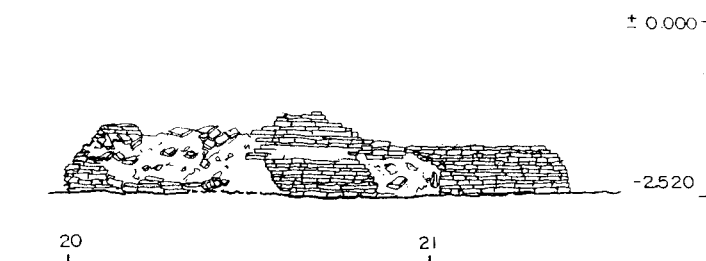
รูปตั้งอาคาร (หมายเลข 3) ด้านทิศเหนือ
มาตราส่วน 1 : 50

ที่	คณะกรรมการตรวจการจ้าง	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
นายสด แดงเอียด	ผอ. สนง.บ.ศ. พ.ศ. 73 ประธานกรรมการ			
นายเอนก สีหามาตย์	ผอ. อุทยานฯ กรรมการ			
นายณัฐพล ม่วงศรีเขียว	เจ้าหน้าที่บริหารงาน7 กรรมการ			
นางสาวกมลทิพย์ อู่คงดี	นักโบราณคดี7ว. กรรมการ			
นายเมธา วิจักขณะ	นักโบราณคดี7 กรรมการ			
นางสาวทัศนลักษณ์ สุทธาครวิน	นายช่างศิลปกรรม กรรมการ			
นายเทอดศักดิ์ เข็มจระ	นายช่างโยธา3 กรรมการ			

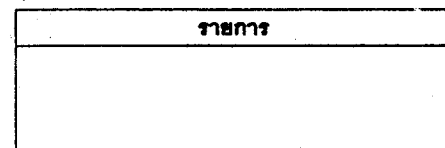
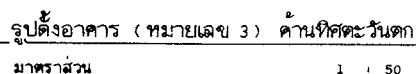
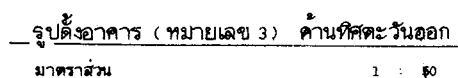
ที่	ผู้ควบคุมงาน	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
นายเมธา วิจักขณะ	นักโบราณคดี 7			
นายโชชา คำสิงห์	นายช่างโยธา 6			

รูปผังพื้นอาคาร (หมายเลข 3)
มาตราส่วน 1 : 50

รูปตั้งอาคาร (หมายเลข 3) ด้านทิศใต้
มาตราส่วน 1 : 50

ช่างสำรวจ	นายพนพล จิฑุทัย	
ช่างเขียนแบบ	นายธีรวิฑูล สิงห์วัฒนายาพงษ์	
ช่างศิลปกรรม	นายเฉลิมชัย ตะทอง	
นักโบราณคดี	นายวิฑูรย์ พัฒนจรัสจรัส	
นักประวัติศาสตร์ศิลปะ	นายศินพงศ์ เบนพรถอมวงศ์	
สถาปนิก	นายฉันทะ ธงศิลา	
ภูมิสถาปนิก		
ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี		

ตารางวิเคราะห์รูปแบบ		
นายช่างศิลปกรรม		
นายช่างโยธา		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
วิศวกร		
ผู้เชี่ยวชาญ		

เห็นชอบ/อนุมัติ		
นายวิชากร		
นายนิเวศสถาน		
ผู้อำนวยการสำนักงาน		
ผู้อำนวยการสำนักฯ		
อธิบดี		

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่น
		10	8

ผังรูปแบบ : ดำเนินกรมเทยงคณ (ฉภาพหลังกการชุดแต่ง)

ที่ตั้ง : ต.บ้านตรา อ. พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

แสดง	รูปสิ่งพิมพ์และรูปถ่าย	มาตราส่วน
	อาคาร (หมายเลข 3)	1 : 50

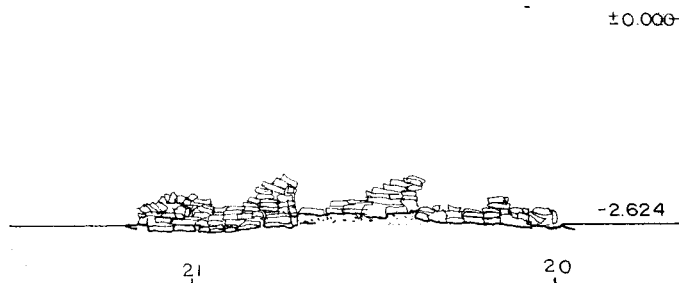
โครงการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถาน

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ ที่ 3 พระนครหรืออยุธยา

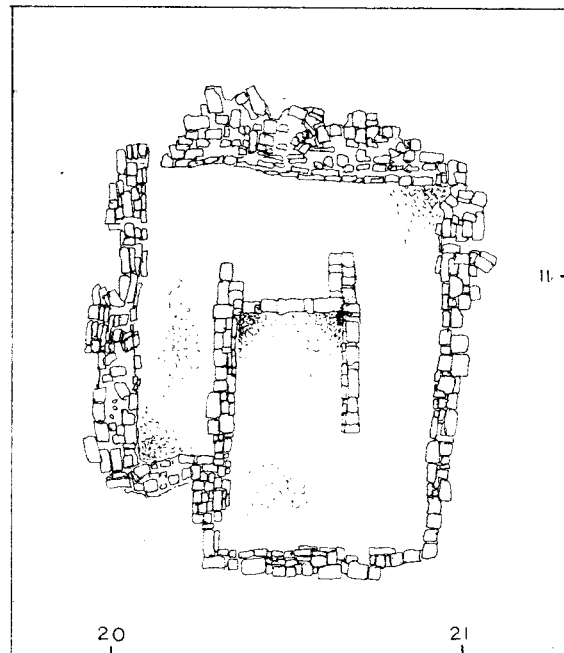
กรมศิลปากร

คณะกรรมการตรวจการจ้าง	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
นายสมศักดิ์ นาคเชิดชว. ส.น.จ.บ.ค.พ.ร.ที่3 ประธานกรรมการ			
นายเอก นิลพาศิต ส.อ. จุฑานา			กรรมการ
นายณัฐพล ม่วงศรีเชื้อ เจ้าหน้าทีบริหารงาน7			กรรมการ
นางสาวกชกิติ อยู่งคัง นักโบราณคดี7ว.			กรรมการ
นายเมธา วัจกษณะ นักโบราณคดี7			กรรมการ
นางสาวพัฒนิกนกนณ สุทธาควิน นายช่างศิลปกรรม			กรรมการ
นายเทศศักดิ์ เข็นจระ นายช่างโยธา3			กรรมการ

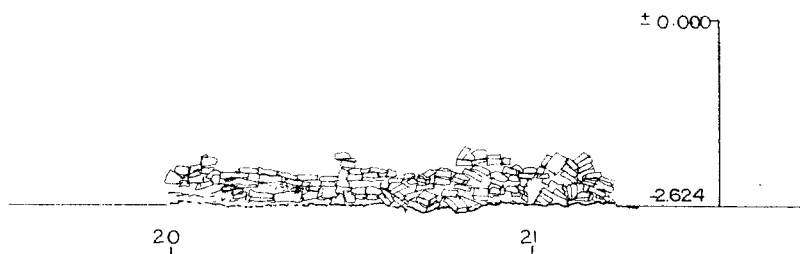
ผู้ควบคุมงาน	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
นายเมธา วัจกษณะ นักโบราณคดี 7			
นายโชชา คำสิงห์ นายช่างโยธา 6			

รูปตั้งอาคาร (หมายเลข 4) ด้านทิศเหนือ
มาตราส่วน 1 : 50

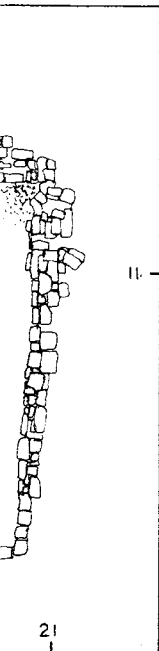
รูปผังพื้นอาคาร (หมายเลข 4)
มาตราส่วน 1 : 50

รูปตั้งอาคาร (หมายเลข 4) ด้านทิศใต้
มาตราส่วน 1 : 50

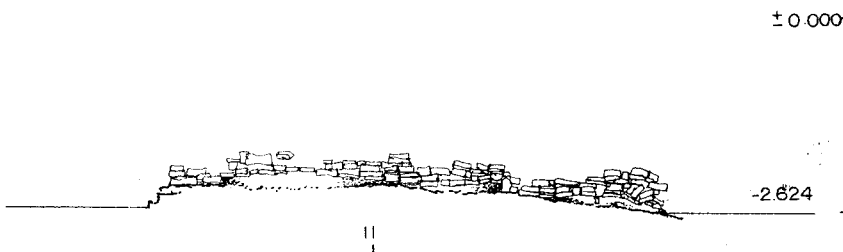

รูปตั้งอาคาร (หมายเลข 4) ด้านทิศตะวันออก
มาตราส่วน 1 : 50

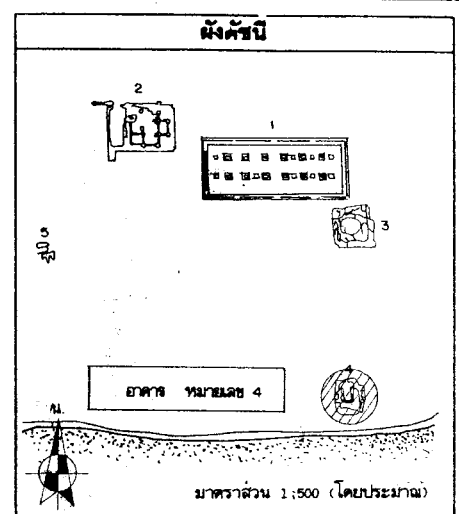

รูปตั้งอาคาร (หมายเลข 4)

1 : 50

รูปตั้งอาคาร (หมายเลข 4) ด้านทิศตะวันตก
มาตราส่วน 1 : 50

รายการ

ดำเนินการโดย
ทางทุนส่วนจำกัด ตูร์คิกก่อสร้าง
๑๒ หมู่ 6 ต.เชียงรากน้อย
อ.บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา

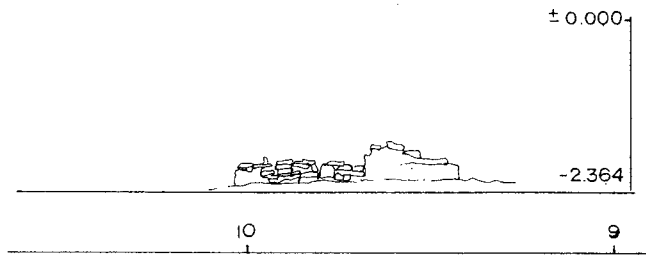
ช่างสำรวจ	นายพอล จิตรีขัย	
ช่างเขียนแบบ	นายธีระกุล สิงหนะสนยาพงษ์	
ช่างศิลปกรรม	นายเฉลิมชัย ตะทอง	
นักโบราณคดี	นายวิฑูระ พัฒนาจึงลัจจศ	
นักประวัติศาสตร์ศิลปะ	นายคณพงศ์ เนตรธัญวาท	
สถาปนิก	นายมนฑล ภูงศิลา	
ภูมิสถาปนิก		
ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี		

ตรวจวิเคราะห์รูปแบบ		
นายช่างศิลปกรรม		
นายช่างโยธา		
นักวิชาการทางศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
วิศวกร		
ผู้เชี่ยวชาญ		

เห็นชอบ/อนุมัติ	
นายช่างวิชาการ	
นายช่างโยธา	
ผู้อำนวยการสำนักงาน	
ผู้อำนวยการสำนักงานฯ	
ผู้อำนวยการสำนักงานฯ	
อธิบดี	

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
		19	9

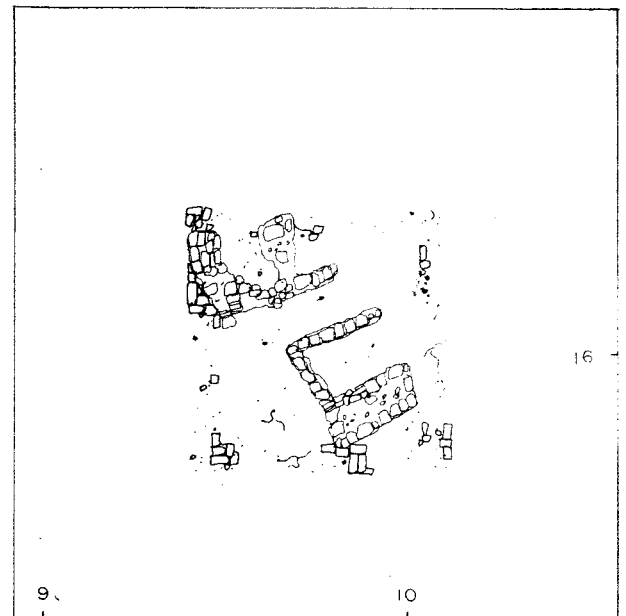
ผังรูปแบบ : คำพินัยแห่งองค์ (ภาพหน้างานชุดแดง)	
ที่ตั้ง : ต.บ้านกรวด อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา	
ที่ตั้ง : ผังพื้นและรูปตั้ง	มาตราส่วน 1 : 50
อาคาร (หมายเลข 4)	
โครงการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถาน	
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่ 3 พระนครศรีอยุธยา	
กรมศิลปากร	

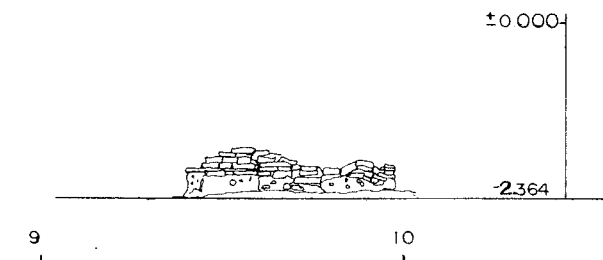
รูปตั้งอาคาร (หมายเลข 5) ด้านทิศเหนือ
มาตราส่วน 1 : 50

คณะกรรมการตรวจการจ้าง	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
นายสมศักดิ์ แดงเอียด ผอ.ส.บ.บ.พร.ที่3 ประธานกรรมการ			
นายเอนก สีหามาตย์ ผอ. อุทยานฯ กรรมการ			
นายณัฐพล ม่วงศรีเขียว เจ้าพนักงานบริหารงาน7 กรรมการ			
นางสาวกิตติ อัญงค์ นักโบราณคดี72 กรรมการ			
นายเดชา วิจิตรณะ นักโบราณคดี7 กรรมการ			
นางสาวทัศนีย์ลักษณ์ สุทธาสนวัน นายช่างศิลปกรรม กรรมการ			
นายเพ็ญศักดิ์ เอ็นจระ นายช่างโยธา3 กรรมการ			

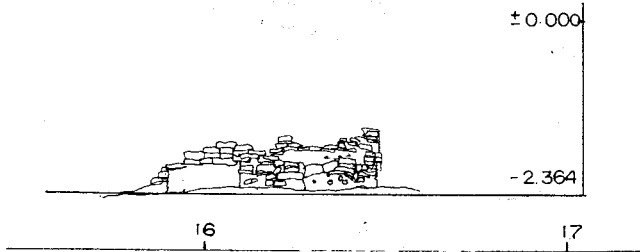
ผู้ควบคุมงาน	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
นายเมธา วิจิตรณะ นักโบราณคดี 7			
นายโรชา คำสิงห์ นายช่างโยธา 6			

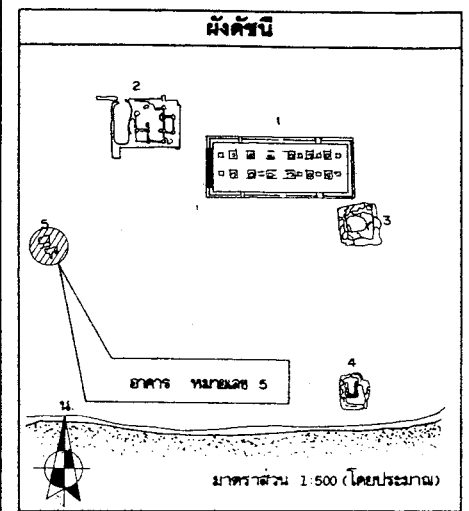
รูปผังพื้นที่อาคาร (หมายเลข 5)
มาตราส่วน 1 : 50

รูปตั้งอาคาร (หมายเลข 5) ด้านทิศใต้
มาตราส่วน 1 : 50

รูปตั้งอาคาร (หมายเลข 5) ด้านทิศตะวันออก
มาตราส่วน 1 : 50

รูปตั้งอาคาร (หมายเลข 5) ด้านทิศตะวันออก
มาตราส่วน 1 : 50

ดำเนินงานโดย
ทางหน่วยงานจากัด สุระศักดิ์ก่อสร้าง
9/8 หมู่ 6 ต.เชิงกรานน้อย
อ.บางปะอิน จ. พระนครศรีอยุธยา

ช่างสำรวจ	นายพนต จิตร์ชัย	
ช่างเขียนแบบ	นายธีระกุล อิ่มเย็นตนาพงษ์	
ช่างศิลปกรรม	นายเฉลิมชัย คงทอง	
นักโบราณคดี	นายวิเศษ พัฒนกิจจรงค์	วิเศษ
นักประวัติศาสตร์ศิลปะ	นายศิษพงษ์ เปรื่องม่วงดี	
สถาปนิก	นายนิพนธ์ งามศิลา	
ภูมิสถาปนิก		
ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี		

ตรวจ/วิเคราะห์รูปแบบ		
นายช่างศิลปกรรม		
นายช่างโยธา		
นักวิชาการทางศิลป		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
วิศวกร		
ผู้เชี่ยวชาญ		

เห็นชอบ/อนุมัติ		
นายช่างวิชาการ		
นายช่างโบราณสถาน		
ผู้อำนวยการสำนักงาน		
ผู้อำนวยการสำนักฯ		
อธิบดี		

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
		10	10

ผังรูปแบบ : ด่านกั้นแยกทาง (สภาพผังการขุดแต่ง)

ที่ตั้ง : ต.บ้านนา อ. พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา

แสดง : รูปผังพื้นและรูปตั้ง
อาคาร (หมายเลข 5) มาตราส่วน 1 : 50

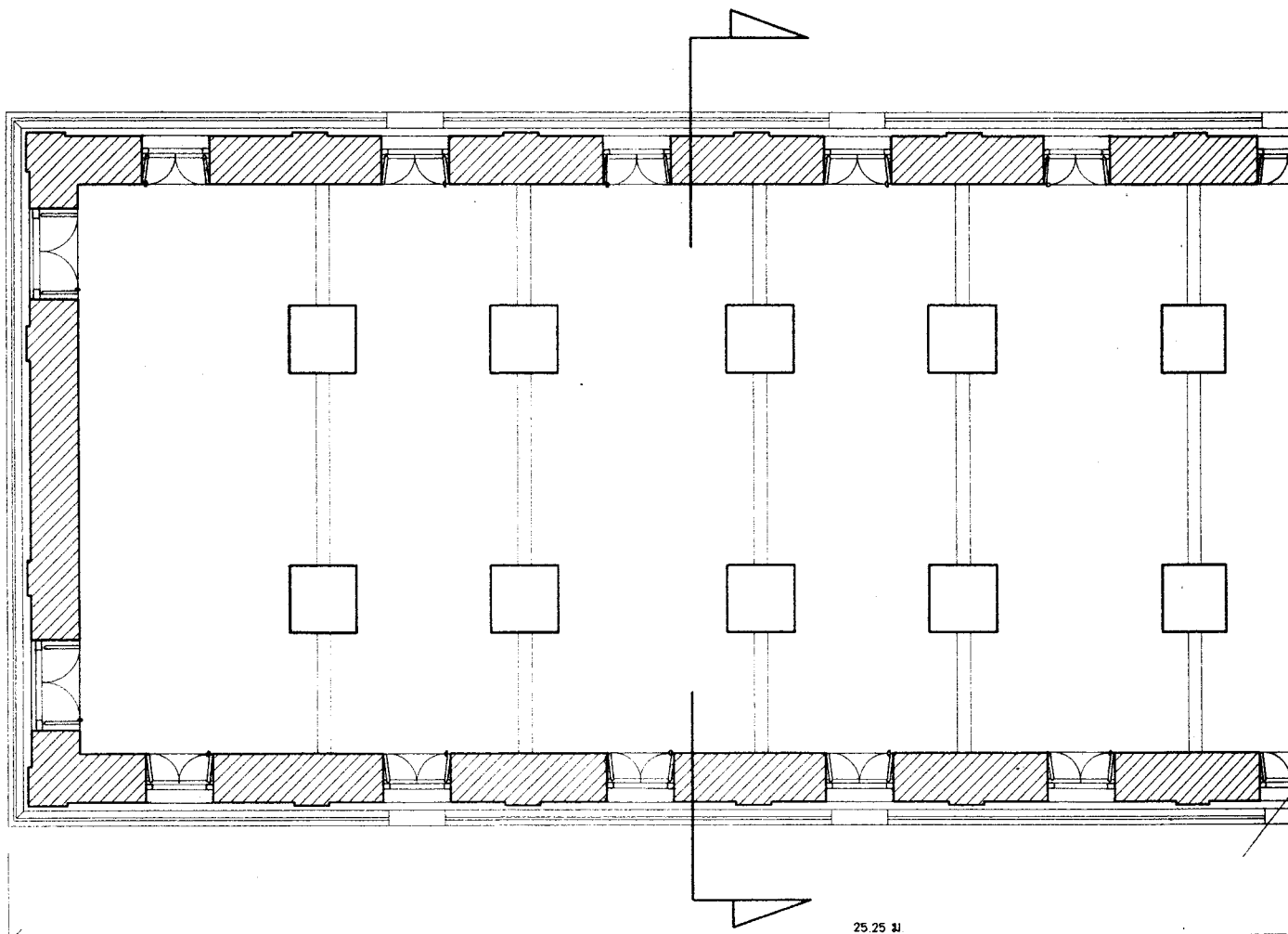
โครงการอนุรักษ์และพัฒนารูปแบบโบราณสถาน

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ ที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

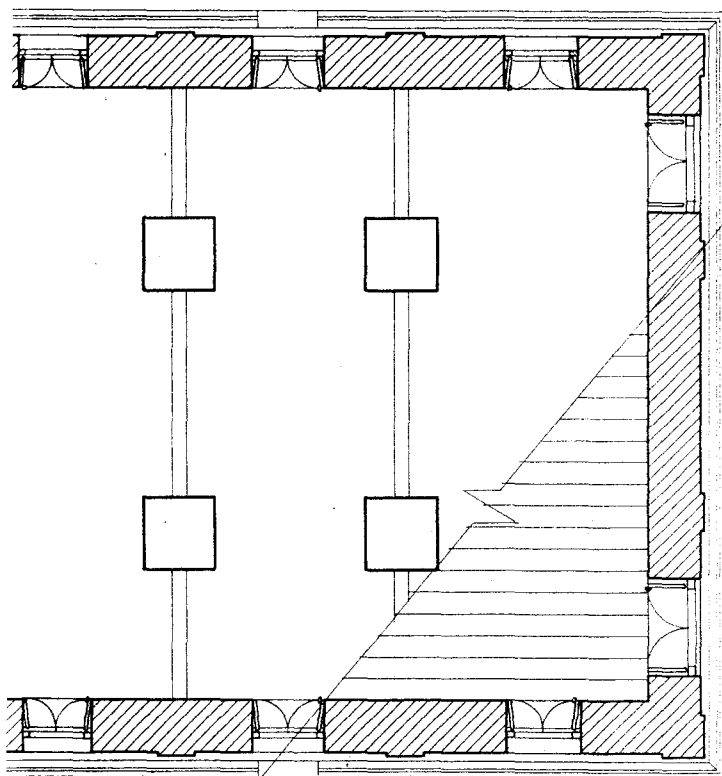
กรมศิลปากร

คณะกรรมการตรวจการจ้าง			
รายชื่อ	วันที่	หมายเหตุ	
นายสมศักดิ์ นามะน้อย ผอ.ส.บ.บ.พ.ร. 53 ประธานกรรมการ			
นายสมศักดิ์ นามะน้อย ผอ. สุธาสนา กรรมการ			
นายสมศักดิ์ นามะน้อย ผอ. สุธาสนา กรรมการ			
นายสมศักดิ์ นามะน้อย ผอ. สุธาสนา กรรมการ			
นายสมศักดิ์ นามะน้อย ผอ. สุธาสนา กรรมการ			
นายสมศักดิ์ นามะน้อย ผอ. สุธาสนา กรรมการ			
นายสมศักดิ์ นามะน้อย ผอ. สุธาสนา กรรมการ			

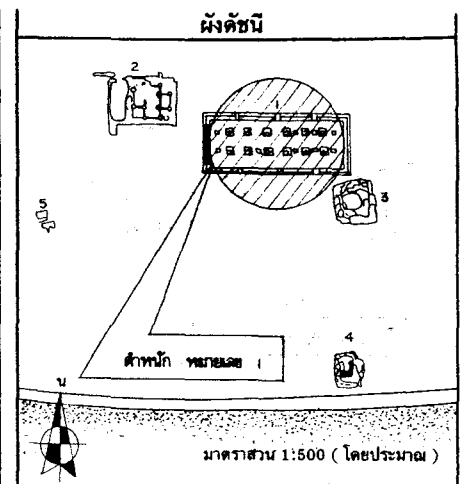
ผู้ควบคุมงาน	รายชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
นายสมศักดิ์ นามะน้อย ผอ. สุธาสนา			
นายสมศักดิ์ นามะน้อย ผอ. สุธาสนา			

ผังพื้นที่ชั้นบน อาคารท่าหนักมเหยงคณ์ (หมายเลข 1)
มาตราส่วน 1:50

หมายเลข 1)
1:50

รายการ	

ดำเนินงานโดย		
ทางหุ้นส่วนจำกัด สุรศักดิ์ก่อสร้าง		
9/8 หมู่ 6 ต. เชียงรากน้อย		
อ. บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา		
ช่างสำรวจ	นายพอล จัตุชัย	
ช่างเขียนแบบ	นายธีรกุล สิงห์แสนยาพงษ์	
ช่างศิลปกรรม	นาย เจริญชัย ตะก่อง	
นักโบราณคดี	นายวิเศษ พัฒนรังสรรค์	
นักประวัติศาสตร์ศิลปะ	นาย ดิษพงศ์ เนตรอ้อมวงศ์	
สถาปนิก	นาย มั่นพระ ชงศิลา	
ภูมิสถาปนิก		
ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี		

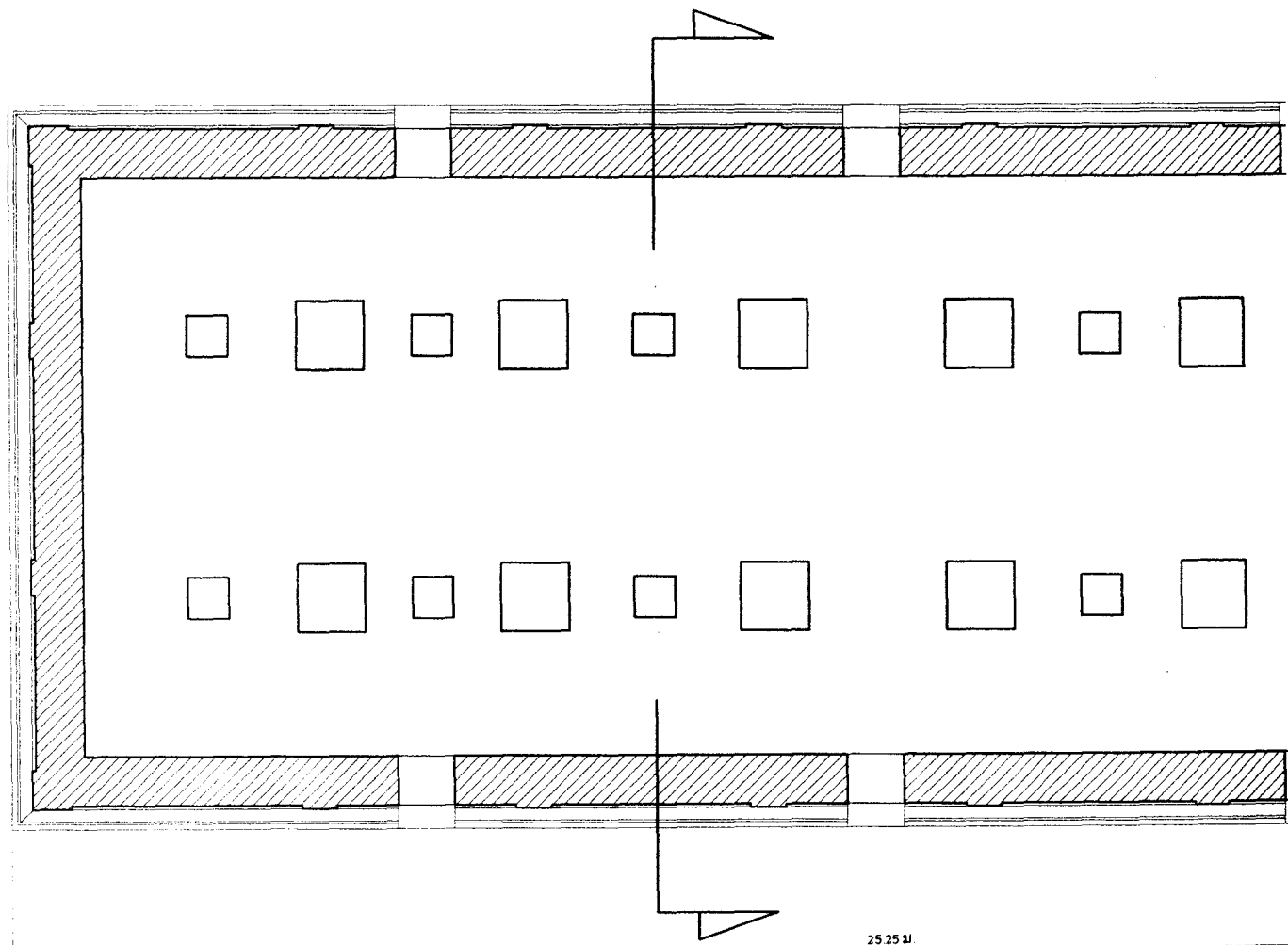
ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ		
นายช่างศิลปกรรม		
นายช่างโยธา		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
วิศวกร		
ผู้เชี่ยวชาญ		

เห็นชอบ / อนุมัติ		
หน.ฝ่ายวิชาการ		
หน.ฝ่ายโบราณสถาน		
ผู้อำนวยการสำนักงาน		
ผู้อำนวยการสำนักฯ		
อธิบดี		

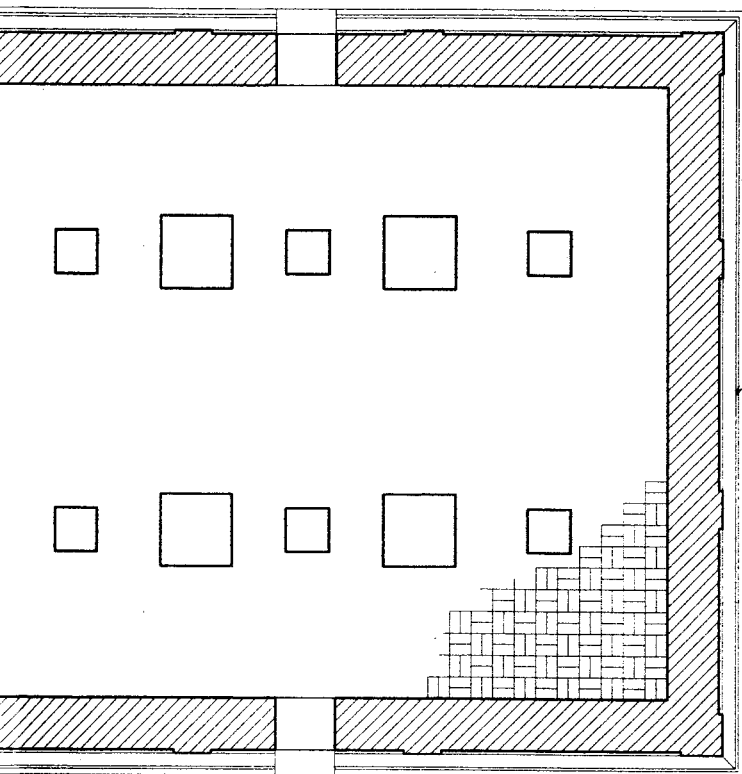
รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผนที่
		5	3
ผังรูปแบบ ตำแหน่งแหล่งคดี (แบบผังพื้นฐาน)			
ที่ตั้ง ต. หันตรา อ. พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา			
แสดง	มาตราส่วน		
ผังพื้นที่ชั้นบน	1:50		
อาคารตำแหน่งแหล่งคดี (หมายเลข 1)			
โครงการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถาน			
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่ 3 พระนครศรีอยุธยา			
กรมศิลปากร			

ที่	คณะกรรมการตรวจการจ้าง	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
1	นายสมศักดิ์ นาคเจริญ ผอ. สนง.บค.พร.ทวิ ประจำจังหวัด			
2	นายเอกวิทย์ นาคเจริญ ผอ. จุฬาราม			
3	นายสมศักดิ์ นาคเจริญ เจ้าหน้าทีบริหารงาน			
4	นายสมศักดิ์ นาคเจริญ นักบริหารคดี			
5	นายสมศักดิ์ นาคเจริญ นักบริหารคดี			
6	นายสมศักดิ์ นาคเจริญ นักบริหารคดี			
7	นายสมศักดิ์ นาคเจริญ นักบริหารคดี			
8	นายสมศักดิ์ นาคเจริญ นักบริหารคดี			
9	นายสมศักดิ์ นาคเจริญ นักบริหารคดี			
10	นายสมศักดิ์ นาคเจริญ นักบริหารคดี			

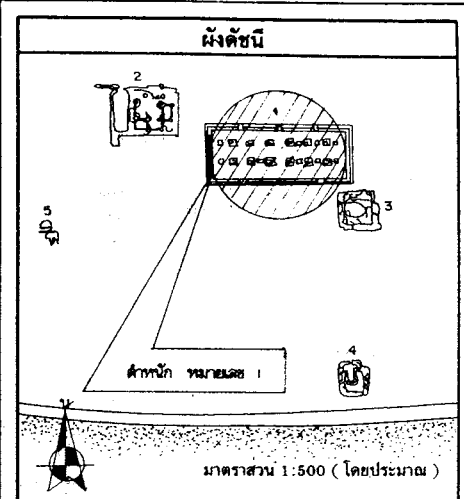
ที่	ผู้ควบคุมงาน	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
1	นายสมศักดิ์ นาคเจริญ นักบริหารคดี 7			
2	นายสมศักดิ์ นาคเจริญ นักบริหารคดี 6			

ผังพื้นที่ชั้นล่าง อาคารตึกหมื่นแห่งคน (หมายเลข 1)
มาตราส่วน 1:50

ยเลข 1)
1:50

รายการ	

ดำเนินงานโดย		
ทางทุนส่วนจำกัด สรรคักก่อสร้าง		
9/8 หมู่ 6 ต. เชียงรากน้อย		
อ. บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา		
ช่างสำรวจ	นายพนอล จักชัย	81
ช่างเขียนแบบ	นายธีรกุล สิงห์แสนยาพงษ์	54
ช่างศิลปกรรม	นาย เฉลิมชัย ตะกอง	
นักโบราณคดี	นายวิเศษ พัฒนรังสรรค์	71
นักประวัติศาสตร์ศิลปะ	นาย ดิษพงศ์ เบตรลอมวงศ์	71
สถาปนิก	นาย มณฑะ ธงศิลา	
ภูมิสถาปนิก		
ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี		

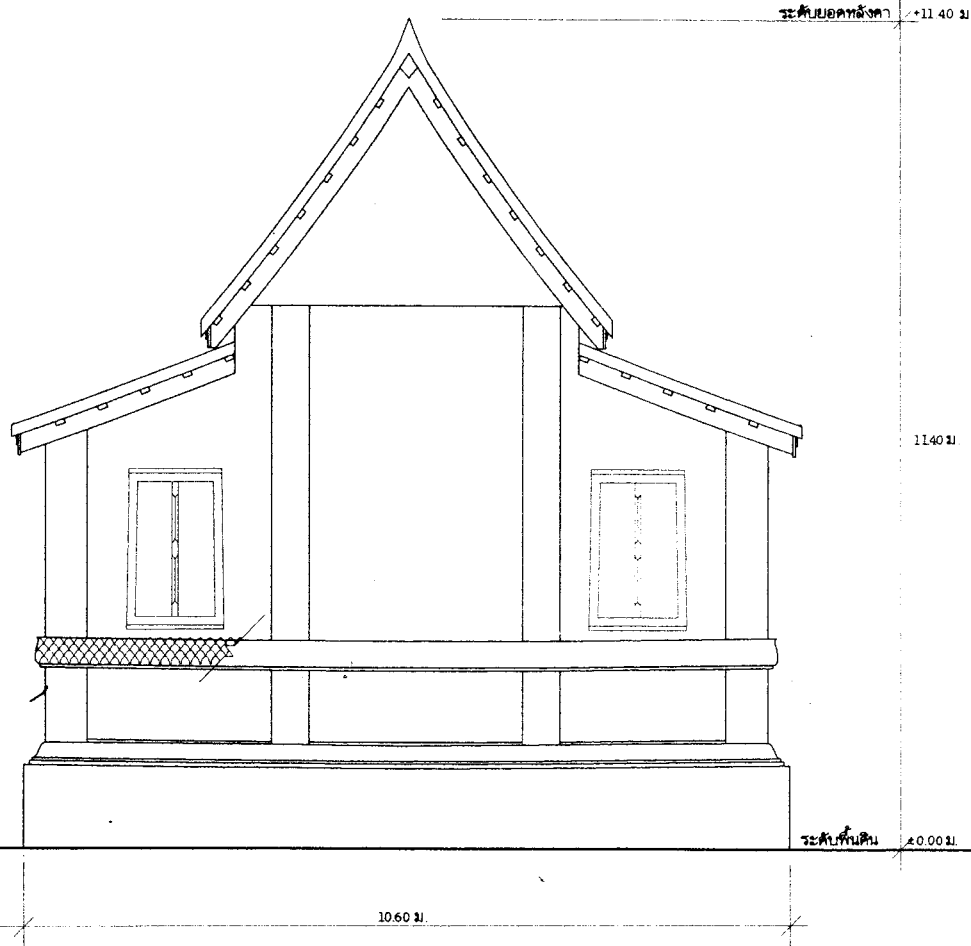
ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ		
นายช่างศิลปกรรม		
นายช่างโยธา		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
วิศวกร		
ผู้เชี่ยวชาญ		

เห็นชอบ / อนุมัติ		
หน.ฝ่ายวิชาการ		
หน.ฝ่ายโบราณสถาน		
ผู้อำนวยการสำนักงาน		
ผู้อำนวยการสำนักกา		
อธิบดี		

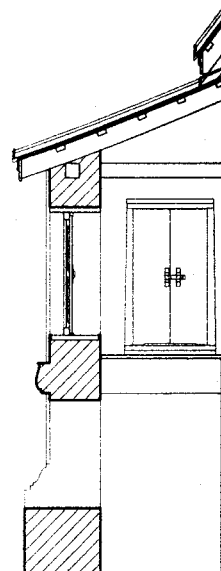
รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
		5	2
ผังรูปแบบ คำหนักมเหยงคณ์ (แบบผังพื้นฐาน)			
ที่ตั้ง ต.หันตรา อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา			
แสดง ผังพื้นที่ อาคารคำหนักมเหยงคณ์ (หมายเลข 1)		มาตราส่วน 1:50	
โครงการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถาน			
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถาน			
แห่งชาติ ที่ 3 พระนครศรีอยุธยา			
กรมศิลปากร			

ลำดับที่	คณะกรรมการตรวจการจ้าง	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
1	นายสมิต นคนเมือง อดีตนายก อบ.ท.ร.ที่ 3 ประธานกรรมการ			
2	นายสมิต นคนเมือง อดีตนายก อบ.ท.ร.ที่ 3 ประธานกรรมการ			
3	นายสมิต นคนเมือง อดีตนายก อบ.ท.ร.ที่ 3 ประธานกรรมการ			
4	นายสมิต นคนเมือง อดีตนายก อบ.ท.ร.ที่ 3 ประธานกรรมการ			
5	นายสมิต นคนเมือง อดีตนายก อบ.ท.ร.ที่ 3 ประธานกรรมการ			
6	นายสมิต นคนเมือง อดีตนายก อบ.ท.ร.ที่ 3 ประธานกรรมการ			
7	นายสมิต นคนเมือง อดีตนายก อบ.ท.ร.ที่ 3 ประธานกรรมการ			

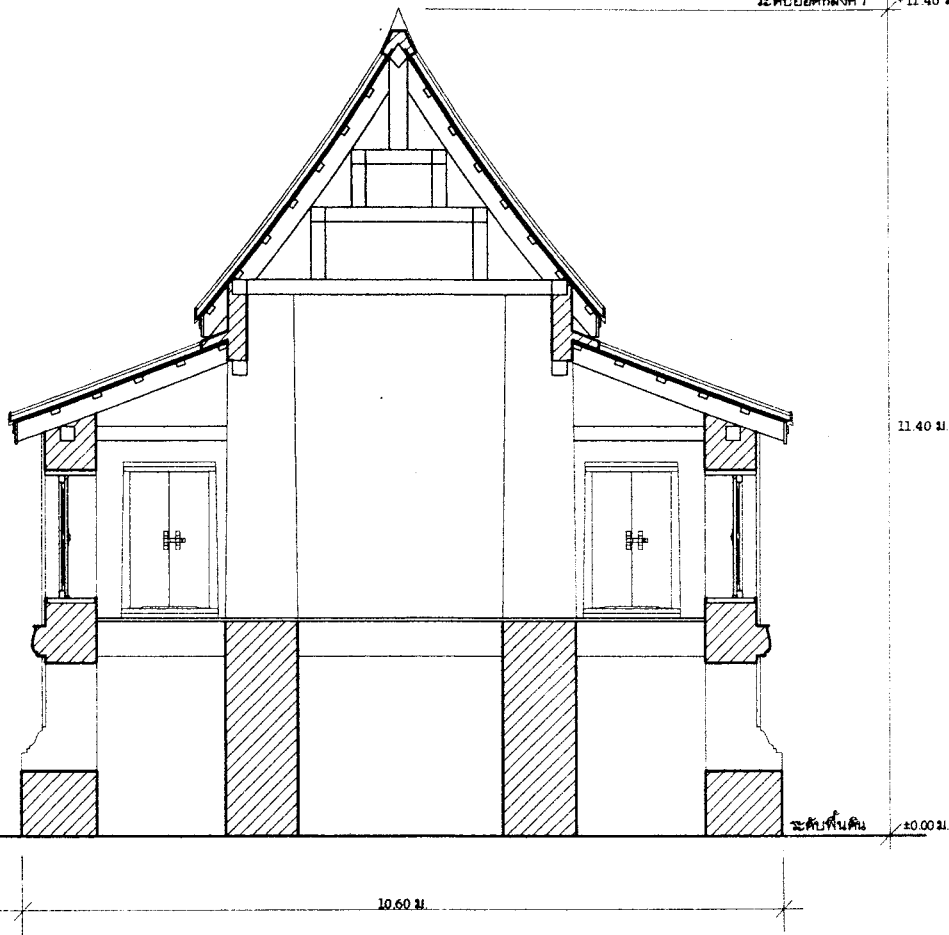
ลำดับที่	ผู้ควบคุมงาน	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
1	นายสมิต นคนเมือง อดีตนายก อบ.ท.ร.ที่ 3			
2	นายสมิต นคนเมือง อดีตนายก อบ.ท.ร.ที่ 3			

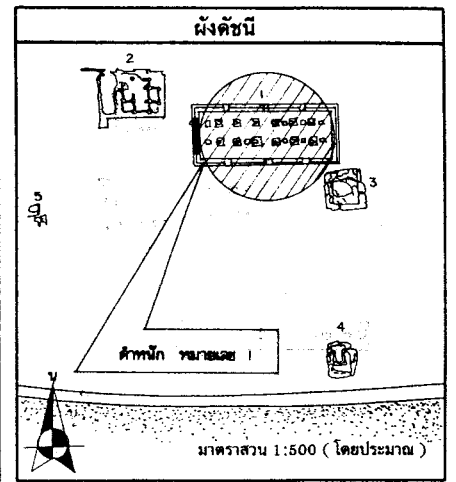
รูปต่งสัถัก อาคารตำหนักมเหยงคณ์ (หมายเลข 1)
มาตราส่วน 1:50

รูปตัตตาม
มาตราส่วน

รูปตัดตามขวาง อาคารตำหนักมเหยงคณ์ (หมายเลข 1)
 มาตรฐาน 1:50

รายการ	

ดำเนินงานโดย		
ทางทุนส่วนจำกัด สรรค์ดัดก่อสร้าง		
9/8 หมู่ 6 ต. เขียวรางน้อย		
อ. บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา		
ช่างสำรวจ	นายพดล จิตชัย	ส/อ
ช่างเขียนแบบ	นายธีรกุล สิงห์แสนยาพงษ์	ส/อ
ช่างศิลปกรรม	นาย เฉลิมชัย ตะก่อง	
นักโบราณคดี	นายวิเศษ พัฒนรังสรรค์	วิศ/อ
นักประวัติศาสตร์ศิลปะ	นาย ดิษพงศ์ เนตรอมรวงศ์	วิศ
สถาปนิก	นาย มั่นพณธ์ ธงศิลา	
ภูมิสถาปนิก		
ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี		

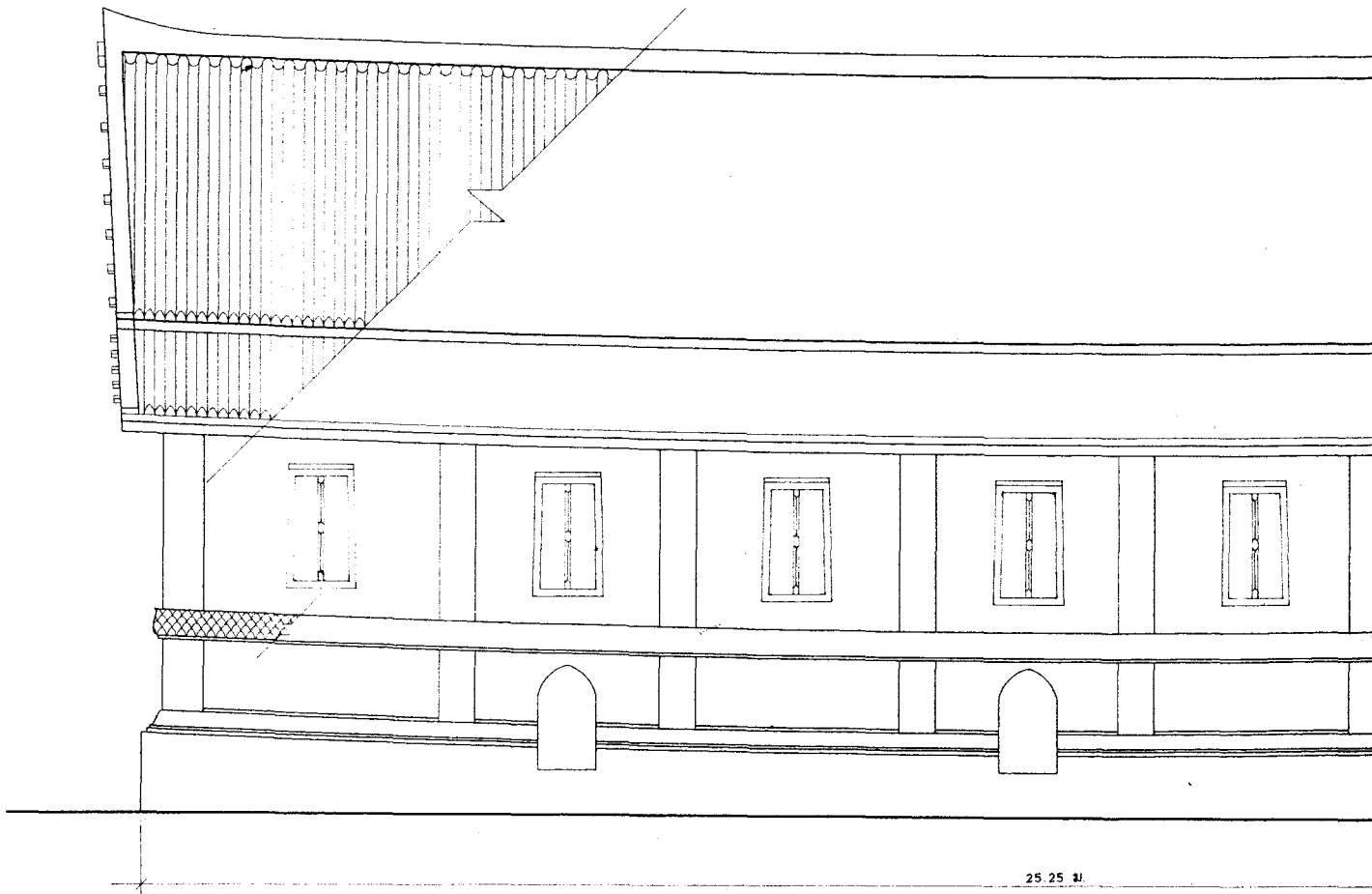
ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ		
นายช่างศิลปกรรม		
นายช่างโยธา		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
วิศวกร		
ผู้เชี่ยวชาญ		

เห็นชอบ / อนุมัติ		
หน.ฝ่ายวิชาการ		
หน.ฝ่ายโบราณสถาน		
ผู้อำนวยการสำนักงาน		
ผู้อำนวยการสำนักฯ		
อธิบดี		

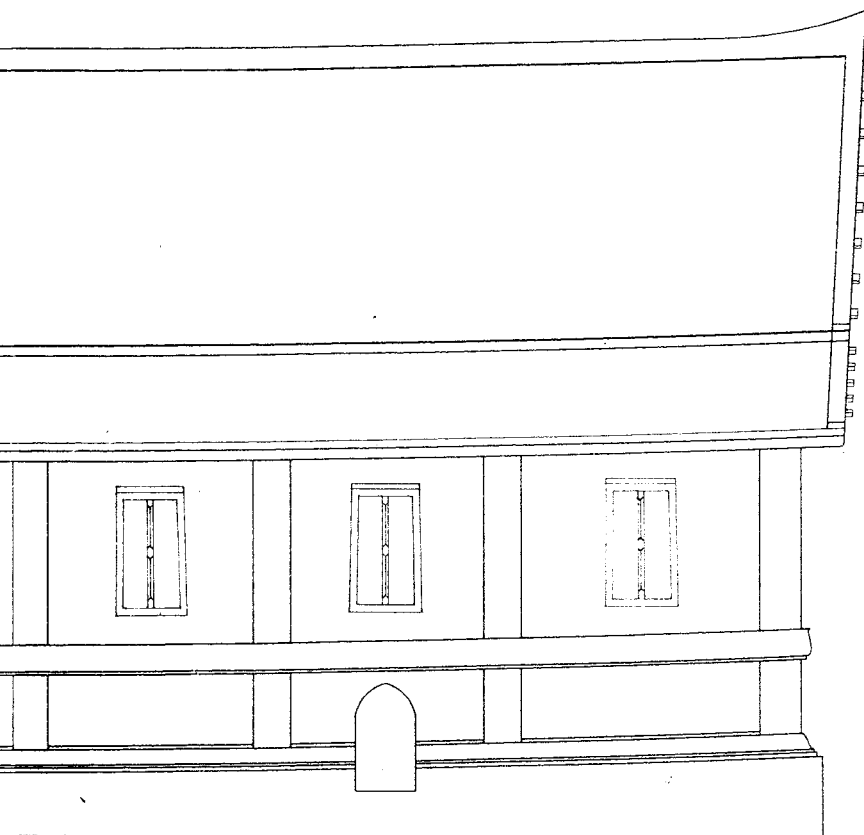
รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
		5	3
ผังรูปแบบ ตำหนักมเหยงคณ์ (แบบดินนิชฐาน)			
ที่ตั้ง ต. หันตรา อ. พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา			
แสดง รูปศิลปะดินนิชแบบตัดตาม	มาตรฐาน		
อาคารตำหนักมเหยงคณ์ (หมายเลข 1)	1:50		
โครงการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถาน			
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถาน			
แห่งชาติ ที่ 3 พระนครศรีอยุธยา			
กรมศิลปากร			

ลำดับที่	คณะกรรมการตรวจการจ้าง	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
1	นายชด ณะเลิศ ผอ. สน.จ.บค.พร.ที่3 ประธานกรรมการ			
2	นายเจตน์ วิสาขานันท์ ผอ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรรมการ			
3	นายสุวิทย์ นาคะประสิทธิ์ เจ้าหน้าที่บริหารงาน7 กรรมการ			
4	นายสมชาย ธีระกิจ นักรบราชมงคล72 กรรมการ			
5	นายสมชาย วิจิตรณะ นักรบราชมงคล7 กรรมการ			
6	นายสมชาย ธีระกิจ นักรบราชมงคล7 กรรมการ			
7	นายสมชาย ธีระกิจ นักรบราชมงคล7 กรรมการ			

ลำดับที่	ผู้ควบคุมงาน	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
1	นายสมชาย วิจิตรณะ นักรบราชมงคล 7			
2	นายโรชา คำสิงห์ นายช่างโยธา 6			

รูปตัดตามยาว อาคารตึกหมกมเหยงคณ์ (หมายเลข 1)
 มาตรฐาน 1:50

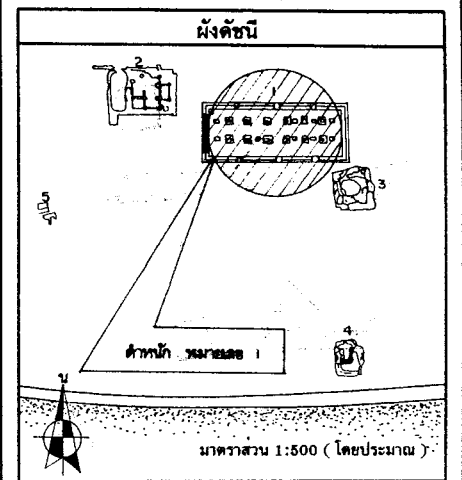

ระดับยอดคันทนา ± 11.40

11.40 ม.

ระดับพื้นดิน ± 0.00

1 (หมายเลข 1)
1:50

รายการ	

ดำเนินงานโดย		
ทางหุ้นส่วนจำกัด สุรศักดิ์ก่อสร้าง		
9/8 หมู่ 6 ต. เชียงรากน้อย		
อ. บางปะอิน จ. พระนครศรีอยุธยา		
ช่างสำรวจ	นายพศล จิตชัย	<i>[Signature]</i>
ช่างเขียนแบบ	นายธีรกุล สิงห์แสนยาพงษ์	<i>[Signature]</i>
ช่างศิลปกรรม	นาย เจริมชัย ตะก่อง	
นักโบราณคดี	นายวิเศษ พัฒนรังสรรค์	<i>[Signature]</i>
นักประวัติศาสตร์ศิลปะ	นาย ดิษพงศ์ เนตรอมรวงศ์	<i>[Signature]</i>
สถาปนิก	นาย มณฑะ อดิลา	
ภูมิสถาปนิก		
ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี		

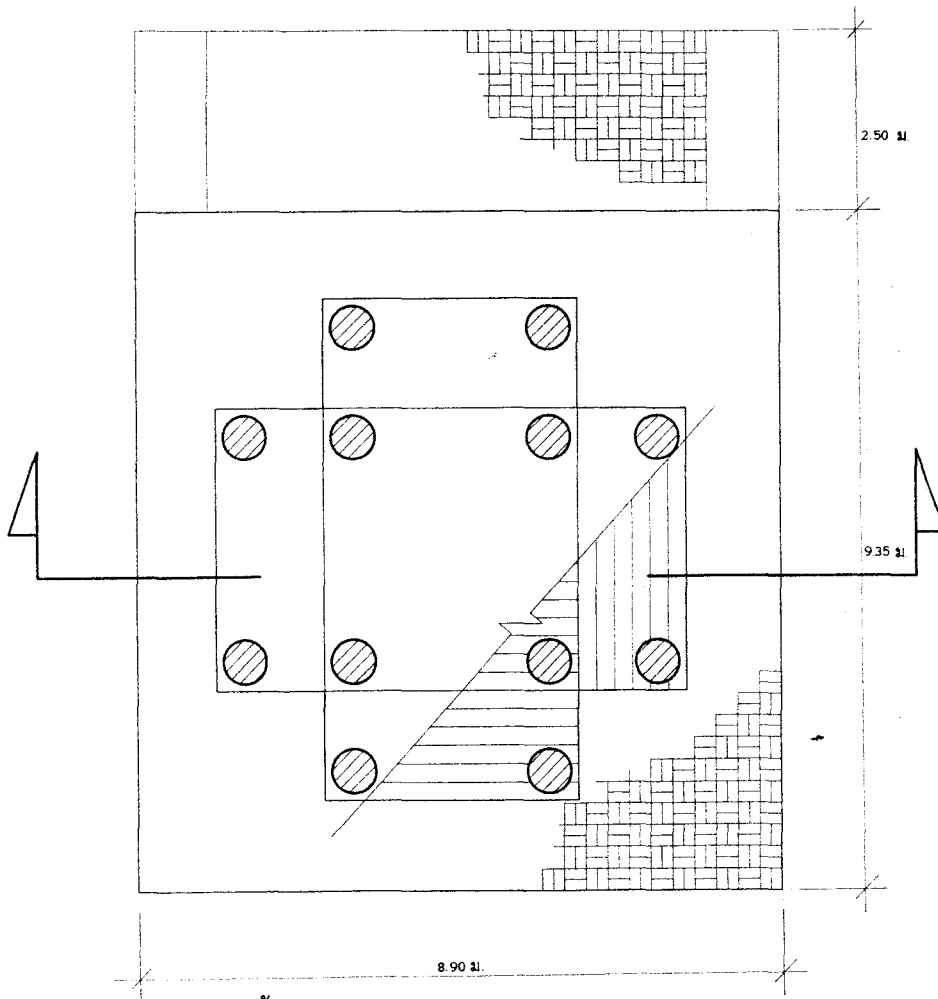
ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ		
นายช่างศิลปกรรม		
นายช่างโยธา		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
วิศวกร		
ผู้เชี่ยวชาญ		

เห็นชอบ / อนุมัติ		
หน.ฝ่ายวิชาการ		
หน.ฝ่ายโบราณสถาน		
ผู้อำนวยการสำนักงาน		
ผู้อำนวยการสำนัก		
อธิบดี		

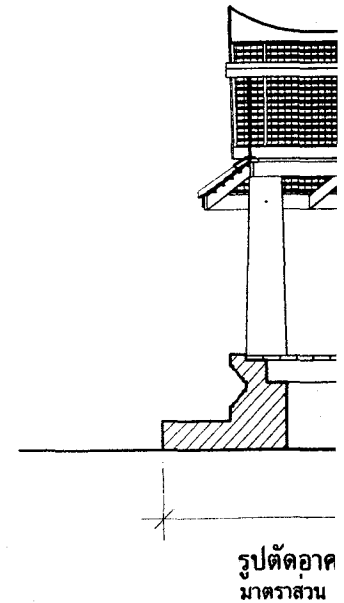
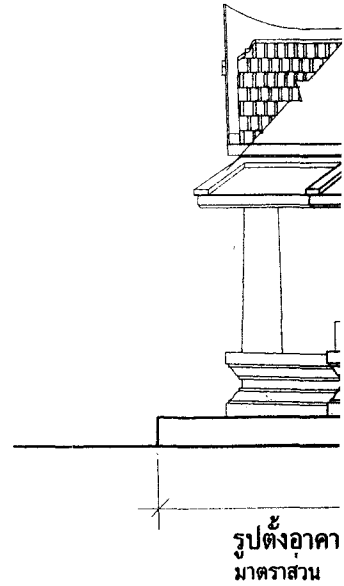
รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
		5	4
ผังรูปแบบ คำนันทมเหยงคณ์ (แบบรังนิชฐาน)			
ที่ตั้ง ต. หันตรา อ. พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา			
แสดง รูปผังตามยาว		มาตราส่วน	
อาคารคำนันทมเหยงคณ์ (หมายเลข 1)		1:50	
โครงการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถาน			
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถาน			
แห่งชาติ ที่ 3 พระนครศรีอยุธยา			
กรมศิลปากร			

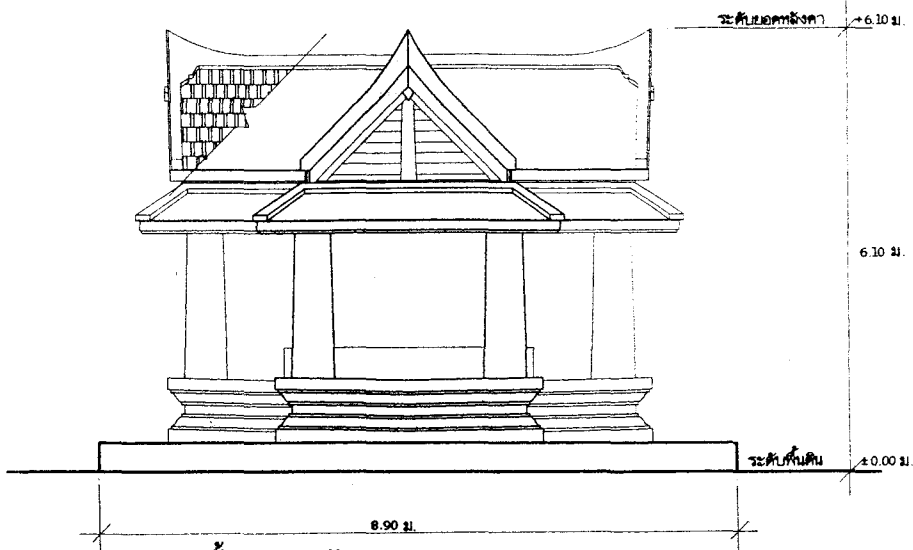
ลำดับที่	คณะกรรมการตรวจการจ้าง	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
1	นายสมิต นนทสิทธิ์ สด.ชนจ.นค.พช.ที่3 ประธานกรรมการ			
2	นายสมชาย สีงามพันธ์ สอ. อุทยานฯ กรรมการ			
3	นายณัฐพล นวทรัพย์ชัย เจ้าหน้าที่บริหารงาน7 กรรมการ			
4	นายสมชายโพธิ์ อู่ทองดี นักโบราณคดี7 กรรมการ			
5	นายเมธา วิจิตรณะ นักโบราณคดี7 กรรมการ			
6	นายสารพัดนามักพันธ์ สุทธาศรีวิน นายช่างศิลปกรรม กรรมการ			
7	นายเพนดศักดิ์ เจริญระ นายช่างโยธา3 กรรมการ			

ลำดับที่	ผู้ควบคุมงาน	ลงชื่อ	วันที่	หมายเหตุ
1	นายเมธา วิจิตรณะ นักโบราณคดี 7			
2	นายโรยา คำสิงห์ นายช่างโยธา 6			

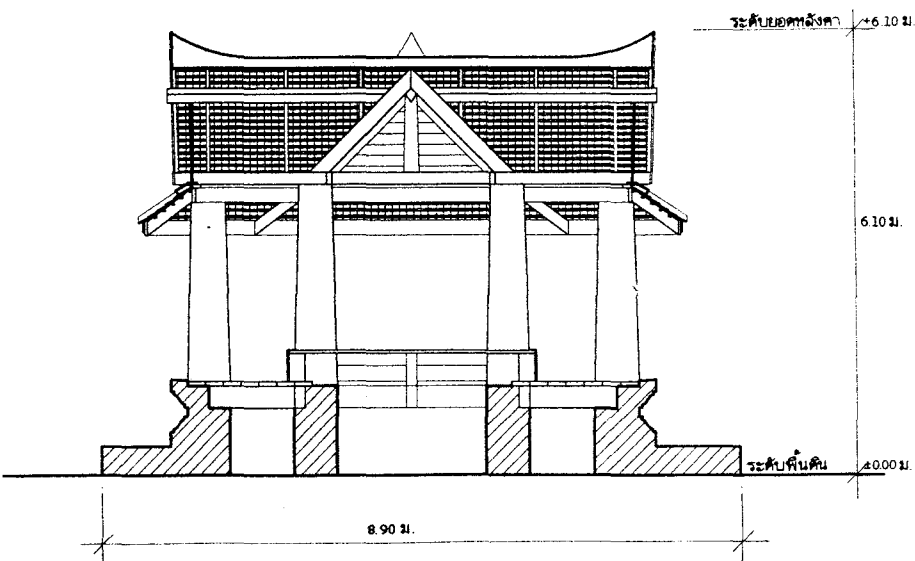

ผังพื้นที่อาคารพลับพลางตุ่ม (หมายเลข 2)
มาตราส่วน 1:50

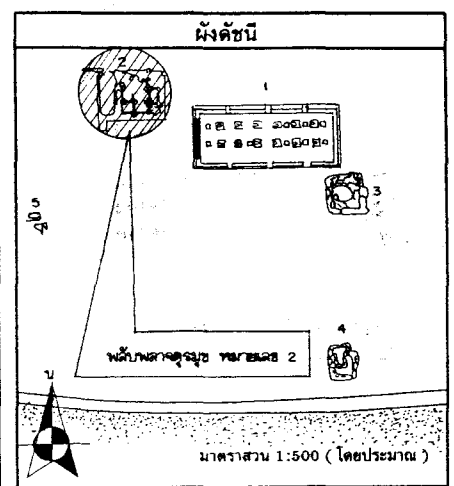

รูปตัดอาคารพลับพลาจตุรมุข (หมายเลข 2)
มาตราส่วน 1:50

รูปตัดอาคารพลับพลาจตุรมุข (หมายเลข 2)
มาตราส่วน 1:50

รายการ	

ดำเนินงานโดย		
ทางหุ้นส่วนจำกัด สุรศักดิ์ก่อสร้าง		
9/8 หมู่ 6 ต. เชียงรากน้อย		
อ. บางปะอิน จ. พระนครศรีอยุธยา		
ช่างสำรวจ	นายพนพล จิตชัย	
ช่างเขียนแบบ	นายธีรกุล สิงห์แสนหาพงษ์	
ช่างศิลปกรรม	นาย เฉลิมชัย ตะก่อง	
นักโบราณคดี	นายวิเศษ พัฒนรังสรรค์	
นักประวัติศาสตร์ศิลปะ	นาย ศิษพงศ์ เนตรล้อมวงศ์	
สถาปนิก	นาย มณฑล ธงศิลา	
ภูมิสถาปนิก		
ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี		

ตรวจ / วิเคราะห์รูปแบบ		
นายช่างศิลปกรรม		
นายช่างโยธา		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
วิศวกร		
ผู้เชี่ยวชาญ		

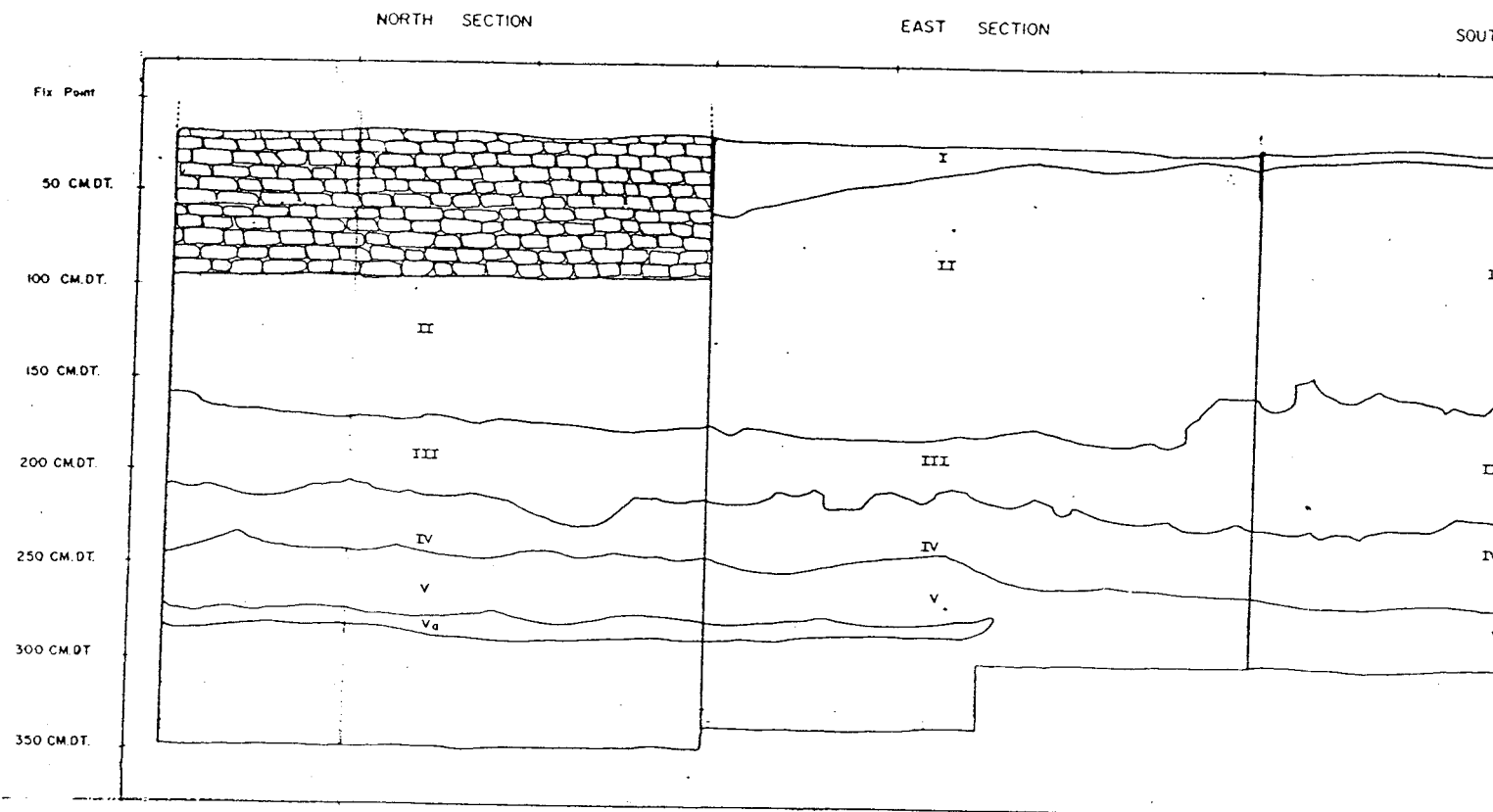
เห็นชอบ / อนุมัติ		
หน.ฝ่ายวิชาการ		
หน.ฝ่ายโบราณสถาน		
ผู้อำนวยการสำนักงาน		
ผู้อำนวยการสำนักฯ		
อธิบดี		

รหัส	แบบหมายเลข	จำนวนแผ่น	แผ่นที่
		5	5
ผังรูปแบบ			

แผนผังชั้นดิน

แผนผังที่ : 1 ด่านกม.เพยงค์

แผนผังแสดงชั้นดิน หลุมขุดค้น TP.I บริเวณกริด

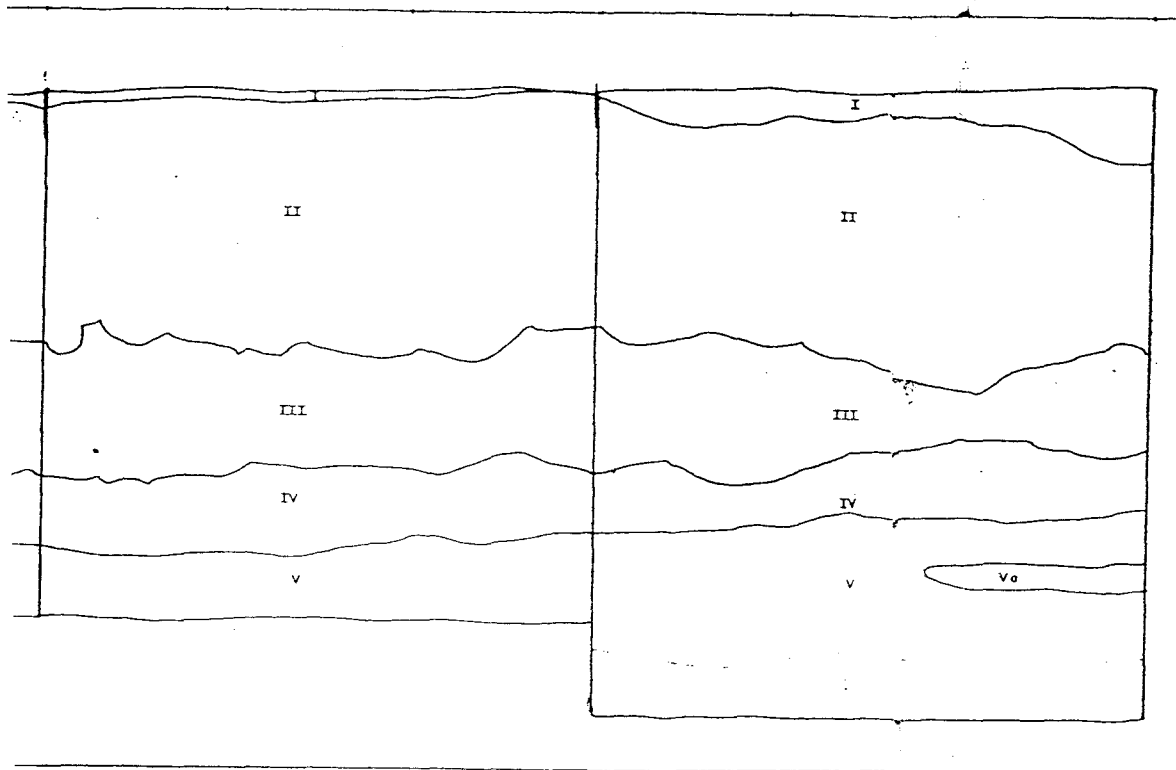

1 ฉากหนักมเหยงคณ์

หลุมขุดค้น TP I บริเวณกริด S2 E1

SOUTH SECTION

WEST SECTION

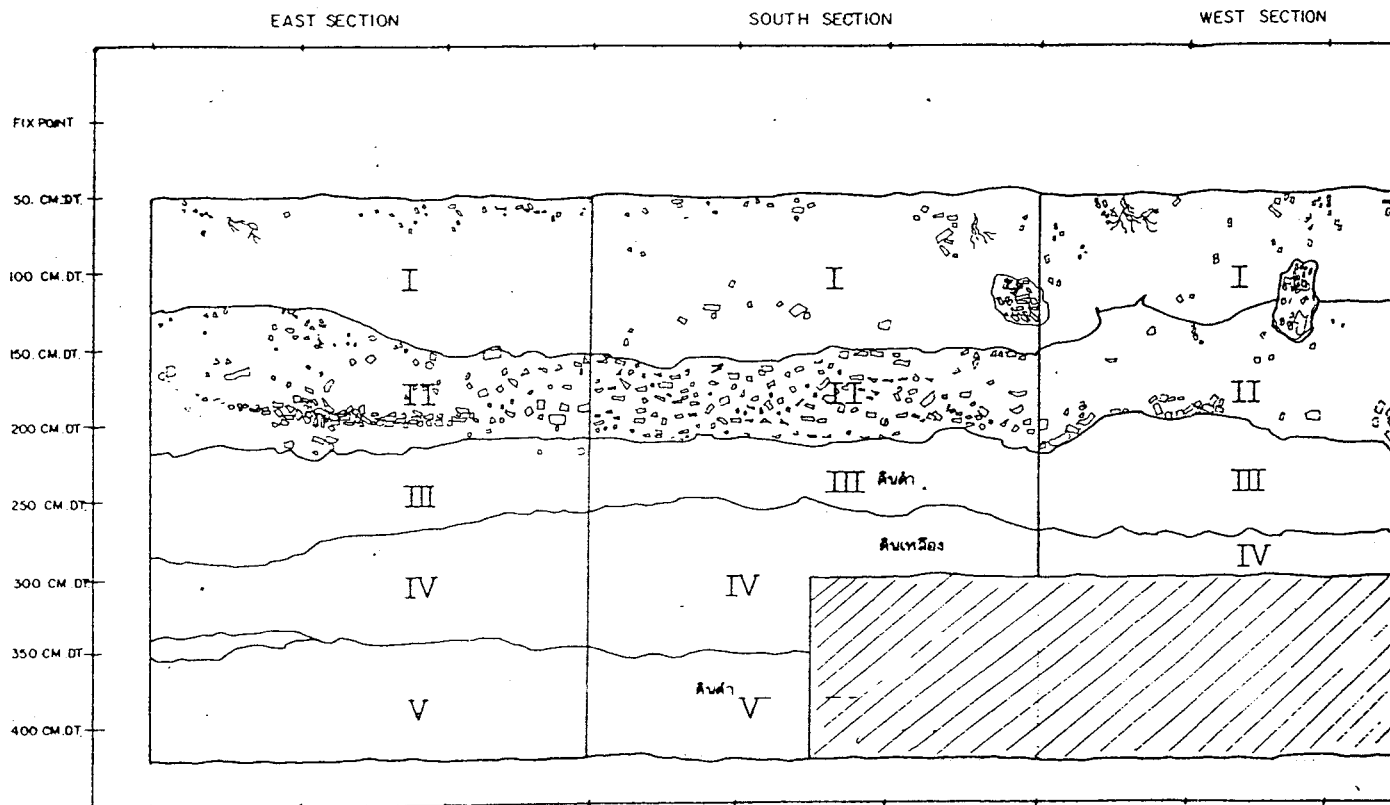

มาตราส่วน 1:20

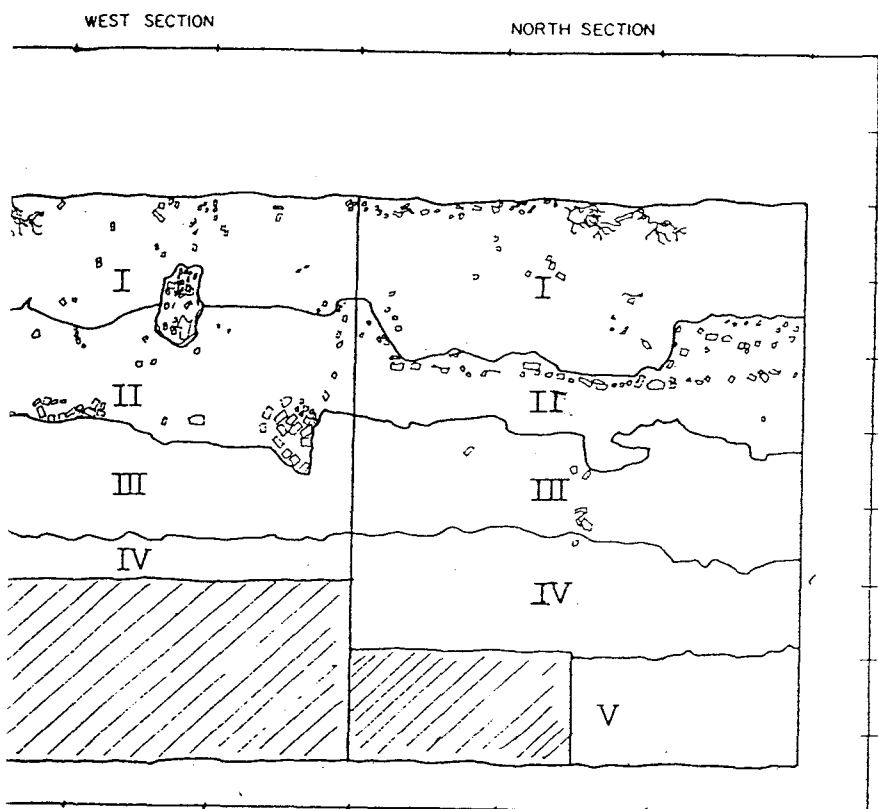
- ชั้นดินที่ I D. 10 yr 3/2 very dark Grayish br
W. 10 yr 3/1 very dark Gray
ดินเหนียวปนดินร่วนแข็ง
- ชั้นดินที่ II D. 7.5 yr 3/2 brown
W. 10 yr 4/3 dark brown
ดินเหนียวแน่นแข็ง
- ชั้นดินที่ III D. 10 yr 2/1 black
W. 5 yr 2/1 black
ดินเหนียวสีดำ
- ชั้นดินที่ IV D. 5 yr 3/4 reddish brown
W. 5 yr 4/6 yellowish red
ดินเหนียวสีน้ำตาลอ่อน
- ชั้นดินที่ V D. 10 yr 3/2 very dark Grayish bro
W. 10 yr 4/2 dark Grayish brown
ดินเหนียวสีเทา
- ชั้นดินที่ Va D. 2.5 yr 4/6 red
W. 2.5 yr 3/6 dark red
ดินเหนียวสีเทารูปนทราย

แผนผังที่ 2

สำหรับนายคุณ
แบบผังแนวระดับสนามปลูกต้นไม้ บริเวณที่ดิน ส.7.11

- สัญลักษณ์
- ดินดำ
 - ดินเหนียว

มาตราส่วน 1 : 25

ชั้นดินที่ I D. 10 yr 3/2 very dark Grayish brown

W. 10 yr 3/3 dark brown

ดินร่วน

ชั้นดินที่ Ia D. 10 yr 2/2 very dark brown

W. 10 yr 3/1 very dark gray

กลุ่มภาชนะดินเผา

ชั้นดินที่ Ib D. 10 yr 3/1 very dark gray

W. 10 yr 2/2 very dark brown

กลุ่มภาชนะดินเผา

ชั้นดินที่ II D. 10 yr 3/1 very dark gray

W. 10 yr 2/2 very dark brown

ดินเหนียวสีน้ำตาล

ชั้นดินที่ III D. 10 yr 2/1 black

W. 10 yr 2/1 black

ดินเหนียวสีน้ำตาล

ชั้นดินที่ IV D. 10 yr 5/2 grayish brown

W. 10 yr 4/2 dark grayish brown

ดินเหนียวสีเทาปนเหลือง

ชั้นดินที่ V D. 10 yr 5/2 grayish brown

W. 10 yr 4/2 dark grayish brown

ดินเหนียวสีน้ำตาลปนเหลือง มีเม็ดกรวด

แผนผังที่ 3 ตำแหน่งแหล่งค้น
แผนผังแสดงชั้นดินของหลุมขุดค้น TP III บริเวณ

EAST SECTION

SOUTH SECTION

FIXPOINT.

50 CM.DT

100 CM.DT

150 CM.DT

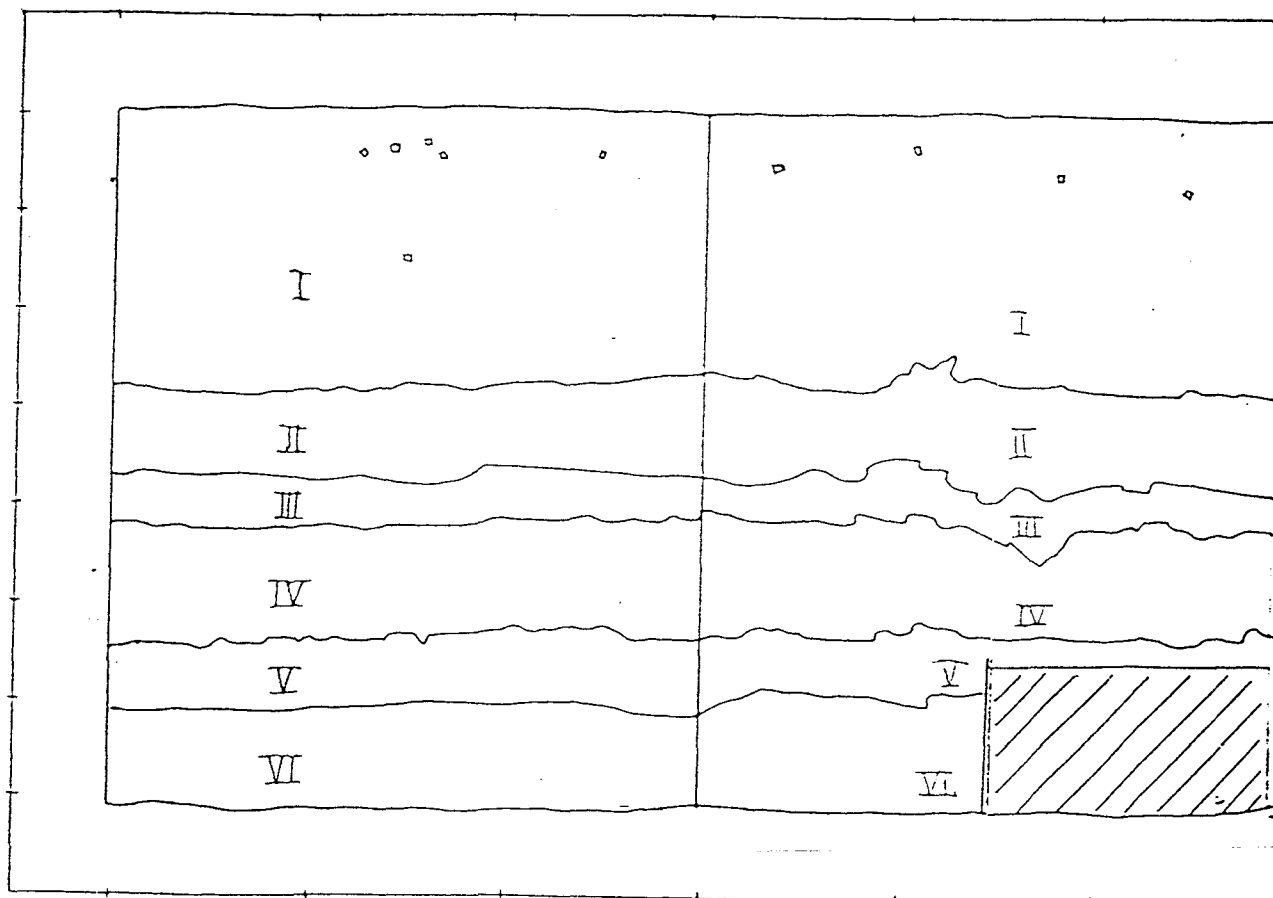
200 CM.DT

250 CM.DT

300 CM.DT

350 CM.DT

400 CM.DT

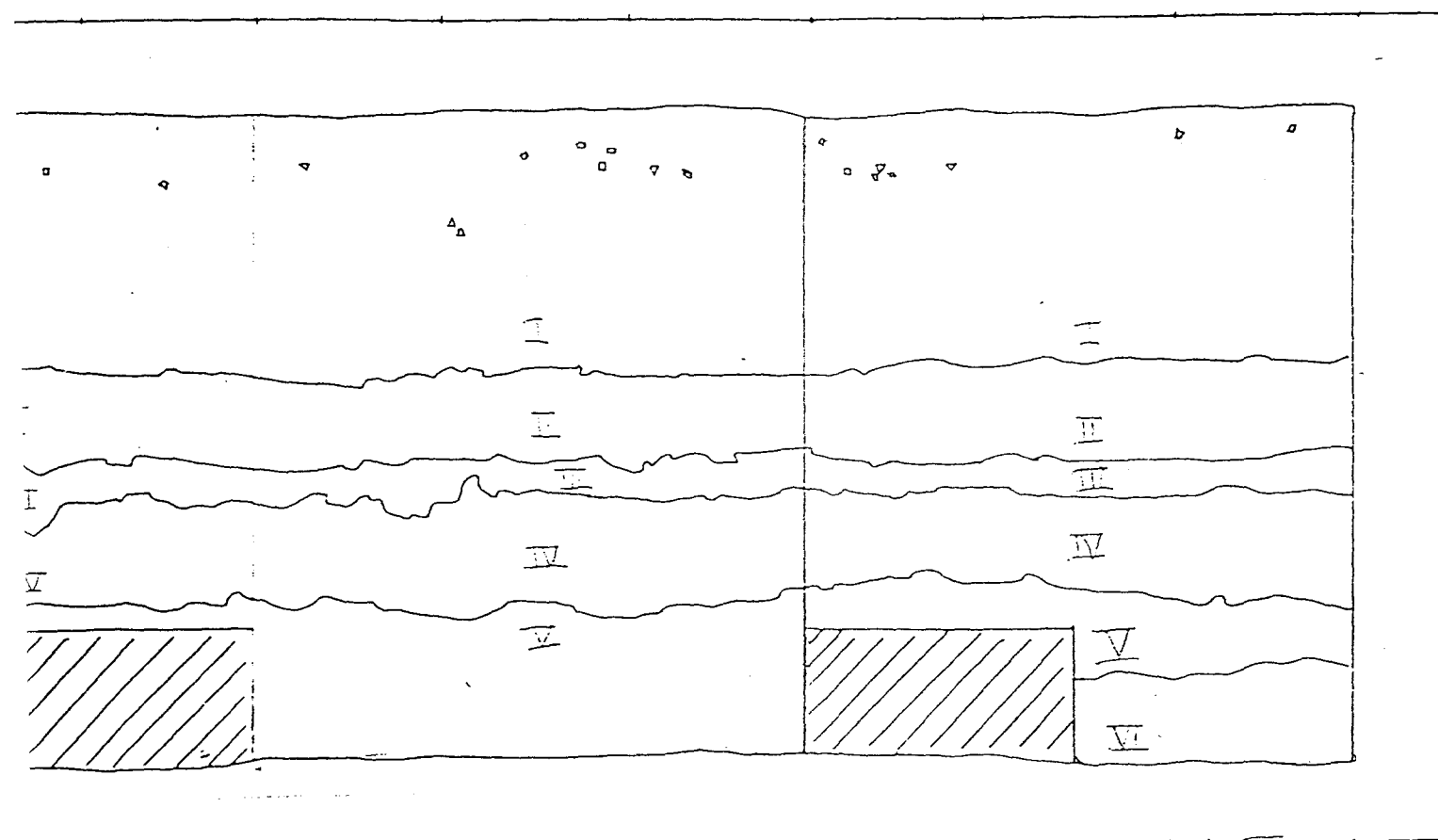
ที่ 3 ตำบลหมากแข้ง

หลุมขุดค้น TP III บริเวณกริด N4 E15

SECTION

WEST SECTION

NORTH SECTION

ชั้นดินที่ I D. 10 yr 5/2 grayish brown
 W. 10 yr 4/2 dark grayish brown
 ดินเหนียวปนดินร่วน

ชั้นดินที่ II D. 10yr 2/1 black
 W. 10yr 2/1 black
 ดินเหนียวสีดํา

ชั้นดินที่ III D. 10 yr 5/2 grayish brown
 W. 10 yr 3/2 dark grayish brown
 ดินเหนียวสีเทาปนจุดแฉว

ชั้นดินที่ IV D. 10 yr 4/ 3 brown
 W. 10 yr 3/3 dark brown
 ดินเหนียวสีเทาปนจุดเหลือง

ชั้นดินที่ V D. 10 yr 3/2 very dark Grayish brown
 W. 10 yr 2/2 very dark brown
 ดินเหนียวสีน้ำตาลเข้มมาก

ชั้นดินที่ VI D. 10yr 2/1 black
 W. 10yr 2/1 black
 ดินเหนียวสีดํา

ภาคผนวก

ทะเบียนโบราณวัตถุ ตำนานกรมเพียงคุณ
ต. หันตรา อ. พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา

เสนอ
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

โดย
ห้างหุ้นส่วนจำกัดสุรศักดิ์ก่อสร้าง

โบราณวัตถุที่พบจากการขุดแต่ง
ตำแหน่งเหมยคณ

หมายเลขถุง # bag list	วันที่ Date	หลุมขุดแต่ง Grid	โบราณวัตถุ Finds	หมายเหตุ Footnote
001	3/7/42	N1E1	กระเบื้องเชิงชาย - ลายเทพนม ลายพันธุ์พฤกษา	
002	4/7/42	N1E2	เศษภาชนะดินเผา - Earthenware - Stoneware	
003	5/7/42	N1E4	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด กระเบื้องเชิงชาย - ลายเทพนม ลายพันธุ์พฤกษา	
004	6/7/42	N1W1	กระเบื้องเชิงชาย - ลายเทพนม ลายพันธุ์พฤกษา	
005	7/7/42	N1W2	กระเบื้องเชิงชาย - ลายเทพนม ลายพันธุ์พฤกษา ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด	
006	8/7/42	N2E1	กระเบื้องเชิงชาย - ลายพ	
007	9/7/42	N2E3	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด	

โบราณวัตถุที่พบจากการขุดแต่ง
ตำแหน่งเหมืองถ่านหิน

หมายเลขถุง # bag list	วันที่ Date	หลุมขุดแต่ง Grid	โบราณวัตถุ Finds	หมายเหตุ Footnote
008	10/7/42	N2W2	กระเบื้องเชิงชาย - ลายเทพนม ลายพันธุ์พฤกษา กระเบื้องกาบกล้วย เศษภาชนะดินเผา	
009	11/7/42	N2W5	- Earthenware - Stoneware Porcelain ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด เศษภาชนะดินเผา	
010	12/7/42	S1E1	- Earthenware ชิ้นส่วนพระพุทธรูปหิน ชิ้นส่วนพระพุทธรูปดินเผา ชิ้นส่วนประดับสถาปัตยกรรม (โลหะ)	
011	13/7/42	S1E4	กระเบื้องเชิงชาย - ลายเทพนม ลายพันธุ์พฤกษา	
012	14/7/42	S1W2	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปดินเผา	
013	15/7/42	S1W3	เศษภาชนะดินเผา - Earthenware - Stoneware -	

โบราณวัตถุที่พบจากการขุดแต่ง
ตำแหน่งมเหยงคณ์

หมายเลขถุง # bag list	วันที่ Date	หลุมขุดแต่ง Grid	โบราณวัตถุ Finds	หมายเหตุ Footnote
014	16/7/42	S2E1	จีนส่วนพระพุทธรูปดินเผา จีนส่วนพระพุทธรูปสำริด จีนส่วนประดับสถาปัตยกรรม (ดินเผา)	
015	17/7/42	S2W1	กระเบื้องเชิงชาย - ลายเทพนม ลายพันธุ์พฤกษา กระเบื้องกาบกล้วย เศษภาชนะดินเผา - Earthenware - จีนส่วนประกอบสถาปัตยกรรม (ปูนปั้น)	
016	18/7/42	S2W3	จีนส่วนพระพุทธรูปสำริด	
017	19/7/42	S3W8	เศษภาชนะดินเผา - Earthenware - Stoneware	
018	20/7/42	S4W8	เศษภาชนะดินเผา - Earthenware - Stoneware Porcelain จีนส่วนพระพุทธรูปดินเผา	

โบราณวัตถุที่พบจากการขุดแต่ง
ตำแหน่งมเหยงคณ์

หมายเลขถุง # bag list	วันที่ Date	หลุมขุดแต่ง Grid	โบราณวัตถุ Finds	หมายเหตุ Footnote
019	21/7/42	S4W9	กระเบื้องเชิงชาย - ลายเทพนม ลายพันธุ์พฤกษา	
020	22/7/42	S9E3	เศษภาชนะดินเผา - Earthenware - Stoneware Porcelain	
021	23/7/42	S9W8	เศษภาชนะดินเผา - Earthenware - Stoneware Porcelain ชิ้นส่วนพระพุทธรูปดินเผา	

ตารางโบราณวัตถุที่พบจากการขุดแต่ง
ตำแหน่งเหมยงคณ TP.1

ทะเบียนถุง # bag list	วันที่ Date	ระดับ Level	โบราณวัตถุ Find
# 001	2/7/42	ระดับที่ 1 50-70 CMDT.	กระเบื้องเชิงชายลายพันธุ์พฤกษา กระเบื้องกาบกล้วย เศษภาชนะดินเผาเนื้อ Porcelain
# 002	3/7/42	ระดับที่ 2 70-90 CMDT	กระเบื้องเชิงชาย ลายพันธุ์พฤกษา กระเบื้องกาบกล้วย
# 003	4/7/42	ระดับที่ 3 90-110 CMDT	เศษภาชนะดินเผาเนื้อ EARTHEN WARE เศษภาชนะดินเผาเนื้อ STONE WARE
# 004	5/7/42	ระดับที่ 4 110-130 CMDT	เศษภาชนะดินเผาเนื้อ Porcelain เศษภาชนะดินเผาเนื้อ EARTHEN WARE เศษภาชนะดินเผาเนื้อ STONE WARE
# 005	6/7/42	ระดับที่ 5 130-150 CMDT.	เศษภาชนะดินเผาเนื้อ Porcelain เศษภาชนะดินเผาเนื้อ EARTHEN WARE เศษภาชนะดินเผาเนื้อ STONE WARE เศษภาชนะดินเผาเนื้อ Porcelain

ตารางโบราณวัตถุที่พบจากการขุดแต่ง
 ตำนกมเหยงคณ์ TP.2

ทะเบียนถุง # bag list	วันที่ Date	ระดับ Level	โบราณวัตถุ Find
# 001	12 / 7 / 42	ระดับที่ 6 150-170 CMDT.	เศษภาชนะดินเผาเนื้อ EARTHEN WARE เศษภาชนะดินเผาเนื้อ STONE WARE
# 002	14 / 7 / 42	ระดับที่ 8 190-210 CMDT.	เศษภาชนะดินเผาเนื้อ EARTHEN WARE เศษภาชนะดินเผาเนื้อ STONE WARE เศษภาชนะดินเผาเนื้อ Porcelain
# 003	15 / 7 / 42	ระดับที่ 9 210-230 CMDT.	เศษภาชนะดินเผาเนื้อ EARTHEN WARE เศษภาชนะดินเผาเนื้อ STONE WARE เศษภาชนะดินเผาเนื้อ Porcelain

ตารางโบราณวัตถุที่พบจากการขุดแต่ง
ตำแหน่งแหล่ง TP.3

ทะเบียนถุง # bag list	วันที่ Date	ระดับ Level	โบราณวัตถุ Find
# 001	1 / 8 / 42	ระดับที่ 2 70-90 CMDT.	เศษภาชนะดินเผาเนื้อ STONE WARE

ที่ ศธ 0708.10/3530

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3
ถนนอุทอง ตำบลประตูลี้
อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000

๒๑ มิถุนายน 2542

เรื่อง ขอสั่งคู่มือปฏิบัติงาน

เรียน กรรมการผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สุรศักดิ์ก่อสร้าง

สิ่งที่ส่งมาด้วย คู่มือปฏิบัติงานจ้างเลขที่ 11./2542 ลงวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2542

ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ห้างหุ้นส่วนจำกัด สุรศักดิ์ก่อสร้าง เป็นผู้ประกอบการ ทางภาคใต้ตั้งรูปแบบ
บูรณะโบราณสถานวัดมหาธาตุ วัดสุทัศน์ วัดช้าง และตำหนักมอญวัด อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระ
นครศรีอยุธยา นั้น

ตามสัญญา ข้อ 5 ข. ผู้รับจ้างต้องเริ่มทำงานที่รับจ้างภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2542 และ
จะต้องทำงานให้แล้วเสร็จบริบูรณ์ภายในวันที่ 25 มกราคม 2543

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 จึงขอส่งรายชื่อผู้ควบคุมงานให้ผู้รับ
จ้างทราบ คือ นายเมธา วิจักขณะ ตำแหน่ง นักโบราณคดี 7

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และขอให้เริ่มทำงานตามกำหนดสัญญาดังกล่าว ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายสอ แดงเอียด)

ผู้อำนวยการ

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3

ฝ่ายบริหารงานทั่วไป

โทร. (035) 242448 , 242501

โทรสาร. (035) 242501

สัญญาจ้าง

สัญญาเลขที่ 11/2542

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้น ณ ศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตำบล/แขวง คลองสวนพลู อำเภอ/เขต พระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

เมื่อวันที่ 29 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2542 ระหว่าง กรมศิลปากร

โดย ศาสตราจารย์พิเศษยุวัฒน์ วุฒิเมธี ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ได้รับมอบอำนาจ
จากอธิบดีกรมศิลปากร ตามคำสั่งกรมศิลปากรที่ 588 /2535 ลงวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2535

ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียก "ผู้ว่าจ้าง" ฝ่ายหนึ่ง กับ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สุรศักดิ์ก่อสร้าง ซึ่งจดทะเบียน
เป็นนิติบุคคล ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสำนักงานใหญ่อยู่
เลขที่ 9/8 ถนน - ตำบล/แขวง เชียงรากน้อย

อำเภอ/เขต บางปะอิน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

โดย นายสุรศักดิ์ ธรรมธัช ผู้มีอำนาจลงนามผูกพันนิติบุคคลปรากฏ

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เลขที่ 0822

ลงวันที่ 3 มีนาคม 2542 (และหนังสือมอบอำนาจ ลงวันที่)

แนบท้ายสัญญานี้ ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า "ผู้รับจ้าง" อีกฝ่ายหนึ่ง

คู่สัญญาได้ตกลงกันมีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ข้อตกลงว่าจ้าง

ผู้ว่าจ้างตกลงจ้างและผู้รับจ้างตกลงรับจ้างทำงาน ขุดแต่งออกแบบบูรณะโบราณ -

สถาน วัดมเหยงค์ วัดสีกาสมุด วัดช้าง และตำหนักมเหยงค์

ณ วัดมเหยงค์ วัดสีกาสมุด วัดช้าง และตำหนักมเหยงค์ ตำบล/แขวง -

อำเภอ/เขต พระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

ตามข้อกำหนดและเงื่อนไขแห่งสัญญานี้รวมทั้งเอกสารแนบท้ายสัญญา

ผู้รับจ้างตกลงที่จะจัดหาแรงงานและวัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ชนิดดี
เพื่อใช้ในการจ้างตามสัญญานี้

(ลงชื่อ) (ศ.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี) ผู้ว่าจ้าง

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

ข้อ 2. เอกสารอันเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา

เอกสารแนบท้ายสัญญาดังต่อไปนี้ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา

2.1	ผนวก รายการประกอบแบบและรายละเอียด	จำนวน	8	หน้า
2.2	ผนวก ผังบริเวณ	จำนวน	2	หน้า
2.3	ผนวก รายการแบ่งวงงานการจ่ายเงิน	จำนวน	3	หน้า
2.4	ผนวก ใบเสนอราคา	จำนวน	2	หน้า
2.5	ผนวก บัญชีรายการราคาก่อสร้างหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา	จำนวน	5	หน้า
2.6	ผนวก มาตรฐานงานโบราณคดี	จำนวน	10	หน้า
2.7	ผนวก	จำนวน		หน้า
2.8	ผนวก	จำนวน		หน้า

ความใดในเอกสารแนบท้ายสัญญาที่ขัดแย้งกับข้อความในสัญญานี้ ให้ใช้ข้อความในสัญญานี้บังคับ และในกรณีที่เอกสารแนบท้ายสัญญาขัดแย้งกันเอง ผู้รับจ้างจะต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของผู้ว่าจ้าง

ข้อ 3. หลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา

ในขณะทำสัญญานี้ ผู้รับจ้างได้นำหลักประกันเป็น หนังสือค้ำประกัน ธนาคารกสิกรไทย จำกัด(มหาชน) สาขาประตูน้ำพระอินทร์ เลขที่ 42-42-0035-2 ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2542

เป็นจำนวนเงิน 349,500.00 บาท (สามแสนสี่หมื่นเก้าพันห้าร้อยบาทถ้วน)
มามอบให้แก่ผู้ว่าจ้างเพื่อเป็นหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญานี้

หลักประกันที่ผู้รับจ้างนำมามอบไว้ตามวรรคหนึ่ง ผู้ว่าจ้างจะคืนให้เมื่อผู้รับจ้างพ้นจากข้อผูกพันตามสัญญานี้แล้ว

ข้อ 4. ก. ค่าจ้างและการจ่ายเงิน

(สำหรับสัญญาที่เป็นราคาต่อหน่วย)

ผู้ว่าจ้างตกลงจ่ายและผู้รับจ้างตกลงรับเงินค่าจ้างจำนวนเงิน - บาท
(-) ซึ่งได้รวมภาษีมูลค่าเพิ่มจำนวน - บาท

ตลอดจนภาษีอากรอื่น ๆ และค่าใช้จ่ายทั้งปวงด้วยแล้ว โดยถือราคาต่อหน่วยเป็นเกณฑ์ตามรายการแต่ละประเภทดังที่ได้กำหนดไว้ในใบแจ้งปริมาณงานและราคา

(ลงชื่อ) (ศ. ขวัญ ภูมิเมธิ) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างตกลงว่าจำนวนปริมาณงานที่กำหนดไว้ในบัญชีรายการก่อสร้างหรือ
ใบแจ้งปริมาณงานและราคานี้เป็นจำนวนโดยประมาณเท่านั้น จำนวนปริมาณงานที่แท้จริงอาจจะ
มากหรือน้อยกว่านี้ก็ได้ ซึ่งผู้ว่าจ้างจะจ่ายเงินค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างตามราคาต่อหน่วยของงานแต่ละ
รายการที่ได้ทำเสร็จจริง คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างตกลงที่จะไม่เปลี่ยนแปลงราคาต่อหน่วยหรือเรียก
ร้องค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการที่จำนวนปริมาณงานในแต่ละรายการได้แก่ กต่างไปจากที่
กำหนดไว้ในสัญญา ทั้งนี้ นอกจากในกรณีต่อไปนี้

4.1 เมื่อปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงในส่วนที่เกินกว่าร้อยละ 125 (หนึ่งร้อยยี่สิบห้า) แต่ไม่
เกินร้อยละ 150 (หนึ่งร้อยห้าสิบ) ของปริมาณงานที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือใบแจ้งปริมาณงานและ
ราคา จะจ่ายให้อัตราร้อยละ 90 (เก้าสิบ) ของราคาต่อหน่วยตามสัญญา

4.2 เมื่อปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงในส่วนที่เกินกว่าร้อยละ 150 (หนึ่งร้อยห้าสิบ) ของ
ปริมาณงานที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา จะจ่ายให้อัตราร้อยละ 83
(แปดสิบสาม) ของราคาต่อหน่วยตามสัญญา

4.3 เมื่อปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงน้อยกว่าร้อยละ 75 (เจ็ดสิบห้า) ของปริมาณงานที่กำหนด
ไว้ในสัญญาหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา จะจ่ายให้ตามราคาต่อหน่วยในสัญญา และจะจ่ายเพิ่ม
ชดเชยเป็นค่า overhead และ mobilization สำหรับงานรายการนั้น ในอัตราร้อยละ 17 (สิบเจ็ด)
ของผลต่างระหว่างปริมาณงานทั้งหมดของงานรายการนั้นตามสัญญาโดยประมาณ ก ปริมาณงานที่
ทำเสร็จจริงคูณด้วยราคาต่อหน่วยตามสัญญา

4.4 ผู้ว่าจ้างจะจ่ายเงินที่เพิ่มขึ้น หรือหักลดเงินในแต่ละกรณีดังกล่าวข้างต้นในงวดสุดท้าย
ของการจ่ายเงิน หรือก่อนงวดสุดท้ายของการจ่ายเงินตามที่ผู้ว่าจ้างจะพิจารณาเห็นสมควร

ผู้ว่าจ้างตกลงที่จะจ่ายเงินค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างเป็นรายเดือนตามเงื่อนไขที่สำเร็จจริง เมื่อผู้
ว่าจ้างหรือเจ้าหน้าที่ของผู้ว่าจ้างได้ทำการตรวจสอบผลงานที่ทำเสร็จแล้วและปรากฏว่าเป็นที่พอใจ
ตรงตามข้อกำหนดแห่งสัญญานี้ทุกประการ ผู้ว่าจ้างจะออกหนังสือรับรองการรับมอบงานนั้นให้แก่
ผู้รับจ้าง

การจ่ายเงินงวดสุดท้ายจะจ่ายให้เมื่องานทั้งหมดตามสัญญาได้แล้วเสร็จทุกประการ รวมทั้ง
การทำสถานที่ก่อสร้างให้สะอาดเรียบร้อยตามที่กำหนดไว้ในข้อ 18

ข้อ 4. ข. ค่าจ้างและการจ่ายเงิน

(สำหรับสัญญาที่เป็นราคาเหมารวม)

ผู้ว่าจ้างตกลงจ่ายและผู้รับจ้างตกลงรับเงินค่าจ้างจำนวนเงิน 6,990,000.00 บาท
(หกล้านเก้าแสนเก้าหมื่นบาทถ้วน) ซึ่งได้รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม จำนวน - บาท ตลอดจนภาษี
อากรอื่น ๆ และค่าใช้จ่ายทั้งปวงด้วยแล้ว โดยถือราคาเหมารวมเป็นเกณฑ์และกำหนดกรจูง
เงินเป็นงวด ๆ ดังนี้

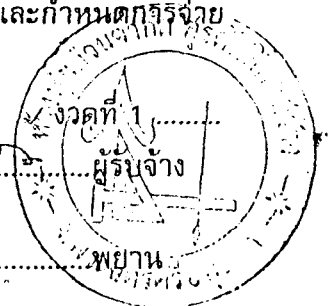
(ลงชื่อ) (ศ. ผู้ต้น... วุฒิเมธี) ผู้ว่าจ้าง

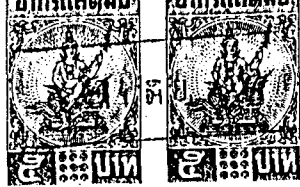
(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

กรมการคลังไทย

สาขาประกันหนี้สิน 134 หมู่ 7 ต.หนองโพธิ์ อ.บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา โทร. 0331351134-6

หนังสือค้ำประกัน

(หลักประกันสัญญา)

เลขที่ 42-42-0035-2 วันที่ 11 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2542

ข้าพเจ้า บริษัท ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาประกันหนี้สิน
สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ 124 หมู่ 7 ถนน หนองโพธิ์ ตำบล/แขวง เขียวรากน้อย

อำเภอ/เขต บางปะอิน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา โดย นายอารีย์ ยืนสอาด ผู้ช่วยผู้จัดการสาขา
นายประยูร สอนระดมกิจศิริ ผู้ช่วยผู้จัดการสาขา ผู้มีอำนาจลงนามผูกพันธนาคาร ขอทำหนังสือค้ำประกันฉบับนี้ไว้ต่อ
กรมการคลัง

ซึ่งต่อไปในเรียกว่า "ผู้ว่าจ้าง" ดังมีข้อความต่อไปนี้

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สุรศักดิ์ก่อสร้าง

1. ตามที่ ซึ่งต่อไปในเรียกว่า

"ผู้รับจ้าง" ได้ทำสัญญาจ้าง เวชเวศเด็งและประจักษ์ปรุง (มหาชน) จำกัด ในเขตอำนาจเขตเมืองเก่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จัดทำจ้าง และดำเนินการตามสัญญา

กับผู้ว่าจ้าง ตามสัญญาเลขที่ 11/2542 ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2542 ซึ่งผู้รับจ้าง

ต้องวางหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาต่อผู้ว่าจ้าง เป็นจำนวนเงิน 312,500 บาท (สามแสนหนึ่งหมื่นสองพันห้าร้อยบาทถ้วน)

-สามแสนหนึ่งหมื่นสองพันห้าร้อยบาทถ้วน- ซึ่งเท่ากับร้อยละ -5- (ห้า-)

ของมูลค่าทั้งหมดของสัญญา

ข้าพเจ้าขอผูกพันตนโดยไม่มีเงื่อนไขที่จะค้ำประกันหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการชำระเงินให้ตามสิทธิ
เรียกร้องของผู้ว่าจ้าง จำนวนไม่เกิน 312,500.- บาท (-สามแสนหนึ่งหมื่นสองพันห้าร้อยบาทถ้วน-)

ในกรณีที่ผู้รับจ้างก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ หรือต้องชำระค่าปรับ หรือค่าใช้จ่ายใด ๆ หรือผู้รับจ้างมิได้ปฏิบัติตามภาระหน้าที่ใด ๆ ที่กำหนดใน
สัญญาดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ โดยข้าพเจ้าจะไม่อ้างสิทธิใด ๆ เพื่อโต้แย้ง และผู้ว่าจ้างไม่จำเป็นต้องเรียกร้องให้ผู้รับจ้างชำระหนี้คืนก่อน

2. หากผู้ว่าจ้างได้ขยายระยะเวลาให้แก่ผู้รับจ้าง หรือยินยอมให้ผู้รับจ้างปฏิบัติผิดแผกไปจากเงื่อนไขใด ๆ ในสัญญา ให้ถือว่า
ข้าพเจ้าได้ยินยอมในกรณีนั้น ๆ ด้วย

3. หนังสือค้ำประกันนี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ทำสัญญาจ้างดังกล่าวข้างต้นจนถึงวันที่ภาระหน้าที่ทั้งหลายของผู้รับจ้างจะได้ปฏิบัติ
ให้สำเร็จลุล่วงไป และข้าพเจ้าจะไม่เพิกถอนการค้ำประกันไม่ว่ากรณีใด ๆ ครอบคลุมแก่ผู้รับจ้างยังต้องรับผิดชอบต่อผู้ว่าจ้างตามสัญญาจ้างอยู่

ข้าพเจ้าได้ลงนามและประทับตราไว้ต่อหน้าพยานเป็นสำคัญ

กรมการคลังไทย
นางสาวประจักษ์ ยืนสอาด
ลงชื่อ ผู้ค้ำประกัน

นายอารีย์ ยืนสอาด นายประยูร สอนระดมกิจศิริ
ผู้รับค้ำประกัน ผู้รับผิดชอบหนี้สิน
3381 966

ลงชื่อ พยาน ลงชื่อ พยาน
(นายสุวิทย์ ทองแพง) (นายสุรพล เกียรติงาม)

เมื่อหนังสือค้ำประกันฉบับนี้หมดอายุบังคับ
หรือหมดภาระผูกพันแล้วโปรดส่งคืนธนาคาร

การติดต่อเกี่ยวกับหนังสือค้ำประกันฉบับนี้ โปรดอ้างเลขที่ข้างบนด้วยทุกครั้ง

งวดที่ 1 เป็นจำนวนเงิน 1,747,500.00 บาท (หนึ่งล้านเจ็ดแสนสี่หมื่นเจ็ดพันห้าร้อย บาทถ้วน) เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

วัดมเหยงค์

- ขุดแต่งกำแพงโดยรอบ พื้นที่ 1,240 ตารางเมตร
- ขุดแต่งพื้นที่ภายในกำแพงแก้วพระอุโบสถและบ่อน้ำนอกกำแพงแก้วด้านทิศใต้ พื้นที่ 750 ตารางเมตร
- ขุดคันทางโบราณคดี ขนาด 3 X 3 เมตร จำนวน 2 หลุม

วัดสีกาสมุด

- ขุดแต่งพื้นที่เจดีย์ประธานและวิหาร พื้นที่ 900 ตารางเมตร
- ขุดแต่งพื้นที่โดยรอบ (ส่วนที่เหลือทั้งหมด) พื้นที่ 1,800 เมตร
- ขุดคันทางโบราณคดี ขนาด 3 X 3 เมตร จำนวน 1 หลุม

วัดช้าง

- ขุดแต่งพื้นที่เจดีย์ประธานอุโบสถและเจดีย์ราย 3 องค์ พื้นที่ 2,400 ตารางเมตร
- ขุดแต่งพื้นที่ในเขตกำแพงวัด พื้นที่ประมาณ 7,800 ตารางเมตร
- ขุดคันทางโบราณคดี ขนาด 3 X 3 เมตร จำนวน 2 หลุม

ตำหนักมเหยงค์

- ขุดแต่งพื้นที่โดยรอบตำหนัก พื้นที่ประมาณ 5,000 ตารางเมตร
- ขุดคันทางโบราณคดี ขนาด 3 X 3 เมตร จำนวน 2 หลุม

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 28 สิงหาคม 2542 (ภายใน 60 วัน นับถัดจากวันเริ่มสัญญา)

งวดที่ 2 เป็นจำนวนเงิน 1,747,500.00 บาท (หนึ่งล้านเจ็ดแสนสี่หมื่นเจ็ดพันห้าร้อย บาทถ้วน) เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

วัดมเหยงค์

- ขุดแต่งพื้นที่ภายในกำแพงแก้วพระอุโบสถและบ่อน้ำนอกกำแพงแก้วด้านทิศใต้ แล้วเสร็จ
- ขุดแต่งปรับพื้นที่ภายในและภายนอกกำแพงวัด พื้นที่ 8,520 ตารางเมตร
- ขุดคันทางโบราณคดี ขนาด 3 X 3 เมตร จำนวน 1 หลุม

วัดสีกาสมุด

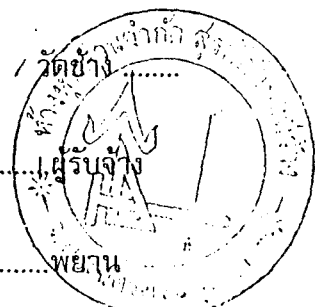
- ขุดแต่งพื้นที่โดยรอบ แล้วเสร็จ

(ลงชื่อ) (นาย) อดิศักดิ์ วัฒนา
ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

วัดช้าง

- ขุดแต่งพื้นที่ที่เหลือในเขตกำแพงวัดส่วนที่เหลือ จำนวน 7,800 ตารางเมตร และขุดแต่งภายนอกวัด จำนวน 7,000 ตารางเมตร
- ขุดคันทางโบราณคดี ขนาด 3 X 3 เมตร จำนวน 1 หลุม

ตำหนักมเหยงค์

- ขุดแต่งพื้นที่โดยรอบตำหนัก แล้วเสร็จ
- ขุดคันทางโบราณคดี ขนาด 3 X 3 เมตร จำนวน 1 หลุม

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 27 ตุลาคม 2542 (ภายใน 120 วัน นับถัดจากวันเริ่มสัญญา)

งวดที่ 3 เป็นจำนวนเงิน 1,747,500.00 บาท (หนึ่งล้านเจ็ดแสนสี่หมื่นเจ็ดพันห้าร้อย บาทถ้วน) เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

วัดมเหยงค์

- ขุดแต่งปรับพื้นที่ภายในและภายนอกกำแพงวัดแล้วเสร็จ
- ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังขุดแต่งทั้งหมด

วัดสีกาสมุด

- ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังขุดแต่งทั้งหมด
- ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานทั้งหมด
- รวบรวมสไลด์ภาพถ่าย (บรรจุในอัลบั้ม) พร้อมฟิล์ม และทะเบียนฟิล์มในส่วน ของงานโบราณคดีทั้งหมด โดยจะต้องส่งสไลด์และภาพถ่ายอย่างละไม่น้อยกว่า 10 ม้วน
- รวบรวมโบราณวัตถุบรรจุในกล่องพลาสติกมีฝาปิดให้เรียบร้อย พร้อมทั้งบัญชี โบราณวัตถุ
- ทำรายงานการขุดแต่งทางโบราณคดี ต้นฉบับ 1 เล่ม สำเนา 30 เล่ม (เย็บเล่ม ปกแข็ง)
- ปฏิบัติงานโบราณคดีแล้วเสร็จสมบูรณ์ตามผังรูปแบบ รายการประกอบแบบและ มาตรฐานงานโบราณคดีทุกประการ

วัดช้าง

- ขุดแต่งพื้นที่นอกเขตกำแพงวัด แล้วเสร็จ
- ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังขุดแต่งทั้งหมด
- ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานทั้งหมด

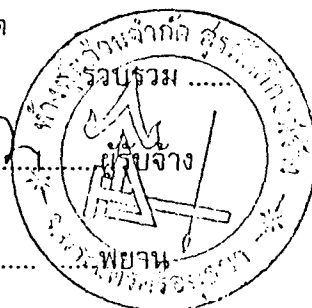
(ลงชื่อ) (นายวัฒน์ วุฒิเมธี) ผู้ว่าจ้าง

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

- รวบรวมสไลด์ภาพถ่าย (บรรจุในอัลบั้ม) พร้อมฟิล์ม และทะเบียนฟิล์มในส่วน
ของงานโบราณคดีทั้งหมด โดยจะต้องส่งสไลด์และภาพถ่ายอย่างละไม่น้อยกว่า
10 ม้วน
 - รวบรวมโบราณวัตถุบรรจุในกล่องพลาสติกมีฝาปิดให้เรียบร้อย พร้อมทั้งบัญชี
โบราณวัตถุ
 - ทำรายงานการขุดแต่งทางโบราณคดี ดัชนีฉบับ 1 เล่ม สำเนา 30 เล่ม (เย็บเล่ม
ปกแข็ง)
 - ปฏิบัติงานโบราณคดีแล้วเสร็จสมบูรณ์ตามผังรูปแบบ รายการประกอบแบบและ
มาตรฐานงานโบราณคดีทุกประการ
- ดำเนินเกมเหยงค์
- ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังขุดแต่งทั้งหมด
 - ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานทั้งหมด
 - รวบรวมสไลด์ภาพถ่าย (บรรจุในอัลบั้ม) พร้อมฟิล์ม และทะเบียนฟิล์มในส่วน
ของงานโบราณคดีทั้งหมด โดยจะต้องส่งสไลด์และภาพถ่ายอย่างละไม่น้อยกว่า
10 ม้วน
 - รวบรวมโบราณวัตถุบรรจุในกล่องพลาสติกมีฝาปิดให้เรียบร้อย พร้อมทั้งบัญชี
โบราณวัตถุ
 - ทำรายงานการขุดแต่งทางโบราณคดี ดัชนีฉบับ 1 เล่ม สำเนา 30 เล่ม (เย็บเล่ม
ปกแข็ง)
 - ปฏิบัติงานโบราณคดีแล้วเสร็จสมบูรณ์ตามผังรูปแบบ รายการประกอบแบบและ
มาตรฐานงานโบราณคดีทุกประการ

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 26 ธันวาคม 2542 (ภายใน 180 วัน นับถัดจากวันเริ่มสัญญา)

งวดสุดท้าย เป็นจำนวนเงิน 1,747,500.00 บาท (หนึ่งล้านเจ็ดแสนสี่หมื่นเจ็ดพัน
ห้าร้อยบาทถ้วน) ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 25 มกราคม 2543 (ภายใน 210 วัน นับ
ถัดจากวันเริ่มสัญญา) เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงานทั้งหมดให้แล้วเสร็จเรียบร้อยตามสัญญา รวมทั้งทำ
สถานที่ก่อสร้างให้สะอาดเรียบร้อยตามที่กำหนดไว้ในข้อ 18

“ราคาค่าจ้างเหมาทุกงวดที่ผู้รับจ้างจะได้รับไม่รวมภาษีมูลค่าเพิ่มอยู่ด้วย ผู้รับจ้างจะต้องเป็น
ผู้รับผิดชอบภาษีมูลค่าเพิ่ม สำหรับส่วนของค่าจ้างที่เป็นเงินบาทสมทบตามอัตราที่กฎหมายกำหนด
และผู้รับจ้างต้องนำส่งกรมสรรพากรด้วยตนเอง ผู้ว่าจ้างจะออกหนังสือรับรองการชำระค่าบริการจาก
เงินกู้ต่างประเทศในส่วนเงินกู้จาก OECF ซึ่งเป็นอัตรา 0% ให้ผู้รับจ้างใช้ประกอบการยื่นแบบแสดง
รายการต่อกรมสรรพากรต่อไป”

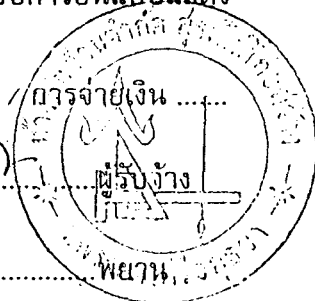
(ลงชื่อ) (นายวัชรณ์ วุฒิเมธี) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) นาย

(ลงชื่อ) พยาน

การจ่ายเงินในส่วนของเงินกู้จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขสัญญาเงินกู้ (Loan Agreement) และ สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติ (Guidelines) ที่แหล่งเงินกู้กำหนดไว้

รายละเอียดในการแบ่งสัดส่วนของเงินกู้และเงินบาทสมทบ ในการจ่ายค่าจ้างแต่ละงวดได้ แสดงไว้ในตารางแนบท้ายสัญญา

ข้อ 5. ก. กำหนดเวลาแล้วเสร็จและมีสิทธิของผู้ว่าจ้างในการบอกเลิกสัญญา

ภายในกำหนด 7 วัน นับถัดจากวันลงนามในสัญญา ผู้รับจ้างจะต้องเสนอแผนงานให้ เป็นที่พอใจแก่ผู้ว่าจ้าง โดยแสดงถึงขั้นตอนการทำงานและกำหนดเวลาที่ต้องใช้ในการทำงานหลัก ต่างๆ ให้แล้วเสร็จ

ผู้รับจ้างต้องเริ่มทำงานที่รับจ้างภายในกำหนด 7 วัน นับถัดจากวันได้รับหนังสือแจ้งให้ เริ่มงาน และจะต้องทำงานให้แล้วเสร็จภายในกำหนด 210 วัน นับถัดจากวันที่ได้ หนังสือแจ้งดังกล่าว

ถ้ามิได้เสนอแผนงาน หรือไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลาหรือมีเหตุให้เชื่อได้ ว่าผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา หรือจะแล้วเสร็จล่าช้าเกินกว่ากำหนด เวลา หรือผู้รับจ้างทำผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง หรือตกเป็นผู้ล้มละลาย หรือเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ของคณะกรรมการตรวจการจ้าง หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษา ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากผู้ว่า จ้าง ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญานี้ได้ และมีสิทธิจ้างผู้รับจ้างรายใหม่เข้าทำงานของผู้รับจ้างให้ลุล่วงไปได้ด้วย

การที่ผู้ว่าจ้างไม่ใช้สิทธิเลิกสัญญาดังกล่าวข้างต้นนั้น ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับจ้างพ้นจากความรับผิดตามสัญญา

ข้อ 5. ข. กำหนดเวลาแล้วเสร็จ และมีสิทธิของผู้ว่าจ้างในการบอกเลิกสัญญา

ผู้รับจ้างต้องเริ่มทำงานที่รับจ้างภายในวันที่ 30 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2542

และจะต้องทำงานให้แล้วเสร็จบริบูรณ์ภายในวันที่ 25 เดือน มกราคม พ.ศ. 2543

ถ้าผู้รับจ้างมิได้ลงมือทำงานภายในกำหนดเวลา หรือไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลา หรือมีเหตุให้เชื่อได้ว่าผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา หรือจะแล้วเสร็จล่าช้าเกินกว่ากำหนดเวลา หรือผู้รับจ้างทำผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง หรือตกเป็นผู้ล้มละลาย หรือเพิกเฉย ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการตรวจการจ้าง หรือคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ หรือผู้ควบคุมงาน หรือบริษัทที่ปรึกษา ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากผู้ว่าจ้าง ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญานี้ได้และมีสิทธิจ้างผู้รับจ้างรายใหม่เข้าทำงานของผู้รับจ้างให้ลุล่วงไปได้ด้วย

การที่ผู้ว่าจ้างไม่ใช้สิทธิเลิกสัญญาดังกล่าวข้างต้นนั้น ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับจ้างพ้นจากความรับผิดตามสัญญา

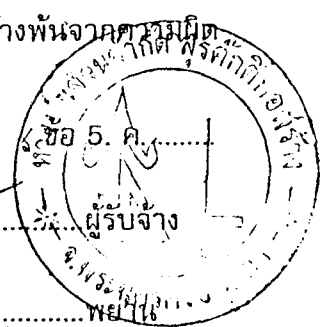
(ลงชื่อ) (ศ. ยศวรัตน์ วุฒิเมธี) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

ข้อ 5. ค. เงินค่าจ้างล่วงหน้า

ผู้ว่าจ้างตกลงจ่ายเงินค่าจ้างล่วงหน้าให้แก่ผู้รับจ้าง เป็นจำนวนเงิน 1,048,500.00 บาท (หนึ่งล้านสี่หมื่นแปดพันห้าร้อยบาทถ้วน) ซึ่งเท่ากับ ร้อยละ 15 ของราคาค่าจ้างตามสัญญาที่ระบุไว้ในข้อ 4

เงินจำนวนดังกล่าว จะจ่ายให้ภายหลังจากที่ผู้รับจ้างได้ส่งมอบหลักประกันเงินล่วงหน้า เป็นพันธบัตรรัฐบาลไทย หรือ หนังสือค้ำประกัน ของธนาคารภายในประเทศ เต็มตามจำนวนเงินค่าจ้างล่วงหน้านั้น ผู้รับจ้างกำหนดให้ รวมทั้งผู้รับจ้างตกลงที่จะกระทำตามเงื่อนไขอันเกี่ยวกับการใช้เงินและการใช้คืนเงินค่าจ้างล่วงหน้าดังต่อไปนี้

- ผู้รับจ้างจะใช้จ่ายเงินค่าจ้างล่วงหน้านั้นเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานตามสัญญาเท่านั้น หากผู้รับจ้างใช้เงินค่าจ้างล่วงหน้าหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของเงินค่าจ้างล่วงหน้าในทางอื่น ผู้ว่าจ้างอาจเรียกเงินค่าจ้างล่วงหน้าคืนจากผู้รับจ้างหรือบังคับแก่หลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาได้ทันที

- เมื่อผู้ว่าจ้างเรียกร้อง ผู้รับจ้างต้องแสดงหลักฐานการใช้จ่ายเงินค่าจ้างล่วงหน้าเพื่อพิสูจน์ว่าได้ใช้จ่ายเป็นไปตามข้อ 5.1 ภายในกำหนด 15 วัน นับถัดจากวันที่ได้รับแจ้งจากผู้ว่าจ้าง หากผู้รับจ้างไม่อาจแสดงหลักฐานดังกล่าวภายในกำหนด 15 วัน ผู้ว่าจ้างอาจจะเรียกเงินค่าจ้างล่วงหน้าคืนจากผู้รับจ้าง หรือบังคับแก่หลักประกันการรับเงินค่าจ้างล่วงหน้าได้ทันที

- เงินจำนวนใด ๆ ก็ตามที่ผู้รับจ้างจะต้องจ่ายให้แก่ผู้ว่าจ้าง เพื่อชำระหนี้หรือเพื่อชดเชยความรับผิดชอบต่าง ๆ ตามสัญญา ผู้ว่าจ้างจะหักเอาจากเงินค่าจ้างงวดที่จะจ่ายให้แก่ผู้รับจ้างก่อนที่จะหักชดใช้คืนเงินค่าจ้างล่วงหน้า

- ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญา หากเงินค่าจ้างล่วงหน้าที่เหลือเกินกว่าจำนวนเงินที่ผู้รับจ้างจะได้รับหลังการหักชดใช้ในกรณีอื่นแล้ว ผู้รับจ้างจะต้องจ่ายเงินจำนวนที่เหลือนั้นให้แก่ผู้ว่าจ้างภายใน 7 วัน นับถัดจากวันที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากผู้ว่าจ้าง

- ผู้ว่าจ้างจะหักเงินล่วงหน้าคืนเป็นจำนวนร้อยละ 20 ของราคาค่าจ้างในแต่ละงวดจนกว่าจะครบตามจำนวนเงินล่วงหน้าที่ผู้รับจ้างได้รับไป พร้อมกับคืนหลักประกันล่วงหน้าให้แก่ผู้รับจ้าง

ข้อ 6. ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของงานจ้าง

เมื่องานแล้วเสร็จบริบูรณ์ และผู้ว่าจ้างได้รับมอบงานจากผู้รับจ้างหรือจากผู้รับจ้างรายใหม่ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาตามข้อ 5 หากมีเหตุชำรุดบกพร่องหรือเสียหายเกิดขึ้นจากงานจ้างนี้ภายในกำหนด 2 ปี - เดือน นับถัดจากวันที่ได้รับมอบงานดังกล่าว ซึ่งความชำรุดบกพร่องหรือเสียหายนั้น เกิดจากความบกพร่องของผู้รับจ้าง อันเกิดจากการใช้วัสดุที่ไม่ถูกต้อง หรือทำไว้อย่างไม่เรียบร้อย หรือทำไม่ถูกต้องตามมาตรฐานแห่งหลักวิชา ผู้รับจ้างจะต้องรับทำการแก้ไขให้เป็นที่เรียบร้อยโดย

(ลงชื่อ) (ศ.ดร.วิวัฒน์ วุฒิเมธี) ผู้ว่าจ้าง

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

ไม่ชักช้า โดยผู้ว่าจ้างไม่ต้องออกเงินใดๆ ในการนี้ทั้งสิ้น หากผู้รับจ้างบิดพลิ้วไม่กระทำการดังกล่าวภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากผู้ว่าจ้างหรือไม่ทำการแก้ไขให้ถูกต้องเรียบร้อยภายในเวลาที่ผู้ว่าจ้างกำหนด ให้ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะทำการนั้นเอง หรือจ้างผู้อื่นให้ทำงานนั้น โดยผู้รับจ้างต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

ข้อ 7. การจ้างช่วง

ผู้รับจ้างจะต้องไม่เอางานทั้งหมดหรือบางส่วนแห่งสัญญาไปจ้างช่วงอีกต่อหนึ่งโดยไม่ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ว่าจ้างก่อน ทั้งนี้ นอกจากในกรณีที่สัญญานี้จะระบุไว้เป็นอย่างอื่น ความยินยอมดังกล่าวนั้นไม่เป็นเหตุให้ผู้รับจ้างหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ หรือพันธะหน้าที่ตามสัญญา และผู้รับจ้างจะยังคงต้องรับผิดชอบในความผิดและความประมาทเลินเล่อของผู้รับจ้างช่วง หรือของตัวแทน หรือ ลูกจ้างของผู้รับจ้างช่วงนั้นทุกประการ

ข้อ 8. การควบคุมงานของผู้รับจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องควบคุมงานที่รับจ้างอย่างเอาใจใส่ด้วยประสิทธิภาพและความชำนาญ และในระหว่างทำงานที่รับจ้างจะต้องจัดให้มีผู้แทนซึ่งทำงานเต็มเวลาเป็นผู้ควบคุมงาน ผู้ควบคุมงานดังกล่าวจะต้องเป็นผู้แทนได้รับมอบอำนาจจากผู้รับจ้าง คำสั่งหรือคำแนะนำต่าง ๆ ที่ได้แจ้งแก่ผู้แทนผู้ได้รับมอบอำนาจนั้นให้ถือว่าเป็นคำสั่งหรือคำแนะนำที่ได้แจ้งแก่ผู้รับจ้าง การแต่งตั้งผู้ควบคุมงานนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือและต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าจ้าง การเปลี่ยนตัวหรือแต่งตั้งผู้ควบคุมงานใหม่จะกระทำมิได้หากไม่ได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าจ้างก่อน

การจ้างงานของผู้รับจ้าง ให้เน้นการใช้แรงงานเป็นหลัก ในกรณีที่สามารภใช้แรงงานแทนเครื่องจักรได้

ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะขอให้เปลี่ยนตัวผู้แทนได้รับมอบอำนาจนั้น โดยแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้รับจ้าง และผู้รับจ้างจะต้องทำการเปลี่ยนตัวโดยพลัน โดยไม่คิดราคาเพิ่มหรืออ้างเป็นเหตุเพื่อขยายอายุสัญญา อันเนื่องมาจากเหตุนี้

ข้อ 9. ความรับผิดชอบของผู้รับจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบอุบัติเหตุ ความเสียหาย หรือภัยอันตรายใด ๆ อันเกิดจากการปฏิบัติงานของผู้รับจ้าง และจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายจากการกระทำของลูกจ้างของผู้รับจ้าง

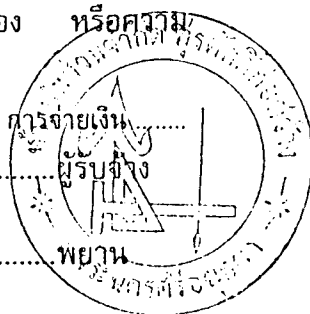
ความเสียหายใด ๆ อันเกิดแก่งานที่ผู้รับจ้างได้ทำขึ้นแม้จะเกิดขึ้นเพราะเหตุสุดวิสัย นอกจากกรณีอันเกิดจากความผิดของผู้ว่าจ้าง ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบโดยซ่อมแซมให้คืนดีหรือเปลี่ยนให้ใหม่ โดยค่าใช้จ่ายของผู้รับจ้างเอง ความรับผิดชอบของผู้รับจ้างดังกล่าวในข้อนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อผู้ว่าจ้างได้รับมอบงานครั้งสุดท้าย ซึ่งหลังจากนั้นผู้รับจ้างคงต้องรับผิดชอบเพียงในกรณีชำรุดบกพร่อง หรือความเสียหายดังกล่าวในข้อ 6 เท่านั้น

(ลงชื่อ) (นางสาว) พานิชญา วัฒนเมธี ผู้ว่าจ้าง
ผู้อำนวยการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) (นางสาว) พานิชญา วัฒนเมธี ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

ข้อ 10. การจ่ายเงินแก่ลูกจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องจ่ายเงินแก่ลูกจ้างที่ผู้รับจ้างได้จ้างมาในอัตรา และตามกำหนดเวลาที่ผู้รับจ้างได้ตกลงหรือทำสัญญาไว้ต่อลูกจ้างดังกล่าว

ถ้าผู้รับจ้างไม่จ่ายเงินค่าจ้างหรือค่าทดแทนอื่นใดแก่ลูกจ้างดังกล่าวในวรรคแรก ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะเอาเงินค่าจ้างที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้รับจ้างมาจ่ายให้แก่ลูกจ้างของผู้รับจ้างดังกล่าว และให้ถือว่าผู้ว่าจ้างได้จ่ายเงินจำนวนนั้นเป็นค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างตามสัญญาแล้ว

ผู้รับจ้างจะต้องจัดให้มีประกันภัยสำหรับลูกจ้างทุกคนที่จ้างมาทำงาน โดยให้ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบทั้งปวงของผู้รับจ้างรวมทั้งผู้รับจ้างช่วงอันหากจะมี ในกรณีความเสียหายที่คิดค่าสินไหมทดแทนได้ตามกฎหมายซึ่งเกิดจากอุบัติเหตุหรือภัยอันตรายใด ๆ ต่อลูกจ้างหรือบุคคลอื่นที่ผู้รับจ้างหรือผู้รับจ้างช่วงจ้างมาทำงาน ผู้รับจ้างจะต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวพร้อมทั้งหลักฐานการชำระเบี้ยประกันให้แก่ผู้ว่าจ้างเมื่อผู้ว่าจ้างเรียกร้อง

ข้อ 11. การตรวจงานจ้าง

ถ้าผู้ว่าจ้างแต่งตั้งกรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาเพื่อควบคุมการทำงานของผู้รับจ้าง กรรมการตรวจการจ้าง หรือกรรมการตรวจรับพัสดุ หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษานั้นมีอำนาจเข้าไปตรวจการงานในโรงงานและสถานที่ที่กำลังก่อสร้างหรือที่กำลังทำงานได้ตลอดเวลา และผู้รับจ้างจะต้องอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือในการนั้นตามสมควร

การที่มีกรรมการตรวจการจ้าง หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาหาทำให้ผู้รับจ้างพ้นความรับผิดชอบตามสัญญาข้อหนึ่งข้อใดไม่

ข้อ 12. แบบรูปและรายการละเอียดคลาดเคลื่อน

ผู้รับจ้างจะต้องรับรองว่าได้ตรวจสอบและทำความเข้าใจในแบบรูปรายการละเอียด หรือใบแจ้งปริมาณงานโดยดีถ้วนแล้ว หากปรากฏว่าแบบรูปและรายการละเอียดหรือใบแจ้งปริมาณงานนั้นผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนไปจากหลักการทางวิศวกรรมหรือทางเทคนิค ผู้รับจ้างตกลงที่จะปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของกรรมการตรวจการจ้าง หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาที่ผู้ว่าจ้างแต่งตั้งเพื่อให้งานแล้วเสร็จบริบูรณ์โดยจะคิดค่าใช้จ่ายใด ๆ เพิ่มขึ้นจากผู้ว่าจ้างไม่ได้

ข้อ 13. การควบคุมงานโดยผู้ว่าจ้าง

ผู้รับจ้างตกลงว่า กรรมการตรวจการจ้าง หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาที่ผู้ว่าจ้างแต่งตั้ง มีอำนาจที่จะตรวจสอบและควบคุมงานเพื่อให้เป็นไปตามเอกสารสัญญา และมีอำนาจที่จะสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม หรือตัดทอน ซึ่งงานตามสัญญาหากผู้รับจ้างขัดขืนไม่ปฏิบัติตามกรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงาน หรือบริษัทที่ปรึกษามีอำนาจที่จะสั่งให้หยุดกิจการนั้นชั่วคราวได้ ความล่าช้าในกรณีเช่นนี้ผู้รับจ้างจะถือเป็นเหตุขอขยายวันทำการออกไปมิได้

(ลงชื่อ) (ศ. ภูวดล ภูคณเมธี) ผู้ว่าจ้าง

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

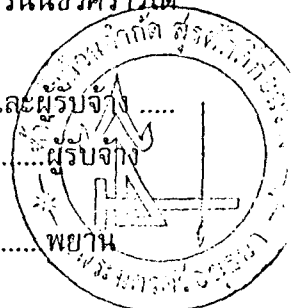
(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ)

(ลงชื่อ)

..... และผู้รับจ้าง

..... ผู้รับจ้าง

และผู้รับจ้างจะต้องจัดส่งรายงานความก้าวหน้าทุกเดือน และรายงานการปิดโครงการเมื่อทำงานแล้วเสร็จต่อคณะกรรมการตรวจการจ้าง

ข้อ 14. งานพิเศษและการแก้ไขงาน

ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะสั่งให้ผู้รับจ้างทำงานพิเศษซึ่งไม่ได้แสดงไว้ หรือรวมอยู่ในเอกสารสัญญา หากงานพิเศษนั้น อยู่ในขอบข่ายทั่วไปแห่งวัตถุประสงค์ของสัญญานี้ นอกจากนี้ผู้ว่าจ้างยังมีสิทธิสั่งให้เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขแบบรูป และข้อกำหนดต่าง ๆ ในเอกสารสัญญานี้ด้วย โดยไม่ทำให้สัญญาเป็นโมฆะแต่อย่างใด

อัตราค่าจ้างหรือราคาที่กำหนดไว้ในสัญญานี้ให้กำหนดใช้สำหรับงานพิเศษ หรืองานที่เพิ่มเติมขึ้น หรือตัดทอนลงทั้งปวงตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง หากในสัญญาไม่ได้กำหนดไว้ถึงอัตราค่าจ้างหรือราคาใด ๆ ที่จะนำมาใช้สำหรับงานพิเศษหรืองานที่เพิ่มเติมขึ้นดังกล่าว ผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างจะต้องตกลงกันที่จะกำหนดอัตราหรือราคา รวมทั้งการขยายระยะเวลา (ถ้ามี) กันใหม่เพื่อความเหมาะสมในกรณีที่เกิดตกลงกันไม่ได้ ผู้ว่าจ้างจะกำหนดอัตราจ้างหรือราคาตายตัวตามแต่ผู้ว่าจ้างจะเห็นว่าเหมาะสมและถูกต้อง ซึ่งผู้รับจ้างจะต้องปฏิบัติงานตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง แต่อาจสงวนสิทธิที่จะดำเนินการตามข้อ 19 ต่อไปนี้

ข้อ 15. ค่าปรับ

หากผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา และผู้ว่าจ้างยังมิได้บอกเลิกสัญญา ผู้รับจ้างจะต้องชำระค่าปรับให้แก่ผู้ว่าจ้างเป็นจำนวนเงินวันละ 6,990.00 บาท และจะต้องชำระค่าใช้จ่ายในการควบคุมงานในเมื่อผู้ว่าจ้างต้องจ้างผู้ควบคุมงานอีกต่อหนึ่งเป็นจำนวนเงินวันละ 200.-บาท นับถัดจากวันที่กำหนดแล้วเสร็จตามสัญญาหรือวันที่ผู้ว่าจ้างได้ขยายให้จนถึงวันที่ทำงานแล้วเสร็จจริง นอกจากนี้ผู้รับจ้างยอมให้ผู้ว่าจ้างเรียกค่าเสียหายอันเกิดขึ้นจากการที่ผู้รับจ้างทำงานล่าช้าเฉพาะส่วนที่เกินกว่าจำนวนค่าปรับและค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้อีกด้วย

ในระหว่างที่ผู้ว่าจ้างยังมิได้บอกเลิกสัญญานั้น หากผู้ว่าจ้างเห็นว่าผู้รับจ้างจะไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาต่อไปได้ ผู้ว่าจ้างจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาและใช้สิทธิตามข้อ 16 ก็ได้และถ้าผู้ว่าจ้างได้แจ้งข้อเรียกร้องไปยังผู้รับจ้างเมื่อครบกำหนดแล้วเสร็จของงานขอให้ชำระค่าปรับแล้วผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะปรับผู้รับจ้างจนถึงวันบอกเลิกสัญญาได้อีกด้วย

ข้อ 16. สิทธิของผู้ว่าจ้างภายหลังบอกเลิกสัญญา

ในกรณีที่ผู้ว่าจ้างบอกเลิกสัญญา ผู้ว่าจ้างอาจทำงานนั้นเองหรือว่าจ้างผู้อื่นให้ทำงานนั้นต่อจนแล้วเสร็จได้ ผู้ว่าจ้างหรือผู้ที่รับจ้างทำงานนั้นต่อมีสิทธิใช้เครื่องใช้ในการก่อสร้างหรือในการทำงานสิ่งก่อสร้างขึ้นชั่วคราวสำหรับงานก่อสร้างหรือการทำงาน และวัสดุต่าง ๆ ซึ่งเห็นว่าต้องสงวนเอาไว้เพื่อการปฏิบัติงานตามสัญญาตามที่เห็นสมควร

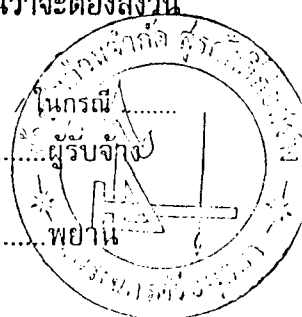
(ลงชื่อ) (นายแพทย์ วุฒิเมธี) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

ในกรณีดังกล่าว ผู้ว่าจ้างมีสิทธิริบหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาทั้งหมด หรือบางส่วน ตามแต่จะเห็นสมควร นอกจากนั้นผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายซึ่งเป็นจำนวนเกินกว่าหลักประกันการปฏิบัติงานและค่าเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในการทำงานนั้นต่อให้แล้วเสร็จตามสัญญาและค่าใช้จ่ายในการควบคุมงานเพิ่ม (ถ้ามี) ซึ่งผู้ว่าจ้างจะหักเอาจากเงินประกันผลงานหรือจำนวนเงินใด ๆ ที่จะจ่ายให้แก่ผู้รับจ้างก็ได้

ข้อ 17. การกำหนดค่าเสียหาย

ค่าปรับหรือค่าเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากผู้รับจ้างตามสัญญานี้ ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะหักเอาจากจำนวนเงินค่าจ้างที่ค้างจ่ายหรือจากเงินประกันผลงานของผู้รับจ้างหรือบังคับจากหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาได้

หากมีเงินค่าจ้างตามสัญญาที่หักไว้จ่ายเป็นค่าปรับและค่าเสียหายแล้วยังเหลืออยู่อีกเท่าใด ผู้ว่าจ้างจะคืนให้แก่ผู้รับจ้างทั้งหมด

ข้อ 18. การทำบริเวณก่อสร้างให้เรียบร้อย

ผู้รับจ้างจะต้องรักษาสถานที่ปฏิบัติงานตามสัญญานี้ รวมทั้งโรงงาน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของผู้รับจ้าง ลูกจ้าง ตัวแทน หรือของผู้รับจ้างช่วง ให้อยู่ในความสะดวกปลอดภัย และมีประสิทธิภาพในการใช้งานตลอดระยะเวลาการจ้างและเมื่อทำงานเสร็จสิ้นแล้วจะต้องขนย้ายบรรดาเครื่องใช้ในการทำงานจ้างรวมทั้งวัสดุ ขยะมูลฝอยและสิ่งก่อสร้างชั่วคราวต่าง ๆ (ถ้ามี) ทั้งหมดต้องกลบเกลี่ยพื้นดินให้เรียบร้อย เพื่อให้บริเวณทั้งหมดอยู่ในสภาพที่สะอาด และใช้การได้ทันที

ข้อ 19. กรณีพิพาทและอนุญาโตตุลาการ

19.1 ในกรณีที่ข้อโต้แย้งเกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาเกี่ยวกับข้อกำหนดแห่งสัญญานี้ หรือเกี่ยวกับการปฏิบัติตามสัญญานี้ และคู่สัญญาไม่สามารถตกลงกันได้ ให้เสนอข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาทนั้นต่ออนุญาโตตุลาการเพื่อพิจารณาชี้ขาด

19.2 เว้นแต่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะเห็นพ้องกันให้อนุญาโตตุลาการคนเดียวเป็นผู้ชี้ขาดการระงับข้อพิพาทให้กระทำโดยอนุญาโตตุลาการ 2 คน โดยคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะทำหนังสือแสดงเจตนาจะให้มีอนุญาโตตุลาการระงับข้อพิพาทและระบุชื่ออนุญาโตตุลาการคนที่ตนแต่งตั้งส่งไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง จากนั้นภายในระยะเวลา 30 วัน นับถัดจากวันที่ได้รับแจ้งดังกล่าว คู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับแจ้งจะต้องแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการคนที่สอง ถ้าอนุญาโตตุลาการทั้งสองคนดังกล่าวไม่สามารถประนีประนอมระงับข้อพิพาทนั้นได้ ให้อนุญาโตตุลาการทั้งสองคนร่วมกันแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดภายในกำหนดเวลา 30 วัน นับจากวันที่ไม่สามารถตกลงกัน ผู้ชี้ขาดดังกล่าวจะพิจารณาระงับข้อพิพาทต่อไป กระบวนพิจารณาของอนุญาโตตุลาการให้ถือตามข้อบังคับอนุญาโตตุลาการของ

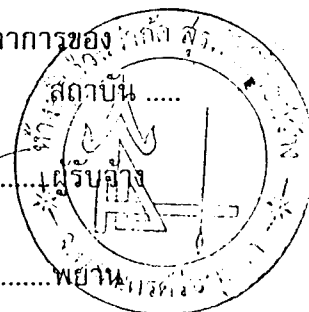
(ลงชื่อ) (ศ.ดร.วิวัฒน์ วุฒิเมธี) ผู้ว่าจ้าง

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

สถาบันอนุญาโตตุลาการกระทรวงยุติธรรม โดยอนุโลม หรือตามข้อบังคับอื่นที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายเห็นชอบ และให้กระทำในกรุงเทพมหานคร โดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเป็นภาษาในการดำเนินกระบวนการพิจารณา

19.3 ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่แต่งตั้งอนุญาโตตุลาการฝ่ายตนหรือในกรณีที่อนุญาโตตุลาการทั้งสองคนไม่สามารถตกลงแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดได้ คู่สัญญาแต่ละฝ่ายต่างมีสิทธิร้องขอต่อศาลแพ่งเพื่อแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการหรืออนุญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดได้แล้วแต่กรณี

19.4 ค่าชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการหรือของอนุญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดแล้วแต่กรณี ให้ถือเป็นเด็ดขาดและถึงที่สุดผูกพันคู่สัญญา

19.5 คู่สัญญาแต่ละฝ่ายเป็นผู้รับภาระค่าธรรมเนียมอนุญาโตตุลาการฝ่ายตนและออกค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาฝ่ายละครั้ง ในกรณีที่มีการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการคนเดียวหรือมีการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการผู้ชี้ขาด ให้อนุญาโตตุลาการหรืออนุญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดเป็นผู้กำหนดภาระค่าธรรมเนียมอนุญาโตตุลาการคนเดียวหรือภาระค่าธรรมเนียมอนุญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดคนเดียว แล้วแต่กรณี

ข้อ 20. การขยายระยะเวลาปฏิบัติงานตามสัญญา

ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุใด ๆ อันเนื่องมาจากความผิดหรือความบกพร่องของฝ่ายผู้ว่าจ้างหรือเหตุการณ์อันหนึ่งอันใดที่ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายทำให้ผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามเงื่อนไขและกำหนดเวลาแห่งสัญญานี้ได้ ผู้รับจ้างจะต้องแจ้งเหตุหรือเหตุการณ์ดังกล่าวพร้อมหลักฐานเป็นหนังสือให้ผู้ว่าจ้างทราบเพื่อขอขยายเวลาทำงานออกไปภายใน 15 วัน นับถัดจากวันที่เหตุนั้นสิ้นสุดลง

ถ้าผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามความในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้รับจ้างได้สละสิทธิเรียกร้องในการที่จะขอขยายเวลาทำงานออกไปโดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น เว้นแต่กรณีเหตุเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของฝ่ายผู้ว่าจ้าง ซึ่งมีหลักฐานชัดเจน หรือผู้ว่าจ้างทราบดีอยู่แล้วตั้งแต่ต้น

การขยายกำหนดเวลาทำงานตามวรรคหนึ่ง อยู่ในดุลพินิจของผู้ว่าจ้างที่จะพิจารณาตามที่เหมาะสมสมควร

ข้อ 21. การใช้เรือไทย

ในการปฏิบัติตามสัญญานี้ หากผู้รับจ้างจะต้องส่งหรือนำของเข้ามาจากต่างประเทศรวมทั้งเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ต้องนำเข้ามาเพื่อปฏิบัติงานตามสัญญาไม่ว่าผู้รับจ้างจะเป็นผู้นำของเข้ามาเอง หรือนำเข้ามาโดยผ่านตัวแทนหรือบุคคลอื่นใด ถ้าสิ่งของนั้นต้องนำเข้ามาโดยทางเรือในเส้นทางเดินเรือที่มีเรือไทยเดินอยู่ และสามารถให้บริการรับขนได้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศกำหนด ผู้รับจ้างต้องจัดการให้สิ่งของดังกล่าวบรรทุกโดยเรือไทยหรือเรือสัญชาติไทย

(ลงชื่อ) (ส. ภูวนันท์ วุฒิมณี) ผู้ว่าจ้าง
ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

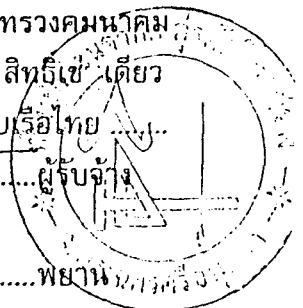
(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ)

(ลงชื่อ)

ผู้รับจ้าง

พยาน

กับเรือไทยจากต่างประเทศมายังประเทศไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี ก่อนบรรทุกของนั้นลงเรืออื่นที่มีใช้เรือไทย หรือเป็นของที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศยกเว้นให้บรรทุกโดยเรืออื่นได้ ทั้งนี้ไม่ว่าการส่งหรือส่งซื้อสิ่งของดังกล่าวจากต่างประเทศจะเป็นแบบ เอฟโอบี, ซีเอฟอาร์, ซีไอเอฟ หรือแบบอื่นใดที่มีเรือไทยเดินอยู่ และสามารถให้บริการรับขนได้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศกำหนด ผู้รับจ้างต้องจัดการให้สิ่งของดังกล่าวบรรทุกโดยเรือไทยหรือเรือที่มีสิทธิเช่นเดียวกับเรือไทยจากต่างประเทศมายังประเทศไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี ก่อนบรรทุกของนั้นลงเรืออื่นที่มีใช้เรือไทย หรือเป็นของที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศยกเว้นให้บรรทุกโดยเรืออื่นได้ ทั้งนี้ไม่ว่าการส่งหรือส่งซื้อสิ่งของดังกล่าวจากต่างประเทศจะเป็นแบบ เอฟโอบี, ซีเอฟอาร์, ซีไอเอฟ หรือแบบอื่นใด

ในการส่งมอบงานตามสัญญาให้แก่ผู้ว่าจ้าง ถ้างานนั้นมีสิ่งของตามสัญญา ข้อ 19 ผู้รับจ้างจะต้องส่งมอบใบตราส่ง (Bill of Lading) หรือสำเนาใบตราส่งสำหรับของนั้นซึ่งแสดงว่าได้บรรทุกมาโดยเรือไทยหรือเรือที่มีสิทธิเช่นเดียวกับเรือไทยให้แก่ผู้ว่าจ้างพร้อมกับการส่งมอบงานด้วย

ในกรณีที่สิ่งของดังกล่าวไม่ได้บรรทุกจากต่างประเทศมายังประเทศไทยโดยเรือไทยหรือเรือที่มีสิทธิเช่นเดียวกับเรือไทย ผู้รับจ้างต้องส่งมอบหลักฐานซึ่งแสดงว่าได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวีให้บรรทุกของโดยเรืออื่นได้ หรือหลักฐานซึ่งแสดงว่าได้ชำระค่าธรรมเนียมพิเศษเนื่องจากการไม่บรรทุกของโดยเรือไทยตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการพาณิชย์นาวีแล้วอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้ว่าจ้างด้วย

ในกรณีที่ผู้รับจ้างไม่ส่งมอบหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวในสองวรรคข้างต้นให้แก่ผู้ว่าจ้าง แต่จะขอส่งมอบงานดังกล่าวให้ผู้ว่าจ้างก่อน โดยยังไม่รับชำระเงินค่าจ้าง ผู้ว่าจ้างมีสิทธิรับงานดังกล่าวไว้ก่อน และชำระเงินค่าจ้างเมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติตามถูกต้องครบถ้วนดังกล่าวแล้วได้

ข้อ 22. มาตรฐานฝีมือช่าง

ผู้รับจ้างตกลงเป็นเงื่อนไขสำคัญว่า ผู้รับจ้างจะต้องมีและใช้ผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือช่าง จากกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม หรือผู้มีวุฒิบัตรระดับ ปวช. ปวส. และ ปวท. หรือเทียบเท่า จากสถาบันการศึกษาที่ ก.พ. รับรองให้เข้ารับราชการได้ ในอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละ - ของแต่ละสาขาช่าง แต่ต้องมีช่างจำนวนอย่างน้อย 1 คน ในแต่ละสาขาช่าง ดังต่อไปนี้

22.1 นักโบราณคดี

22.2 สถาปนิก

22.3 ช่างศิลปกรรม

22.4 ช่างโยธา

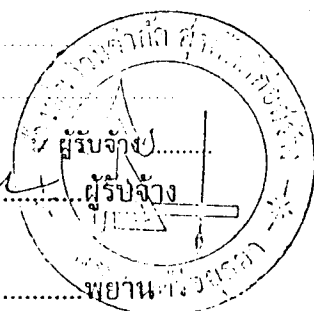
(ลงชื่อ) (ศ.ผู้แทน วุฒิมณี).....ผู้ว่าจ้าง

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

ผู้รับจ้างจะต้องจัดทำบัญชีแสดงจำนวนช่างทั้งหมดโดยจำแนกตามแต่ละสาขาช่างและระดับช่างพร้อมกับระบุรายชื่อช่างผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือช่าง หรือผู้มีวุฒิบัตรดังกล่าวในวรรคแรกนำมาแสดงพร้อมหลักฐานต่าง ๆ ต่อคณะกรรมการตรวจการจ้าง หรือผู้ควบคุมงานก่อนเริ่มลงมือทำงานและพร้อมที่จะให้ผู้ว่าจ้างหรือเจ้าหน้าที่ของผู้ว่าจ้างตรวจสอบดูได้ตลอดเวลาการทำงานตามสัญญาของผู้รับจ้าง

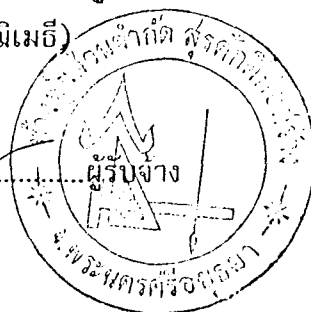
สัญญานี้ทำขึ้นเป็นสองฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน คู่สัญญาได้อ่านและเข้าใจข้อความโดยละเอียดตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อ พร้อมทั้งประทับตรา (ถ้ามี) ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยานและคู่สัญญาต่างยึดถือไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ

(ลงชื่อ).....ผู้ว่าจ้าง

(ศาสตราจารย์พิเศษยุวัฒน์ วุฒิเมธี)

(ลงชื่อ).....ผู้รับจ้าง

(นายสุรศักดิ์ ธรรมธัช)

(ลงชื่อ).....พยาน

(นายณัฐพล ม่วงศรีเขียว)

(ลงชื่อ).....พยาน

(นางไพเราะ เพ็ญประไพ)

**รายการประกอบแบบ และรายละเอียด
งานโบราณคดี ดำเนินการวัดมเหยงคณ์**

1. รายละเอียดของงานที่จะดำเนินการจ้าง

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา มีความประสงค์จะดำเนินการขุดค้น ขุดแต่งทางโบราณคดี เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานสำนักวัดมเหยงคณ์ ดังรายการต่อไปนี้

- 1.1 ขุดค้นทางโบราณคดี ขนาด 3X3 เมตร จำนวน 3 หลุม
- 1.2 ขุดแต่งสำนักและพื้นที่โดยรอบตามผังรูปแบบ พื้นที่ 7,500 ตารางเมตร
- 1.3 ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังการขุดแต่งทั้งหมด
- 1.4 ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานที่พบทั้งหมด และแบบบูรณะโบราณสถานทั้งหมด

2. พื้นที่ดำเนินการ

สำนักมเหยงคณ์ ตำบลกะมัง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ขอบเขตของงาน

- 3.1 พื้นที่ปฏิบัติงานเป็นไปตามรายการประกอบแบบและผังรูปแบบ จำนวน 1 แผ่น
- 3.2 พื้นที่ปฏิบัติงานรวม 7,500 ตารางเมตร

4. วิธีปฏิบัติงานและข้อกำหนดต่าง ๆ

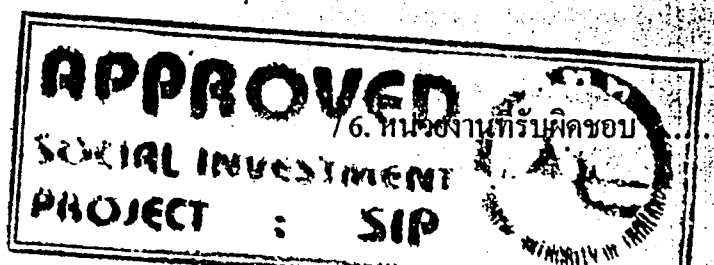
4.1 ให้ยึดถือตามมาตรฐานงานโบราณคดี ของสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

4.2 สำหรับการดำเนินการทางโบราณคดีที่โบราณสถานแห่งนี้ มีงานที่ต้องเน้นเป็นพิเศษ คือ

- 4.2.1 พื้นที่โดยรอบสำนักวัดมเหยงคณ์ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นสังฆาวาสของวัดมเหยงคณ์ ซึ่งอาจจะมีอาคารที่สร้างด้วยไม้อยู่จำนวนมาก ดังนั้นการขุดแต่งพื้นที่รอบสำนักวัดมเหยงคณ์ต้องดูแลร่องรอยศิลปวิสัย (Feature) อย่างละเอียด

5. ระยะเวลาปฏิบัติงาน

ใช้เวลาปฏิบัติงานทั้งสิ้น จำนวน 210 วัน โดยผู้ว่าจ้างต้องเริ่มลงมือปฏิบัติงาน ตั้งแต่วันลงนามในสัญญาจ้าง ตามรายละเอียดการแบ่งงวดงาน การจ่ายเงิน และกำหนดระยะเวลาทำงานของส่วนงานโบราณคดี สำนักวัดมเหยงคณ์

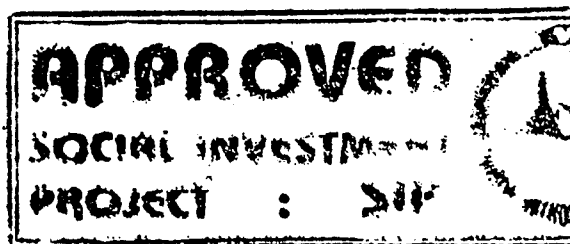

6. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- 6.1 สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3
- 6.2 อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
- 6.3 สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

7. ผลงานที่ต้องการเพื่อปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามสัญญา

- 7.1 ขุดค้นทางโบราณคดีครบถ้วนตามจำนวนที่กำหนด
- 7.2 ขุดแต่งโบราณสถานแล้วเสร็จตามพื้นที่ที่กำหนดในผังรูปแบบ
- 7.3 รายงานการขุดค้น ขุดแต่งทางโบราณคดีตามมาตรฐานงานโบราณคดี
- 7.4 ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังขุดแต่งทั้งหมดตามกำหนดและตามมาตรฐานงาน
- 7.5 ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมทั้งหมดตามกำหนดและเป็นไปตามมาตรฐานโบราณคดี
- 7.6 รวบรวมโบราณวัตถุพร้อมบัญชีโบราณวัตถุมอบให้ทางราชการแล้วเสร็จ
- 7.7 รวบรวมฟิล์มสไลด์ รูปภาพ (จัดใส่อัลบั้ม) พร้อมฟิล์ม และทะเบียนฟิล์ม มอบราชการแล้วเสร็จ
- 7.8 ปฏิบัติงานอย่างอื่นแล้วเสร็จสมบูรณ์ตามสัญญาจ้าง ผังรูปแบบ รายการประกอบมาตรฐานงานโบราณคดี และทำความสะอาดพื้นที่ปฏิบัติงานจนเรียบร้อย
- 7.9 ออกแบบเพื่อการบูรณะโบราณสถานที่พบทั้งหมด พร้อมประมาณราคากลางและรายการประกอบแบบบูรณะ

รายละเอียดการแบ่งงวดงาน

งานขุดแต่งและปรับปรุงสภาพแวดล้อมโบราณสถานวัดมเหยงคณ์ วัดช้าง และตำหนักมเหยงคณ์
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(งานขุดแต่งออกแบบบูรณะโบราณสถานวัดมเหยงคณ์ วัดช้าง และตำหนักมเหยงคณ์)

งวดที่ 1 เป็นจำนวนเงินร้อยละ 25 ของราคาค่าจ้าง เมื่อผู้รับจ้างปฏิบัติงานแล้วเสร็จภายใน 60 วัน
นับจากวันเริ่มสัญญาจ้าง ดังรายละเอียดงานต่อไปนี้

วัดมเหยงคณ์

- ขุดแต่งกำแพงโดยรอบ พื้นที่ 1,240 ตารางเมตร
- ขุดแต่งพื้นที่ภายในกำแพงแก้วพระอุโบสถและบ่อน้ำนอกกำแพงแก้วด้านทิศใต้ พื้นที่ 750 ตารางเมตร
- ขุดก้นทางโบราณคดี ขนาด 3 x 3 เมตร จำนวน 2 หลุม

วัดลี้กาสมุด

- ขุดแต่งพื้นที่เจดีย์ประธาน และวิหาร พื้นที่ 900 ตารางเมตร
- ขุดแต่งพื้นที่โดยรอบ (ส่วนที่เหลือทั้งหมด) พื้นที่ 1,800 เมตร
- ขุดก้นทางโบราณคดี ขนาด 3 x 3 เมตร จำนวน 1 หลุม

วัดช้าง

- ขุดแต่งพื้นที่เจดีย์ประธานอุโบสถและเจดีย์ราย 3 องค์ พื้นที่ 2,400 ตารางเมตร
- ขุดแต่งพื้นที่ในเขตกำแพงวัด พื้นที่ประมาณ 7,800 ตารางเมตร
- ขุดก้นทางโบราณคดี ขนาด 3 x 3 เมตร จำนวน 2 หลุม

ตำหนักมเหยงคณ์

- ขุดแต่งพื้นที่โดยรอบตำหนัก พื้นที่ประมาณ 5,000 ตารางเมตร
- ขุดก้นทางโบราณคดี ขนาด 3 x 3 เมตร จำนวน 2 หลุม

งวดที่ 2 เป็นจำนวนเงินร้อยละ 25 ของราคาค่าจ้าง เมื่อผู้รับจ้างปฏิบัติงานแล้วเสร็จภายใน 120 วัน
นับจากวันเริ่มสัญญาจ้าง ดังรายละเอียดงานต่อไปนี้

วัดมเหยงคณ์

- ขุดแต่งพื้นที่ภายในกำแพงแก้วพระอุโบสถและบ่อน้ำนอกกำแพงแก้วด้านทิศใต้ แล้วเสร็จ
- ขุดแต่งปรับพื้นที่ภายในและภายนอกกำแพงวัด พื้นที่ 8,520 ตารางเมตร
- ขุดก้นทางโบราณคดี ขนาด 3 x 3 เมตร จำนวน 1 หลุม

วัดลี้กาสมุด

- ขุดแต่งพื้นที่โดยรอบ แล้วเสร็จ

APPROVED

SOCIAL INVESTMENT

PROJECT

SIR

วัดช้าง

- ขุดแต่งพื้นที่ที่เหลือนอกเขตกำแพงวัดส่วนที่เหลือ จำนวน 7,800 ตารางเมตร และขุดแต่งภายนอกเขตวัด จำนวน 7,000 ตารางเมตร
- ขุดคันทางโบราณคดี ขนาด 3 x 3 เมตร จำนวน 1 หลุม

ตำหนักมเหยงคณ์

- ขุดแต่งพื้นที่โดยรอบตำหนัก แล้วเสร็จ
- ขุดคันทางโบราณคดี ขนาด 3 x 3 เมตร จำนวน 1 หลุม

งวดที่ 3

เป็นจำนวนเงินร้อยละ 25 ของราคาค่าจ้าง เมื่อผู้รับจ้างปฏิบัติงานแล้วเสร็จภายใน 180 วัน นับจากวันเริ่มสัญญาจ้าง ดังรายละเอียดงานต่อไปนี้

วัดมเหยงคณ์

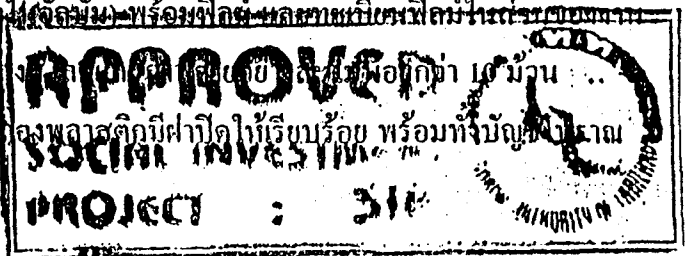
- ขุดแต่งปรับพื้นที่ภายในและภายนอกกำแพงวัดแล้วเสร็จ
- ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังขุดแต่งทั้งหมด

วัดสีกาสมุด

- ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังขุดแต่งทั้งหมด
- ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานทั้งหมด
- รวบรวมสไลด์ภาพถ่าย (บรรจุในอัลบั้ม) พร้อมฟิล์ม และทะเบียนฟิล์มในส่วนของงานโบราณคดีทั้งหมด โดยจะต้องส่งสไลด์และภาพถ่ายอย่างละไม่น้อยกว่า 10 ม้วน
- รวบรวมโบราณวัตถุบรรจุในกล่องพลาสติกมีฝาปิดไว้เรียบร้อย พร้อมทั้งบัญชีโบราณวัตถุ
- ทำรายงานการขุดแต่งทางโบราณคดี คั่นฉบับ 1 เล่ม จำนวน 30 เล่ม (เขียนเล่มปกแข็ง)
- ปฏิบัติงานโบราณคดีแล้วเสร็จสมบูรณ์ตามผังรูปแบบ รายการประกอบแบบและมาตรฐานงานโบราณคดีทุกประการ

วัดช้าง

- ขุดแต่งพื้นที่นอกเขตกำแพงวัด แล้วเสร็จ
- ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังขุดแต่งทั้งหมด
- ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานทั้งหมด
- รวบรวมสไลด์ภาพถ่าย (บรรจุในอัลบั้ม) พร้อมฟิล์ม และทะเบียนฟิล์มในส่วนของงานโบราณคดีทั้งหมด โดยจะต้องส่งสไลด์และภาพถ่ายอย่างละไม่น้อยกว่า 10 ม้วน
- รวบรวมโบราณวัตถุบรรจุในกล่องพลาสติกมีฝาปิดไว้เรียบร้อย พร้อมทั้งบัญชีโบราณวัตถุ

- ทำรายงานการขุดแต่งทางโบราณคดี ต้นฉบับ 1 เล่ม สำเนา 30 เล่ม (เขียนเล่มปกแข็ง)
- ปฏิบัติงานโบราณคดีแล้วเสร็จสมบูรณ์ตามผังรูปแบบ รายการประกอบแบบและมาตรฐานงานโบราณคดีทุกประการ

ตำแหน่งนายกเทศมนตรี

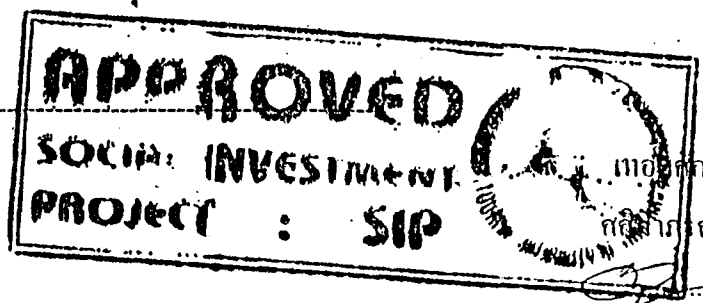
- ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังขุดแต่งทั้งหมด
- ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานทั้งหมด
- รวบรวมสไลด์ภาพถ่าย (บรรจุในอัลบั้ม) พร้อมฟิล์ม และทะเบียนฟิล์มในส่วนของงานโบราณคดีทั้งหมด โดยจะต้องส่งสไลด์และภาพถ่ายอย่างละไม่น้อยกว่า 10 ม้วน
- รวบรวมโบราณวัตถุบรรจุในกล่องพลาสติกมีฝาปิดให้เรียบร้อย พร้อมทั้งบัญชีโบราณวัตถุ
- ทำรายงานการขุดแต่งทางโบราณคดี ต้นฉบับ 1 เล่ม สำเนา 30 เล่ม (เขียนเล่มปกแข็ง)
- ปฏิบัติงานโบราณคดีแล้วเสร็จสมบูรณ์ตามผังรูปแบบ รายการประกอบแบบและมาตรฐานงานโบราณคดีทุกประการ

งวดที่ 4

เป็นจำนวนเงินร้อยละ 25 ของราคาค่าจ้าง เมื่อผู้รับจ้างปฏิบัติงานแล้วเสร็จภายใน 210 วัน นับจากวันเริ่มสัญญาจ้าง ดังรายละเอียดงานต่อไปนี้

ตำแหน่งนายกเทศมนตรี

- ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังขุดแต่งทั้งหมด
- ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานทั้งหมด
- รวบรวมสไลด์ภาพถ่าย (บรรจุในอัลบั้ม) พร้อมฟิล์ม และทะเบียนฟิล์มในส่วนของงานโบราณคดีทั้งหมด โดยจะต้องส่งสไลด์และภาพถ่ายอย่างละไม่น้อยกว่า 10 ม้วน
- รวบรวมโบราณวัตถุบรรจุในกล่องพลาสติกมีฝาปิดให้เรียบร้อย พร้อมทั้งบัญชีโบราณวัตถุ
- ทำรายงานการขุดแต่งทางโบราณคดี ต้นฉบับ 1 เล่ม สำเนา 30 เล่ม (เขียนเล่มปกแข็ง)
- ปฏิบัติงานโบราณคดีแล้วเสร็จสมบูรณ์ตามผังรูปแบบ รายการประกอบแบบและมาตรฐานงานโบราณคดีทุกประการ
- ทำแบบบูรณะโบราณสถานของทุกวัด แล้วเสร็จ

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 8 พระนครศรีอยุธยา

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

1. การดำเนินงานทั่วไป

1.1 การปฏิบัติงานโบราณคดีต้องเป็นไปตามรูปแบบและรายการซึ่งคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้ลงนามกำกับ และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา

รูปแบบ หมายถึง แบบ แผนผัง ตลอดจนรายละเอียดและรายการต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในแบบพิมพ์ทั้งหมด
รายการ หมายถึง ข้อกำหนดรายการละเอียดเกี่ยวกับงานโบราณคดีที่ไม่ได้มีปรากฏอยู่ในรูปแบบ

1.2 ผู้รับจ้างรับรองว่าได้ตรวจสอบรูปแบบและรายการโดยละเอียดถี่ถ้วนและเข้าใจความหมายโดยแจ่มแจ้ง ทุกประการแล้ว จึงได้ลงนามในสัญญา ถ้าปรากฏว่ามีการขัดแย้งกันหรือสงสัยจะคลาดเคลื่อนหรือไม่ละเอียด หรือด้อยค่าในรูปแบบและรายการเกิดมีปัญหขึ้น ผู้รับจ้างต้องเสนอขอความเห็นชอบหรือคำวินิจฉัย ต่อผู้ว่าจ้างเสียก่อน โดยผู้ว่าจ้างจะถือความถูกต้องตามสัญญาและประโยชน์ต่อวิชาโบราณคดี และความเหมาะสม เป็นหลักในการวินิจฉัยชี้ขาด

1.3 ข้อขัดแย้งที่ปรากฏในรูปแบบต่อรูปแบบ หรือรายการต่อรายการ ให้ถือตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เฉพาะงาน หรือสิ่งที่ดีกว่าและเป็นประโยชน์ต่องานโบราณคดีเป็นหลักในการปฏิบัติ

1.4 ข้อขัดแย้งที่ปรากฏระหว่างรูปแบบกับรายการ ให้ถือตามรายการเป็นหลักในการปฏิบัติ ทั้งนี้ยกเว้น กรณีที่คลาดเคลื่อน

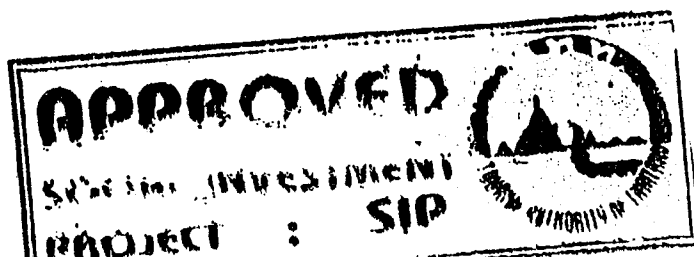
1.5 สิ่งใดที่ปรากฏในรูปแบบรายการขัดแย้งกับหนังสือสัญญาจ้างเหมา ให้ถือตามหนังสือสัญญาจ้างเป็น หลักในการปฏิบัติ

1.6 สิ่งใดที่มีได้กล่าวไว้ในรูปแบบหรือรายการ แต่เป็นส่วนที่จำเป็นจะต้องกระทำให้งานสำเร็จ บริบูรณ์และเป็นประโยชน์ต่อวิชาการโบราณคดีให้ถือเป็นส่วนที่ผู้รับจ้างต้องดำเนินการด้วย โดยผู้รับจ้างจะต้อง ชำนาญงานนั้น ๆ โดยไม่คิดเงินเพิ่มอีกแต่อย่างใด

1.7 ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในระหว่างดำเนินงาน เช่น ประปา ไฟฟ้า และการตรวจสอบการวิเคราะห์ทาง วิทยาศาสตร์อื่น ๆ เป็นหน้าที่ของผู้รับจ้างจะต้องติดต่อและออกค่าใช้จ่ายเองทั้งสิ้น

1.8 กรณีการขุดค้นและขุดแต่งโบราณสถาน ผู้รับจ้างจะต้องดำเนินการค้าขาย เสริมความมั่นคงต่อ โบราณสถานให้อยู่ในสภาพแข็งแรงเสียก่อน เพื่อไม่ให้เกิดอุบัติเหตุและความเสียหายต่อโบราณสถานของชาติและผู้ ปฏิบัติงาน

1.9 ผู้รับจ้างต้องเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงทุกกรณีต่อความเสียหายใด ๆ ที่เกิดต่อโบราณสถานทรัพย์สิน ใกล้เคียงหรือทรัพย์สินของบุคคลภายนอก หรืออุบัติเหตุที่เกิดแก่บุคคลใด เนื่องจากการดำเนินการก่อสร้างตาม สัญญา

1.10 ผู้รับจ้างต้องจัดทำสำนักงานและอาคารเก็บวัสดุอุปกรณ์ในสถานที่ปฏิบัติงานให้มีขนาดเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน และการตรวจติดตามงานของผู้ว่าจ้าง และให้จัดทำป้ายประกาศขนาด 1.20 X 2.40 เมตร แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามที่ผู้ว่าจ้างกำหนดให้

อนึ่ง ผู้ว่าจ้างไม่อนุญาตให้มีการก่อสร้างที่พักคนงานในพื้นที่โบราณสถานและแหล่งโบราณคดี แต่หากมีความจำเป็นต้องมีที่พักสำหรับผู้ทำหน้าที่เฝ้าสำนักงานและอาคารเก็บวัสดุอุปกรณ์ให้ขออนุญาตจากผู้ว่าจ้างก่อน ซึ่งผู้ว่าจ้างจะพิจารณาตามที่ผู้ว่าจ้างกำหนดให้

1.11 ระหว่างปฏิบัติงานผู้รับจ้างต้องดูแลพื้นที่ทำงานให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยปลอดภัยถูกสุขลักษณะและทำความสะอาดพื้นที่ทำงานให้สะอาดเรียบร้อยตลอดเวลา

2. บุคลากรที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานโบราณคดี

2.1 การดำเนินงานด้านโบราณคดีผู้รับจ้างจะต้องมีนักโบราณคดีปฏิบัติหน้าที่ประจำในภาคสนามทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกระบวนการเก็บข้อมูลทางโบราณคดีและเป็นผู้ศึกษาวิเคราะห์และเขียนรายงานการขุดค้นขุดแต่งทางโบราณคดี

นักโบราณคดี หมายถึง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาขั้นต้นในระดับปริญญาตรี มีวุฒิการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศส.บ.) ด้านโบราณคดี

2.2 ในงานขุดแต่งโบราณสถาน ผู้รับจ้างอาจจะมีบุคลากรต่อไปนี้ ทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานขุดแต่งโบราณสถานและเขียนรายงานการขุดแต่งทางโบราณคดี คือ

2.2.1 ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี วุฒิ ศส.บ (ประวัติศาสตร์ศิลปะ , ประวัติศาสตร์ , มนุษยวิทยา, วัฒนธรรม) หรือ วุฒิ ศบ. (ประวัติศาสตร์) ที่มีประสบการณ์ในการทำงานในฐานะผู้ช่วยนักโบราณคดี เคยผ่านงานการขุดค้นหรือขุดแต่งโบราณสถานมาแล้วอย่างน้อย 4 แห่ง โดยต้องมีใบรับรองการผ่านงานจากส่วนราชการผู้ว่าจ้างมาแสดง หรือ

2.2.2 ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทุกสาขา ที่มีประสบการณ์การทำงานในฐานะผู้ช่วยนักโบราณคดี เคยผ่านงานการขุดค้นหรือขุดแต่งโบราณสถานมาแล้วอย่างน้อย 6 แห่ง โดยต้องมีใบรับรองการผ่านงานจากส่วนราชการผู้ว่าจ้างมาแสดง

2.3 กรณีที่บุคลากรตามข้อ 2.1 และ 2.2 ไม่สามารถอยู่ปฏิบัติหน้าที่ในภาคสนามได้ตลอดเวลา ผู้ว่าจ้างต้องจัดหาผู้ช่วยนักโบราณคดี ซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ทุกสาขา) เป็นผู้ปฏิบัติงานแทนได้เป็นครั้งคราว แต่จะต้องไม่เกิน 7 วัน ต่อเดือน

2.4 บุคลากรตามข้อ 2.1 หรือ 2.2 ให้มีไม่ต่ำกว่า 1 คน ส่วนบุคลากรตามข้อ 2.3 จะมีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับบุคลากรตามข้อ 2.1 หรือ 2.2 ว่าสามารถอยู่ปฏิบัติงานภาคสนามได้ตลอดเวลาหรือไม่

2.5 หากจำเป็นผู้รับจ้างจะต้องจัดหาบุคลากรสาขาอื่นที่สามารถปฏิบัติงานเฉพาะทางเข้าร่วมทำงานเพื่อส่งเสริมคุณภาพของงานโบราณคดีให้ดียิ่งขึ้น เช่น นักประวัติศาสตร์ศิลปะ สถาปนิก นักประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม นักวิชาการช่างศิลป์ ช่างศิลปกรรม ช่างสำรวจ เป็นต้น ทั้งนี้ผู้ควบคุมงานโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการตรวจการจ้างจะเป็นผู้พิจารณาสั่งการ

2.6 ผู้รับจ้างต้องแจ้งรายชื่อ วุฒิการศึกษา และใบรับรองการผ่านงานของบุคลากรที่จะปฏิบัติงานในภาคสนามตามข้อ 2.1 หรือ 2.2 และ 2.3 (ถ้ามี) ให้ผู้ว่าจ้างทราบในวันขึ้นของสถานที่ประกวดราคา

2.7 ผู้รับจ้างจะต้องจัดหาบุคลากรทั้งระดับฝีมือและคนงานที่มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญในการปฏิบัติงานโบราณคดีโดยเฉพาะ และต้องจัดหาให้เพียงพอเพื่อให้การดำเนินงานได้ทันเวลา ถ้าผู้ว่าจ้างเห็นว่าบุคลากรคนใดของผู้รับจ้างไร้ฝีมือ ประสิทธิภาพไม่เหมาะสม ผู้ว่าจ้างมีอำนาจขอให้เปลี่ยนบุคลากรผู้นั้น โดยผู้รับจ้างจะต้องหาคนใหม่มาทดแทนโดยเร็ว ส่วนการแก้ไขหรือเวลาที่เสียไปเพราะการนี้ ผู้รับจ้างจะถือเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับเรียกร้องค่าเสียหายหรือขยายกำหนดเวลาทำงานให้แล้วเสร็จต่อไปอีกไม่ได้

หมายเหตุ นักโบราณคดี 2.1 และผู้ที่ทางราชการอนุมัติให้ทำหน้าที่เสมือนนักโบราณคดีได้ตามข้อ 2.2 นี้ ตามปกติต้องใช้ 1 คน ต่อ 1 กิจกรรม แต่หากพื้นที่ปฏิบัติงานอยู่ใกล้กัน สามารถเดินทางไปดูแลงานได้สะดวก ผู้ว่าจ้างโดยคณะกรรมการตรวจการจ้างอาจจะอนุญาตให้ใช้บุคลากรดังกล่าวรับผิดชอบมากถึง 1 กิจกรรมก็ได้ แต่ไม่ควรเกิน 2 กิจกรรมในเวลาเดียวกัน

3. ข้อปฏิบัติขั้นเตรียมการ

3.1 ผู้รับจ้างจะต้องบันทึกสภาพพื้นที่ทำงานเป็นลายลักษณ์อักษรและภาพถ่ายอย่างละเอียดทุกแห่งทุกมุมก่อนที่จะดำเนินการใด ๆ

3.2 ผู้รับจ้างต้องดำเนินการลาดวาง ทำความสะอาดพื้นที่ทำงานเดิมพื้นที่ ดินไม้ขึ้นต้นตามปกติจะต้องรักษาไว้ หากดินไม้ใดกีดขวางการปฏิบัติงานจนจำเป็นต้องตัดออก หรือหากที่ไถจะก่อให้เกิดอันตรายต่อโบราณสถาน แหล่งโบราณคดีและผู้ปฏิบัติงาน ให้ปรึกษาผู้ควบคุมงานก่อนทุกครั้ง

3.3 ระหว่างการลาดวาง และหลังการลาดวางให้บันทึกภาพอีกครั้งหนึ่ง

3.4 ต้องทำผังสภาพโบราณสถาน และแหล่งโบราณคดีก่อนจะขุดค้นและขุดแต่งอย่างละเอียด ทั้งผังด้านราบและผังด้านตั้ง (ให้อ้างอิงกำหนดและรายละเอียดของงานประกอบ ซึ่งบางกรณีอาจจะไม่ได้กำหนดให้ทำก็ได้)

4. การวางผังหลุมขุดค้นขุดแต่งทางโบราณคดี

4.1 ต้องมีการกำหนดผังหลุมขุดค้นขุดแต่งทางโบราณคดีให้ชัดเจน และต้องกรขบหลุมพื้นที่ปฏิบัติงานทั้งหมด โดยปกติผู้ว่าจ้างกำหนดให้ใช้ระบบการวางผังสี่เหลี่ยมจัตุรัส (Grid System) โดยมีขนาดที่เหมาะสมกับพื้นที่ปฏิบัติงาน หากจะกำหนดผังหลุมขุดค้นขุดแต่งทางโบราณคดีเป็นระบบอื่นต้องปรึกษากับผู้ควบคุมงานก่อน

การวางผังหลุมนั้นต้องมีจุดกำหนดขอบตัวของผังทั้งหมดโดยทำหมุดตาบรรทัดไว้ ส่วนผังหลุมทำหมุดเหล็กหรือไม้ไว้ทุกตำแหน่ง สามารถใช้ตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ตลอดระยะเวลาปฏิบัติงาน แต่ทั้งนี้ต้องไม่กีดขวางการปฏิบัติงานหรือรถตา

4.2 การเลือกตำแหน่งหลุมขุดค้นทางโบราณคดี ให้ผู้รับจ้างปรึกษากับนักโบราณคดีผู้ควบคุมงาน

5. วิธีการขุดค้น และขุดแต่งทางโบราณคดี

5.1 การขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดี ต้องปฏิบัติตามเทคนิควิชาการ โบราณคดีโดยเคร่งครัด

5.2 ต้องเก็บโบราณวัตถุที่พบในชั้นดินอย่างละเอียด ซึ่งบางกรณีจะต้องร่อนดินเพื่อเก็บโบราณวัตถุขนาดเล็กด้วย

5.3 การขุดค้นและขุดแต่ง ให้ขุดตามระดับชั้นดินสมมุติอีกครั้งละไม่เกิน 10 เซนติเมตร และ/หรือ ขุดค้นตามระดับชั้นดินธรรมชาติแล้วแต่กรณี สำหรับงานขุดแต่งโบราณสถานให้ขุดจนถึงระดับพื้นใช้งานเดิมสำหรับการขุดค้นทางโบราณคดีให้ขุดจนถึงระดับที่ไม่พบโบราณวัตถุ (Sterile)

5.4 ในการขุดแต่งโบราณสถาน ให้มีการขุดหลุมตรวจสอบการวางรากฐานของโบราณสถานทุกองค์ทุกหลัง ขนาดไม่ต่ำกว่า 1x1 เมตร หากพบว่าการก่อสร้างทับซ้อนกันหลายครั้งให้ใช้ดินจากก่อสร้างครั้งสุดท้ายหรือครั้งที่มียหลักฐานสำคัญมากกว่าเป็นหลักในการขุดแต่ง แต่จะต้องทำการขุดแต่งศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมของสมัยที่ถูกทับซ้อนจนได้ข้อมูลพอที่จะทำแบบต้นนิมฐานได้ทุกสมัย แต่การกระทำดังกล่าวต้องไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อหลักฐานทางโบราณคดีทุกสมัยด้วย ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของนักโบราณคดี ผู้ควบคุมงานเป็นผู้พิจารณาสั่งการ

5.5 การเก็บข้อมูลทางโบราณคดี ต้องมีการบันทึกอย่างละเอียดเป็นลายลักษณ์อักษร แผนผังและภาพถ่ายโดยต้องมีการออกแบบฟอร์มต่างๆ เพื่อช่วยในการบันทึกตามความเหมาะสมกับลักษณะงานและหลักฐานทางโบราณคดี โดยต้องมีแบบบันทึกอย่างน้อยดังต่อไปนี้

- บันทึกประจำวัน (Diary Record)
- บัญชีโบราณวัตถุชิ้นสำคัญ (Small Finds List)
- บัญชีของที่พบ (Bag List)
- แบบบันทึกภาพถ่าย (Photo List)

สำหรับการขุดค้นทางโบราณคดีให้เพิ่มแบบฟอร์มต่อไปนี้

- แบบบันทึกการปฏิบัติงานขุดค้นแต่ละระดับ
- แบบบันทึกหลักฐานประกอบ Feature

หรือแบบฟอร์มอย่างอื่นที่นักโบราณคดีผู้ควบคุมงานเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบันทึกหลักฐานทางโบราณคดีแต่ละประเภท

5.6 การปฏิบัติงานทางโบราณคดีต้องทำอย่างระมัดระวัง ต้องสังเกตดูความเปลี่ยนแปลงของหลักฐานอย่างละเอียด และให้เก็บตัวอย่างโบราณวัตถุบางประเภทอย่างถูกวิธี เพื่อการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ในกรณีจำเป็น

5.7 โบราณวัตถุชิ้นสำคัญให้ทำความสะอาดด้วยวิธีที่เหมาะสมกับวัสดุแต่ละชนิด แล้วบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการพบเป็นอักษรย่อด้วยขนาดที่เหมาะสมกับวัตถุในตำแหน่งที่ไม่รบกวนสาระสำคัญของโบราณวัตถุด้วยหมึกที่ไม่ลบเลือนง่ายนัก โดยให้ประกอบด้วยสาระสำคัญอย่างน้อยดังนี้

- แหล่งโบราณวัตถุที่พบ

- ปีที่พบ

- ตำแหน่งที่พบ

การเก็บเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการพบดังกล่าว หากไม่สามารถหาตำแหน่งที่เหมาะสมหรือพิจารณาแล้วไม่เหมาะสมที่จะเขียนลงบนเนื้อโบราณวัตถุให้เขียนลงแผ่นพลาสติกหรือโลหะผูกติดไว้ก็ได้

5.8 โบราณวัตถุชิ้นสำคัญที่บอบบาง หรือเปราะให้ใช้กระดาษหรือผ้าที่อ่อนนุ่มหุ้มไว้ แล้วเก็บใส่ภาชนะที่เหมาะสม

5.9 โบราณวัตถุและชิ้นส่วนโบราณสถานที่พบจากการปฏิบัติงานทางโบราณคดี ให้ทำความสะอาดและเก็บรักษาไว้ในถุงพลาสติก ถุงผ้า ก่อ่ง หรือภาชนะอื่นอย่างเหมาะสม เมื่อศึกษาวิเคราะห์แล้ว ให้ห่อหุ้มเป็นโบราณวัตถุมอบให้กรมศิลปากร ส่วนอิฐศิลาแลงหรือส่วนประกอบซึ่งเป็นวัสดุก่อสร้างของโบราณสถานต่าง ๆ ให้แยกประเภท แยกขนาด ทำความสะอาดแล้วเก็บรักษาไว้ในพื้นที่ปฏิบัติงานให้เป็นระเบียบ โดยไม่กีดขวางการทำงานและไม่รบกวน เพื่อเตรียมไว้ใช้ในการบูรณะต่อไป

5.10 ต้องศึกษาวิเคราะห์โบราณสถาน และโบราณวัตถุที่พบจากการปฏิบัติงานทั้งหมด

5.11 ต้องศึกษาวิเคราะห์ชั้นดินทางโบราณคดี และให้เก็บตัวอย่างดินเพื่อการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ ถ้าจำเป็น

5.12 การทำผังชั้นดินทางโบราณคดีให้ทำทั้ง 4 ด้าน ลงในกระดาษฟิล์มเขียนแบบขนาด A4 หรือ A3 ไม่เหมาะสม

5.13 ดิน อิฐหัก กระเบื้อง เศษวัสดุสิ่งของต่าง ๆ ที่ไร้ประโยชน์ให้นำไปปรับถมพื้นที่บริเวณพื้นที่ทำงานหรือขนย้ายออกจากพื้นที่ในที่กำหนดไว้ในระยะทางไม่เกิน 5 กิโลเมตร หรือให้เผาทำลาย หรือจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของนักโบราณคดีผู้ควบคุมงานจะเป็นผู้สั่งการ ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกรณีนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้จ้าง

5.14 วิธีปฏิบัติด้านเทคนิควิชาการ หรือการปฏิบัติงานอื่นใดนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ แต่เป็นประโยชน์ต่องานวิชาการโบราณคดีและต่อราชการ ให้อยู่ในดุลยพินิจของนักโบราณคดีผู้ควบคุมงาน หรือกรรมการตรวจการจ้าง

6. การเขียนรายงานทางโบราณคดี

- คำนำ

- สารบัญ

- สารบัญภาพถ่าย

- สารบัญภาพถ่ายเส้น

- สารบัญแผนผัง

- บทนำ ความเป็นมาของโครงการ

- บทที่ 1 การดำเนินงานขุดแต่งโบราณสถานและการขุดค้นทางโบราณคดี

- 1.1 ที่ตั้ง
- 1.2 ประวัติการทำงานที่ผ่านมา
- 1.3 สภาพปัจจุบันของโบราณสถาน
- 1.4 การวางผังภูมิขุดค้นขุดแต่งทางโบราณคดี
- 1.5 เทคนิคการขุดแต่งโบราณสถาน
- 1.6 เทคนิคการขุดค้นทางโบราณคดี
- 1.7 การเก็บหลักฐานและการบันทึกข้อมูล

- บทที่ 2 โบราณสถานภายหลังการขุดแต่ง

- 2.1 สภาพโดยทั่วไปและลักษณะแผนผัง (ภาพโดยรวม)
- 2.2 ลักษณะโบราณสถานหลังการขุดแต่ง (รายละเอียดของโบราณสถานแต่ละองค์/หลัง)
 - 2.2.1 เจดีย์
 - 2.2.3 วิหารฯลฯ
- 2.3 เทคนิคการก่อสร้าง
(ข้อ 2.3 อาจจะแทรกอยู่ในการอธิบายโบราณสถานแต่ละองค์/หลัง ก็ได้)

- บทที่ 3 โบราณวัตถุที่พบจากการขุดแต่ง

- 3.1 โบราณวัตถุที่เป็นส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม
 - 3.1.1 ประเภทดินเผา
 - 3.1.2 ประเภทปูนปั้น
 - 3.1.3 ประเภทโลหะ
 - สำริด
 - เหล็ก
 - ตะกั่วฯลฯ
 - 3.1.4 ประเภทไม้ฯลฯ
- 3.2 โบราณวัตถุที่เป็นรูปเคารพทางศาสนา
 - 3.2.1 พระพุทธรูปประจำศาสนสถาน
 - 3.2.2 พระพุทธรูปบูชา
 - สำริด
 - ปูนปั้น
 - ดินเผา

3.2.3 พระพิมพ์

- ก็นเผา
- จีน
- ลำวิค

ฯลฯ

3.2.4 รูปเคารพในศาสนาอื่น

- คริสต์
- พวามณ์

ฯลฯ

3.2.5 อื่น ๆ

3.3 โบราณวัตถุประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

3.3.1 เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำมาจากโลหะ

- เหล็ก
- ลำวิค

ฯลฯ

3.3.2 เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำมาจากดินเผา

3.3.3 เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำมาจากไม้

3.4 โบราณวัตถุประเภทอาวุธ

3.5 โบราณวัตถุเกี่ยวกับโลหะรวม

3.6 ภาชนะดินเผาในประเทศ

3.6.1 ภาชนะดินเผาพื้นเมือง

- เนื้อดิน
- เนื้อหิน

3.6.2 ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาเผาแม่น้ำน้อย

3.6.3 ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาเผาบ้านบางปูน

3.6.4 ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาเผาสุโขทัย

3.6.5 ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาเผาภาคเหนือ

3.6.6 ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาเผาภาคอีสาน

ฯลฯ

3.7 ภาชนะดินเผาต่างประเทศ

- เครื่องถ้วยจีน
- เครื่องถ้วยญี่ปุ่น

- เครื่องถ้วยเวียดนาม

ฯลฯ

3.8 โบราณวัตถุอื่น ๆ

- บทที่ 4 การขุดค้นทางโบราณคดี

อธิบายเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมายของการขุดค้นโดยภาพรวม

4.1 หลุมขุดค้น

- ชั้นดินธรรมชาติ

- ชั้นดินทางโบราณคดี (วัฒนธรรม)

- โบราณวัตถุแบ่งตามชั้นดินสมัย

- โบราณวัตถุแบ่งตามชั้นวัฒนธรรม (แบ่งประเภทตามโบราณวัตถุที่ได้จากการขุดแต่ง)

- บทวิเคราะห์แปลความ

- สรุป

4.2 หลุมขุดค้น

4.3 สรุป

- บทที่ 5 การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ

5.1 ด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี

5.2 รูปทรงสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรม

- บทที่ 6 สรุป

- เจริญ (อาจจะนำไปไว้ในบทก็ได้)

- บรรณานุกรม

- ภาพถ่าย (อาจจะจัดแบบแทรกในเนื้อหาได้)

- ภาพถ่ายเส้น (อาจจะจัดแบบแทรกในเนื้อหาได้)

- แผนผัง

- ภาคผนวก 1 การศึกษาออกแบบเพื่อการบูรณะ (ถ้าหากสัญญาจ้างนั้นกำหนดไว้ให้ทำรายการนี้ด้วย)

ฯลฯ

7. การทำผังโบราณสถานสภาพก่อนขุดแต่งและหลักการขุดแต่ง

7.1 การทำผังโบราณสถานก่อนการขุดแต่ง ต้องประกอบด้วยผังบริเวณ ผังโบราณสถานทุกองค์ ซึ่งแสดงผังด้านราบและรูปตั้งทั้งสี่ด้าน ตามสภาพและสัดส่วนจริง

7.2 การทำผังโบราณสถานหลังขุดแต่ง ต้องประกอบด้วยรายละเอียดเช่นเดียวกับผังโบราณสถานสภาพก่อนขุดแต่ง

7.3 ต้องทำแบบชิ้นส่วนทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่พบจากการขุดแต่ง (หรือที่เก็ตรวบรวมมาจากที่ขุดแล้ว) ด้วย โดยให้ระบุว่าคือชิ้นส่วนของอะไร หรือพบบริเวณใด

7.4 ต้องทำแบบขยายของประกอบทางสถาปัตยกรรม เช่น ชั้ม ประทุน หน้าต่าง หน้าบัน เสา ฐาน ลวดลายปูนปั้น จิตรกรรม ฯลฯ ให้อยู่ในดุลยพินิจของนักโบราณคดีผู้ควบคุมงานเป็นผู้สั่งการ

7.5 การเขียนแบบโบราณสถานทุกชนิด ให้เขียนลงฟิล์มเขียนแบบขนาดไม่ต่ำกว่า A1

7.6 แบบโบราณสถานองค์เดียวกัน ให้เขียนด้วยมาตราส่วนเดียวกัน ทั้งสภาพก่อนขุดแต่ง สภาพหลังขุดแต่ง แบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรม และแบบเพื่อการบูรณะ

7.7 กำหนดมาตราส่วนให้เหมาะสมกับขนาดกระดาษ แต่โดยทั่วไปไม่ควรใช้มาตราส่วนเล็กกว่า 1 : 75

8. การทำแบบสันนิษฐาน (วิเคราะห์) ทางสถาปัตยกรรม

8.1 การทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรม ต้องประมวลจากหลักฐานที่เหลือติดกับที่และชิ้นส่วนที่พบเพิ่มเติมจากการขุดแต่งทางโบราณคดี หลักฐานที่เก็บรวบรวมไว้แล้วก่อนหน้านี้ ประกอบกับการศึกษาวิเคราะห์วิวัฒนาการด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ

8.2 หากโบราณสถานมีการสร้างทับซ้อนหลายสมัย ต้องทำแบบสันนิษฐานทุกสมัย ความสมบูรณ์ในการสันนิษฐานขึ้นอยู่กับหลักฐานหรือรายละเอียดของลวดลายเครื่องประดับต่าง ๆ ทางโบราณคดี และการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ

8.3 ต้องแสดงทั้งผังด้านราบและด้านตั้ง ผังด้านตั้งนั้นต้องมีจำนวนและรายละเอียดที่เหมาะสมกับโบราณสถานแต่ละองค์

8.4 ต้องมีแบบขยายของประกอบทางสถาปัตยกรรมส่วนต่าง ๆ ที่จำเป็น

8.5 กระดาษมาตราส่วนและมาตรฐานอย่างอื่นให้เป็นไปตามมาตรฐานการทำผังสภาพโบราณสถานและหลังการขุดแต่ง

8.6 การทำแบบหรือรายละเอียดเพิ่มเติมนอกเหนือจากนี้ อันจะเป็นประโยชน์ต่องานวิชาการ หรือกรณีข้อมูลไม่เพียงพอต่อการสันนิษฐานรูปสมบูรณ์ทางสถาปัตยกรรมได้นั้น ให้คณะกรรมการตรวจการจ้างเป็นผู้มีความเห็นชี้ขาด

9. การทำผังรูปแบบเพื่อการบูรณะ

9.1 โบราณสถานที่มีการสร้างทับซ้อน ต้องให้ความสำคัญต่อโบราณสถานทุกสมัยโดยให้พิจารณาหาแนวทางอนุรักษ์หรือเสริมความมั่นคงไว้ทุกสมัย แต่ในที่สุดต้องเลือกว่าสมัยใดจะทำการบูรณะให้เห็นเด่นชัดมากที่สุด ซึ่งส่วนมากมักจะยึดสมัยหลังสุด

9.2 ต้องทำรูปแบบเพื่อการบูรณะโบราณสถานทุกหน่วยที่พบจากการขุดแต่ง

9.3 การออกแบบเพื่อการบูรณะ ให้ใช้ระบกกาวด้วยรูไฉไลอน และรูไฉไลอนทุกค้ำน จั้งแต่ละหน่วยค้ำงประกอบค้ำว

9.3.1 แบบค้ำนวิศวกรรม

9.3.2 แบบเพื่อการบูรณะ

9.3.3 แบบขยายส่วนที่จ้ำงใน

9.4 การออกแบบเพื่อการบูรณะ ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบกรรมสิลปกร วำค้ำวการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. 2528 เป็นหลัก โดยให้เสนอหลักการ เหตุผล หรือทฤษฎีที่ช้ค้ำวในการออกแบบเป็นเอกสารประกอบไว้ค้ำว

9.5 เขียนแบบฟิล์มเขียนแบบ ขนาด A1 มาตราส่วนให้พิจารณาให้เหมาะสมกับขนาดและรายละเอียดของโบราณสถานแต่ละแห่ง และโดยปรกติโบราณสถานหลังค้ำวกันให้เขียนค้ำวมาตราส่วนค้ำวกัน

9.6 จัดทำรายการประกอบแบบการบูรณะ

9.7 จัดทำประมาณการค้ำวจ้ำงเหมาะบูรณะ

รายการประกอบแบบ และรายละเอียด

งานโบราณคดี วัดมเหยงคณ์

1. รายละเอียดของงานที่จะดำเนินการจ้าง

สำนักงาน โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา มีความประสงค์จะดำเนินการขุดค้น ขุดแต่งทางโบราณคดี เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานวัดมเหยงคณ์ ดังรายการต่อไปนี้

1.1 ขุดค้นทางโบราณคดี ขนาด 3X3 เมตร จำนวน 3 หลุม

1.2 ขุดแต่งกำแพงวัดมเหยงคณ์ (โดยรอบ) พื้นที่ 1,240 ตารางเมตร

1.3 ขุดแต่ง อุโบสถ และพื้นที่ภายในกำแพงแก้วล้อมรอบพระอุโบสถ พื้นที่ 1,520 ตารางเมตร

1.4 ขุดแต่งโบราณสถานในเขตกำแพงวัดตลอดจนพื้นที่โดยรอบทั้งหมด พื้นที่ 17,040 ตารางเมตร

1.5 ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังขุดแต่งทุกหลังทุกองค์

1.6 ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานในวัดมเหยงคณ์ทั้งหมด และแบบบูรณะโบราณสถานทั้งหมด

1.7 ทำรายงานการขุดค้นขุดแต่งทางโบราณคดี

2. พื้นที่ดำเนินการ

วัดมเหยงคณ์ ตำบลกระมัง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ขอบเขตของงาน

3.1 พื้นที่ปฏิบัติงานเป็นไปตามรายการประกอบแบบและผังรูปแบบ จำนวน 1 แผ่น

3.2 พื้นที่ปฏิบัติงานรวม 19,800 ตารางเมตร

4. วิธีปฏิบัติงานและข้อกำหนดต่าง ๆ

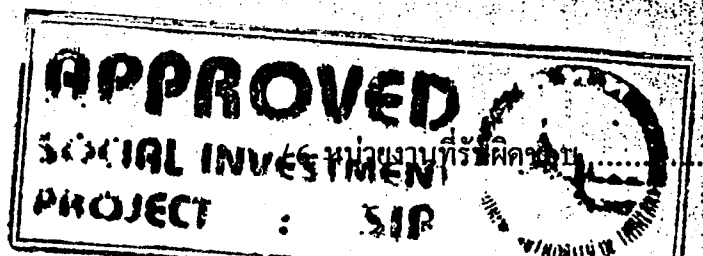
4.1 ให้ยึดถือตามมาตรฐานงานโบราณคดี ของสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

4.2 สำหรับการดำเนินการทางโบราณคดีที่โบราณสถานแห่งนี้ มีงานที่ต้องเน้นเป็นกรณีพิเศษ คือ

4.2.1 ระวังระมัดระวังในการขุดค้นทางโบราณคดี เก็บรายละเอียดข้อมูลในชั้นดินระดับล่าง เพื่อศึกษาหลักฐานมาตรวจสอบปัญหาเรื่องเมืองอโยธยา

5. ระยะเวลาปฏิบัติงาน

ใช้เวลาปฏิบัติงานทั้งสิ้น จำนวน 210 วัน โดยผู้ว่าจ้างต้องเริ่มลงมือปฏิบัติงาน ตั้งแต่วันลงนามในสัญญาจ้าง ตามรายละเอียดการแบ่งงวดงาน การจ่ายเงิน และกำหนดระยะเวลาทำงานของส่วนงานโบราณคดี วัดมเหยงคณ์

6. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- 6.1 สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3
- 6.2 อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
- 6.3 สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

7. ผลงานที่ต้องการเพื่อปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามสัญญา

- 7.1 ขุดค้นทางโบราณคดีครบถ้วนตามจำนวนที่กำหนด
- 7.2 ขุดแต่งโบราณสถานแล้วเสร็จตามพื้นที่ที่กำหนดในผังรูปแบบ
- 7.3 รายงานการขุดค้น ขุดแต่งทางโบราณคดีตามมาตรฐานงานโบราณคดี
- 7.4 ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังขุดแต่งทั้งหมดตามกำหนดและตามมาตรฐานงานโบราณคดี
- 7.5 ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมทั้งหมดตามกำหนดและเป็นไปตามมาตรฐานงานโบราณคดี
- 7.6 รวบรวมโบราณวัตถุพร้อมบัญชีโบราณวัตถุมอบให้ทางราชการแล้วเสร็จ
- 7.7 รวบรวมฟิล์มสไลด์ รูปภาพ (จัดใส่อัลบั้ม) พร้อมฟิล์ม และทะเบียนฟิล์ม มอบให้ทางราชการแล้วเสร็จ
- 7.8 ปฏิบัติงานอย่างอื่นแล้วเสร็จสมบูรณ์ตามสัญญาจ้าง ผังรูปแบบ รายการประกอบแบบมาตรฐานงานโบราณคดี และทำความสะอาดพื้นที่ปฏิบัติงานจนเรียบร้อย
- 7.9 ออกแบบเพื่อการบูรณะโบราณสถานที่พบทั้งหมด พร้อมประมาณราคากลางและกำหนดรายการประกอบแบบบูรณะ

รายการประกอบแบบ และรายละเอียด

งานโบราณคดี วัดสีกาสมุด

1. รายละเอียดของงานที่จะดำเนินการจ้าง

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา มีความประสงค์จะดำเนินการขุดค้น ขุดแต่งทางโบราณคดี เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานวัดสีกาสมุด ดังรายการต่อไปนี้

- 1.1 ขุดค้นทางโบราณคดี ขนาด 3X3 เมตร จำนวน 1 หลุม
- 1.2 ขุดแต่งเจดีย์ประธาน และวิหาร พื้นที่ 900 ตารางเมตร
- 1.3 ขุดแต่งพื้นที่โดยรอบตามที่กำหนดขอบเขตไว้ในผังรูปแบบ พื้นที่ 3,600 ตารางเมตร
- 1.4 ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังการขุดแต่งทุกหลุมทุกองค์ทั้งหมด
- 1.5 ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานทั้งหมด และแบบบูรณะโบราณสถานทั้งหมด

2. พื้นที่ดำเนินการ

วัดสีกาสมุด ตำบลกะมัง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ขอบเขตของงาน

- 3.1 พื้นที่ปฏิบัติงานเป็นไปตามรายการประกอบแบบและผังรูปแบบ จำนวน 1 แผ่น
- 3.2 พื้นที่ปฏิบัติงานรวม 4,500 ตารางเมตร

4. วิธีปฏิบัติงานและข้อกำหนดต่าง ๆ

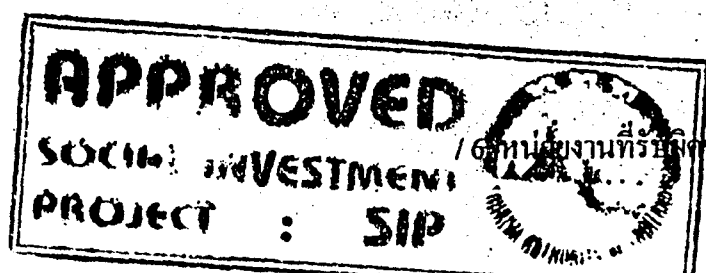
4.1 ให้ยึดถือตามมาตรฐานงานโบราณคดี ของสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

4.2 สำหรับการดำเนินการทางโบราณคดีที่โบราณสถานแห่งนี้ มีงานที่ต้องเน้นเป็นพิเศษ คือ

- 4.2.1 การทำผังรูปแบบของเจดีย์ประธาน โดยเฉพาะในองค์เจดีย์จากร่องรอยที่ถูกกลกลบขุด พบว่ามีชั้นแบบสุโขทัย แสดงถึงอิทธิพลทางศิลปะสุโขทัยแพร่มาถึง และแสดงความเกี่ยวข้องกับอายุสมัยกับวัดมเหยงคณ์

5. ระยะเวลาปฏิบัติงาน

ใช้เวลาปฏิบัติงานทั้งสิ้น จำนวน 210 วัน โดยผู้ว่าจ้างต้องเริ่มลงมือปฏิบัติงาน ตั้งแต่วันลงนามในสัญญาจ้าง ตามรายละเอียดการแบ่งงวดงาน การจ่ายเงิน และกำหนดระยะเวลาทำงานของส่วนงานโบราณคดี วัดสีกาสมุด

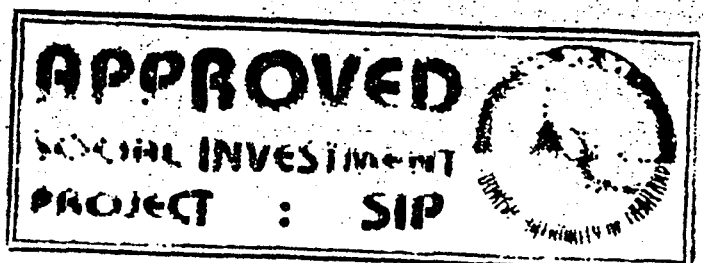

6. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- 6.1 สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3
- 6.2 อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
- 6.3 สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

7. ผลงานที่ต้องการเพื่อปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามสัญญา

- 7.1 ขุดค้นทางโบราณคดีครบถ้วนตามจำนวนที่กำหนด
- 7.2 ขุดแต่งโบราณสถานแล้วเสร็จตามพื้นที่ที่กำหนดในผังรูปแบบ
- 7.3 รายงานการขุดค้น ขุดแต่งทางโบราณคดีตามมาตรฐานงานโบราณคดี
- 7.4 ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังขุดแต่งทั้งหมดตามกำหนดและตามมาตรฐานงานโบราณคดี
- 7.5 ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมทั้งหมดตามกำหนดและเป็นไปตามมาตรฐานงานโบราณคดี
- 7.6 รวบรวมโบราณวัตถุพร้อมบัญชีโบราณวัตถุมอบให้ทางราชการแล้วเสร็จ
- 7.7 รวบรวมฟิล์มสไลด์ รูปภาพ (จัดใส่อัลบั้ม) พร้อมฟิล์ม และทะเบียนฟิล์ม มอบให้ทางราชการแล้วเสร็จ
- 7.8 ปฏิบัติงานอย่างอื่นแล้วเสร็จสมบูรณ์ตามสัญญาจ้าง ผังรูปแบบ รายการประกอบแบบมาตรฐานงานโบราณคดี และทำความสะอาดพื้นที่ปฏิบัติงานจนเรียบร้อย
- 7.9 ออกแบบเพื่อการบูรณะโบราณสถานที่พบทั้งหมด พร้อมประมาณราคากลางและกำหนดรายการประกอบแบบบูรณะ

**รายการประกอบแบบ และรายละเอียด
งานโบราณคดีวัดช้าง**

1. รายละเอียดของงานที่จะดำเนินการจ้าง

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา มีความประสงค์จะดำเนินการขุดค้น ขุดแต่งทางโบราณคดี เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานวัดช้าง ดังรายการต่อไปนี้

- 1.1 ขุดค้นทางโบราณคดี ขนาด 3X3 เมตร จำนวน 3 หลุม
- 1.2 ขุดแต่งเจดีย์ประธาน อุโบสถ และเจดีย์ราย 3 องค์ พื้นที่ 2,400 ตารางเมตร
- 1.3 ขุดแต่งพื้นที่ภายในกำแพงวัดที่เหลืือตามที่กำหนดไว้ในผังรูปแบบ พื้นที่ 15,600 ตารางเมตร
- 1.4 ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังการขุดแต่งทั้งหมด
- 1.5 ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานทั้งหมด และแบบบูรณะโบราณสถานทั้งหมด
- 1.6 ขุดแต่งภายนอกเขตวัดเพิ่มเติม จำนวน 7,000 ตารางเมตร

2. พื้นที่ดำเนินการ

วัดช้าง ตำบลกะมัง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ขอบเขตของงาน

- 3.1 พื้นที่ปฏิบัติงานเป็นไปตามรายการประกอบแบบและผังรูปแบบ จำนวน 1 แผ่น
- 3.2 พื้นที่ปฏิบัติงานรวม 25,000 ตารางเมตร

4. วิธีปฏิบัติงานและข้อกำหนดต่าง ๆ

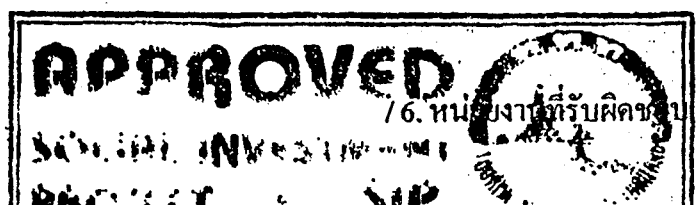
4.1 ให้ยึดถือตามมาตรฐานงานโบราณคดี ของสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

4.2 สำหรับการดำเนินการทางโบราณคดีที่โบราณสถานแห่งนี้ มีงานที่ต้องเน้นเป็นกรณีพิเศษ คือ

- 4.2.1 หาขอบเขตของวัด (กำแพง)
- 4.2.2 หาเจดีย์รายซึ่งถูกทำลายจนเหลือแต่ฐานราก

5. ระยะเวลาปฏิบัติงาน

ใช้เวลาดำเนินงานทั้งสิ้น จำนวน 210 วัน โดยผู้ว่าจ้างต้องเริ่มลงมือปฏิบัติงาน ตั้งแต่วันลงนามในสัญญาจ้าง ตามรายละเอียดการแบ่งงวดงาน การจ่ายเงิน และกำหนดระยะเวลาทำงานของส่วนงานโบราณคดีวัดช้าง

6. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- 6.1 สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3
- 6.2 อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
- 6.3 สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

7. ผลงานที่ต้องการเพื่อปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามสัญญา

- 7.1 ขุดค้นทางโบราณคดีครบถ้วนตามจำนวนที่กำหนด
- 7.2 ขุดแต่งโบราณสถานแล้วเสร็จตามพื้นที่ที่กำหนดในผังรูปแบบ
- 7.3 รายงานการขุดค้น ขุดแต่งทางโบราณคดีตามมาตรฐานงานโบราณคดี
- 7.4 ทำแบบโบราณสถานสภาพหลังขุดแต่งทั้งหมดตามกำหนดและตามมาตรฐานงานโบราณคดี
- 7.5 ทำแบบสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรมทั้งหมดตามกำหนดและเป็นไปตามมาตรฐานงานโบราณคดี
- 7.6 รวบรวมโบราณวัตถุพร้อมบัญชีโบราณวัตถุมอบให้ทางราชการแล้วเสร็จ
- 7.7 รวบรวมฟิล์มสไลด์ รูปภาพ (จัดใส่อัลบั้ม) พร้อมฟิล์ม และทะเบียนฟิล์ม มอบให้ทางราชการแล้วเสร็จ
- 7.8 ปฏิบัติงานอย่างอื่นแล้วเสร็จสมบูรณ์ตามสัญญาจ้าง ผังรูปแบบ รายการประกอบแบบมาตรฐานงานโบราณคดี และทำความสะอาดพื้นที่ปฏิบัติงานจนเรียบร้อย
- 7.9 ออกแบบเพื่อการบูรณะโบราณสถานที่พบทั้งหมด พร้อมประมาณราคากลางและกำหนดรายการประกอบแบบบูรณะ

